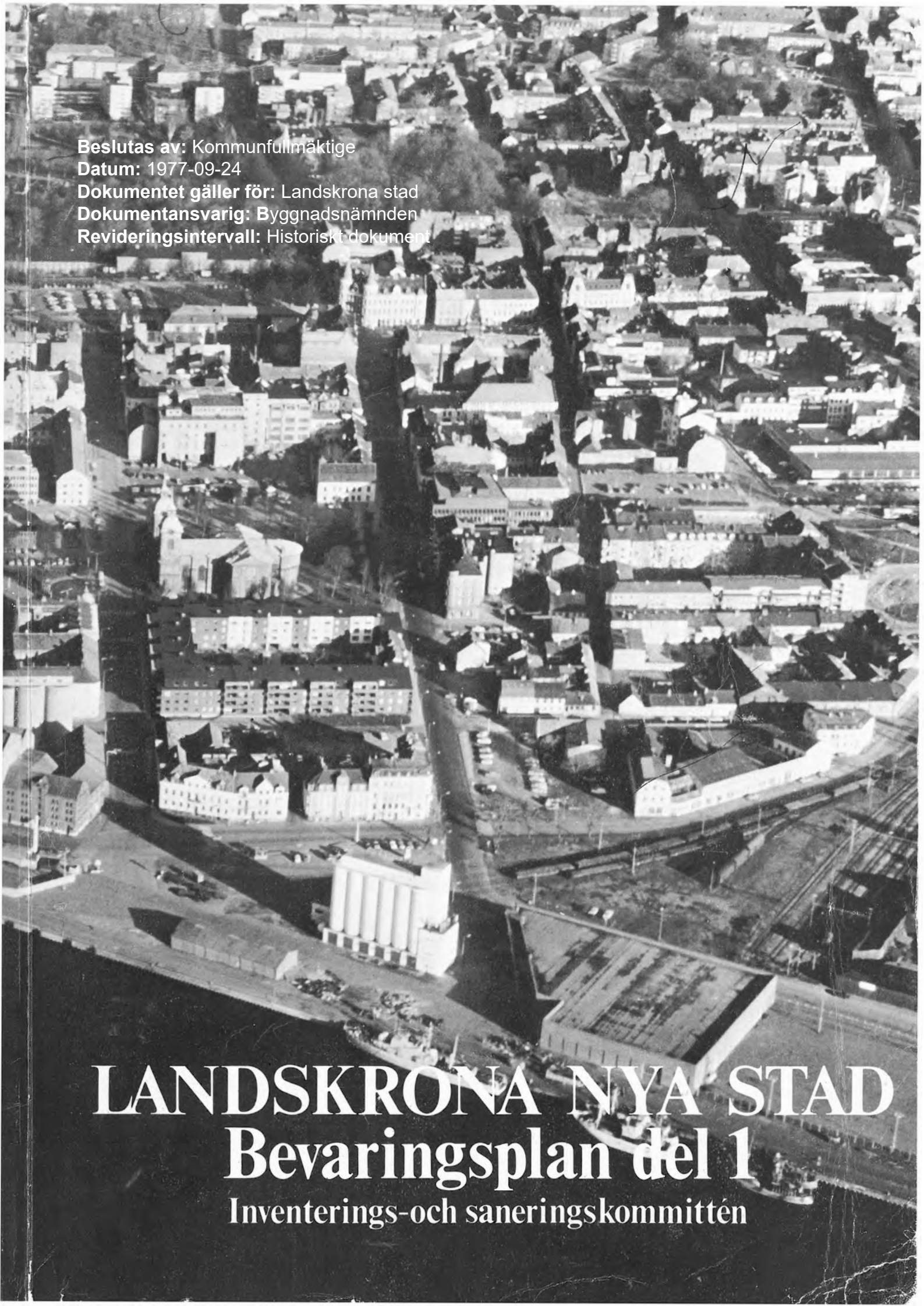




Beslutas av: Kommunfullmäktige

Datum: 1977-09-24

Dokumentet gäller för: Landskrona stad

Dokumentansvarig: Byggnadsnämnden

Revideringsintervall: Historiskt dokument

LANDSKRONA NYA STAD

Bevaringsplan del 1

Inventerings-och saneringskommittén

LANDSKRONA NYA STAD
Bevaringsplan del 1
Inventerings-och saneringskommittén

L A N D S K R O N A N Y A S T A D

B E V A R I N G S P L A N D E L I

*Inventerings-
och saneringskommittéerna*

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING

Inventeringskommitténs rapport till kommunfullmäktige
Saneringskommitténs rapport till kommunfullmäktige

HISTORIK ÖVER BEBYGGELSEN I LANDSKRONA

Näringsliv. Samhället utvecklas. Staden växer.
Byggnadsstilar.

1413 - 1746	1
1747 - 1804	6
1805 - 1850	16
1850 - 1860	22
1860 - 1870	29
1870 - 1880	34
1880 - 1890	39
1890 - 1900	45
1900 - 1920	50
1920 - 1940	58
1940 -	65

KVARTERSBESKRIVNINGAR OCH FÖRSLAG

Förklaring till huskatalogen	69
Rehnschöld och Norra Roten	70
Gröna Lund	93
Karl XV och Jäntan	104
Erik Dahlberg	113
Östra Roten	121
Gamla Rådstugan	131
Gamla Staden och Västra Roten	136
Slottsplatsen	156
Gamla Bryggan	164
Kung Karls Varv	173
Köpmannen, Gamla Stranden och Gräset	181
Gräsanden och Vildanden	199
Snäppan och Lommen	209
Tärnan och Vipan	220
Falken	237
Havsörnen (ritningar se: Svanen)	241

Svanen	244
Gåsen och Gladan	256
Skälen och Valrossen	266

PLATSER	276
---------	-----

VÄRDEFULLA GATUMILJÖER	280
------------------------	-----

STILKARTA	288
-----------	-----

VERKSAMHETSKARTA	289
------------------	-----

LÄGENHETSFÖRDELNING OCH BEFOLKNINGSSTATISTIK	290
--	-----

SANERINGSOMRÅDETS FRAMTIDA MILJÖ	292
----------------------------------	-----

BEVARINGSPLAN	293
---------------	-----

ÅTGÄRDSKARTA	294
--------------	-----

FÖRKLARINGAR TILL ÅTGÄRDSKARTA	295
--------------------------------	-----

GENOMFÖRANDE AV BEVARINGSPLANEN	296
---------------------------------	-----

RÅD OCH ANVISNINGAR	
---------------------	--

Väggar och tak	298
----------------	-----

Snickerier och beslag	303
-----------------------	-----

LÅN OCH BIDRAG	305
----------------	-----

LITTERATUR	309
------------	-----

INLEDNING

Till Kommunfullmäktige

KOMMITTEN FÖR KULTURHISTORISK BYGGNAD SINVENTERING. RAPPORT.

MÅLSÄTTNING

Efter framställan av kulturnämnden tillsatte kommunfullmäktige november 1973 en kommitté för kulturhistorisk byggnadsinventering.

I kommittén ingår:

Studieombudsman Carl Axel Larsson, kulturnämndens ordförande
Ingenjör Kurt Boström -"- vice -"-
(till den 1.10 1977 redaktör Bertil Lindgren -"- " -"-)
Direktör Albert Lindkvist, kommunfullmäktiges ordförande
Kommunalrådet Bo Nilsson, saneringskommitténs ordförande
Kommunalrådet Bengt Öhrvik, kommunstyrelsen
Intendent Sven B. Ek, kulturnämnden
Stadsarkitekt Gunnar Lydh (till den 1.10 1977).

Som sekreterare fungerar undertecknad Margareta Alin, anti-
kvarie vid kulturnämnden. Antalet sammanträden uppgår till 17.

Enligt direktiven (bihang till kommunfullmäktiges protokoll nr 136-1973) har kommittén till uppgift att följa upp 1952 års inventering av stadskärnans äldre bebyggelse med en ny översyn, framför allt över det yngre byggnadsbeståndet. En omprövning av tidigare inventeringsvärderingar förutsattes. Under senare år har bevarandeintresset förskjutits från enskilda byggnader till sammanhållna miljöer. Någon inventering motsvarande den som gjorts över Landskrona stad har inte utförts i kommunens ytterområden. Därför uppdrogs kommittén att här genomföra en schematiserad huvudsakligen fotografiskt dokumenterad översyn att läggas till grund för de befogade punktundersökningar i framtiden.

Faktaunderlaget är tänkt att vara till hjälp för kommunala myndigheter. Dessutom skulle det ligga till grund för anvisningar för allmänheten i restaurerings- och renoveringsteknik. En rådgivande broschyr om t ex vilka fönster- och dörrtyper som är byggnadshistoriskt förenliga med vissa hustyper skulle även innehålla uppgifter om varifrån olika byggnadsdetaljer kan införskaffas.

UPPLÄGGNINGEN AV INVENTERINGSARBETET

Från och med november 1973 till juni 1975 var 4 st fältarbetare anställda för inventeringen. På grund av vissa uppehåll i anslagsgivningen blev den totala arbetstiden dock bara 11 månader. Arbetet genomfördes efter tre olika principer: detaljerad genomgång av saneringsområdet, områdesbeskrivningar för övrig

stadsbebyggelse, schematisk landsbygdsinventering (Ven dock utförligare).

1. Saneringsområdet

Som första uppgift åtog sig kommittén att skaffa kulturhistoriskt underlag till saneringskommittén. Det av kommunstyrelsen avgränsade saneringsområdet omfattar bebyggelsen söder om Borgmästargatan. I området ingår alltså "Nya staden" vilken förutom Borstahusen utgör det grundligast undersökta området i 1951 års inventering. Nu valdes en genomgång av samtliga byggnader i de trettio kvarteren. På A4-formulär beskrevs varje fastighet: ålder, stil, nuvarande utseende, genomgångna förändringar. För att få en enhetlig beskrivning utarbetades ett beskrivningsinstrument som ett slags nyckel. Samtliga fastigheter dokumenterades fotografiskt. Materialet förvaras i museets arkiv. Fältarbetet har kompletterats med en grundlig arkivgenomgång. Kartor och skriftliga sammanställningar har gjorts upp och behandlats av inventeringskommittén. Mer om bearbetningen nedan.

2. Övrig stadsbebyggelse

Staden utanför saneringsområdet delades in i 26 områden alltefter stadsplanläggning. För varje område upprättades 3 typer av kartor: ålder (på ett decennium när), användning, markdisposition. Till varje område finns en skriftlig beskrivning omfattande bakgrund och utveckling. Beskrivningarna är rikhaltigt illustrerade med fotografier. Endast då det gäller gruppbebyggelse frångås principen om foto av varje enskilt hus.

För arbetet har viss arkivgenomgång varit nödvändig. Främst har stadsingenjörskontorets äldre kartmaterial och byggnadsnämndens byggnadslovsritningar använts. Också faktaunderlaget till "övrig stadsbebyggelse" bör vara till god hjälp vid de nu aktuella bedömningarna inom saneringsområdet. Kartor och beskrivningar ger en lätt tillgänglig bild av staden i sin helhet. Materialet förvaras i museets arkiv. Kartorna finns i diabild på stadsarkitektkontoret.

Landsbygden

Landsbygden inventerades sockenvis. Totalt finns drygt 3000 fastighetsbildningar inom de tio socknarna. Med undantag för nyare gruppbebyggelse har varje byggnad inom samtliga fastigheter beskrivits på A4-formulär. Utförlig beskrivning av ålder utseende och genomgångna förändringar kompletteras av foto samt en skissartad situationsplan över anläggningen. Kontakt har tagits med flertalet ägare. I Borstahusen och på Ven har byggnadernas planlösningar också dokumenterats i hög utsträckning.

Av arkiv har främst lantmäterikontorets kartavdelning i Malmö utnyttjats. Kopior av de viktigare skifteskartorna har införskaffats till museet. Här förvaras också hela inventeringsmaterialet.

Inventeringen var avsedd att vara översiktlig. Till exempel har inga uppmättningsritningar gjorts. En ruta på formulären meddelar huruvida ytterligare undersökning är nödvändig. Totalt rör det sig om ett mindre antal sådana markeringar. Till varje socken har en skriftlig rapport omfattande ett par sidor utarbetats. Sammanställningarna ger vid handen att en stor förändringsvåg svept över landsbygden. Byarnas struktur är i regel helt omvandlad. Ensamgårdarna är hårt moderniserade. Undantag är några äldre bybildningar och enstaka objekt. Någon prioritering har inventeringskommittén ännu ej gjort. Rapporterna har använts som faktaunderlag vid senare års generalplanarbete i kommunens ytterområden.

KULTURHISTORISKT UNDERLAG FÖR BEVARINGSPLAN INOM SANERINGS- OMRÅDET

Historik och kvartersbeskrivningar

Sedan inventeringsarbetet avslutats har kommittén bearbetat de trettio kvarteren inom saneringsområdet och gjort förslag till prioriteringar. Ett rikligt faktamaterial har tagits fram. På grund av stadens flyttning är området särskilt väl dokumenterat. I museets förvar finns ca 2000 mikrofilmer och 150 diabilder över Kungl. Krigsarkivets ritningar i Stockholm. Här finns också excerpater ur fastighetsregister samt bouppteckningar. Lektor Lindstens stora opublicerade material innehållande bl a ägarlängder har överlämnats till museet och använts. Likaså finns ett omfattande bildarkiv. Uppgifter-na från dessa källor har sammanställts med brandförsäkringshandlingar (Skånska Brand) kartmaterial (stadsingenjörskontoret) och byggnadslovsritningar (byggnadsnämnden). För varje kvarter har beskrivning sammanställts över ålder och utveckling och för varje fastighet över såväl befintlig som förutvarande bebyggelse. Nu befintlig bebyggelse har grupperats efter stiltillhörighet. I en karta med tillhörande katalog har bebyggelsen prickats in. Inventeringskommittén har sålunda vid sina kvartersvis gjorda bedömningar haft en totalbild av bebyggelsen inom området.

Kvartersbeskrivningarna presenteras i föreliggande arbete tillsammans med saneringskommitténs förslag för framtiden. På grund av utrymmesbrist publiceras ej fullständig historik över varje tomt.

Sist i rapporten presenteras en rådgivningsdel. Den är framför allt tänkt att fungera som inspiration att taga kontakt med respektive myndighet. Inte minst biblioteket! Inventeringskommitténs faktasammanställningar, kartor och förteckningar förvaras på museet. Sammanställningarna finns också hos byggnadsnämnden, landsantikvarien i Lund och länsantikvarien i Malmö.

Bevaringskartan

Inventeringskommittén står här för det kulturhistoriska urvalet.

Avsikten har varit att slå vakt om det specifika för Landskrona. För hela området föreslås tillvaratagande av befintliga kvartersformer och gatusträckningar. Urvalsprincipen för bebyggelsen har varit att representanter för samtliga byggnadsstilar ska bevaras. Sammanhängande miljöer har prioriterats.

Gruppindelningen är:

1. Byggnadsminnen eller likvärdiga
 2. Värdefulla hus
 3. Värdefulla miljöer
-
1. Byggnadsminnen - eller likvärdiga skall bevaras. Renoveringar och ev. ändringar av byggnadsminnen underställes riksantikvarieämbetet för kontroll. Övriga kontrolleras av kommunalantikvarisk expertis.
 2. Värdefulla byggnader - bör bevaras och ej ersättas med nybyggnad. Åtgärderna vid en eventuell fasadförändring skall prövas av antikvarisk expertis.
 3. Värdefulla miljöer - stor hänsyn till omgivningen måste tagas vid förändringar. Förslagen bör underställas antikvarisk expertis.

Beträffande ekonomiska stödåtgärder - se särskilt kapitel.

Bevaringskartan är en remisshandling. I samband med utställning på Landskrona museum hösten 1977 kommer samtliga fastighetsägare att erhålla ett exemplar för yttrande. Likaså kommer berörda förvaltningar att beredas tillfälle att yttra sig.

Med ägarna till byggnader tillhörande grupp I - byggnadsminnen kommer särskilda förhandlingar att föras.

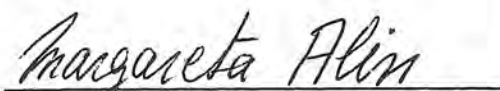
I saneringsrapport II - övriga staden kommer en reviderad bevaringskarta att publiceras.

Beträffande genomförandet - se särskilt kapitel.

Landskrona 1977 09 27



Carl Axel Larsson
Ordförande i inventeringskommittén



Margareta Alin
Sekreterare

Till kommunfullmäktige

I december 1968 bemyndigade Kungl Maj:t chefen för inrikesdepartementet att kalla sakkunniga med uppdrag att utreda frågan om åtgärder för sanering av det äldre bostadsbeståndet i Sverige. De sakkunniga antog namnet saneringsutredningen.

Utredningen var i augusti 1971 klar med sitt huvudbetänkande Sanering I med bilagedelen Sanering II.

Därmed befestes den nya syn på saneringsproblemen, som blev en signal till igångsättande av lokala saneringsutredningar landet över.

I maj 1973 kom den statliga saneringsutredningens tredje skrift Sanering III, som behandlar saneringen av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse. Denna skrift har speciell betydelse för Landskrona eftersom så stor del av det äldre bostadsbeståndet i kommunen har kulturhistoriskt värde.

Tidigare har man ofta vid utförda inventeringar lagt stor vikt vid framhäandet av enskilda kulturhistoriskt värdefulla byggnader. Däremot har man inte nog betonat att miljöer kan vara lika och kanske mer värdefulla. I Sanering III pekas på detta förhållande och man rekommenderar t o m att hela miljöer lämnas företräde framför isolerade objekt. Det hör till de angelägnaste kulturhistoriska önskemålen att bevara vad som återstår av sådana helheter.

I sanering I-III angavs riktlinjer för kommunernas handläggning av saneringsfrågorna. Upprustningen av bostäder, kulturhistoriskt värdefulla och andra, bör redovisas i ett bostads-saneringsprogram som skall ingå som en del av det kommunala bostadsbyggnadsprogrammet. För områden vilka innehåller kulturhistoriskt värdefulla hus och miljöer skall redogöras i ett särskilt bevaringsprogram, som skall vara en del av bostadssaneringsprogrammet. För olika bevaringsområden inom kommunen uppgöres bevaringsplaner.

I Landskrona finns stor anledning att snarast möjligt befatta sig med dessa saneringsfrågorna. Staden har en mycket intressant byggnadshistoria beroende bl a på planerna att här under 1700-talet bygga en av Sveriges största fästningar. Detta innebär rivning av en stor del av den dåvarande stadens bostadshus och uppförande av en ny stad närmare hamnrännan (nuvarande hamnen). Arbetet härmed pågick under senare delen av 1700-talet men avstannade så småningom på grund av brist på intresse och medel. Efter en törnrosesömn under större delen av 1800-talet vaknade staden till liv och är i dag en betydande industristad med många miljövärden.

HISTORIK ÖVER BEBYGGELSEN I LANDSKRONA

1413 - 1746

Näringsliv

Staden Landskrona anlades invid fiskeläget Södra Säby som omtalas första gången 1330. Säbys uppkomst tillskrives det rika sillfisket i Sundet under medeltiden. År 1410 förvärvar konung Erik av Pommern en gård här och grundar ett karmeliterkloster.

År 1413 utfärdas kungligt privilegiebrev åt den nyanlagda staden Landskrona. Stadens främsta förutsättning anses ha varit den goda naturliga hamnen bildad av Saxåns submarina flodfåra. År 1412 medgives engelska köpmän rätt att ligga i staden. År 1414 omnämnes "Hollanderstrate" (nuvarande Borgmästargatan). Landskrona har karaktären av internationell handelsstad. Erik av Pommerns syfte med stadsbildningen är att försöka bryta Hansestädernas handelsmonopol. Också hantverket utvecklas i staden.

År 1428 intar den hanseatiska flottan Landskrona och upprättar ett handelskompani. Ett blomstrande näringsliv bygges upp. Stadens befolkning beräknas till 1 750 personer år 1523. (Skånes största stad Malmö har samtidigt 5 250 invånare. Helsingborg ca 700).

Före 1500-talets mitt inträder en tillbakagång. Hansestädernas utrikeshandel avtar, sillfisket tar slut, staden invecklas i Sören Norbys krig 1525 och Grevefejden 1534. Vid kapitulationen 1535 stadfäster Kristian III ett gammalt privilegium för staden: att köpa och salta lax från Mandalsälven i Norge samt utföra den till bl a Lübeck. I gengäld införskaffas varor som silver, koppar, kläde, lärft, stål, järn, tenn, korn, mjöl, malt, bröd, humle, hampa och öl. Efter påstötningar från Landskrona upphäver Kristian III Ängelholms stadsprivilegier 1547. Borgarna ålägges att flytta till Landskrona. Beslutet medför en befolkningsökning om ca 350 personer samt rätt att hålla årsmarknad. Efter att ha använt Landskrona hamn som bas under Grevefejden fattar Kristian III på 1540-talet åter ett för Landskrona viktigt beslut, nämligen att anlägga Citadellet som står klart 1559. Under senare delen av 1500-talet och början av 1600-talet inträder åter en tid av framåtskridande och välstånd till följd av ökad handel. Genom Gustav Horns besättning 1644 blir dock staden svårt förhärjad och näringslivet stagnerar.

Efter erövringen 1658 planerar den svenska statsmakten att göra Landskrona till huvudort i Skåne. Gynnsamma privilegier utfärdas 1663 men planerna strandar. Handeln går i stället bakåt. Borgerskapet minskar. År 1668 finns endast 10 handelsmän i staden. Dessa bedriver affärer med spannmål, kramvaror, oxar, alun, pottaska och kvarnstenar. Samtidigt finns 45 hantverkare och 38 andra yrkesmän. Efter skånska kriget föds nya planer för Landskrona men inte heller dessa förverkligas. Nedgångstiden fortsätter under 1700-talets första decennier, då handel och näringar ligger nere. Staden har svårt att hämta sig efter kriget. Karl XII:s pålagor medför ytterligare bördor. Befolkningens antal fortsätter att sjunka. 1700: 482 inv. 1710: 380 inv. 1720: 346 inv.

Samhället utvecklas

I Södra Säby lär ett åt S:t Nicolaus helgat kapell ha legat. Omkring 1413 anlägges stadskyrka i baltisk gotik och invigs till S:t Johannes Baptista, d v s Johannes döparen. Den var belägen i nuvarande stadsparken. Helgeandshus grundas 1415 och Knutsgille instiftas vid ungefär samma tid. Övriga medeltida kyrkliga inrättningar var S:t Olofs kapell, S:t Gertruds kapell och S:t Jörgens hospital. Omkring 1530 genomföres reformationen varvid klostret överlättes till staden.

Rådhus i tegel i två våningar uppföres vid 1400-talets mitt. I ombyggt skick (1579-80) stod det kvar till 1882 då det nuvarande uppfördes. Enligt privilegierna har staden tillstånd att ha 2 borgmästare och 12 rådmän vilka invånarna väljer. En lärdomsskola grundas 1515 vid nuvarande stadsparken. Vården av sjuka och fattiga skötes huvudsakligen av kyrkan i Hospitalet och Helgeandshuset. Dessutom finns hantverkarnas skrå-kassor till understöd åt hantverkarnas sjuka, änkor och barn. På 1680-talet får Landskrona anställda väktare som ska hålla utkik från kyrkans torn. Vid brand skötes släckningen av valda representanter för borgerskapet med handdrivna sprutor. År 1697 inrättas poststyrelsen. Två gånger i veckan anländer diligensen med passagerare och post.

Staden växer

Landskrona omges vid anläggandet av vatten på två sidor. I norr finns ett bälte av små sjöar. Trots det strategiskt goda läget anses det nödvändigt att befästa staden på 1430-talet.

Stadsplanen är av s k pommersk typ - ett regelbundet gatunät och ett fyrkantigt torg omgivet av borgerlig och merkantil bebyggelse. Skild från torget av bebyggda kvarter ligger kyrkan.

En urgammal färdled strax utanför staden förbinder Lund och Malmö i söder med Råå och Helsingborg i norr. Tre stora infartsgator för fram till Rådhusorget genom Norreport (Norregade), Österport (Östergade) och Vesterport (Vestergade). Här mynnar dessutom fem andra mindre gator. Bl a Möllestraede som går från torgets sydvästra hörn till stranden. Strandlinjen går ungefär utmed nuvarande Drottninggatan, medan befästningamasträcker sig utmed Norra Långgatan.

I och med först danska, sedan svenska befästningsanläggningar sker stora ingrepp i staden. Kristian III:s slottsbygge 1549-1559 förorsakar att karmeliterklostret och Vesterport raseras. På 1640-talet jämnas kvarteren närmast Slottet med marken. På 1660- och 1670-talen fortsätter raseringen, nu i svensk regi. Under 1700-talets första hälft kompletteras försvarsverken av en vattengrav. Omkring en tredjedel av den medeltida stadens plan har nu förstörts.

Utbyggnaden av de medeltida stadsbefästningarna åstadkommer mindre skada. Efter fredsslutet 1645 anlägges en modern bastionsfästning runt staden. Några portar stänges därvid och några nya anlägges. År 1680 beslutar Carl XI emellertid att göra Landskrona till en öppen stad och slopa stadsbefästningarna. Slottet med dess befästningar bibehålles dock. Den medeltida stadsplanen förstöres ytterligare. Ny bebyggelse växer fram utanför stadsgränsen.

Byggnadsstilar

Byggnadsskicket är så gott som uteslutande korsvirke fram till stadens flyttning. Undantag utgör offentliga byggnader såsom rådhus och kyrkliga institutioner. Vid torget och till detta förande huvudgator återfinns flera tvåvåningshus samt möjligen något enstaka grundmurat hus.

I samband med den planerade flyttningen av staden anlägges tegelugnar. Detta medför att tegel användes som fackfyllnad även i enklare korsvirkeshus.

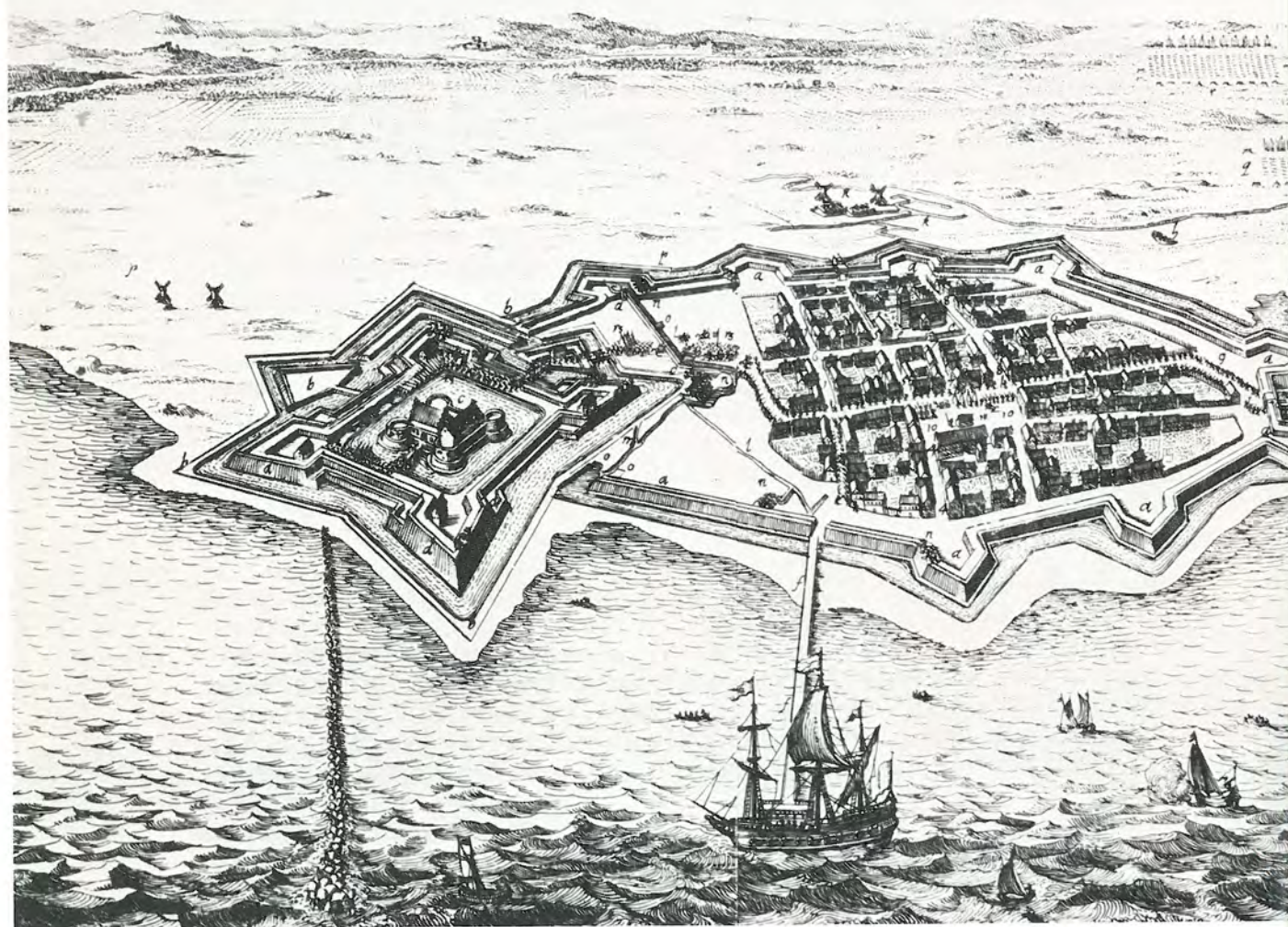
Någon byggnad från tiden finns ej kvar, med undantag av Citadellet. Endast detaljer som i t ex "Ängelholms-huset" samt porthammare, beslag och annat i Landskrona Musei samlingar berättar om tidens byggnadsskick.

■ BEBYGGELSE
 — GATUNÄT
 ■ VATTEN



MEDELTIDSKARTA:
LANDSKRONA OMKRING 1530
 EFTER BL.A. HANS WÄHLIN:
 LANDSKRONA FORNA KYRKA
 OCH DESS MINNESMÄRKEN OCH
 MODELL LANDSKRONA MUSEUM

Erobrung der Stadt und Vösten Castels Landscron, durch Ihre Königl. May zu Denemarck



Landskrona under senare delen av 1600-talet - före stadsbefästningarnas
 raserande.
 Kopia av Johan Husmans kopparstick.
 Landskrona Museum.



1747 - 1804

Näringsliv

1747 beslutar riksdagen att ånyo göra Landskrona till fästning. En ny stad och fästning skall anläggas på utfylld mark vid hamnrännan och ett nytt citadell på Gråen. Den gamla staden skall helt raseras. Det gamla citadellet skall delvis bibehållas. Beslutet medför stora ingrepp i den medeltida staden. Eftersom projektet så småningom inställdes kom dock den centrala delen runt Rådhusstorget liksom en mindre del kring Säbygatans östligaste sträckning samt infartsgatorna att bli kvar. (Se kartan, föregående kapitel).

Särskilda privilegier utfärdas för borgarna i den s k Nya staden. De innehåller bl a att:

1. Vid inflyttning får landskronabor 40 års skattefrihet, svenskar 20 år, utlänningar 10 år.
2. Vid inflyttning inom tre år frihet att inrätta manufakturer, fabriker eller annat "wärk" utan särskilt tillstånd.
3. Ingen får bygga annat än i sten eller korsvirke. Holländska klinkersinföres tullfritt.
4. Den inrikes så kallade "lilla tullen" tillfaller staden i 20 år.
5. De första tre åren utdelas förskott ur Kronans manufakturfond till ylle och linnevävnaders manufakturer.

Varje fastighetsägare får rätt att utvälja tomt i Nya staden. Kronan köper deras gamla tomt men husmaterialen disponeras av säljaren. På så vis får borgarna kapital till de nya husen samtidigt som de kan använda sitt gamla husmaterial. Till direkt flyttningshjälp avsättes 25 000 d.s.mt. Medlen räcker emellertid enbart till tomtinköpen. En särskild byggnadskassa inrättas av medel från tull och skatter. Ur denna kan borgarna låna mot 6 procents ränta.

Staden har återhämtat sig efter en nedgångsperiod. Folkmängden uppgår till 805 mantalsskrivnapersoner. (Observera att detta inte är hela befolkningen. De fattiga sättes vid denna tiden inte i "mantal").

Handeln är fortfarande ringa bl a genom höga tullar och brist på fartyg. Importvaror såsom salt, vin och specerier lämnas av utrikes fartyg. Under de närmaste åren efter sekelmitten anlägges flera industrier: sockerbruk (1757-1961), två yllefabriker, färgeri, garveri, tre tobaksfabriker, två spinnerier samt ett skeppsvarv. Samtidigt finns i staden inte mindre än 110 hantverkare. Bland dem dominerar bryggarskrået med 24 medlemmar. Borgerskapet äger en stor mängd kreatur som skötes gemensamt vid bete på stadens goda åkermark. Redan under 1760-talets allmänna ekonomiska kris lägges flera fabriker ned. På 1770- och 1780-talen inträder viss återhämtning men endast temporärt. En nära hundraårig period av stagnation inträffar.

Samhället utvecklas

Den nya staden med förnäma hus längs de centrala gatorna och torgen imponerar på främlingar och utlänningar. Stadens borgare får emellertid vidkännas umbäranden. Såväl stora kostnader som praktiska olägenheter är förknippade med flyttningen.

I "Nya staden" råder brist på färskt vatten. Samtidigt försämras kvaliteten i gamla staden p g a indämningarna. Nya vägar anlägges till staden men det uppstår dröjsmål med tullbommar och stängsel. I gamla staden brytes gatorna upp men infarten till Nya staden låter vänta på sig. Överallt är det smuts och stank. Svinen promenerar fritt omkring. År 1785 anställs gatengörare.

År 1763 utfärdas en ny instruktion för brandvakt och nattvakt efter problem med ordningen i staden. Samma år beslutas om stadsarkiv i Rådstugan. Vikter, kartor och jordeböcker samlas. Kyrkan börjar rivas 1753. Efter decenniernas gudstjänstliv i bristfälliga lokaler inviges Sofia Albertina halvfärdig 1788. Skolhuset nedbrytes 1784. Därefter äger undervisning rum i olika förhyrda lokaler.

Staden växer

1749 års stadsplan baseras på Erik Dahlbergs förslag av 1680. Planen präglas av regelbundenhet och monumentalitet. Formen är närmast elliptisk. Gatunätet är rätlinjigt. Två öppna platser erhålles genom uteslutning av kvarter. Huvudaxlarna efter vilka kvarteren och gatorna är orienterade utgöres av ett H-formigt kanalsystem enligt holländskt mönster. I söder ligger ett halvcirkelformigt torg; i norr Citadellet. Där emellan går en huvudgata. Utmed norra sidan av denna planeras en rad om sex kaserner. Gatorna utstrålar radialt från Gråen vilket ger kvarteren en romboid form. Vid fientligt anfall skall beskjutning kunna ske från Gråen. (Se illustrationen!).

Senare blir de öppna platserna förplatser för var sin tilltänkt kyrka. Vid den halvcirkelformade platsen planeras ett rådhus. De stora kvartersblocken delas genom gränder för att minska eldfaran.

1751 fastställs ett byggnadsreglemente. Endast grundmurade stenhus får uppföras vid de förnämsta gatorna. Mindre förmögna och vanliga hantverkare anvisas tomter vid de mindre gatorna längre från centrum. Här tillåtes korsvirkeskonstruktionen.

Östra halvdelen av den planerade nya staden stakas ut och dämmes in. År 1754 lägges grunden till Sofia Albertina kyrka. År 1767 är 38 tomter bebyggda med korsvirkeshus och 28 med stenhus. Kronan har löst in drygt 100 tomter. Under den följande 20-årsperioden fram till 1788 tillkommer 25 hus. Därefter inträffar en stagnation då Kronan på grund av kriget mot Ryssland saknar medel. Efter statsvälvningen 1782 förstärkes kritiken mot befästningsplanerna av den nya regimen. Mössorna har under årtionden opponerat sig bestämt men tystats av de mäktiga hattarna. Mellan 1788 och 1805 bygges endast sju hus i Nya staden. Endast en tredjedel av den planerade staden är indämd. Stora delar står under vatten. Gamla staden är till stora delar raserad. 1700-talets befästningsplaner går om intet. Likväl sätter planerna tydliga spår i stadsbilden. Dagens Landskrona har den barockinspirerade stadsplanens rutnät. Kvartersformerna är romboida. Hamnrännan utgör en del av det planerade kanalsystemet. Sofia Albertina är den östligaste av de planerade kyrkorna. Den nuvarande Adolf Fredriks kasern är en av sex planerade kaserner.

Byggnadsstilar

Fransk klassicism

Liksom överintendenten Carl Hårleman tillskrives andel i stadsplanen tillskrives han del i borgarhusens utformning. Ritningarna göres dock av fortifikationsofficerare. Hårlemans fransk-klassicistiska stil återfinns förutom i kasernen och kyrkan i de förnämre byggnaderna mot huvudgatorna. Byggherrar är höga ämbetsmän, industriidkare och handelsmän.

Ett regelbundet mönster följes. Hörnhusen utformas identiskt. Likaså markeras mittaxlarna i kvarteren genom byggnader med starkt betonade mittpartier (typ "Gamla Kassan"). Inget kvarter slutföres enligt planerna. Bäst bevarad miljö är Storgatans övre del.

Kvarstående byggnader inom saneringsområdet är:

Gamla Bryggan 4 - 1754-57 "Gamla Kassan"

Adolf Fredriks kasern - 1751-60, arkitekt Carl Hårleman, tredje våningen 1874.

Sofia Albertina - 1754-88, arkitekt Carl Hårleman

Kung Karls Varv 23 (Drottninggatan) - 1756-63, Landskrona läroverk 1818-97

Kung Karls Varv 21 - 1756-59

Falken 10 - 1760

Gladan 4 - 1760

Gamla Bryggan 14 (Selma Lagerlöfs väg) - 1760. I början av 1900-talet Spritbolag samt systemkrogen Ettan.

Slottsplatsen 4 - 1760

Kung Karls Varv 17 - 1767-75

Kung Karls Varv 23 (Storgatan) - 1768

Gamla Bryggan 14 (Kungsgatan - Selma Lagerlöfs väg) - 1769
Landskrona elementarskola för flickor 1871-1915.

Kung Karls Varv 22 - 1767-75.

Taken är mansardtak. Taktäckningsmaterialet består av tegel eller plåt. Materialen kombineras även. Plåten är bra vid mansardtakens starka lutningar men har enligt 1700-talets rapporter svårt att tåla saltet i luften. Svängda takkupor i plåt förekommer. Flera takstolar innehåller timmer från gamla kyrkan.

Fasaderna skall enligt byggnadsstadgan vara grundmurade. Flera innehåller dock bevisligen korsvirke. Timret hämtas från skogarna i norra Skåne. Teglet importeras från Holland eller brännes i t ex Glumslöv. Kalken till putsen köpes från Danmark och brännes på byggnadsplatsen eller i Borstahusen. Efter importstopp 1758 införskaffas kalksten bl a från Lilla Hörstad. I bruket blandas sjösand. Murargesäller eftersändes från Tyskland. Slätputsen avfärgas i halmgult eller rosa med bl a guldocker.

Dekoren placeras gärna på de framskjutande fasadpartierna - de s k sido- eller mittrisaliterna. Är huset beläget i kvarterets mitt kan mittrisaliten ytterligare utmärkas med en gavelliknande avslutning - en fronton. I ena sidosaliten finns en välvd inkörsport. Bottenvåningarna rusticeras helt eller delvis. Ibland förekommer rusticerade hörnkedjor eller lisener i andra våningen. Murytan indelas genom våningsband. Under taket löper en profilerad taklist. För symmetriens skull användes gärna blinderingar. Fönsteromramningarna är släta. Ornamenten målas med linolja eller kalk i stenimiterande färg i gråvitt genom t ex kimrök.

Grunden muras av gråsten som importeras sjöledes. Putsen tjäras eller avfärgas genom kimrök. Källarna muras med valv. Efter 1786 förekommer murade källare också i korsvirkeshusen.

Fönstren är antingen små och kvadratiska med enbart mittpost och spröjsar eller höga med såväl mittpost som tvärpost avskiljande en övre tredjedel. Den mindre typen är vanligast i bottenvåningarna medan övervåningarnas representationslokaler har den större typen. I mindre hus är fönstren kvadratiska i båda våningarna. Även stickbågeformade fönster förekommer.

Bågarna har träspröjsar med tärningar i kryssen. Glasen är små. Mot 1700-talets slut blir rutorna större.

Dörrarna och portarna har en rokokoinspirerad spegelkonstruktion. Likaså förekommer gärna panelkonstruktion i fiskbensmönster. Ofta finns solfjäderformade överljusfönster.

Snickerierna är tunt oljemålade i grått, grönt eller brunt.

Odekorerade putsfasader

Också den enklare bebyggelsen putsas för att ge sken av stenhus. Endast i gårdsfasaderna och vissa gårdshus behålles korsvirket synligt. Hantverkarnas mer oansenliga bostäder återfinns längs Fiskargränden, främst i kvarteren Köpmannen och Vipan.

Ritningsförslag är bevarade. Troligen följdes dock ej här några mallar. Den fransk-klassicismiska påverkan kan skönjas i proportioner och antydning till dekor. Bosättning sker ofta först i något enklare gårdshus. Gatuhusen bygges under en lång tidsperiod. Rivningar av sådan bebyggelse har skett i bl a kv Lommen.

Kvarstående byggnader inom saneringsområdet är:

Gamla Stranden 16 - 1753

Vipan 9 - 1754

Köpmannen 9 - 1757

Vipan 5 - 1757. Gårdshus

Vipan 14 - 1757

Vipan 13 - 1757

Vipan 14 - 1758. Gårdshus

Gamla Bryggan 4 - 1760. Gårdshus

Köpmannen 8 (N Långgatan-Fiskargränden) - omkring 1762

Köpmannen 8 (Fiskargränden) - 1762 Tillbyggt 1780-1805

Vipan 8 - 1768 Gårdshus. Ombyggt under 1800-talet

Vipan 12 - 1770-tal

Gamla Staden 12 - 1773. Gårdshus

Snäppan 8 - 1774

Renschöld 22 - 1776(?)

Vipan 8 - omkring 1780

Vipan 9 - 1780-1805. Gårdshus

Vipan 15 - omkring 1790

Köpmannen 1 - 1804.

Dessutom finns utanför saneringsområdet en handfull envåningsbyggnader i samma stil vid infartsgatorna i kvarteren Trekanten, S:t Erik och S:t Olof.

Taken är i regel mansardtak och taktäckningsmaterialet tegel på läkt. Pannorna bindes på undersidan samman med kalkputs.

Fasaderna är som nämnts av slätputsad korsvirkeskonstruktion mot gatan och synligt korsvirke mot gården. Någon gång förekommer grundmur. Inkörspport är vid ena gaveln. Kalkputsen avfärgas med naturliga pigment antingen i de fransk-klassicismiska husens ljusa gula och rosa eller något fördjupat. Troligen har vissa nu putsade gårdshus ursprungligen varit oputsade eller enbart slammade.

Dekoren kännetecknas av profilerad takgesims. Våningsband samt portblinderingar kan förekomma.

Fönstren i bottenvåningen är kvadratiska (se fransk-klassicism). I andra våningen finns ibland rektangulära fönster med tvärpost, mittpost och spröjsar.

Dörrarna är i panel- eller fyllnadskonstruktion. Samtliga har numera bytts ut.

Portarna är dubbla med fiskbensmönster. Placeringen är symmetrisk - på sidorisaliternas plats. Färger: se fransk-klassicism.

Oputsade gårdshus i korsvirke (se gruppen ovan)

V Roten 11 - 1751-54
 Köpmannen 9 - 1758. Omkring 1760
 Köpmannen 5 - 1782
 Köpmannen 4 - 1780-1805
 Ett flertal stora magasin är rivna.

1800- och 1900-tals dekorerade 1700-talshus

En stor grupp fastigheter - såväl de fransk-klassicistiska som de enklare - omdekorerades under 1800-talets sista decennier. De miste härvid sin tidigare prägel och bör idag ses som en tidstypisk 1800-tals-företeelse.

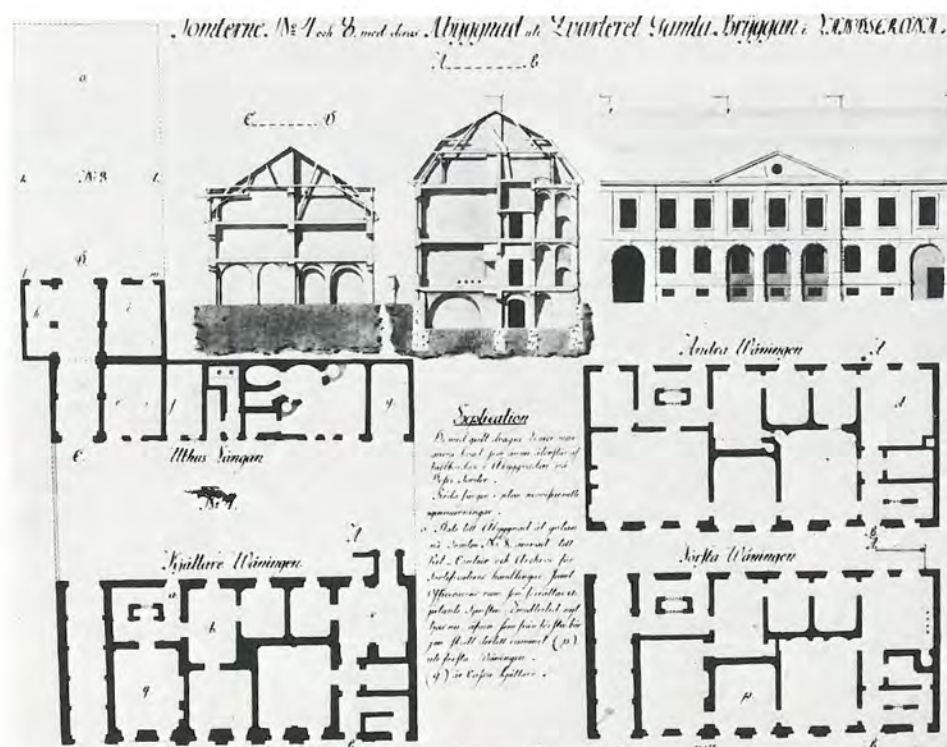
Kvarstående byggnader inom saneringsområdet:

Västra Roten 2 - 1752 (?). Sidobyggnad 1906 efter brand
 Gamla Staden 10 - 1752. Korsvirkesinklädd 1900-talet
 Gamla Staden 1 - 1752
 Gamla Staden 3 - 1752
 Västra Roten 7 - 1753
 Gamla Staden 8 - 1754. Nyrenässansfasad mot N Kyrkogränden vid sekelskiftet
 Köpmannen 10 - omkring 1756 Övre våningen donerad till folkskola 1768. Nyrenässansfasad vid sekelskiftet
 Västra Roten 10 - 1757
 Gladan 5 - 1760-tal
 Västra Roten 1 - 1756-63
 Slottsplatsen 21 (Kungsgatan-Selma Lagerlöfsväg) - 1760-tal
 Gamla Stranden 16 (N Långgatan) - 1765-73
 Vippan 5 - 1760-67 Ursprungligen 1 våning
 Gamla Rådstugan 12 - 1758-73
 Västra Roten 11 - 1769
 Köpmannen 5 - 1782
 Rehnschöld 19 - 1799 (?) Fasadtegel 1950-talet
 N Roten 16 - 1700-talet. Helt ombyggt 1974.



1749 års plan över en ny stad och fästning med ett nytt citadell vid Landskrona.

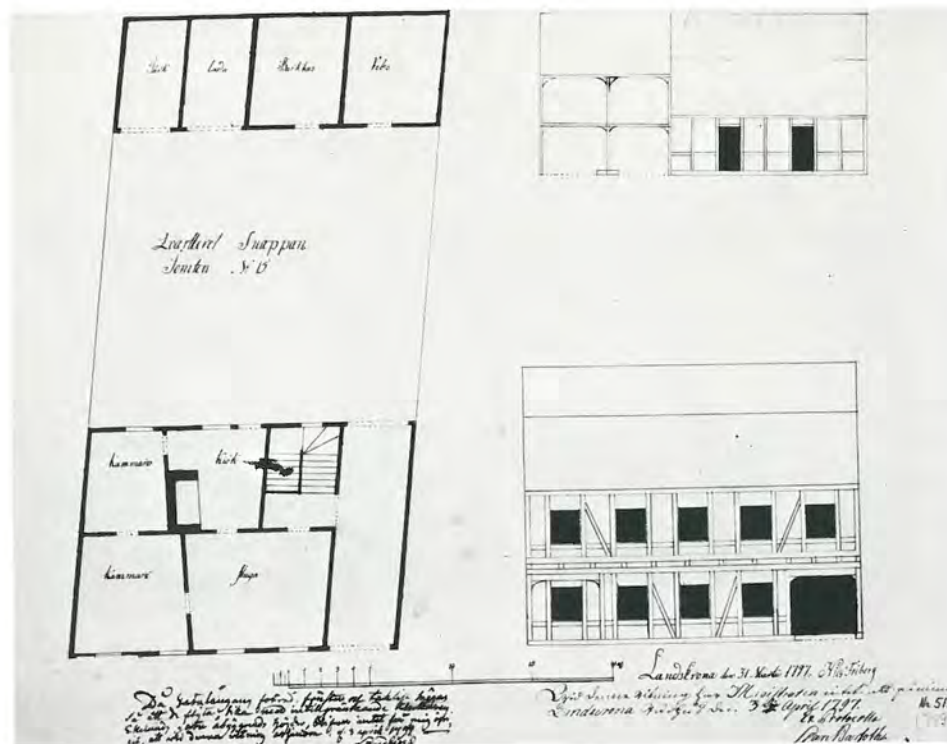
H.H. von Liewen. A.M. Strussenfelt och A.M. Arbin.
 Kungl. Krigsarkivet.



Gamla Bryggan 4

Förslag till grundmurad byggnad vid förnäm gata. Mittrisaliten antyder placering i kvarterets mittaxel.

Kungl. Krigsarkivet.



Snäppan 15 (Lommen 15)

Förslag till putsad korsvirkesbyggnad vid Södra Långgatan.

Kungl. Krigsarkivet.

— STRANDLINJEN FÖRE 1747

■ VATTEN

■ KVARVARANDE BEBYGGELSE

— " — KVARTERSFORMER

— FÖRUTVARANDE — " —

LANDSKRONA 1747 - 1804

EFTER KARTOR I KUNGL. KRIGSARKIVET
SAMT KULTURHISTORISK INVENTERING 1971



1805 - 1850

Näringsliv

1805 inställes befästningsarbetena i Landskrona. Främsta anledningen är att Kronan saknar medel på grund av kriget med Ryssland. Av 1700-talets stora utbyggnadsplaner har bara en liten del utförts. Stora delar av det påbörjade utfyllnadsområdet står under vatten.

Landskrona präglas av stillastående under 1800-talets första hälft. Invånarantalet är 1800 - 3 227 och 1850 - 4 139. De främsta inkomstkällorna är jordbruk, handel och sjöfart. 1802 finns följande fabriker: 4 garverier, 3 färgerier, 1 violinsträngfabrik, 4 tobaksfabriker, 1 stärkelse- och pudrefabrik, 1 såpbruk, 1 såpsjuderi samt 1 sockerbruk. Samtliga utom sockerbruket försvinner efter hand före sekelmitten.

Sockerbruket har 1802 en arbetsstyrka om 1 mästare, 1 gesäll och 5 arbetsskarlar. Dessa tillverkar toppsocker, kandissocker och brun sirap för ett värde av 13.956 rdr 8 skilling banco per år.

Samhället utvecklas

Sofia Albertina får torn 1820. Vägen dit är dock "bristfällig och ofullbordad". Underhållet av de icke stensatta gatorna sköts av husägarna. Gatubelysning saknas. Hamnen behöver muddras. Bristen på tjänligt vatten är ett stort problem.

Stadens riksdagsman inger 1823 en skrivelse om läget: planerade gator är ej stenlagda eller bebyggda, området avsett för "publik trädgård" är ej utfyllt, avloppstrumman ej färdigställd. Tåta är de rapporter garnisonen avger till Kronan om översvämningar. Efter lång skriftväxling fastslås Kronans ansvar för utfyllnaden 1833. Under tiden avlägsnas vattnet med pumpkvarnar. Viss service växer fram. Efter 30 års ambulerande skolundervisning inköpes skolor vid Storgatan 1818. Landskrona Sparbank öppnar 1836. Samma år utkommer Landskrona Tidning. Första försöket med ångbåtsförbindelse över Sundet göres 1838 och bokhandel inrättas 1844.

Behovet av ett ansevärdare värdshus gör sig gällande. 1813 bildas ett aktiebolag som inköper en av de större 1700-talsfastigheterna med fransk-klassicismisk utsmyckning - nuvarande hotell Öresund. Efter dyrbart inredningsarbete kostar ett rum med uppbäddad säng 32 skilling, en drängsäng 16 skilling och stallrum för häst 8 skilling.

Stadens växer

Samma år som befästningsarbetena upphör upprättas en ny stadsplan utarbetad av officerarna Nordencreutz och Södermark. Planen omfattar hela området innanför den utgrävda vallgraven. De bevarade delarna av den raserade gamla staden sammanslås med den påbörjade nya staden. Området närmast innanför vallgraven anslås till "publika" trädgårdar och parker.

Endast östra halvan av 1700-talets "Nya stad" är utfylld. Norr om Drottninggatan är alla kvarter till största delen bebyggda. Söder om Drottninggatan är endast Vipan, södra hälften av Snäppan, sydvästra fjärdedelen av Lommen samt enstaka tomter i Falken och Gladan bebyggda. Med undantag för platsen kring kyrkan utgöres södra delen av Nya Staden av uppdämda vattensamlingar.

I de gamla medeltida kvarteren vilka nu ånyo inlemmas i stadsplanen är flertalet tomter bebyggda. I kvarteren Rehnschöld och Norra Roten är Gamla Kyrkogatan fullbebyggd, likaså Norregatan mellan Norra Roten och Östra Roten (nu Gröna Lund). Vidare grupperar sig bebyggelse längs Östergatans och Nygatans mynnningar mot Rådhusstorget.

På grund av att befästningarna ej fullbordats är också de delar av gamla staden som ligger utanför vallgravsområdet skonade, nämligen bebyggelsen vid Säbygatan samt infartsgatorna Stora Norregatan och Östergatan.

Ej heller citadellet på Gråen fullbordas. Området blir i stället utfyllt. Bastioner, vallar och vallgravar färdigställs men några byggnader uppföres ej. Det grundmurade kruttorn som ännu finns kvar - ursprungligen har två funnits - uppfördes vid 1800-talets början.

Byggnadsstilar

På grund av den ekonomiska stagnationen blir byggnadsverksamheten sparsam under perioden 1805-50. Endast ett dussin byggnader återstår från den tiden. På några undantag när är alla utformade i en enkel odecorerad putsstil.

Undantagen daterar sig från periodens slut och är alla starkt ombyggda. En inmurad tavla i Svanen 11 upplyser om att Joh. And. Lundgren började år 1814 fylla tomten och 1832 bygga befintligt magasin. En total ombyggnad 1890 gör det svårt att spåra det ursprungliga huset.

Samma gäller för Erik Dahlberg 1 som 1845 uppföres som magasin. Dagens fasad är präglad av ombyggnaden 1881. Grannfastigheten Erik Dahlberg 13 uppföres som värdshus 1843 och ombygges 1904-05. Fasadens utförande - synligt tegel med dekor i puts - förekommer ej i övrigt under epoken. Något belägg för att fasaden varit putsad går dock ej att få fram.

Odekorerade putsfasader

Byggnationen följer 1700-talstraditionen. Nu uppföres emellertid inte längre några grundmurade stenhäus vid paradgatorna. Det är den enklare bebyggelsen som lever kvar: korsvirke i stommen, sparsam putsdekor, små proportioner. Dateringarna är i flera fall inexakta. Kartbilder saknas perioden 1805-60.

Kvarstående byggnader inom saneringsområdet är:

- Rehnschöld 24 - 1800-tal. Helt ombyggt 1967
- Östra Roten 13 - 1800-talets början. Ny fasad
- Rehnschöld 23 - 1800-50(?). Fasadens dekor från 1912.
Ursprungligen två hus
- Erik Dahlberg 2 (Östergatan) - 1800-50(?). Putsdekor 1905
- Erik Dahlberg 5 (Östergatan) - 1800-50(?). Putsdekor 1907
- Erik Dahlberg 3 (Nygatan) - 1800-60
- Rehnschöld 10 (G Kyrkogatan) - 1800-60. Senare putsdekor
- Norra Roten 6 - 1800-60. Fasadens nuvarande utseende 1953
- Skälen 6 - 1812
- Falken 11 - 1815. Fasaden ombyggd 1873-79 i klassicism
- Rehnschöld 9 (G Kyrkogatan) - 1815. Fasaden ombyggd
- Rehnschöld 5 - 1839. Ursprungligen en våning med sadeltak.

Längs infartsgatorna finns likartad bebyggelse kvar i kvarteren Pallas, Trekanten och Dalkarlen. Flertalet byggnader är starkt förändrade.

Taken är mansardtak eller sadeltak. Mot sekelmitten blir de senare allt vanligare. Taktäckningsmaterial är alltid enkupigt tegel.

Fasaderna är slätputsade och odekorerade. Under takfallet finns en enkel avtrappad gesims, en konstruktiv nödvändighet. Den släta kalkputsen avfärgas med äktapigment såsom kimrök och järnvitriol i företrädesvis gult och rosa.

Färgstyrkan är ej känd. I Stockholm är staden vid denna tid gråfärgad. Den där förhärskande byggnadsstilen - empiren - har emellertid ännu ej nått Landskrona. Här lever 1700-talstraditionen kvar i byggnadsskicket. 1700-talets gula och rosa - möjligen något starkare nu - har troligen varit gängse.

Fönstren har två lufter med tillsammans 4 eller 6 glas, ofta olika stora i olika våningar. Modellen utan tvärpost blir allmän över hela landet under perioden fram till 1870. Snickerierna är tunt oljemålade i varmgrått, olivbrunt eller ockra.

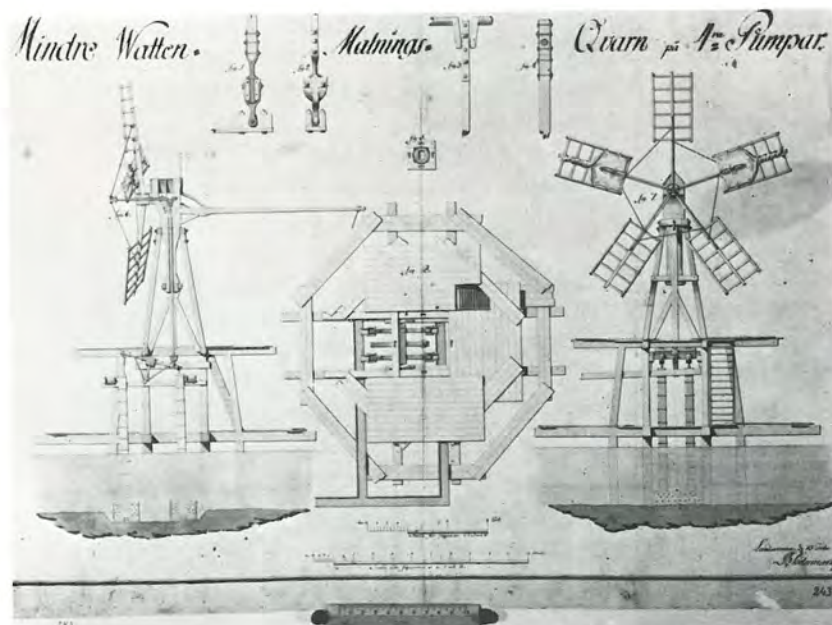
Dörrarna är numera i regel utbytta. Traditionen tyder dock på att även denna period använt sig av portar i fiskbensmönster samt entrédörrar i ramverkskonstruktion eller fiskbensmönster.



Stora värdshuset och
Festivitetshuset - nu-
varande hotell Öresund
Xylografi från 1870-t
L.M.B.



Sockerbruket före br
1875.
T.v. Gamla Bryggan -
nuvarande Stadshus-
kvarteret.
Xylografi från 1870-
L.M.B.

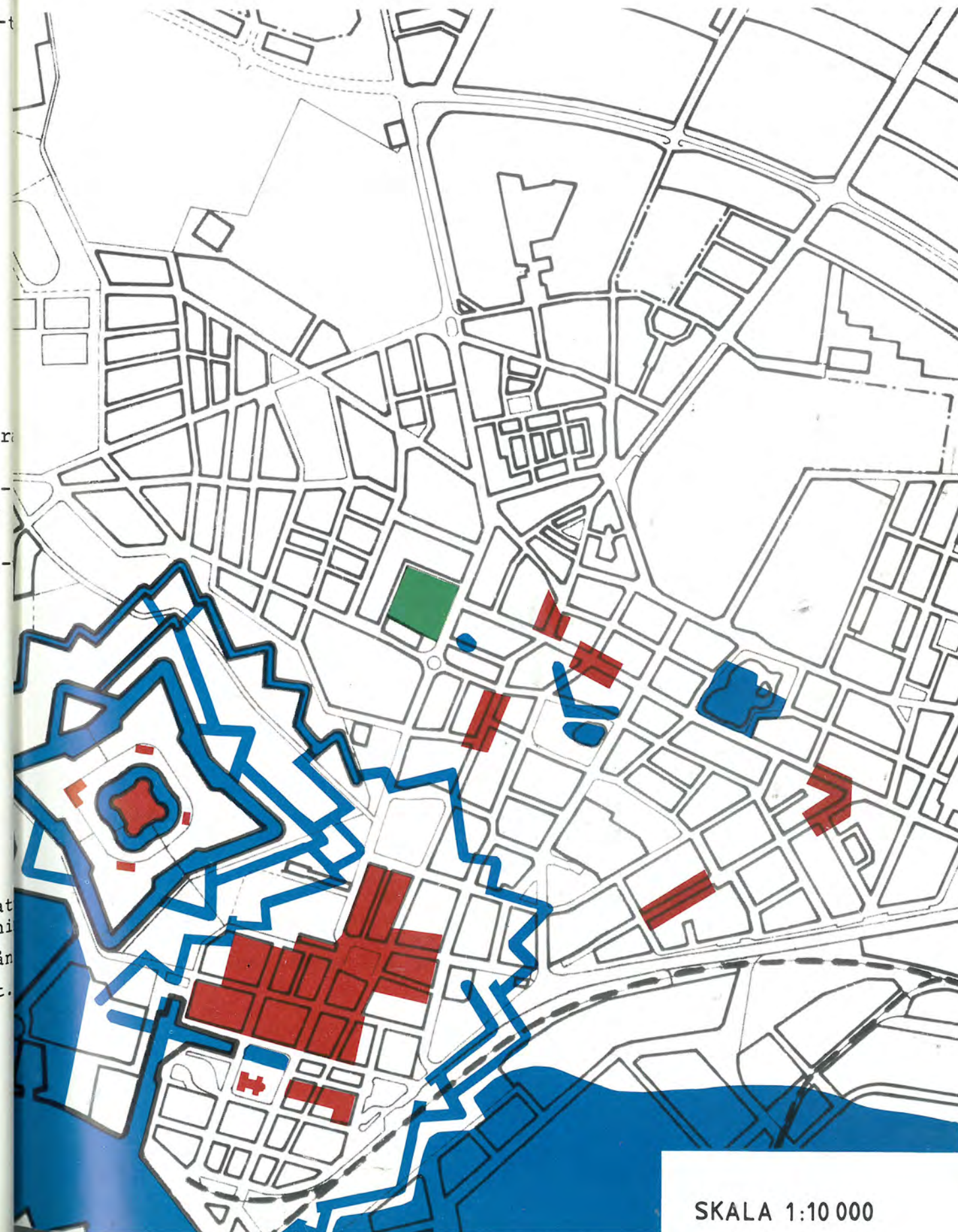


Vattenpumpkvarnar at
vända vid översvämni
Förslagsritning från
Kungl. Krigsarkivet.

BEBYGGELSE
VATTEN
PARKER



LANDSKRONA 1805
SCHEMATISK ÖVERSIKT BASERAD PÅ
1805 ÅRS PLAN (KRIGSARKIVET)
KOMPLETTERAD MED UPPGIFTER
UR LANDSKRONA MUSEI ARKIV



SKALA 1:10 000

1850 - 1860

Näringsliv

En ny blomstringstid börjar. Hamnen har blivit ombyggd och uppmuddrad. Flera nya fabriker tillkommer. År 1855 finns 13 fabriker med 166 anställda och inom hantverket 93 mästare med 118 gesäller och lärlingar. Dessutom förfärdigar 15 personer hantverksarbeten (skråtvånget avskaffades 1846). Handeln sysselsätter 43 personer med 36 personers betjäning. Jordarnas avkastning är dock fortfarande en av de främsta inkomstkällorna för borgarna.

Under ledning av Justus Tranchell utvidgas sockerfabriken - nu ombildad till Skånska sockerfabriksaktiebolaget. Ny betsockerfabrik uppföres i kvarteren Gamla Bryggan och Kung Karls Varv. Ångmaskin installeras efter engelskt mönster. Betodlingen utvidgas bortom Säbyholm genom arrende av bl a Hildesborgs gods och inköp av Hilleshög.

J H Wahls instrumentfabrik upplever en högkonjunktur. Antalet anställda i den låga gården vid N Infartsgatan uppgår som mest till 10 st - 5 gesäller och 5 lärlingar. De för sin kvalitet uppmärksammade mässingsinstrumenten exporteras bl a till Danmark, Norge och Tyskland.

Konsul Nees köper upp tomter i kv Östra Roten. Här uppföres spannmålsmagasin som så småningom får ett flertal efterföljare i de skånska och halländska kuststäderna. Firman kommer att behärska marknaden från Ystad till Falkenberg.

Samhället utvecklas

Kommunikationerna förbättras. 1852 skrives kontrakt med vagnmanslaget om gästgiveri och postskjuts. 1855 avlöser en telegrafförbindelse tidigare springande bud. Första postlådan sättes upp. 1859 upprättas stadigvarande ångbåtsförbindelse med Köpenhamn. Tidigare har reguljär passagerarförbindelse med andra orter saknats.

Sedan 1848 upplyses gatorna av 18 oljelyktor. 1857 skrives kontrakt med det nystartade gasverksbolaget om gasbelysning. I kvarteret Gåsen uppföres gasverk - landets femte i ordningen. Med gatornas stenläggning sysslar nu en handfull man. Översvämningarna i hamnkvarteren fortsätter dock.

Den bristfälliga socialvården förbättras. Suellska donationen möjliggör uppförande av fattighus 1852 - endast några år efter första fullständiga fattigvårdsförordningen. I Suellska stiftelsen - senare ålderdomshemmet Vallgården - samlas hela socialvården under ett tak; fattighus, arbetsinrättning, sjukavdelning och administrationslokaler.

Staden växer

Det år 1805 stadsplanlagda området räcker väl till. Befolkningen har under 50 år endast ökats med ca 900 invånare. (Malmö befolkning ökar samtidigt med 9 000 personer till 13 000). Flera kvarter i söder står tomma. Planerade parkområden i öster är ej planterade. Nyexploaterade områden är västra delarna av kvarteren Havsörnen, Svanen och Tärnan. Längs infartsgatorna förtätas den låga, enkla bebyggelsen. Fortfarande skiljes stadskärnan från tillfartsgatorna genom det under 1700-talet anlagda vallgravssystemet. Tomma tomter i innerstaden brukas som café- och värds- husträdgårdar; Gröna Lunds trädgård i kvarteret med samma namn, Nannas trädgård i kv Snäppan och värds- huset Drufvan vid Nyhamn. Ute på värnarna finns bl a Hvilan (Norrevärn) och Sista Styfvern (Östervärn). Karlslund anlagd 1813-15 för att "skänka samhället en betydlig del av nödigt bränsle samt redskaps- tjänligt virke och tillika utgöra en prydnad i denna kala trakt till ett uppmuntrande nöje för stadens invånare samt en ögonlust för de resande" har vuxit upp. Den ursprungliga nyttoaspekten faller bort. Ett lust- hus uppföres och invånarna börjar sitt vallfärdande dit. I ett sekel kommer parken att hålla sitt grepp om landskronaborna.

ByggnadsstilarOdekorerade putsfasader (Se: 1805)

Fortfarande dominerar den slätputsade odekorerade byggnadstypen med vanligt sadeltak i såväl staden som längs infartsgatorna. Stommen består vanligen av korsvirke med lersten invändigt och bränt tegel utvändigt.

Kvarvarande envåningslängor inom området återfinns längs de för hantverkare anvisade gatorna. De är också uppförda av hantverkare, nämligen:

Tärnan 21 (f d 8) - 1849

Tärnan 21 (f d 7) - 1850-talet

Tärnan 21 (f d 6) - 1850-talet

Vildanden 7 - 1850-talet(?). Byggnaden i två våningar förefaller dölja en kärna från denna tiden

Vipan 1 - 1851

Vildanden 8 - 1859

Tärnan 21 (f d 5) - 1860

Utanför området återfinns en handfull envåningslängor kring Kvarntorget samt några vagnmansgårdar i S:t Olof och S:t Erik.

Synligt korsvirke

Från tiden kring 1850 finns en handfull exempel från ett nu utdöende byggnadsskick - de stora oputsade korsvirkesmagasinen. I och med 1805 års plan kryper det synliga korsvirket ut från gårdarna och fram till huvudgatorna. Redan på 1790-talet uppföres sådana magasin i Norra Långgatan (Gamla Bryggan). På 1830-talet tillkommer fler (Gamla Stranden). I mitten av 1840-talet uppför den kände byggmästaren Andreas Lindh ett bostadshus i Vipan - samtliga nu rivna.

Kvarvarande byggnader från sekelmitten i synligt korsvirke är:

Västra Roten 11 - 1845. Uppfört som magasin

Erik Dahlberg 1 - 1845. Har helt mist sin karaktär. Fick biograffasad 1908. Huskroppen inlemmad i Törnqvists bokhandel

Havsörnen 7 a - 1847. Uppfört som värdshuset Drufvan. Möteslokal för arbetarrörelsen

Svanen 12 - 1848. Uppfört som magasin av J V Wahl

Snäppan 8 - 1851. Vinkellänga mot gården

Gamla Stranden 15. Hälften rivet - resten ändrat.

Kvar från denna perioden finns utanför saneringsområdet bl a krutlaboratoriet "Scoutboet" inom citadellområdet och magasinet i kv Höken och Albano 21. Samtliga från 1800-talets första halvdel.

Taken är såväl mansard- som sadeltak och materialet vanligtvis tegel. Undantag utgör Gamla Stranden 15 där materialet är för tiden sällsynt, nämligen skiffer.

Fasaderna har enligt äldre foton varit oputsade. Teglet är fogstruket och timran rödmålad eller svart-tjärad.

Fönsteröppningarna i magasinen har varit kvadratiska.

Fönstren - i de fall de förekommer - har i magasinen 4 glas eller flera smårutor. På utsidan förekommer fönsterluckor i stående panel. I bostads- resp värdshus är den rektangulära fönstertypen med 6 glas utan tvärpost vanligare.

Dörrar och portar har liggande eller fiskbensmönstrad panel liksom övrig samtida bebyggelse.

Medeltidsromantik

En ny stil gör sig gällande inom den offentliga sektorn - medeltidsromantiken. Influenser från professor Brunius i grannstaden Lund sprides genom kyrkorestaureringar och mönsterritningar för institutioner. Det synliga teglet kommer för att stanna. Så småningom sprides det också till bostadshusen. Kvarstående exempel från denna första period är:

Svanen 7(12)-1857-61. Uppfört som tullkammare

Gåsen 1, 2, 3 och 6 - 1857-61. Uppfört som gasverk

Erik Dahlberg 15, 16 - 1857. Uppfört som spannmålsmagasin

Taken är enkla sadeltak med enkupigt tegel.

Fasaderna är byggda med gult - troligen lokalt-tegel, de är oputsade och oftast fogstrukna.

Dekoren utmärkes av en kraftig artikulering av fasadens dekorativa element. Tegelstenen ingår som modul i diverse komplicerade mönster - typ tandsnitts- och sågsnittsreliefer, rullskift och annat.

Fönstren får stick- eller rundbågeform. Över fönster- och dörröppningarna löper avlastningsbågar. Materialet i bågar- na är ofta järn.

Empire_

Då södra delen av Nya staden ännu har stått obebyggd blir nu olika former av den vid sekelmitten så populära empirestilen nu karakteristisk för hela området. I Landskrona med sina gamla putstraditioner har senempiren lätt att få fäste. De traditionella släta fasaderna förses med antikhärmande arkitekturdetaljer kring dörrar och fönster. Under takfallet går en gesims. Stilen sprides genom monumentala byggnader typ Suellska stiftelsen (1852-1970) och Festivitetshuset (1856). Den användes också i enklare fastigheter men vanligtvis ej i mindre hus än två våningar. Efter omfattande rivningar respektive fasadförvanskningar under framför allt 1960-talet i kvarteren Fiskmåsen, Lommen, Tärnan, Gladan, Skälen och Gräsanden återstår dock bara några exempel, nämligen:

Svanen 12 - 1850-76. Tidigare försett med bl a våningsband

Havsörnen 6 - 1852. "Fritschska huset"

Slottsplatsen 21 (5, 6) - 1856. Festivitetshuset

Fasaderna är fortfarande putsade i kalkbruk utstruket med slev till en slät yta. Färgen består av svag tillsats av kalkäkta pigment. Tönen är grå på så väl muryta som ornamentik. Husen imiterar palats t ex från den italienska renässansen i äkta stenmaterial.

Ornamentiken kännetecknas av horisontella lister, fönster och dörrömfattningar med krön, konsoler o s v.

Fönstren är symmetriskt fördelade över fasaderna. Om interiörerna inte tillåter riktiga fönster på någon del av huset ersätts de av blindfönster. Fönstren har 6 glas. Numera är tvärpost vanlig. Detta bruk är dock troligen sekundärt. (jfr sakl 1880-tals hus i föregående kapitel).

Dörrarna består av ramverk och fyllningar. Ett gott exempel på senempire är entrédörren i Havsörnen. Proportionerna är typiska med det större fältet överst. Även dörrar och fönster målas gärna i grått.



Korsvirkeshus i kv. Gamla Stranden - Landskrona tidningskvarter.

L.M.B.



Restaurangen i Karlslund. "Plantan" har genom tiderna varit främsta utflyktsmålet för Landskronaborna.

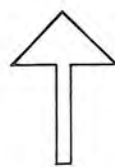
L.M.B.



C F Nees bostad och magasin i Järnvägsgatan. Där vallgraven gått fram, i nuvarande Teaterparken, anlägger Konsul Nees trädgård.

L.M.B.

BEBYGGELSE
 VATTEN
 PARKER



LANDSKRONA 1850 SCHEMATISK ÖVERSIKT BASERAD GUSTAF LJUNGGRENS KARTA 1853 KOMPLETTERAD MED UPPGIFTER UR LANDSKRONA MUSEI ARKIV



1860 - 1870

Näringsliv

Befolkningstillväxten fortsätter. 1860 är siffran 5 703. Detta trots garnisonens förflyttning vid sekelmitten. Citadellet nyttjas nu för livstidsfångar sysselsatta med mattfabrikation i stor skala. Flera nya industri-grenar tillkommer: tegelindustri, bryggeri, handskfabrik, gjuteri.

Första gjuteriet anlägges vid Marieberg i Örja 1857. 1864 flyttar verksamheten till Landskrona under namnet Landskrona Gjuteriaktiebolag. Redan 1860 ansökes om tillstånd att fylla i marken utanför den tillämnade fabriken. Byggnaderna står ännu kvar i kv Valrossen men verksamheten är nedlagd.

Tegeltillverkningen expanderar. Den lokala byggnadsstadgan föreskriver nu uteslutande bränt tegel. Den växande storstaden Köpenhamn slukar dessutom en betydande del av produktionen.

Vid nuvarande Strandvägen startar konsul Schmidt och murmästare Andreas Lindh tegelbruk. På Ven växer flera bruk upp men med produktionen inställd på Köpenhamn. Vid Kyrkbacken anlägges hamn 1876.

I Glumslöv har tegeltillverkningen anor sedan 1700-talet. Under 1860- och 70-talen anlägges flera nya bruk: Krolls, Sundvik, Strandnäs och Örenäs. Avsalun går i stor utsträckning till Köpenhamn.

Samhället utvecklas

Efter riksdagsbeslut utvecklas den kommunala självstyrelsen i hela landet. I Landskrona avlöser stadsfullmäktige och drätselkammare "stadens äldste" och drätselkommissionen 1863. Specialnämnden som skolstyrelse, byggnadsnämnd och sundhetsnämnd inrättas.

Genom näringsfrihetsförordningarna 1846 och 1864 slopas skråväsendet. Under 1860-talet bildas Arbetarföreningar i en mängd svenska städer. Landskrona Arbetarförening startar egen sjuk- och begravningskassa. I övrigt är verksamheten av kulturell art.

Kyrkogränden och platsen kring kyrkan inhägnas med träd och häckar. Tullkammaren står färdig 1861. Gasverket samma år. Befintliga 18 oljelampor bytes ut mot dubbla antalet gaslyktor med en styrka motsvarande 12 vaxljus. Samtliga invånare måste betala lyktskatt från 1864. Värnarna upplyses dock ej förrän på 1890-talet.

1855 - samma år stambanan börjar byggas - beslutas om anslutning till densamma från Landskrona. Oenighet om stationens placering fördröjer dock frågan. Slutligen beslutas om det nuvarande läget i stället för väster om Nyhamn och 1865 inviges Landskrona-Helsingborgs järnvägar med förbindelse till såväl Helsingborg som Eslöv. En ny epok börjar.

Landskrona Fruntimmersförening startar 1862 ett daghem "Asylen för små barn". Efter fem år flyttar verksamheten från Suellska Stiftelsen till Eriksgården. Byggnaden som ännu står kvar drevs i föreningens regi till 1947.

Staden växer

Första stadsplanen sedan 1805 fastställs 1862. Området omfattar Dammhagen "belägen å Landskrona Östra Wärrn" mellan nuvarande Regeringsgatan, Föreningsgatan och Östergatan. 1868 fastställs en ny stadsplan där även området mellan nuvarande Regeringsgatan och Järnvägsgatan upptas. För förslagen svarar stadsingenjören C O O Brolan.

För innerstaden står 1805 års stadsplan fast. De ny-anlagda kvarteren i söder har ännu många tomma tomter vilka nu bebygges. I de nordliga medeltida kvarteren börjar Kronan avyttra tomter. Där vallgravssystemet skulle gått fram nyuppföres och repareras bostäder. Längs infartsgatorna fortsätter envåningsbebyggelsen att växa fram.

1868 antages en ny byggnadsordning. Föreskrifterna är mycket detaljerade. Inom staden får nu enbart grundmurade hus i bränt tegel uppföras. Minsta höjd är två våningar. Takmaterialet måste vara obrännbart. I förstäderna och "värnarna" tillåtes dock envånings korsvirkeskonstruktion. Alla halmtak skall emellertid bytas ut inom 8 år. 1874 års riksstadga begränsar hushöjden till obetydligt över gatubredd. Likaså måste halva tomtytan vara obebyggd.

Byggnadsstilar

Odekorerade putsfasader (Se: 1805)

Även under 1860-talet uppföres ett flertal byggnader i samma enkla stil som under århundradets första hälft. Korsvirket i stommen börjar dock försvinna, liksom lerstenen i fasaderna. Våningsantalet uppgår mestadels till två. Förändringarna i byggnadsskicket beror på byggnadsstadgans påbud.

Dörrar och fönster inramas gärna av en putsrelief. Denna avfärgas i samma ton som murytan. Modfärgerna för tiden är grått och lejongult, vitt anses skadligt för ögonen och förbjudes i många byggnadsordningar. I Landskrona får tillstånd för vitmålning sökas hos byggnadsnämnden.

Rivning av tidens byggnader har bl a förekommit i kv Lommen. Inom området finns följande fastigheter kvar:

Tärnan 20 (14) - 1860. Dekoren borta

" 21 (16) - 1860-talet

Valrossen 1 (Fiskargränden) - 1860-talet

Vildanden 8 (Drottninggatan) - 1860-tal. Fasaden ombyggd

Norra Roten 4 - 1860-talet

Vipan 15 - 1861. V:a delen nyuppförd på 1930-talet

Tärnan 20 (15) - 1861

Erik Dahlberg 3 (Östergatan) - 1862-78. Senare dekor

Köpmannen 1 - 1864

Norra Roten 1 (Gamla Kyrkogatan) - 1866. Starkt ombyggt på 1930-talet

Norra Roten 5 - 1866. Senare dekor i klassicism.

Utanför området återfinns ett tiotal byggnader i samma stil, framför allt i kvarteren Boston och Milano längs Norra Infartsgatan.

Medeltidsromantik (Se: 1805)

Ett par medeltidsromantiska byggnader uppföres även denna period. Fortfarande användes stilen mest i institutioner.

Följande byggnader är kända:

Vildanden 6 - 1863-66. Senare slammat

Stationshuset - 1865

Valrossen 1 (Lilla Strandgatan) - 1865. Landskrona Gjuteri. Ombyggt

Strax norr om området - Asylen - 1862.

Empire (Se: 1805)

Den måttfulla empiren lever vidare. Stilen börjar dock trängas ut av en mer överlastad dekor. Empirestilens ljusa färg motarbetas av byggnadsstadgans bestämmelser.

Tärnan 21 (Trädgårdsgatan) - 1860. Starkt ombyggt 1937

Gamla Bryggan 21 (Parkgatan) - 1860-talet(?). Industri, badhus

Gåsen 4 - 1864

Gräset 14 - 1864. Starkt ombyggt under 1900-talet
 Östra Roten 24 (Norra Långgatan) - 1864
 Tärnan 21 (Södra Långgatan) - 1864-75. Starkt ombyggt 1937

Putsfasader i klassicism

Vid 1800-talets mitt börjar man mera allmänt uppföra hyreshus i tre eller fyra våningar. Nyantiken är inte längre det enda idealet. Många stilar blandas. Formspråket hämtas bl a från den italienska renässansens stadspalats. I och med näringsfriheten kan vem som helst etablera sig som byggmästare. Arkitekt anlitas i regel ej.

I Landskrona finns några tidiga exempel - alla med osäker datering:

Köpmannen 6 - 1860-tal. Starkt ombyggt

Havsörnen 3 - 1855-75

Rehnschöld 24 - 1860-tal. (1850-78)

Tärnan 21 - 1867. Dekoren delvis borta

Taken är sadeltak täckta med enkupigt tegel. (Undantag är Rehnschöld 24 som har mansardtak).

Fasaderna är i slätputsad kalkputs. Färgen är fortfarande gul eller grå men något dovare. Lister och omfattningar målas oftast i samma färg som vägglivet, sockeln likaså om den inte göres mörkare.

Dekoren består av kvadermarkerad bottenvåning, profilerade gesimser samt rik utsmyckning kring fönster och dörröppningar. Profilerade omfattningar är karakteristiska liksom fronton- eller segmentformade överstycken och konsolburna fönsterbänkar.

Fönstren göres större i hyreshusen. De uppdelas av kors- eller T-formade poster. Fönstersnickerierna målas mörka, i brunt, grått eller grönt.

Dörrarna är företrädesvis dubbla spegeldörrar, ofta med överljus.



Nannas trädgård i kv. Snäppan. En av innerstadens uppskattade oaser.

L.M.B.



Hildesborgs tegelbruk - ett av de många tegelbruken norr om Landskrona.

L.M.B.



Stationshuset uppföres på 1860-talet i medeltidsinspirerad tegelstil.

L.M.B.

1870 - 1880

Näringsliv

Näringslagstiftning och kommunallagar visar sig i ökade befolkningssiffror. Antalet invånare ökar från 7 821 år 1870 till 9 000 år 1879. Antalet fabriker stiger till 17 st med 534 arbetare. Hantverkarnas antal uppgår 1870 till 159 med 156 arbetare. 1879 har siffran ökat till 240 respektive 180. Inom handeln sker en motsvarande ökning från 106 till 160. 1879 bildas Landskrona Hantverksförening. Ett av dess första initiativ blir instiftandet av Landskrona Tekniska skola.

Tegeltillverkningen fortsätter att expandera. 1870 grundas Weibullsholms växtförädlingsanstalt. Samma år anlägges Landskrona Nya Varvsaktiebolag i kv Tången. I kvarteret Svanen bygges Landskrona franska ångkvarn. Sockerfabriken brinner 1875. Fabriken nyuppföres på Säbyholm, raffinaderiet i staden. Den mekaniska industrin växer p g a järnvägsbyggandet. I Landskrona anlägges Landskrona Nya Mekaniska Verkstad 1872 i kv Gräset - nuvarande Landsverk. Här tillverkas bl a järnvägsvagnar, spisar och jordbruksredskap.

Samhället utvecklas

Järnvägen påskyndar lösningen av många problem. Stora utfyllnadsarbeten verkställes i de sydliga kvarteren. Samtidigt stensättes gatorna, gasrör drages fram och tomter rensas upp. Vattenförsörjningen som sker via borrhade trästockar från bl a S:t Olofs sjö till brunnar av trä och sten ersättes av helt nytt vattenverk 1874. Samma år förbjuder stadsfullmäktige tvätt vid de offentliga pumparna.

Den nyinrättade sundhetsnämnden driver på frågan om ett sjukhus för akut sjuka. Sedan 1853 vårdas fattiga och kroniskt sjuka i Suellska stiftelsen. Epidemiska fall tages om hand i tillfälliga karantäner. Fästningen har eget sjukhus. Sedan landstinget 1874 avvisat framställan om länslasarett uppföres Landskrona Stadssjukhus i kv Norra Förstaden. Övervåningen hyres ut varför antalet platser endast uppgår till 20. Vården bestrides av stads-läkaren, en översköterska, två sköterskor, en vaktmästare samt en kökspiga. Stanken från fästningsgraven utanför är besvärande.

Staden växer

Fästningsgravarna skiljer fortfarande staden från värnarna. Kronan avyttrar merparten av sina tomter vilket medför stor nybyggnation i stadskärnan. Flera stadsplaneförslag för Dammhagen utarbetas liksom för området Regeringsgatan-Järnvägsgatan. Dammhagen förblir dock ett träsk.

De inflyttade arbetarna bygger envånings putsade "radhus" längs infartsgatorna. Bebyggelsen kring befintliga vagnmansgårdar förtätas och Kvarntorget uppstår. Området som ej är planlagt får oregelbundna kvarter och slingrande gator som i en medeltida bebyggelse. Vägbeläggning och gatubelysning kom först vid sekelskiftet. Det byggnadstekniska kunnandet tar man med sig från landsbygden. Material tages på platsen: kullerstenar till grund, lersten till väggar. Till utsatta väggar köpes bränt tegel. Byggnadsstadgans bestämmelser följes ej.

Det hundraåriga fiskeläget Borstahusen blir en formell stadsdel 1876.

ByggnadsstilarOdekorerade putsfasader (Se: 1805)

De släta odekorerade putsfasaderna är på väg att försvinna i innerstaden. Endast tre fastigheter finns från perioden - alla förändrade:

Norra Roten 23 - 1872

Norra Roten (2) 27 - 1872-77. Fasadtegel 1975

Gladan 6 - 1873

Gladan 6 (Lilla Strandgatan) - 1873. Ombyggt 1917

Utanför området finns stilen representerad i Kvarntorgsområdet som huvudsakligen daterar sig från denna period.

Korsvirke (Se: 1850)

Gåsen 4 - 1870-talet. Gårdshus

Gåsen 5 - 1870-talet. Magasin. Under 1900-talet ombyggt till hotell

Medeltidsromantik

I industribyggnader och institutioner användes fortfarande det medeltidsromantiska formspråket. Något äldre bostadshus moderniseras i stilen.

Kvarstående exempel är:

Rehnschöld 2b - 1870-talet. Ursprungligen garveri

Norra Roten 3 - 1870-talet. Troligen äldre kärna

Svanen 11 (Kungsgatan) - 1870-talet. Magasin

Svanen 11 (Lilla Strandgatan) - 1870-talet. Magasin. Ombyggt under 1930-talet

Tyghuset - 1874-76

Tärnan 21 - 1875. Landskrona Gjuteri. Portal från 1909. Sporthall. Ombyggnader 1930-62

Utanför området återfinnes större magasinsbyggnader i kv Östra Förstaden och Neptun samt Värnaskolan i kv Saturnus.

Putsfasader i klassicism (Se: 1860)

Kvarvarande byggnader inom saneringsområdet är:

Erik Dahlberg 8 (Nygatan) - 1870-talet. Ombyggt

Falken 11 - 1873-79. Kärnan 1811

Valrossen 1 (Lilla Strandgatan 21) - 1875. Landskrona Gjut

Kung Karls Varv 22 - före 1877. Portalen senare

Gamla Staden 4 - 1877

Snäppan 3 - 1877-80

Köpmannen 2 - 1878

Rehnschöld 10 (Eriksgatan) - före 1880

Utanför området uppfördes dåvarande sjukhuset, sedermera Tekniska skolan, i Norra Förstaden.



Bytaregatan med den för Landskrona karakteristiska "radhusbebyggelsen".

L.M.B.



Landskrona nya mekaniska verkstad i kv. Gräset.

Numera Tempos tomt.

L.M.B.

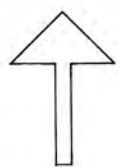


Landskrona stads sjukhus 1877 till 1900 då läns-lasarettet uppföres.

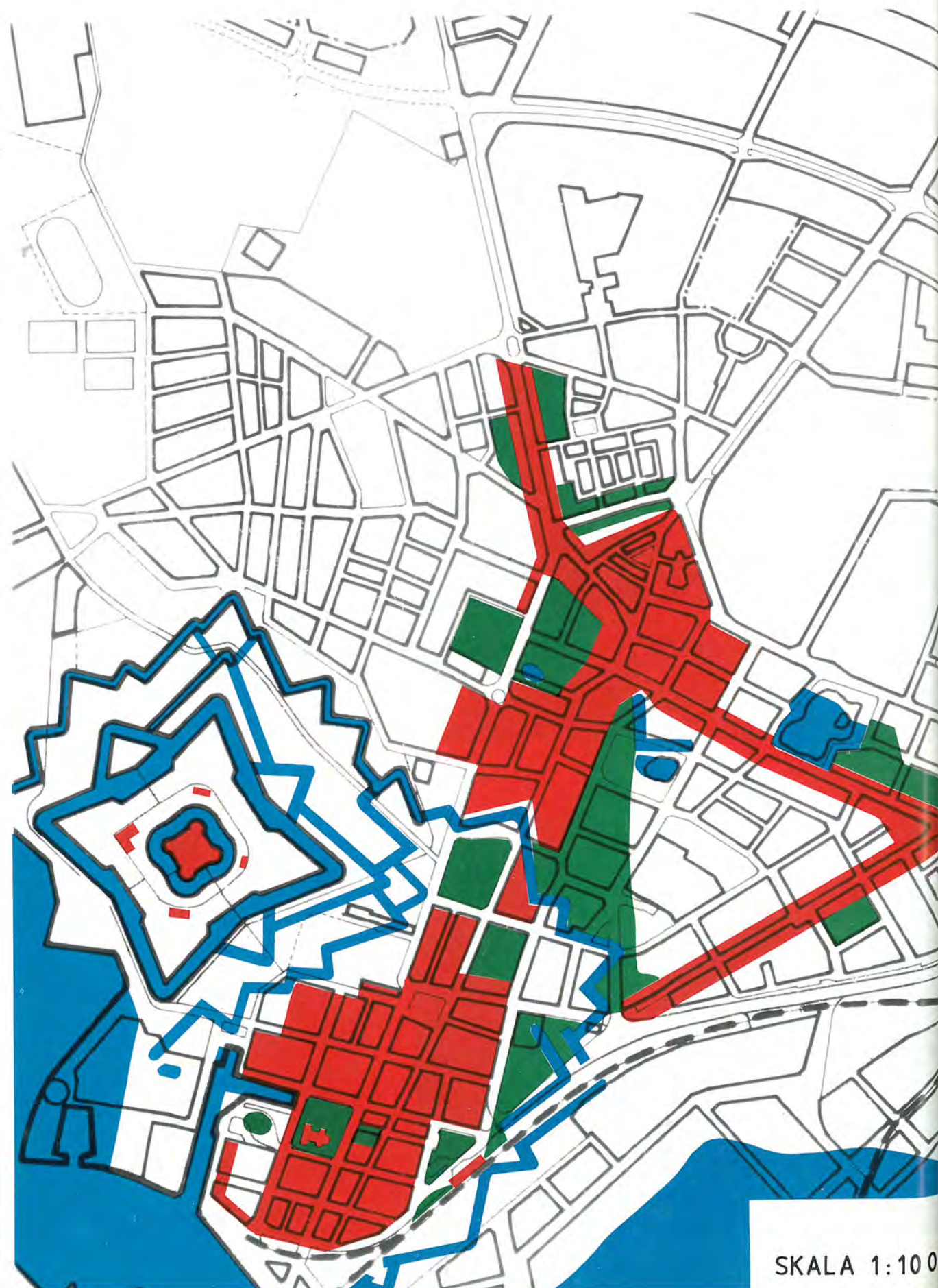
Gamla sjukhuset blir då först Seminarium sedan Teknisk skola.

L.M.B.

 BEBYGGELSE
 VATTEN
 PARKER



LANDSKRONA 1870 SCHEMATISK ÖVERSIKT BASERAD C.O.O. BROLANS KARTA 1870 KOMPLETTERAD MED UPPGIFTER UR LANDSKRONA MUSEI ARKIV



SKALA 1:10 000

1880 - 1890

Näringsliv

Omkring 1880 börjar en ny tid. Staden byter karaktär. Sjöfarten återfår sin betydelse tack vare järnvägen. Hantverket utbytes mot industri. Citadellet upphör att ha strategisk och ekonomisk betydelse. Ur en garnisons- och jordbruksstad växer en industristad fram.

Citadellets 400 interner sysselsättes på 70-talet med grävningsarbeten. Så småningom övergår hela styrkan till borstfabrikation. I början av 80-talet inrättas också "Landskrona borst- och penselfabrik" i kv Gamla Bryggan.

Fler tegelbruk anlägges - bl a Walfrid Weibulls på öster. Landskronakalkbruk får ny ugn 1882. Bryggerinäringen utvecklas. 1888 inköper Carl Krönlein Andreas Lindhs bierbryggeri vid Strandvägen. I Östra Förstaden tillverkar Landskrona Bryggeriaktiebolag öl (Bryggeriet Stjärnan). 1886 bildas Cigarr- och tobaksfabriksaktiebolaget Skandia.

Under 70-talet har handeln med spannmål, trävaror och stenkolsamt fodermedel ökat. 1887 startar A J Petersson första kolonialvarufirman. Dessförinnan hade diversehandlare och mindre hökare skaffat sina varor från Köpenhamn. 1884 uppför A J Petersson kontor och lager i Östra Roten mot Norra Långgatan. På gården finns stall för firmans och kundernas hästar. Samma år sammansluter sig den ökande skaran av köpmän i Landskrona Handelsförening. Året därpå inrättas en hantverksskola. 1884 bildas också en helt annan ekonomisk intresseförening - Arbetarnas Ring.

Samhället utvecklas

Den nya kommunala styrelsen manifesterar sin ställning genom ett nytt Rådhus 1884. All handelsrörelse koncentreras till Rådhusområdet som tillika är handelstorg. Påkostade byggnader uppföres runt om. Övriga stora affärsbutiker finns vid Östergatan (nuvarande Storgatan) och Norra Långgatan.

I Rådhuset installeras telefon. Gasverket inlöses av staden 1886. Efter några år uppföres ett nytt gasverk söder om stadskärnan. Brandväsendet som fått bättre förutsättningar genom vattenverkets tillkomst anskaffar ångspruta 1888. Några hantverkare bildar Landskrona Roddklubb - den första svenska korpklubben.

Under 80-talet gästar mästare Palm Landskrona vid ett par tillfällen. Politiska klubbar och arbetarklubbar bildas och försvinner. Många tvingas av sina arbetsgivare - t ex Sockerbruket och Landskrona Nya Mekaniska Verkstad - att lämna verksamheten.

Staden växer

Bostadsbyggandet ändrar karaktär. Hantverksmässigheten fortsätter men ägoförhållanden och kreditsystemet förändras. Folkökningen gynnar hyreshus. Ägaren bebor ej själv sin fastighet längre. Byggmästare producerar fastighet efter fastighet. Tomtpriserna stiger. Innerstadens grönområden och trädgårdar naggas hårt i kanterna.

Vallarna rives ned och gravarna fylles i. Infartsgatorna kantas av framför allt envåningsbebyggelse. Östra Infartsgatan (Östergatan) flankeras av Gröna Lunds trädgård, Nees inhägnade park och längre ned den sankta Dammhagen. Norra Infartsgatans (Eriksgatan) lågbebyggelse brytes av Suellska stiftelsen och värdshuset Vilan. I Stora Norregatan reser sig Landskrona sjukhus. På det stora utfyllda hamnområdet söder om järnvägen finns endast en industriell anläggning, nämligen Soda fabriken. Konstgödningsfabriken - numera SUPRA - förlägges till Gråen vid starten 1882.

På 70-talet börjar stadsparkerna anläggas. Särskilt industristäderna på slätten där det är långt till skogsnatur anses vara i behov av parkanläggningar. En plats för anläggningarna i Landskrona blir befästningsområdena. Slottsparken anlägges 1880. Företaget underlättas i hög utsträckning av förmånliga inköp från Köpenhamn. På grund av gaturegleringar därstädes kan sällsynta buskar och träd inköpas billigt.

Byggnadsstilar

Under 1880-talet blir klassicistiska dekorer allt rikligare. För att göra fasaderna attraktiva på de hastigt uppväxande hyreshusen inköper staden färdiga gjutformar per katalog. Byggmästaren står för allt, också utsmyckningen. De mer ansedda arkitekterna nedlåter sig ej att rita hus till gemene man.

Rådhuset i baltisk nygotik blir färdigt 1884. Mot 80-talets slut blir balt tegel med dekor i nyrenässans och nygotik allt vanligare också i hyreshus. Tidigare har oputsat tegel främst använts i magasin och institutioner.

Kvarstående byggnader inom saneringsområdet:

Putsfasader i klassicism (Se: 1860)

Gamla Staden 9	-	1880		
Norra Roten 17	-	1880.	Byggmästare Lindh	
"	"	18	- 1880	" "
"	"	19	- 1880	" "
Rehnschöld 8	-	1880.	Byggmästare Matsson	
Svanen 11 (Kungsgatan)	-	1881		
Erik Dahlberg 1	-	1881.	Ursprungligen 1845	
Gamla Stranden 3	-	1883.	Ombyggt 1897	
Karl XV 11	-	1883.	Byggmästare Gerdström.	Ombyggt 1951.
Gröna Lund 14	-	1883.	Ombyggt 1904	
Gamla Rådstugan 11	-	1884.	Byggmästare Lindh	
Gröna Lund 20	-	1884.	Byggmästare Gerdström	
"	"	2	- 1885.	Ursprungligen putsat
Skälen 6	-	1890.	Byggmästare Edlund.	Helt ombyggt 1930
Erik Dahlberg 14 (Östergatan)	-	1878-1900.	Ombyggt 1970	
Gröna Lund 3	-	1889.	Arkitekt Öhnander	
Gamla Staden 2	-	1880-t		
"	"	6	- 1880-t	
"	"	7	- 1880-t.	

Rivna fastigheter har funnits bl a i kv Karl XV längs Järnvägsgränd.

Utanför saneringsområdet återfinns stilen i Torstensson 1 och 10, Dalkarlen 2 och Banér 1 och 2.

Putsade tegelfasader utan dekor

Stilen användes alltjämt vid infartsbebyggelse. En handfull hus tillkommer i Kvarntorgsområdet, ett dussintal i kv Ejdern och några i Norra Infartsgatan.

Artikulerade putsfasader (Se: 1860)

Fasadytan löses upp allt mer. Lister, rusticeringar, balusterverk och andra klassiska arkitekturelement är så tätt fogade att murliv och ornament ej kan skiljas åt. Exempel är:

Rehnschöld 1 1881-82
 Gröna Lund 1 - 1884. Arkitekt Sjöström
 Havsörnen 2 - 1884. Arkitekt Pedersen
 Östra Roten 34 - 1885. Arkitekt Sjöström
 Gröna Lund 21 - 24 - 1885. Arkitekt Olander
 Norra Roten 14 - 1887.

Rivna fastigheter bl a i kv Vildanden och Havsörnen.

Taken är ibland brutna. Klädseln är plåt eller skiffer.

Fönstren är förutom de under 1860 beskrivna, rundbåge-fönster.

Färgen på fasaderna är dovare än tidigare, stenimitationernas tid är förbi. I förhållande till ornamentiken har färgen en underordnad betydelse. Fasaderna är enfärgade i dunkelt brunt, gult eller grått. Socklarna är målade i mörkgrå eller svart oljefärg. Snickerierna är bruna.

Tegel med dekor i puts/natursten (Nygotik och renässans)

Slottsplatsen 2 - 1876-1890
 Vildanden 7 - efter 1876
 Gröna Lund 35 - 1885
 Rehnschöld 18 - 1889. Arkitekt Pedersen
 Köpmannen 11 - 1880-talets slut. Senare puts
 Utanför området finns kv Neptun 26.

Taken är sadeltak eller brutna tak i plåt eller skiffer.

Fasaderna strävar efter "ärlighet" i material och konstruktioner. Varje hus betraktas som en enskild byggnad. Planlösningen avspeglas i fasaderna. Materialet är ofta importerat beklädnadstegel i gult. Vanligt gult och rött tegel förekommer också.

Dekoren. Socklar, hörnkedjor, fönsteromfattningar och portvalv utföres i huggen sten eller putsrustik i stenfärg. Ofta åstadkommes dekoren i olikfärgat tegel samt genom mönstermurning.

Fönstren är ofta valvformade eller fyrkantiga med avrundade hörn. T-formade poster är gängse. Spröjsar saknas. Snickerierna är brunmålade eller fernissade. Fönstren markeras ibland med stenar.

Dörrarna och portarna är dubbla spegeldörrar, ofta med fönster och överljus. De är fernissade.



Hörnet Borgmästargatan -
Stora Norregatan.

F.d. Gröna Lunds trädgård.

T.h. skymtar Arbetarnas
ring.

L.M.B.



Vy över Slottsparken.
I bakgrunden kv. Gamla
Bryggan.

L.M.B.



Interiör från lagret i
A J Peterssons kolonial-
varufirma.

L.M.B.

1890 - 1900

Näringsliv

De ekonomiska framstegen fortsätter. Antalet invånare i Landskrona år 1890 är 12 253. Antalet fabriker uppgår till 22 med 917 arbetare. Samtidigt finns 185 hantverkare med 276 arbetare. 104 personer med 142 anställda sysselsätter sig med handel.

Under 90-talet kommer antalet industrier att mer än fördubblas. AB Ahlberg och Bengtsson startar mekanisk verkstad och gjuteri 1894. Skånska marmor AB och Presstjänst och Foderämnes AB bildas 1896. L P Kruse och sons väveri etableras 1899. En annan viktig textilindustri är Schlasbergs herrkonfektionsfabrik från 1896. Efter tyskt mönster startar denna Sveriges första konfektionsindustri i liten skala. Kavajer lämnas ut till småverkstäder där varje skräddare svarar för hela plagget "från skuret till färdigt". Först då specialmaskiner tas i bruk måste skräddarna arbeta i en gemensam fabriksanläggning.

Samhället utvecklas

Den kommunala fattigvården klarar ej ensam av de ekonomiska problem som bl a blir en följd av den hastiga folkökningen. Den frivilliga hjälpverksamheten blir allt mer omfattande. Välgörenheten bedrivs av kyrkliga föreningar och frikyrkliga församlingar. Särskilt Frälsningsarmén gör stora sociala insatser. Föreningar ordnar fester och basarer med försäljning och tombola. Landskrona syförening bildad 1872 syr kläder åt fattiga barn. 1892 stiftar några av stadens fruar Landskrona barnhem. I en lägenhet skapas hemmiljö åt föräldralösa barn. Bethelkyrkan med plats för 600 personer inviges 1891 och Nya folkskolan - Albano - 1893. Samma år öppnas velocipedbana och idrottsplats, bekostad av enskilda medel vid Artillerigatan. 1897 avlöser ett nytt läroverk (i nuvarande Jäntan) den sedan 1818 använda byggnaden i kv Kung Karls Varv. Apoteket Lejonet får konkurrens av apoteket Kronan i kv Rehn-schöld samma år. I anslutning till apoteket uppföres en vattenkiosk i Slottsparken. Med kommunalt bidrag bygger landstinget ett länslasarett 1898-1900. Gamla sjukhusbyggnaden blir seminarium. Första socialistiska tidningsorganet Landskrona-Kuriren utkommer 1899.

Landskrona.- Kävlinge järnväg öppnar 1893. Landskrona står nu i förbindelse såväl med stambanan som med västkustbanan och södra Skåne. Genom Södra Sveriges ångbåtsbolag har man direkta förbindelser med Sveriges övriga kuststäder. DFDS öppnar direktförbindelse Landskrona-Köpenhamn. Överfarten har 1 1/4 timme. Genom allmänna skånska telefonnätet skapas förbindelse med flertalet orter i Skåne och genom rikstelefonnätet med övriga Sverige. Från gästgivaregården går fortfarande skjutsar till Helsingborg, Wallåkra, Tågarp och Saxtorp.

Bestående resultat av de politiska föreningarnas verksamhet under 80-talet är fem fackföreningar vilka 1891 konstituerar en centralstyrelse. 1899 bildas Landskrona arbetarkommun - den första i Sverige. Fackliga frågor dominerar i början av dess verksamhet, t ex om arbetstidens längd och lönesättningen. Så småningom övertar facket helt dessa frågor och arbetarkommunen blir en politisk organisation.

Staden växer

På 1890-talet utarbetas ytterligare förslag av Brolan för Dammhagsområdet. Ett triangelformat område mellan Ödmanssonsgatan - Regeringsgatan - Gjörlöfsgatan utlägges till park. Området kring Pannkakedammen förvandlas till bostadskvarter. Idémässigt stämmer planen med nuvarande förhållanden. Parkytan beskäres dock under 1900-talet.

1893 stadsplaner läggs Nyvång mellan Helsingborgsvägen och Karlslund. I övrigt är endast den egentliga stadsbebyggelsen planlagd. I öster inramas ett triangulärt område av Tranchellsgatan - Tegelbruksgatan - S:t Olovs-gatan. I norr inramas ett rektangulärt område av Suells-gatan - Sandvångsgatan - Norra Lyckegatan (strax väster om nuvarande Stora Norregatan).

Utbyggnaden sker i öster i kvarteren Hjorten, Pallas, Ejdern och Gamen. I norr i Albano, Ganymedes, Berzelius, Fingal, Laertes och Dalkarlen. I nordväst bygges stora icke planlagda områden ut - kvarteren Muraren, Målaren, Filaren, Gjutaren, Lyckan, Hoppet, Minnet och Friden.

Den svenska koloniträdgårdsrörelsen tar sin början vid 1800-talets slut. Trädgårdar anläggs i ytterområdena och på annan mindre attraktiv mark. I Landskrona växer Citadellkolonierna fram spontant, redan på 1870-talet på de utarrenderade vall-lotterna. Området intar därigenom en särställning i Sverige. Det första officiella initiativet sker i koloniträdgårdsfrågan 1894. En motion om kolonier i det planerade Dammhagsområdet inlämnas. Drätselkammaren avslår förslaget men konstaterar att trädgårdar är utlagda även här.

Byggnadsstilar

I innerstaden lever 80-talets svulstiga putsstilar vidare. Också tegelfasaderna tenderar att lösas upp allt mer. Formspråket är nyrenässans och nygotik. Det högborgerliga hyreshuset gör sin entré. De värsta problemen i stadskärnan är lösta. De ständiga översvämningarna har slutat. Gatorna är såväl upplysta som stensatta. Man erbjuder nu rymliga lägenheter centralt, rinnande vatten, badrum och vattenklosett. I köket gasspis.

Kvarstående bebyggelse inom saneringsområdet

Artikulerade putsfasader (Se 1880 och 1860)

Gladan 5 - 1893. Arkitekt Stenberg-Wallin
Slottsplatsen 21 - 1898. Nyrenässans

Tegel med dekor i puts/natursten i nygotik och renässans
(Se: 1880)

Gamla Bryggan 19 - 1890. Arkitekt P M Isaeus
Östra Roten 7 - 1895. Byggmästare I Pettersson
Erik Dahlberg 5 - 1890-talet
Västra Roten 1 - 1890-talet
Gamla Rådstugan 11 - 1900

Rena tegelfasader i nygotik och renässans (Se: 1880)

Gamla Bryggan 21 - 1890-talet. Industri
Gröna Lund 4 - 1890-talet
Rehnschöld 18 - 1890-talet (?)
Svanen 11 (Lilla Strandgatan) - 1891. Magasin. Uppfört 1834
Lommen 7, 8 - 1891-1900
Jäntan 2 - 1896-97. Arkitekt Stenberg-Wallin. Läroverk
Gamla Staden 6 - 1898
Karl XV 10 - 1898. Arkitekt Stenberg-Wallin
Gamla Staden 8 - 1900. 1700-tal med ny fasad
Gröna Lund 9 - 1900. Byggmästare Ahlström
Köpmannen 10 - 1900. Endast ny fasad

Längs Järnvägsgatan var stilen rikligt representerad i kv Karl XV och Gröna Lund före varuhusbyggandet på 1960-talet.

Utanför området finns stilen representerad i Albanoskolan, Bethelkyrkan i Norra Förstaden, hantverkarkvarteren inom Fröjdenborg samt framför allt i kv Ejdern och Gamen samt i norr i kv Laertes. Flertalet mindre byggnader är idag inklädda med fasadtegel.



Bostadshus byggt av sockerbruksdirektören Carl Tranchell i kv. Gamla Bryggan.

L.M.B.



Schlasbergs första beställningsverkstad i en gårdsbyggnad vid Suellsgatan 2.

L.M.B.



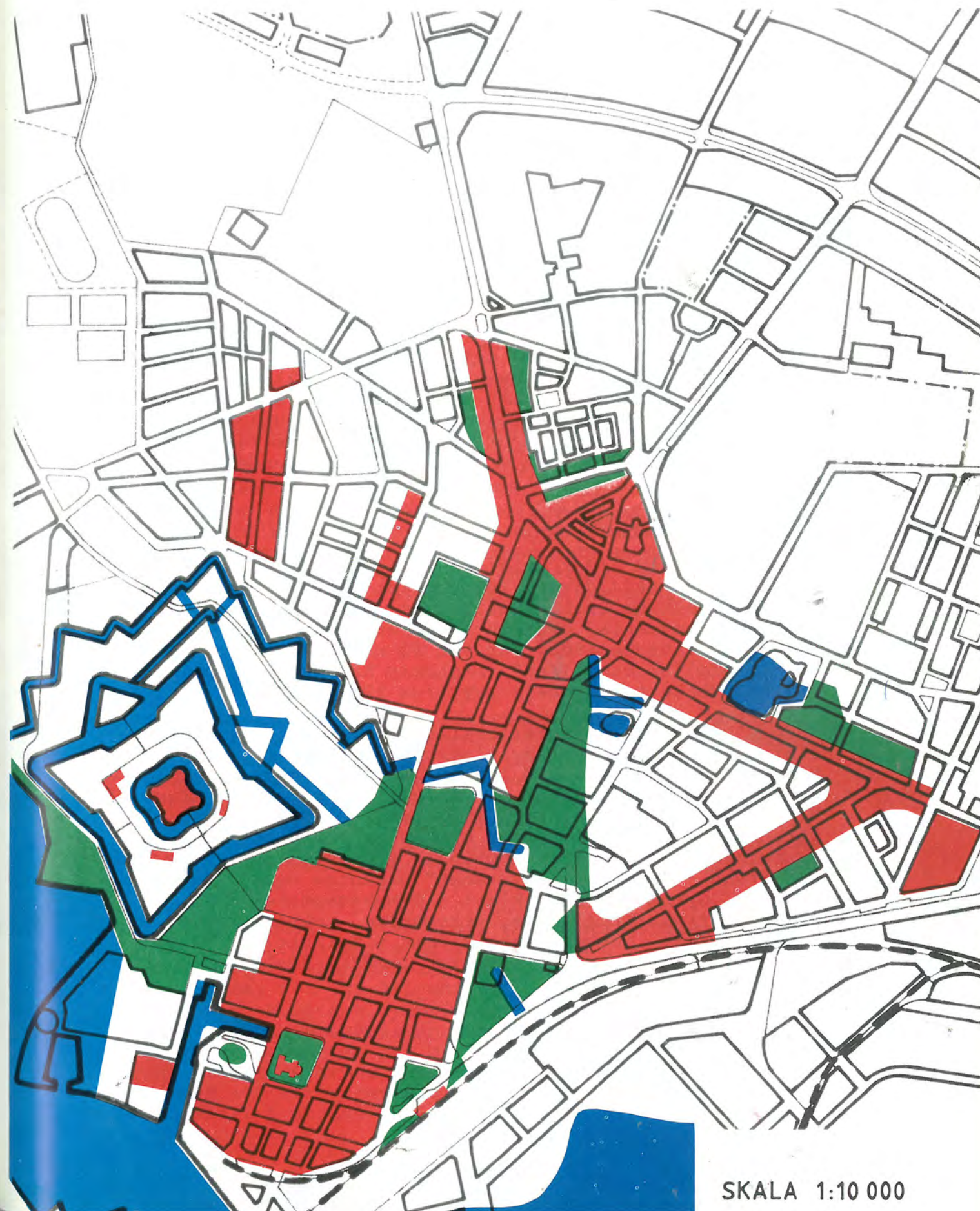
Hamnarbetarförbundet bildas 1894. År 1897 uppgår det i Transportarbetarförbundet.

L.M.B.

BEBYGGELSE
VATTEN
PARKER



LANDSKRONA 1890
SCHEMATISK ÖVERSIKT BASERAD PÅ
C.O.O. BROLANS KARTA 1895
KOMPLETTERAD MED UPPGIFTER
UR LANDSKRONA MUSEI ARKIV



SKALA 1:10 000

1900 - 1920

Näringsliv

Landskrona är vid sekelskiftet en av Sveriges tio främsta industristäder. Befolkningssiffran uppgår till 14 399. Antalet fabriker är 49 med 1 609 arbetare. Samtidigt finns 194 hantverkare och 435 hantverksarbetare. Med handel sysselsätter sig 127 personer med 250 anställda. En storslagen hamnutvidgningsplan antages. Med hjälp av mudderelevator utfylles den grunda stranden och industritomter utvinnes. I rät vinkel mot hamnrännan förlägges bassänger.

Under världskriget befestes ytterligare stadens ställning. Nya industrier etablerar sig, t ex Enoch Thulins aeroplanfabrik och AB Öresundsvarvet. Thulinverken har sitt ursprung i den flygmaskinverkstad som 1909 grundades av Oscar Ask och Sam Nyrop, Sveriges första aeroplanstillverkare. 1914 övertar dr Thulin verkstaden och 1915 - 1919 tillverkar 800 anställda 99 flygplan av 14 olika typer och 700 flygmotorer av 6 olika typer. Öresundsvarvet grundas 1915 av bl a göteborgsköpmannen du Rietz som drar nytta av världskrigets högkonjunktur för fartygsbyggande. Södra grundet fylles ut till en ö. Djuprännor muddras upp. 1920 är anläggningen med 155 000 kvadratmeter det största varvet i Norden.

Samhället utvecklas

Arbetarrörelsen lider brist på samlingsplatser. 1897 förhyres en trädgård där nu Tuppskolan ligger. Trädgården benämnes Folkets Park. 1904 bildas en Folkets Hus - förening. En monumental byggnad i hörnet av Järnvägsgatan - Skolallén inviges 1908. För att få egen mark inköpes den så kallade "Larva-möllan". Ekonomin håller ej - såväl parken som Folkets Hus måste avyttras 1910.

Undervisning och kulturell verksamhet expanderar. Efter flera års stridigheter om placeringen inviges teatern i konsul Nees f d trädgård 1901. Landskrona museiförening bildas 1910. Samlingarna inrymmer i Selma Lagerlöfshuset. Bidrag om 3 000:- lämnas till Nordvästra Skånes Orkesterförening bildad 1911. Flera biografer inrättas. Efter experiment med treårigt kommunalt gymnasium med realskola som grund - "Landskronasystemet" beslutas om ny läroverksbyggnad. Gymnasiet står klart i Dammhagsparken 1915. Dessutom finns: realskola, seminarium, teknisk skola, flickläroverk, husmodersskola samt 6 folkskolor. Vissa önskemål uttalas om obligatorisk femårig skolgång.

Också socialvården expanderar, fortfarande dock till stor del på frivillig basis. 1906 anordnas Landskronas första Barnens Dag. Överskottet går till en egen barnhemsbyggnad. 1907 står villan på Föreningsgatan mitt emot Fågeldammen klar. Suellska stiftelsen kompletteras med ett sjukhem 1905. Efter 1918 års fattigvårdsdag göres stora ombyggnader och utvidgningar för åldringsvården. För sjuka i arbetsför ålder finns frivilliga försäkringskassor s k Hundramannaföreningar. Flertalet sluter sig samman i sjuk- och begravningskassan "Solidar" 1910.

1903 beslutas om en fast yrkesbrandkår och en särskild brandstation. 1906 står byggnaden klar vid nuvarande Saluhallstorget. Söder om järnvägen står ett elektricitetsverk färdigt 1908. På 1910-talet anläggs ett av Sveriges första flygfält. 1914 uppföres en ny post- och telegrafbyggnad i Trädgårdsgatan. Två år senare införes ett automatiskt telefonsystem, det första försöket i Sverige. Ett tiotal år senare bytes det dock ut.

Stadsdelen Borstahusen får vattenledning, gas, elektricitet först efter sekelskiftet. Telegraf, post och bank finns redan. Allt inrymt i Kaptensgården jämte ett hökeri.

Kapten Andersson är också ombud för meteorologiska institutionen i Stockholm. Omkring 1900 startar kapten Andersson Landskrona första omnibusslinje. Sträckan är Landskrona - Borstahusen - Landskrona - Rådhuset - Karlslund. Så småningom övertar kusken Rothoff verksamheten. Omkring 1910 blir linjen motoriserad. Motorismen medför stora förändringar. Nu kan fiskegummorna ta bussen till stan med sina fiskelådor. Karlslunds betydelse som utflyktsmål närmar sig sitt slut i och med den annalkande bilismen.

Staden växer

1900 utses den förste stadsarkitekten - Fredrik Sundbärg. 1904 fastställs ny stadsplan. Dammhagsparken beskäres till förmån för Saluhallskvarteret och bostadskvarter. Stadsbebyggelse tillåtes i norr till Karl XI:s väg. I nordöst uppföres lasarettet 1900, Seminariet 1902 samt vattentornet 1904. I stadsplanen redovisas för första gången så moderna anläggningar som idrottspark och Folkets Park. Över huvud är behovet av planlagd mark väl tillgodosett.

Fredrik Sundbärg ritar flera monumentala byggnader. Enligt tidens sed inplaceras de väl synligt i stadsplanen. T ex Södra skolan (Tuppskolan) i foden av Järnvägsgatan och Skolallén. Vid 500-årsjubileet 1913 är han utställningsarkitekt. Runt det nyuppförda Varmbadhuset förlägges vita paviljonger. Huvudrestaurangen Strandpaviljongen nyuppföres. Samma år uppsättes ett monument över staden i stadsparken. Gamla kyrkans grund markeras. S:t Olovs sjö, som tidigare tjänat som vattenreservoar blir nu fågeldamm. Kolonilotternas antal i staden är 800.

Den ekonomiska uppgången under första världskriget får bl a en svår bostadsbrist som följd. En bostadskommitté tillsatt av staden lämnar 1916 ett betänkande. Nye stadsarkitekten Frans Ekelund står som författare av förslaget. Egnahemsbostaden betraktas som bästa lösningen. Nödvändigt är också hyreshus med smålägenheter. Strandvägen utlägges 1914 till 20 meters bredd. Den östra sidan reserveras för villatomter. Hit drar sig industriägarna sommartid.

I och med stadskärnans utvidgning åt norr och öster flyttar torg- och butikshandeln i samma vädersträck. Längs Stora Norregatan, Östergatan, Järnvägsgatan, Borgmästargatan och Ödmanssonsgatan inreds moderna butiker med den nya tidens skyltkultur. Torghandeln flyttar till Saluhallstorget. Affärspalatsen kommer till staden. Vid Rådhusstorget uppföres Landskrona Sparbank och Skandinaviska Banken. I Trädgårdsgatan rives korsvirkeshus till förmån för Sundbärgs stora post- och telegrafbyggnad.

Byggnadsstilar

Innerstaden är i det närmaste fullbebyggd. Det nybyggande som kommer till stånd sker på bekostnad av äldre tiders byggnadsverk. 1700-talshusen får lämna plats för de moderna affärskomplexen. Den första rivningsvägen har kommit.

Det sena 1800-talets många stilblandningar är på upphällningen. De nya modestilarna är jugend och nationalromantik.

Kvarstående byggnader inom saneringsområdet:

Artikulerade putsfasader (Se: 1880)

Fredrik Sundbärg återupplivar den svulstiga klassicismen vid sekelskiftet samt väver in drag av jugend.

Köpmannen 3, 4 - 1903. Arkitekt Sundbärg

Kung Karls Varv 21 - 1903. Arkitekt Sundbärg

Östra Roten 34 - 1904. Arkitekt Sundbärg.

Färgen är jugendstilens blonda

Klassicism (Se: 1860)

Några udda klassicistiska fasader uppföres:

Gamla Staden 1 och 12 - 1912. Ombyggt

Erik Dahlberg 1 (Östergatan) - o. 1910. Endast fasaden

Västra Roten 2 (N Kyrkogränden) - 1906. Efter brand

Tegelfasader i nygotik och nyrenässans (Se: 1890)

Nyrenässansen och -gotiken håller på att försvinna. Några byggnader uppföres dock efter sekelskiftet. Jugenddrag spåras i fasaderna.

Landskrona Teater - 1901. Arkitekt F Sundbärg

Havsörnen 7 B - 1901. Arkitekt F Stenberg

Karl XV 5 - 1900-1902. Arkitekt F Sjöström.

Utanför området lever stilen kvar i enklare bebyggelse i bl a kv Delfinen, Storken och Ejdern, Najaden och Venus i öster samt i kv Gjutaren, Målaren, Muraren, Snickaren, Lyckan, Hoppet, Minnet, Viljan i norr. Stilen finns likaså representerad längs Strandvägen och i Borstahusen.

Jugend

Jugendstilen kommer som en protest mot det sena 1800-talets stilblandning. Man vill återuppliva den inhemska kulturen och hantverkstraditionen. I Landskrona utföres få rena exponenter för stilen. Influenser i form av burspråk eller växtornamentik spåras dock i flera byggnader vilka hänföres till andra stilar.

Gröna Lund 17 - 1903. Byggmästare Knut Andersson

" " 12-13 - 1904. Arkitekt Boklund

Snäppan 11 - 1907

Östra Roten 34 - 1915. Arkitekt Holmqvist. Ombyggt

Gröna Lund 31 - 1917. Arkitekt Ekelund. Ombyggt

Gladan 6 - 1870/1917.

Utanför området återfinns jugendinspirerade byggnader framför allt vid Saluhallstorget och i kv Sten Sture. Ett gott exempel är gamla Folkets hus i kv Sten Sture. Längs Strandvägen återfinns några villor.

Taken är branta mansard- eller sadeltak. Täckningsmaterial är gärna glaserat tegel, skiffer eller plåt.

Socklarna är i natursten eller i enklare hus putsade i naturstensimitation. Färgen minner t ex om röd sandsten.

Fasaderna har stora hela ytor, ofta med välvda burspråk och en koncentrerad dekor. Murytans tegel är gult. Är ytan putsad är den släta kalkputsens enfärgad i någon ljus pastellfärg, grått eller brunt.

Dekoren hämtas från växt och djurvärlden. Kontrasterande kakelplattor liksom geometriska reliefer är vanligt. Balkongräckena är svarta med smidda växtmotiv.

Fönstren är rytmiskt placerade. Övre tredjedelen förses med spröjsar vilka bildar ett tätt rutverk. Nedre delen är hel. Snickerierna är ljusa.

Dörrarna och portarna är svagt rundade. De har dekorativt inplacerade fönster och arbetade portaler. Konstruktionen i dörrar och portar är ramverk med fyllningar - speglar.

Nationalromantik och senjugend

Former och uttryck hämtas från den gamla svenska traditionen. Idealet är tegel som i Vasatidens stenhus. Stilen är monumental och passar affärspalats.

Västra Roten 8 - 1904/1920. Arkitekt Sörensson. Bank
Norra Roten 10 - 1900
Norra Roten 13 - 1907. Byggmästare Knut Andersson
Gamla Stranden 15 - 1914. Arkitekt Sundbärg. Post Bank
Östra Roten 27 - 1916. Arkitekt Hellerström. Bank
Vildanden 8 - 1917. Sydsvenska biljettryckeriet
Varmbadhuset uppfört 1913 revs 1975.

Utanför saneringsområdet uppföres byggnader som Tuppskolan, Seminariet, Dammhagskolan, Vattentornet, Saluhallen, Brandstationen m fl byggnader.

Längs Strandvägen uppföres några villor i stilen. Den tidiga egnahemsbebyggelsen jämte hyreshusen i kv Storken och Gripen bär spår av stilen.

Taken är branta mansard- eller sadeltak. De är täckta med plåt eller ofta glaserad tegel.

Socklarna är av natursten eller av putsimitationer av natursten.

Fasaderna har fasadtegel eller terrasitputs. Kalkputs förekommer men terrasiten är vanligare. Putsytan är grov. Burspråken är kantiga. Husgavlarna ges ofta form av voluter. Pigment av söndermalda stenar ger ljusa färger. Ljusa nyanser av grått, gult, rött eller brunt.

Dekoren är i stenmaterial eller tegel.

Fönstren har mittpost och tvärpost. Träet är vitmålat.

Dörrarna och portarna är på de större husen arbetade i fernissat trä med synliga beslag såsom i medeltida byggnadsskick.



Landskrona första Folkets Hus. Hörnet Järnvägsgatan - Skolallén.

L.M.B.



Ingången till Folkets Park belägen vid nuvarande Tuppskolan.

Arbetarrörelsens arkiv.



Rothoffs buss vid Rådhus-torget. Nuvarande Handelsbanken i bakgrunden.

L.M.B.



Den till jubileumsutställningen 1913 nyuppförda Strandpaviljongen.

L.M.B.



En av Thulins första verkstäder 1914-1915. Vid bänken verkmästare Robert Karlsson.

L.M.B.



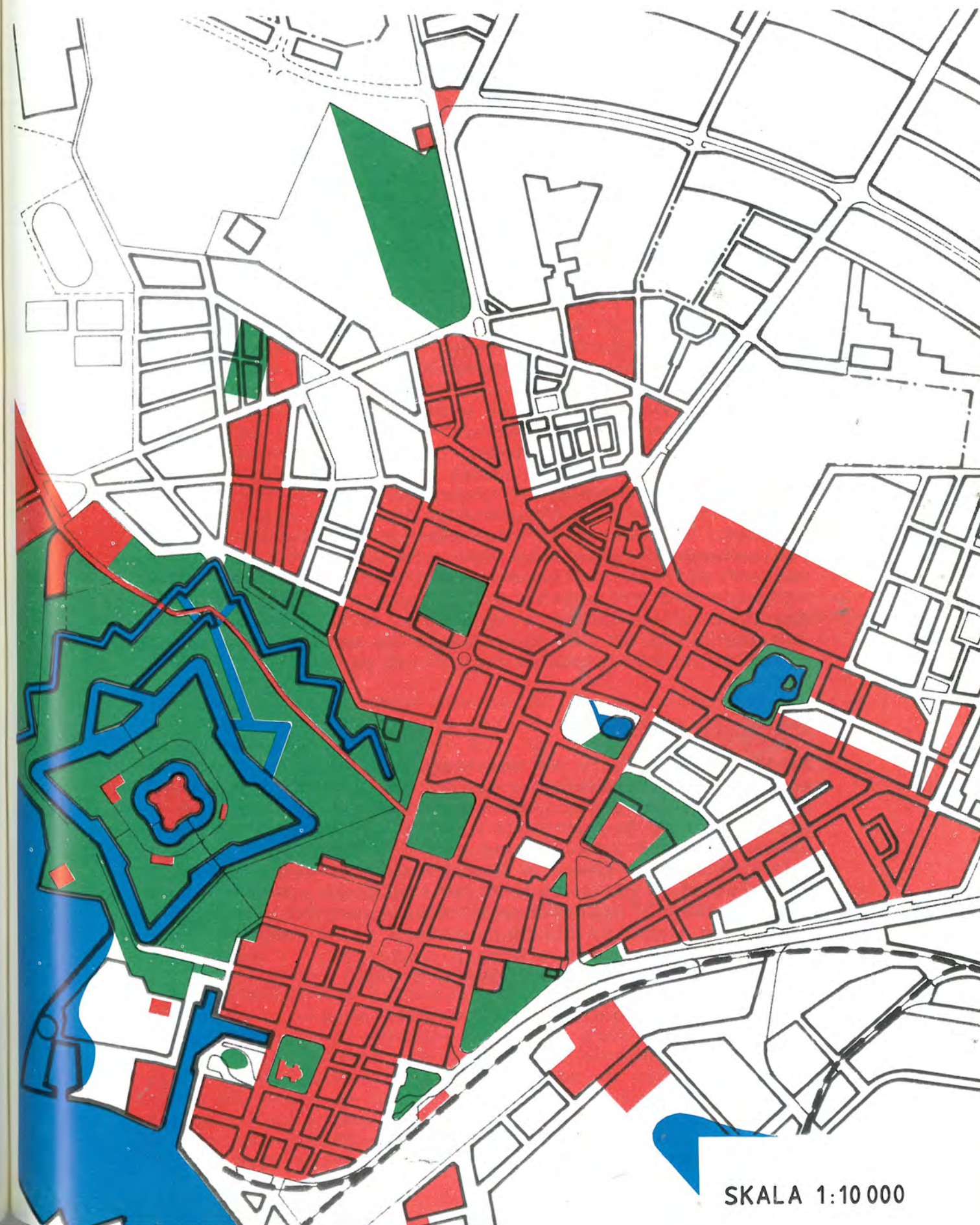
Dammhagsskolan - första gymnasiet - under byggnad 1913-1915.

L.M.B.

BEBYGGELSE
VATTEN
PARKER



LANDSKRONA 1910
SCHEMATISK ÖVERSIKT BASERAD PÅ
KARTA ÖVER LANDSKRONA
(STADSSINGJÖRSKONTORET)
KOMPLETTERAD MED UPPGIFTER
UR LANDSKRONA MUSEI ARKIV



SKALA 1:10 000

1920 - 1940

Näringsliv

Antalet invånare uppgår år 1920 till 20 172. Den allmänna ekonomiska krisen drabbar nu även industristaden Landskrona. Perioden präglas av depression och arbetslöshet. Några nya etableringar av vikt sker ej. Varvet går i konkurs 1922 men återuppstår 1925 som Nya Varvsaktiebolaget Öresund. Först mot 30-talets slut är befolkningssiffran åter den samma.

Under den industriella expansionen har hantverket levt vidare, nu i viss mån moderniserat. De små verkstäderna är ej så känsliga för konjunktursvängningarna varför Hantverks- och industriföreningen i Landskrona t o m under de svåra åren vid 20-talets slut kan anordna en ny stor utställning. Man firar sin 50-åriga verksamhet 1929. Jubileumsåret är drygt 200 medlemmar anslutna. Yrkesfördelningen är delvis annorlunda än tidigare. De traditionella yrkena - smed, vagnmakare, snickarmästare, kopparslagare o s v - dominerar fortfarande men nu finns också en mindre grupp med nya titlar - direktör, byråföreståndare och disponent. Under 20-talet har man nästan uteslutande tillgripit väg- arbeten som nödhjälpsarbete. Under 30-talets första år rensas vallgravarna och några fylles igen. Så småningom får nödhjälpsarbetena en annan inriktning. Många för industrin viktiga projekt understödes. Lönerna blir marknads- mässiga. Mot 30-talets slut återhämtar sig näringslivet. Schlasbergs sysselsätter 500 arbetare 1940. "Lejon- märket" blir ett välkänt namn. Likaså Emil Emonds "Sol- blomman" med 600 anställda. Landsverk tillverkar cisterner broar, sopförbränningsanläggningar m m. Verkstaden som har 700 anställda är Skandinavien's enda tillverkare av militära fordon såsom stridsvagnar och pansarbilar.

Samhället utvecklas

År 1922 beslutas om ny idrottsplats öster om Karlslund. Den svåra arbetslösheten spelar därvid in. Dränering, schaktning, utläggning av banor m m kan utföras som nödhjälpsarbete. Den 21 juli inviges idrottsplatsen av kronprinsparet. På kvällen samlas 3 000 åskådare för att se B O 3 Köpenhamn besegra Landskrona BOIS med 3-2. Man idrottar även på andra ställen. De arbetslösa ordnar skridskobana i Slottsgraven. Husarbataljonen arrangerar rytartävlingar på Lundåkrabuktens is. I Godtemplarhuset i Borstahusen anordnas brottningsmatcher. I Husarkaser- nens gymnastiksal utkämpas nävakamper.

Efter Folkets Hus-föreningens konkurs 1910 lägges ut- hyrningsverksamheten ner. Motgångarna lamslår emeller- tid ej rörelsen och på 20-talet inköpes ett hus vid Eriksgatan. Under 30-talet utvidgas fastigheten och en stor festsal - numera lilla festsalen - kommer till. Salen användes till danser och teaterverksamhet. Med nöjeslivet i övrigt är det dåligt beställt. Landskrona Teater genomgår sin största kris.

Telegrafverkets försöksstation börjar sina radiosänd- ningar. 1924 innehar 143 personer radiolicens. Samma år monterar man en högtalaranläggning på Rådhusorget vilken drar stor publik. Staden har tre stora biblio- tek: Landskrona folkbibliotek med cirka 3 800 volymer, ABF:s bibliotek med 2 300 band och Godtemplarordens med 2 600 band.

Staden växer

I stadsplanen söker man nu framtvinga enhetligt byggande beträffande hushöjd och byggnadssätt. Stadsarkitekt Frans Ekelunds plan för egnahemsbebyggelse fullföljes. Kvarteren Trasten, Domherren, Lärkan, Hackspetten, Bofinken m fl bygges ut. Friliggande respektive parvis kopplade hus i klassicistisk tradition: ljus puts, brutna tak. Industrier- na och staden fullföljer några skisserade hyreshusprojekt i samma stil. I stadsplanen tas hänsyn såväl till barnens lekbehov som problemet med den skånska blåsten. Särskilda byggnadsföreskrifter utfärdas för befintliga träd. Bygg- nadsbeskrivningarna är också utförligt utformade. Onödiga detaljer i byggnaderna bannlyses. Kostnadsbesparingar före- slås genom standardisering av snickeridetalljer. 1930 fast- ställes stadsplanen för Norre Värns Plan, där radhusbebyg- gelse i modern mening genomföres för första gången. I de äldre stadsdelarna är däremot byggnationen sparsam.

Nya bostadsideal växer fram under 30-talet. Mottot är ljus och luft. Byggnaderna ska vara funktionella såväl till fasad som plan. Nu är det slut på all påklistrad dekor. Första försöket i Landskrona är en stadsplan för Kasern- planen med lamellhus i nordost-sydväst med en myckenhet av luft och ljus. Planen upphäves dock sedermera. 1937- 42 genomföres principerna i stället i kvarteren Yxan, Sågen, Timmermannen, Cykeln och Kägla. Mottot: "stad i grönska" förfuskas dock genom splittring av grönområdena mellan husen. Här placeras höga staket och piskställningar m m. I stadskärnan inplanteras enstaka "funkishus" på rivningstomter.

Parkernas antal ökar. "Pannkakedammen" är en rest av stadens medeltida befästningar. Området runt den och övriga kvarvarande "dammar" hade utlagts redan 1879 till park men någon plantering hade inte gjorts. Sockerbruket som under en längre tid disponerar området sätter upp ett 3 m högt staket. På södra sidan en lika hög hagtors- häck. Då detta är det enda som finns på tomten utom ogräset får passagen namnet Gröna Gång. 1930 iordningställes Wrangelska trädgården. Gröna Gång blir namnet på en gata. Parken blir musikcentrum och får så småningom en stor musik-

paviljong. Friluftskonserter ges av samtliga stadens musikföreningar under många somrar framöver.

Byggnadsstilar

Inom saneringsområdet uppföres endast ett tiotal byggnader. Norr och öster därom uppföres under 20-talet cirka 120 och under 30-talet inte mindre än cirka 330 byggnader. Merparten utgöres av egnahemsbebyggelse. Byggnadsstilarna är: nationalromantik, 20-tals klassicism och funktionalistisk stil. (Mer om denna bebyggelse kommer i saneringsrapport II).

Kvarstående bebyggelse inom saneringsområdet:

Nationalromantik (Se: 1900)

Svanen 11 - 1922. Silo ritad av Ekelund. Hårt ombyggd 1930 och 1961.
Polishuset i kv Gamla Rådstugan revs i början av 1970-talet.

Funktionalistisk stil

Funktionsanalys, modultänkande, ljus- och luft-diskussion samt nya material resulterar i en helt ny byggnadsstil. Vid inpassningen i en gammal stadskärna måste dock stora kompromisser göras. Här ges inga möjligheter till enhetliga kvarter med smalhus och lamellhus omgivna av grönska. I fasaderna sätter däremot stilen sina spår.

Östra Roten 21, 22 - 1931. Arkitekt F Ekelund

Rehnschöld 1 - 1937. Silberverkstad

" 20 - 1937

" 2 A - 1938. Äldre sockel

Gamla Bryggan 21 - 1938. Industri

Kung Karls Varv 21 - 1938. Arkitekt F Ekelund. Industri

Köpmannen 7 - 1938-39. Fasadtegel 1975

Västra Roten 10 - 1930-talet (?).

Taken är plantak eller sadeltak, täckta med plåt eller tegel.

Fasaderna är släta med enhetliga balkonger och fönster. Murytan putsas vanligen med kalk eller terrasit. Efter hand blir inblandningen av cement allt vanligare. Färgen är ljus gul, grå eller grågrön. I vissa fall tegelmur.

Dekoren åstadkommes i de fall den förekommer, genom randningar i putsen eller mönstermurning. Formspråket är geometriskt.

Fönstren är englasfönster, ofta placerade i grupp. Liksom balkongerna är de målade i oljefärg i samma nyans som putsen.

Klassicism (Se tidigare perioder)

Norra Roten 1 (Rådhusorget) - 1930-talet. Arkitekt Th Wählin.



Ett av stadens första
Egnahemsområden.
Kvarteret Lärkan t.h.
L.M.B.



Personalen på Nürnbergs
Borstfabrik i St. Norre-
gatan.
L.M.B.



Invigningen av nya idrotts-
platsen vid Karlslund
1924.
Ur Evert Perssons samling.



Funktionalistiskt bostadshus
i kv. Östra Roten.
Ritat 1931 av Frans Ekelund.
L.M.B.



Rälsdragning på Öresunds-
varvet.
Nödhjälpssarbete 1935-1937.
L.M.B.



Folkets Hus nya festsal
färdig 1937.
På väggarna juldekorationer
i form av en årskrönika.
Ur Evert Perssons samling.

 BEBYGGELSE
 VATTEN
 PARKER



LANDSKRONA 1930 SCHEMATISK ÖVERSIKT BASERAD PÅ KARTOR ÖVER LANDSKRONA 1926 OCH 1930 (STADSINGENJÖRSKONTORET) KOMPLETTERAD MED UPPGIFTER UR LANDSKRONA MUSEI ARKIV



SKALA 1:10 000

1940 -

Näringsliv

Trots väntad konjunktursvacka i och med andra världskriget karakteriseras 1940-talet i Landskrona av ekonomisk stabilitet. Under perioden 1915-1946 har antalet företag ökat från 55 till 70. Antalet arbetare ökar under samma tid från ca 1 930 till 4 600 vartill kommer omkring 950 personer i förvaltningen. Den viktiga metallindustrin fortsätter att expandera under 1940-talet då såväl Paul Bergsöe & Son som Järnkunst tillkommer. Landsverk upplever en veritabel högkonjunktur tack vare krigsmaterielproduktionen. Även den kemisk-tekniska industrin går framåt. Textilindustrin upplever däremot en mindre tillbakagång i utvecklingen på grund av råvarubristen. Mellan 1940 och 1948 minskar antalet sysselsatta inom industrigrenen från 1 200 till 1 100.

Den fjärde industrigruppen i storleksordning - grafisk- och pappersindustri - får en allt snabbare ökningstakt. Sydsvenska biljettryckeriet - nu Parajett - är dominerande.

Efter andra världskriget och fram till 1953 har staden ingen mera betydande trafik med Danmark. Sistnämnda år startar emellertid två linjer reguljär trafik, först Skandinavisk Linjetrafik och sedan Vikingbåtarna. 1960 inviges ett nytt färjeläge vid Nyhamn.

1960 är Landskrona Skånes tredje industristad efter Malmö och Helsingborg. Antalet invånare uppgår till 28 976. Den kombinerade handels- och industrihamnen är den viktigaste förutsättningen. Inom hamnområdet finns bl a AB Förenade Superfosfatfabriken och Öresundsvarvet AB - helt beläget på ur havet uppfylld mark.

Bland betydelsefulla företag av handelskaraktär märks Skånska Lantmännens Centralförening, AB Silos, AB Carl Engström och AB Mårten Perssons Valsqvarn - vart och ett med egna siloanläggningar.

Bland importörer och exportörer återfinns Landsverk, Paul Bergsöe & Son AB, Garvämnes AB Weibull, Svenska Limämnesfabriken AB samt Stefa Industri. Utöver ovannämnda industri- och handelsföretag finns W Weibull AB - den kända växtförädlings- och fröfirman, AB Thulinverken - nu sysselsatt med mekaniska specialtillverkningar, Industri AB Sylva - moderföretag till de mer än hundratals Resia-butikerna i landet, Carl Emond och Emil Emond AB samt Schlasbergs Konfektionsfabrik AB - tre företag med var sina specialiteter inom beklädnadsbranschen.

I början av 1960-talet upphör Landskrona äldsta industri - Sockerbruket. Verksamheten uppgår i Hilleshøgs Frö. Företaget som verkat inom Härslövs kommun sedan 1912 kommer att expandera kraftigt under 1970-talet.

Under 1970-talet nedlägger flera industrier sin verksamhet helt eller delvis. Nämnas kan Emond-företagen, Salinders, Mårten Perssons Valsqvarn och FFV Tvätteriet.

Samhället utvecklas

Fram till 1960-talets början sker stadens försörjning av dricksvatten genom grundvatten från vattentäkter i Tullstorp samt genom viss infiltration av sötvatten från Saxån. Efter samgående med Helsingborg och Eslöv förses Landskrona med vatten från Ringsjön 1963. Ett nytt vattentorn invid hamninloppet tages i bruk 1970. Som första stad vid Öresund bygger Landskrona ett biologiskt reningsverk 1962.

Landskrona fortsätter att leva upp till sina idrottsliga anor. 1958 färdigställes landets 20:e konstfrysta ishockeyrink, 1963 förvandlas den öppna isbanan till hall. Samma år bygges ridhuset Örehov och en 12 håls golfbana som 1969 utökas till 18 hål. 1965 inviges en idrottshall där EM i gymnastik för damer hålles 1969. År 1967 öppnas Citadellbadet med tempererat saltvatten. Inomhusbad kombinerat med en fotbollsläktare står klart vid idrottsplatsen 1973.

Inte bara idrottsföreningarna är livaktiga. Kulturföreningarna fortsätter öka i antal och är aktiva. Tillsammans ger de Landskrona dess särprägel som en av landets föreningstätaste städer. Bildningsförbundens verksamhet expanderar. Biblioteket utökas med filialer. I samband med stadens 550-årsjubileum 1963 uppföres en konsthall.

Museet disponerar hela Adolf Fredriks kasern från hösten 1977. Citadellet genomgår en viktig restaurering. Teatern får nytt liv genom att en fri grupp "Skånska Teatern" knutits till kommunen.

Den månghundraåriga rådhusrätten omvandlas till Landskrona domsaga 1967. Rättsväsendet koncentreras helt till rådhuset då de kommunala förvaltningarna flyttar till stadshuset 1976. Invid rådhuset uppföres ett modernt polishus 1974.

Under 1960-talet bygges motorvägen Malmö - Helsingborg med anslutning till Landskrona. Anslutningen sker genom att en av de gamla järnvägsvallarna ombygges till huvudinfart med dubbla körbanor. Thulinfältet avsett för privat-, skol- rund- och taxifygning med lätta flygplan står helt färdigt 1962.

Staden växer

År 1945 får Eglers Stadsplanebyrå i Stockholm uppdraget att upprätta förslag till generalplan för staden. Förslaget framlägges 1950. Planen som revideras 1966 följes fortfarande i princip.

Den bebyggda arealen i staden fördubblas genom tillkomsten av nya stadsdelar på fäladsmark och vångar. Genom utfyllnader i sjön utvinnes ny mark vilken reserveras för industrier. Genom inkorporeringar - t ex av ön Ven 1959 - blir Landskrona en storkommun. Runt om i kommunen börjar byar omvandlas till moderna villaförorter.

Under 1940-talet uppföres "Ädelstenskvarteren" mellan Exercisgatan och Vengatan samt "Hyllingelyckan" i stadens nordöstra utkant. Under 50-talet följer "Sandvången", "Mellanvången", "Nyvång" och kvarteret Sjömannen strax sydöst om Exercisfältet samt Öresundsparken i norr. Under 60-talet tillkommer Västervång, Larviområdet, Esperanza, Pilåkern, Pilängen, Silverängen, under 70-talet Kopparängen samt Västra Fäladen. (Mer om den senare bebyggelsen kommer i saneringsrapport II).

Byggnadsstilar

Byggnationen är omfattande då svår bostadsbrist råder fram till ingången av 70-talet. Befolkningen ökar samtidigt som allt större krav ställs på bostadens standard. Innerstadens tomter avröjes till förmån för större - mer lönsamma - huskroppar. Någon klart urskiljbar stilvilja i likhet med tidigare epoker kan ej skönjas. I funktionalismens anda sammanfogas prefabricerade element i olika kombinationer. Först på 60-talet spåras en vilja att anpassa till den äldre bebyggelsen.

Byggnader inom saneringsområdet är:

Gamla Bryggan 21 (Selma Lagerlöfs väg) - 1942. Arkitekt Ekelund. Industri

Slottsplatsen 23 (Selma Lagerlöfs väg - Parkgatan) - 1940-talet. Arkitekt F Ekelund. Industri

Gräset 14 (Norra Långgatan) - 1945. F Ekelund. Tempo

Lommen - 1946. Arkitekt Carlsson

Erik Dahlberg 16 (Järnvägsgatan) - 1948. Sparbankernas arkitektkontor. Ombyggt 1974

Erik Dahlberg 14 (Nygatan) - 1948. Arkitekt F Ekelund

Snäppan 12 - 1952. Arkitekt Carlsson

Snäppan 2 - 1953. Arkitekt S Ekstrand

Lommen 17 - 1953. HSB

Karl XV 14 - 1954. Arkitekt B Hedvall
 Östra Roten 27 - 1957. Arkitekt F Jaenecke/S Samuelson
 Valrossen 7 - 1958. Arkitekt R Näsman. Hedbergs Bil
 Slottsplatsen 17 - 1950-t. Arkitekt J Bjurström
 Västra Roten 6 - 1959. T Öbergs arkitektkontor
 Norra Roten 25 - 1960. Arkitekt J Bjurström
 Svanen 12 - 1961. Konstruktör E Johansson. Silos
 Slottsplatsen 23 - 1961. Byggnadsfirma E Lundin
 Gräset 13 - 1961. Arkitekt T Möller. Tempo
 Tärnan 19 - 1962. Arkitekt F Lundgren
 Karl XV 16 - 1962. Arkitekt A Huitfeldt
 Gamla Staden 11 - 1963. Arkitekt P Broberg
 Lommen 21 - 1963. HSB:s arkitektkontor
 Gröna Lund 35 - 1964-66. Arkitekt S Brofelth. Domus
 Gräsanden - 1966. B Blasberg/H Jais Nielsen. Supra
 Lommen 22 - 1966. Arkitekt D Wahlund HSB
 Östra Roten 29 - 1968. Arkitekt F Lundgren
 Östra Roten 34 - 1969. Arkitekt B Thomaeus
 Erik Dahlberg 14 (Östergatan) - 1970. Arkitekt F Lundgren
 Falken 12 - 1971. Skånska Cementgjuteriet
 Gröna Lund 36 - 1971-72. Arkitekt E Thelaus
 Karl XV 4 - 1971-72. Arkitekt A Lundqvist
 Karl XV 18 - 1970-73. Arkitekt A Lundqvist
 Rehnschöld 6 - 1972. Arkitekt A Magnusson
 Gamla Rådstugan 12 - 1974. S Samuelson. Polishus
 Norra Roten 15 - 1974. T Öbergs Arkitektkontor
 Gamla Bryggan 20 - 1976. Arkitekt S Samuelson/I Stolz
 Vildanden 3 och 9 - 1977. Arkitekt A Magnusson

KVARTERSBESKRIVNINGAR OCH FÖRSLAG

Förklaring till huskatalogen

För varje enskild byggnad har en anseelig mängd fakta insamlats. Delar därav presenteras i katalogform. För att undvika ingående beskrivningar är merparten av byggnaderna återgivna i bild. Katalogen omfattar huvudsaklingen gatuhus. Endast märkligare gårdshus omnämnes.

Följande rubriker behandlas: ursprung, material, funktion, ändringar, kondition och förslag.

Gatuadress upptages då det finns flera fastigheter på en tomt.

Ursprung anger ålder, stil och arkitekt. Då byggnadsnämndens arkiv ej är tillförlitligt förrän omkring 1930 baserar sig uppgifterna på en mängd olika källor (förteckning i museets arkiv).

Ändringar av såväl utseende (yttre) som funktion. Enstaka detaljer tages ej upp. Mer ingående beskrivningar finns i museets arkiv. Angående källor se ovan.

Fasad och kondition är ett sammandrag av Byggnadsteknisk inventering i Landskrona 1976 utförd av Anna Maria Blennow, arkitekt. Varje byggnadsdel indelas i avseende till kondition i tre klasser.

- I: I gott skick
- II: I behov av måttlig reparation eller mindre komplettering
- III: I behov av omfattande reparation eller totalt utbyte. Endast byggnader med delar klassade i II eller III beskrives i fråga om kondition i katalogen. Utförligare uppgifter kan hämtas i den tekniska inventeringen.

Förslag - baserar sig på uppgifter om husets - eller miljöns - ursprungliga karaktär. Detaljer som fönster och dörrar är oftast överhoppade då sammanfattande beskrivningar för varje byggnadstyp finns i historiken. "Bör bibehållas intakt" användes då alla detaljer är väl bevarade. "Upprustas" avser i regel fasaden. Behöver en fastighet byggas om anges detta i förslagen till respektive kvarter.

KVARTEREN REHNSCHÖLD OCH NORRA ROTEN

Kvarteren Rehnschöld och Norra Roten - f d Norra Roten - har bibehållit sin form från den gamla pommerska stadsplanen. Gamla Kyrkogatan har bevarat sin sträckning som förband det medeltida rådhuset och den medeltida kyrkan. Stora Norregatans ålderdomliga funktion som infartsgata är däremot borta.

I samband med 1600-talets danska plundringar och bränder ödelägges sydligaste delen av kv Rehnschöld. Sedan 1714 uppvisar flertalet tomter längs Gamla Kyrkogatan och Stora Norregatan kontinuerlig bebyggelse - företrädesvis hantverkarhus. 1749-1805 utesluts kvarteren ur stadsplanen. Drygt hälften av tomterna är i Kronans ägo perioden 1750-1870. Detta medför stort förfall. Merparten av dagens bebyggelse härrör från 1800-talets slut och senare. Vid 1800-talets mitt börjar också tomterna mot nuvarande Eriksgatan att bebyggas.

Mellersta delen av Gamla Kyrkogatan har trots bebyggelsens relativt ringa ålder och hårda renoveringar en ålderdomlig karaktär. Det är därför av vikt att proportioner och fasadutformning utformas pietetsfullt. De medeltidsinspirerade byggnaderna i början och slutet av kv Rehnschöld utgör pendanger till varandra och ger gatan liv.

Eriksgatan vars bebyggelse växer fram under 1800-talet och som utsattes för hårda ingrepp under 1900-talet visar idag en varierad men harmonisk gatubild. De på 30-talet uppförda funkishusen bildar här pendanger. Enhetlighet i den klassicistiskt dominerande bebyggelsen kan erhållas genom genomtänkt färgsättning.

Stora Norregatan innehåller starkt blandad bebyggelse. Lågbebyggelsen minner om den gamla infartsleden och hyreshusen om det sena 1800-talets expansion. Dagens gatubild får sin karaktär huvudsakligen av hyreshusen i klassicism. Det är framför allt denna stil som är värd ett bevarande.

Borgmästargatan innehåller några byggnader av vikt för hela gatubilden: Rehnschöld 1 och Norra Roten 10 vilka väl ansluter till bebyggelsen i kv Gröna Lund.

Kvarteret Rehnschöld är ett kvarter med många genomgående tomter (från Gamla Kyrkogatan till Eriksgatan). Tomterna 1, 2A och 20 är helt överbyggda. Övriga gårdar är genomgående små, de flesta av privat karaktär och med flera gårdshus. Det finns ett markant inslag av småhusbebyggelse (1 1/2 - 2 plan) i kvarteret - oftast bebos husen av en familj. Affärsverksamheten sätter sin prägel på bebyggelsen mot Rådhusstorget och Eriksgatan.

Förslag:

Några större upprepningar inom kvarteret är inte möjliga - ej heller nödvändiga, då gårdarna i allmänhet fungerar bra som de privata gårdar de är. Gårdshusen bör varje fastighetsägare få fria händer att riva eller behålla, eftersom de ej stör omgivningen. Öppnande av gångvägar genom kvarterets inre är orimligt i kvarter av denna typ. I de fall överbyggda gårdar förekommer (nr 20, 2A och 1) bör de planeras trevligare än vad som nu är fallet.

I ett nybyggnadsalternativ för kvarterets norra del föreslås att cykelverkstaden på tomt 1 ersättes med ett flerfamiljshus. Cykelverkstaden kan istället inrymmas i bostadshusens källare/bottenvåningar. För gatumiljön vore det värdefullt om hörnet bebyggdes med ett trevåningshus som anslöt till de omgivande husen och uppfyllde luckan i den annars fina och relativt enhetliga fasadräckan mot Borgmästaregatan (från Eriksgatan mot Saluhallstorget).

I samband härmed kan den överbyggda gården till 1880-talshuset på samma tomt öppnas. Bilverkstaden på tomt 28 rives i så fall och verksamheten föreslås flytta till de föreslagna småindustriområdena i saneringsområdets södra del. Om möjligt borde den överbyggda gården till 2A öppnas. Lekplats anordnas på tomt 2B, i samband med den föreslagna närliggande lekplatsen i kv Norra Roten.

I Borgmästaregatan och Eriksgatan blir det en del trafik, vilket bör beaktas vid eventuell om- och nybyggnad i kvarteret. Trafiken i Gamla Kyrkogatan bör (med tanke på den lågskaliga och eftersträfvade gamla miljön) reduceras, vilket kan ske med lämpliga avstängningar och enkelriktningar.

Bebyggelsen i Norra Roten utgöres av bebyggelse i 3 våningar mot Borgmästargatan, Stora Norregatan och Rådhusstorget. Husen längs Gamla Kyrkogatan är i 1 - 2 våningar. Längs Stora Norregatan och Rådhusstorget finns i regel någon form av handel eller annan verksamhet i husens bottenplan medan övriga våningar disponeras till bostäder.

Kvarterets inre delar är hårt exploaterade och gårdshusen ligger tätt. Detta medför att friytorna blir små och i regel hårdgjorda. Fastigheterna nr 9 och del av nr 23 och 25 utnyttjas till parkering.

Förslag:

Eftersom kvarterets fasader och skala stämmer väl överens med omgivande kvarters utseende bör man i så stor utsträckning som möjligt bevara de nuvarande husen med deras fasader. Kvarterets inre bör i den norra delen, där huvuddelen av befolkningen bor, saneras så att en större fri yta skapas för t ex närlekplats. De ytor som i dag används såsom parkering bör ingå i ovan nämnda friyta. Det är likaså viktigt att man kompletterar bebyggelsen längs Gamla Kyrkogatan på fastigheterna 9 och 23.

Det nuvarande huset på fastighet nr 23 kan, vid en snar restaurering, byggas om till två hyreslägenheter.

Då kvarterets södra del domineras av handel och gårdsbebyggelsen här har en viktig funktion som lager och kontor bör bebyggelsen stå kvar.

Någon form av kontakt mellan gårdarna till fastigheterna 1, 18 och 19 kan dock vara önskvärd. Detta kan lösas genom rivning av en mindre del av gårdshuset till nr 18. Som helhet bör kvarteret behålla sitt nuvarande utseende och med de ovan nämnda förändringarna öka invånarantalet.



REHNSCHÖLD 1, Eriksgatan

ursprung: artikulerad klassicism
1881-82

fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel/papp och plåt

funktion: bostad, undervisning

ändringar: tidigare Apoteket Kronan
med hörningång. Botten-
våningen omändrad

kondition: grund, stomme, fasad, plåt,
fönster II

förslag: bör bibehållas intakt



REHNSCHÖLD 1, Borgmästargatan

ursprung: funktisstil 1937

fasad: slätputsad och målad mursten
och betong
tak: eternit/papp

funktion: cykelverkstad

ändringar: tidigare bensinstation.
Om- och tillbyggd vid flera
tillfällen

förslag: mildare färgsättning



REHNSCHÖLD 2 B

ursprung: medeltidsromantik 1870-tal

fasad: gul mursten i blockförband
tak: tegel/papp

funktion: handel, verkstad

ändringar: tidigare garveri. Därefter
Scharins färgfabrik. Till-
byggt 1930

kondition: stomme, fasad, fönster II

förslag: 1870-talsdelen bör bibehållas
intakt



Rehnschöld 6 till vänster
Rehnschöld 24 till höger

REHNSCHÖLD 24, Gamla Kyrkogatan

ursprung: odekorerad puts 1800-tal
fasad: gul fasadtegel, gårdssidan
putsad
tak: tegel
funktion: undervisning
ändringar: helt ombyggt 1967
förslag: slamning

REHNSCHÖLD 6

ursprung: Arne Magnusson 1972
fasad: gul fasadtegel
sockel: skiffer
tak: skiffer
funktion: bostad
förslag: slamning. Ombyggnad av
entrépartiet önskvärt.
Snickerierna täckmålas

REHNSCHÖLD 22

ursprung: odekorerad putsfasad 1776
fasad: slätputsad och målad mursten
och korsvirke
tak: tegel
funktion: kontor, utställning
ändringar: tidigare bostad
kondition: fasad, plåt, fönster II
förslag: dörren täckmålas



REHNSCHÖLD 9

ursprung: odekorerad puts 1815
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel
funktion: lager
ändringar: tidigare bostad. Fönster
och dörr placering ändrad,
senast ombyggt 1962
kondition: fasad II
förslag: ombygges till bostad.
Porten igensättes.
Snickerierna täckmålas



REHNSCHÖLD 10 A

ursprung: odekorerad puts 1800-talets
mitt
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel
funktion: bostad
ändringar: fönsteromramningar 1800-
talets slut. Skyltfönster
1900-tal.
Genomgår för närvarande en
genomgripande renovering

REHNSCHÖLD 19

ursprung: odekorerad puts 1799
fasad: fasadtegel mot gata, puts mot
gård
tak: tegel gata/plåt gård
funktion: bostad
ändringar: helt omändrad fasad 1924 och
1954. Tidigare två hus
förslag: slamning. Snickerierna täck-
målas





REHNSCHÖLD 20, Eriksgatan - Gamla Kyrkogatan

ursprung: funkisstil A Malmström 1937
 fasad: sprutmålad mursten
 sockel: marmor
 tak: tegel/papp mot gård
 funktion: bostad/kyrka
 ändringar: tidigare biograf. Nya fönsteröppningar mot Gamla Kyrkogatan 1976. Ombyggnad 1977



Rehnschöld 18 till vänster
 Rehnschöld 20 till höger



REHNSCHÖLD 18, Gamla Kyrkogatan

ursprung: medeltidsromantik 1878-1900
 fasad: röd mursten
 tak: plåt
 funktion: bostad
 kondition: källare, fasad, skorstenar
 snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt. Önskvärt att porten restaureras

REHNSCHÖLD 18, Rådhusetorget

ursprung: nyrenässans O Pedersen 1889
 fasad: röd tegel och målad slätputs
 tak: skiffer/plåt mot gård
 funktion: bostad, bank
 förslag: bör bibehållas intakt



REHNSCHÖLD 10

ursprung: klassicism trol 1876-80
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel/plåt mot gård
 funktion: bostad, restaurang
 kondition: plåt, skorsten II



REHNSCHÖLD 8

ursprung: klassicism N P Matsson 1880-t
 fasad: slätputsad, målad mursten
 sockel: klinkers
 tak: tegel
 funktion: bostad, service
 ändringar: trappan borttagen, dörren sänkt
 kondition: tak, plåt, fönster, skorstenar II



REHNSCHÖLD 23 och 7

ursprung: odekorerad puts 1800-talets början
 fasad: målad mursten, slätputs mot gården
 tak: skiffer/papp
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: bottenvåning, dörrar, fönstertyp och tegeldekor 1912-16. Ursprungligen två hus
 kondition: tak, källare, fasad, dörrar, snickerier II
 förslag: bottenvåningen återställas. Genom färgsättning markeras att det är två huskroppar



REHNSCHÖLD 5

ursprung: odecorerad puts 1839

fasad: sprutputsad mursten
sockel: klinkers
tak: eternit/plåt

funktion: handel

ändringar: tidigare Café Urania i en-
våningsbyggnad. Ombyggt
senast 1969



REHNSCHÖLD 24, Eriksgatan

ursprung: klassicism 1850-79

fasad: målad mursten och puts
sockel: putsad
tak: tegel

funktion: bostad, service

ändringar: ombyggt 1925 och 1969

förslag: fönster med mitt- och tvär-
post



REHNSCHÖLD 2 A

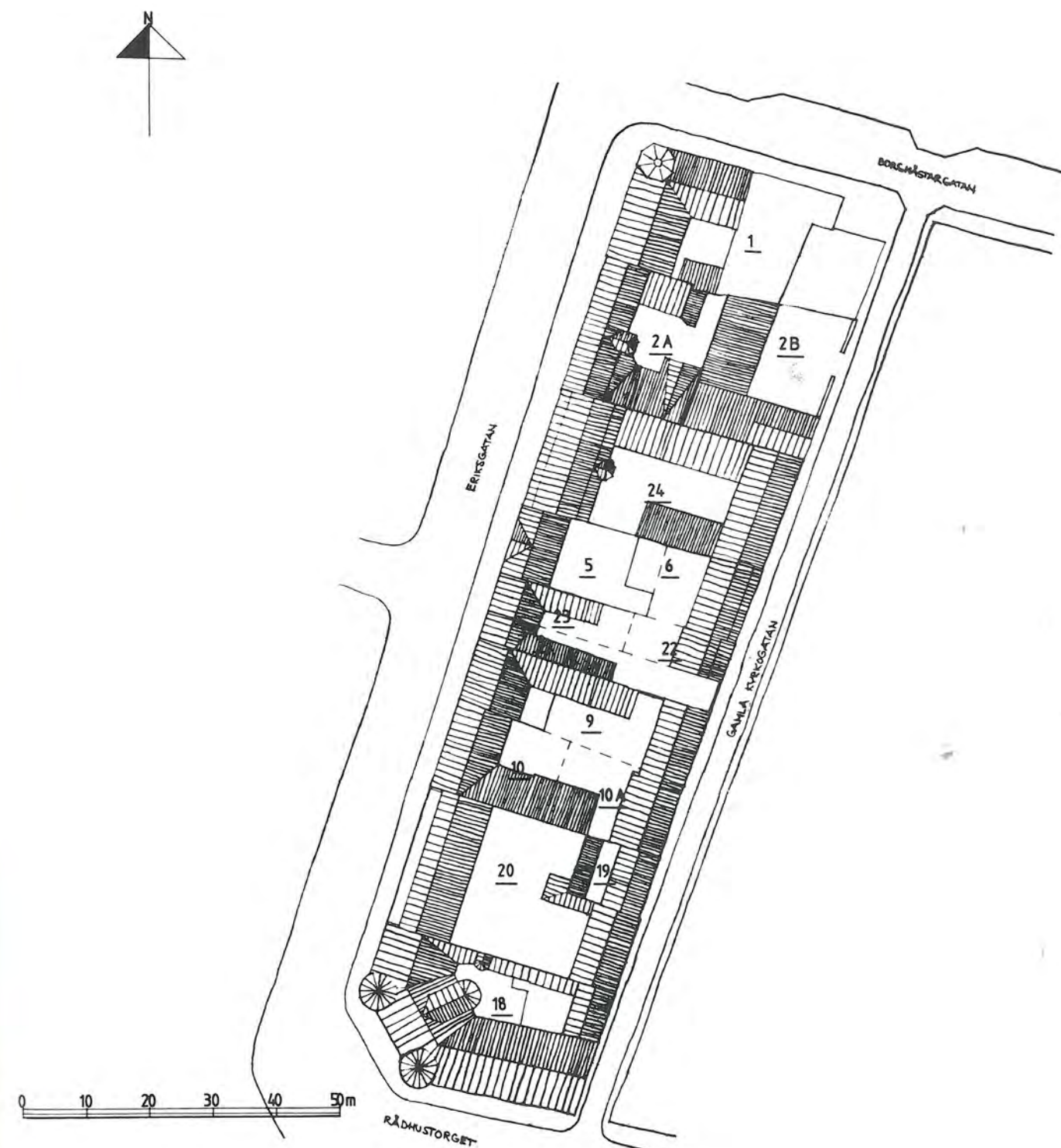
ursprung: funkisstil 1938
klassicistisk sockel 1870-tal

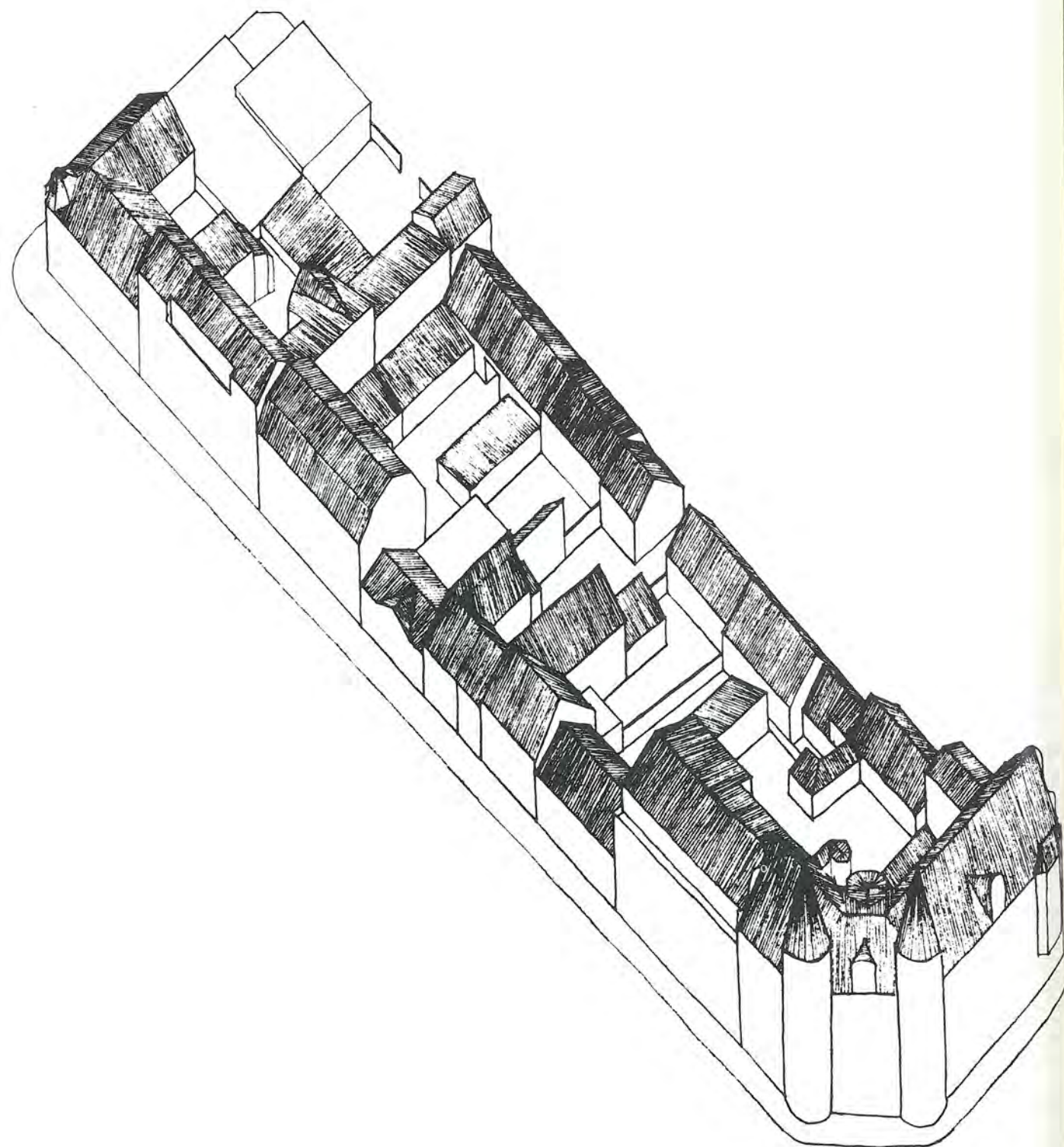
fasad: gul mursten
sockel: putsad
tak: tegel

funktion: bostad, handel

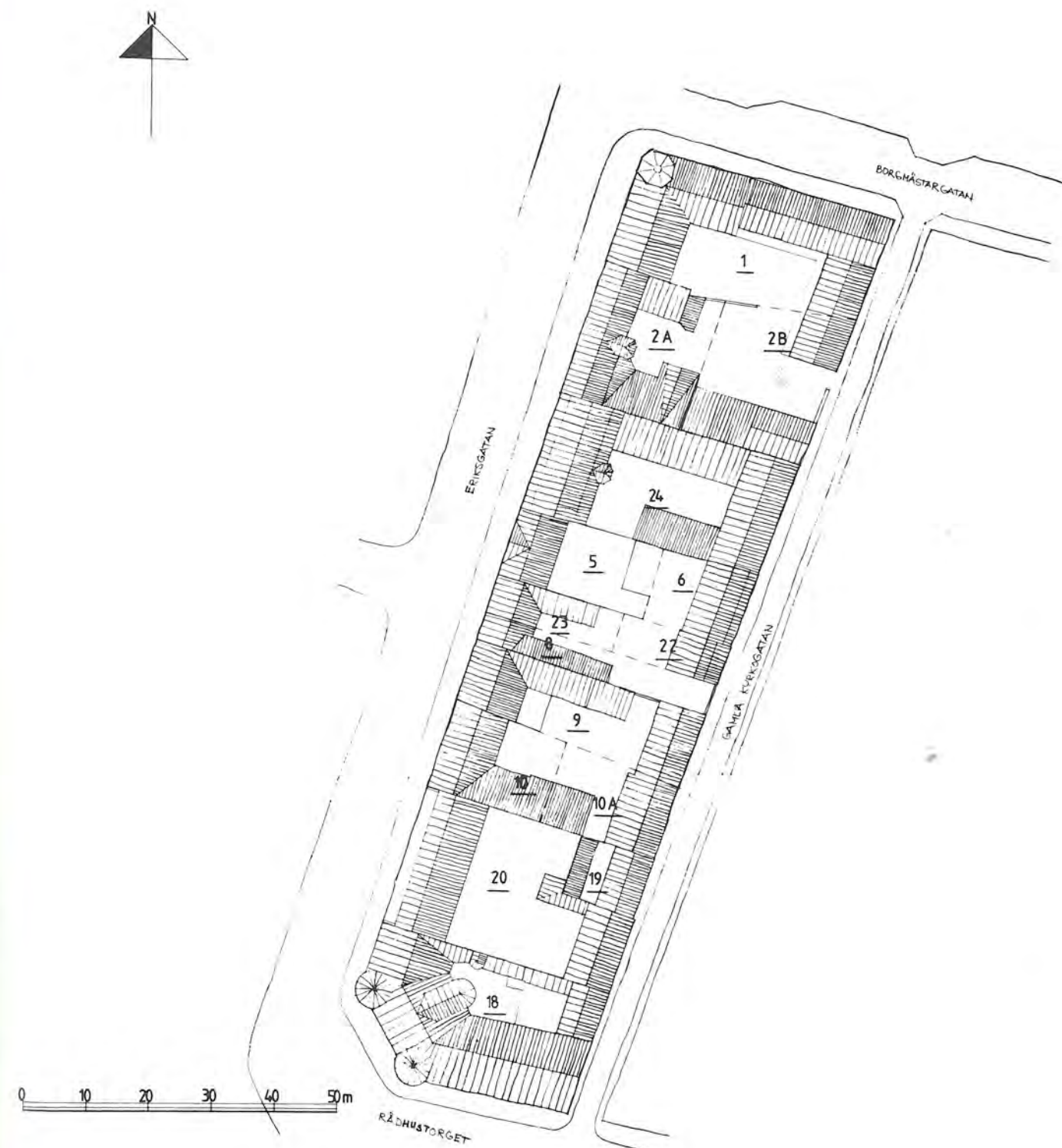
ändringar: sockeln omändrad 1938

förslag: slamning av fasaden i tids-
riktig färg

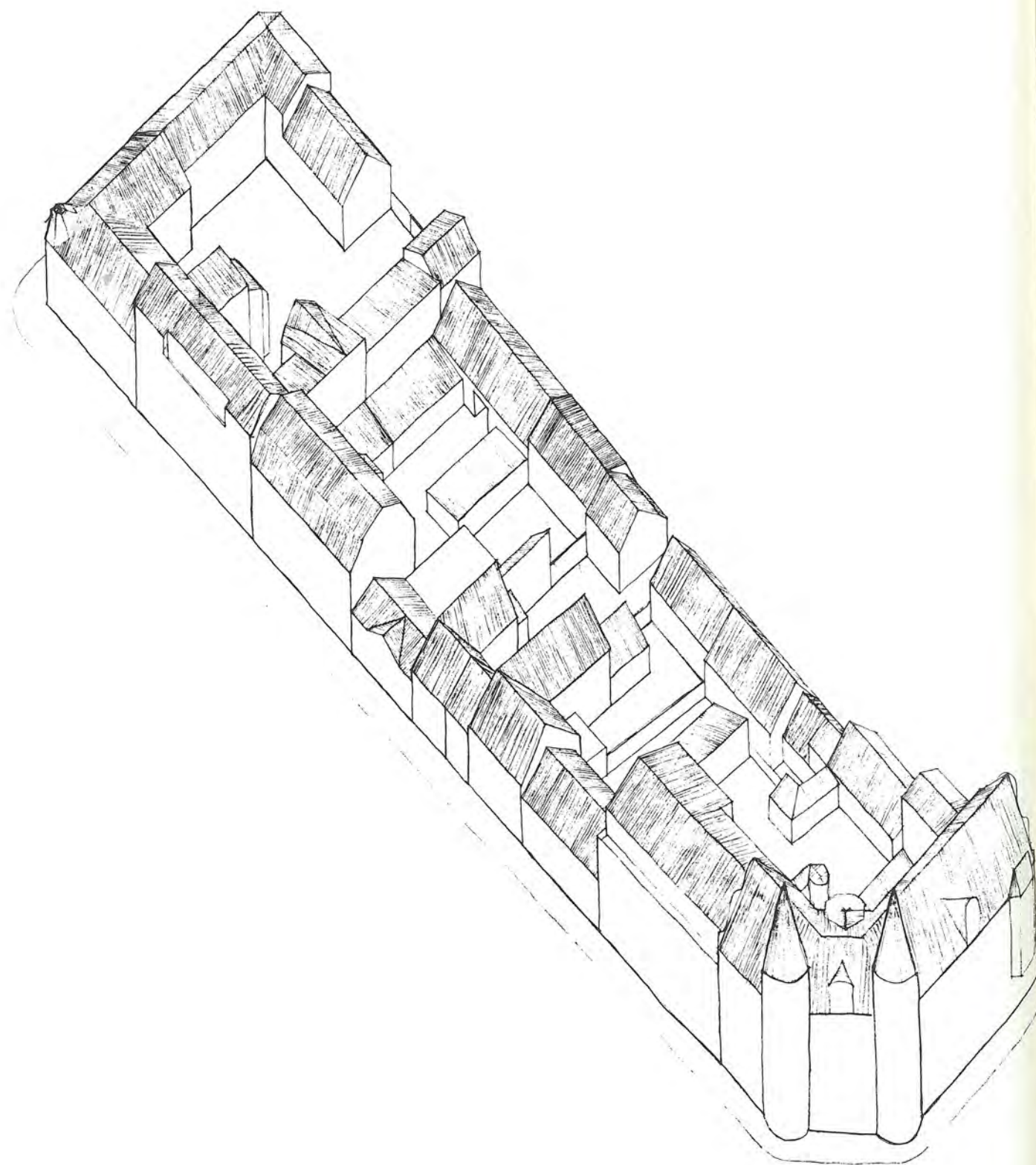




KVARTERET REHNSCHÖLD:
Nuvarande utseende



KVARTERET REHNSCHÖLD:
Föreslaget utseende



KVARTERET REHNSCHÖLD:
Föreslaget utseende



NORRA ROTEN 1, Rådhusstorget

ursprung: klassicism 1930-tal Th Wählin
fasad: skrapad ädelputsad mursten
sockel: cementputs
tak: koppar
funktion: bostad, kontor



NORRA ROTEN 1, Gamla Kyrkogatan

ursprung: odek. puts 1866
fasad: skrapad ädelputsad mursten
sockel: cementputs
tak: koppar
funktion: kontor
ändringar: dekoren borta. Helt om-
byggt på 1930-talet
kondition: snickerier II

Norra Roten 2 till vänster
Norra Roten 1 till höger

NORRA ROTEN 2 (27)

ursprung: odecorerad puts 1870-tal
fasad: mursten klädd med gul fasad-
tegel
tak: eternit
funktion: bostad, service
ändringar: ny fasad 1975
kondition: fasad (gården) II
förslag: slamning, snickerierna
täckmålas



NORRA ROTEN 3

ursprung: medeltidsromantik 1870-tal
ev äldre kärna
fasad: gul fasadtegel
sockel: spritputs
tak: plåt
funktion: bostad, service
ändringar: bottenvåningen ändrad
förslag: snickerierna täckmålas



NORRA ROTEN 4

ursprung: odekorerad puts 1863
fasad: målad spritputsad mursten
tak: korrugerad plåt
funktion: bostad
ändringar: portvalvet breddat,
takkupor, ny dekor 1976
förslag: snickerierna täckmålas



NORRA ROTEN 5

ursprung: odekorerad puts 1866
fasad: målad, slammad tegel,
putsdekor
tak: tegel
funktion: kontor/bostad
ändringar: dekoren från 1800-talets
slut
förslag: bör bibehållas intakt



NORRA ROTEN 6

ursprung: odekorerad puts 1800-talets
första hälft
fasad: sprutputsad mursten
tak: tegel, skiffer/papp mot
gård
funktion: industri. Tomt
ändringar: fasaden helt ändrad 1953. Bostad
kondition: grund, stomme, fasad, skor-
stenar II
takstol, yttertak, gårds-
fasad, plåt, fönster, bjälk-
lag III
förslag: återställes



NORRA ROTEN 23

ursprung: odekorerad puts 1872
fasad: slätputsad, kalkmålade mur-
sten
tak: plåt/papp mot gård
funktion: lager
ändringar: tidigare bostad. Takkupor
1904. Bottenvåning ombyggd
kondition: grund, stomme, takstol,
yttertak, fönster, dörrar,
bjälklag II.
Källare, fasad, plåt,
snickerier III
förslag: upprustas



NORRA ROTEN 10

ursprung: nationalromantik 1900
fasad: röd fasadtegel och målade
slätputs på mursten
tak: plåt
funktion: bostad, handel
kondition: skorstenar II
förslag: bör bibehållas intakt



NORRA ROTEN 25

ursprung: HSB:s arkitektkontor 1960
 fasad: röd fasadtegel
 sockel: mosaik
 tak: eternit
 funktion: bostad, kontor



NORRA ROTEN 13

ursprung: jugend Knut Andersson 1907
 fasad: gul fasadtegel, dekor och
 sockel i slätputs
 tak: skiffer/plåt
 funktion: handel, bostad
 kondition: dörrar, skorstenar,
 snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt,
 mildare färgsättning



NORRA ROTEN 14

ursprung: artikulerad klassicism 1887
 fasad: målad, putsad murtegel
 tak: skiffer/plåt mot gård
 funktion: bostad, handel
 ändringar: bottenvåningen ombyggd 1930-t
 kondition: takstol, yttertak, skorstenar
 II
 förslag: bör bibehållas intakt,
 mildare färgsättning



Norra Roten 15 och 16

NORRA ROTEN 15 (26)

ursprung: T Öberg 1974
 fasad: slätputsad, målad betong
 tak: betongpannor
 funktion: handel

NORRA ROTEN 16 (26)

ursprung: odecorerad puts 1700-tal
 fasad: målad, slätputsad korsvirke
 med tegel
 tak: betongpannor/tegel mot
 gård
 funktion: handel
 ändringar: tidigare bostad. Fönsterom-
 ramningar i puts. Helt om-
 byggt 1974
 förslag: byte till tegelpannor.
 Porten värdefull



NORRA ROTEN 17

ursprung: klassicism A Lindh omkr 1880
 fasad: slätputsad, målad mursten
 tak: tegel/papp
 funktion: handel, bostad
 ändringar: bottenvåningen ombyggd 1949
 kondition: fasad II
 förslag: bör bibehållas intakt



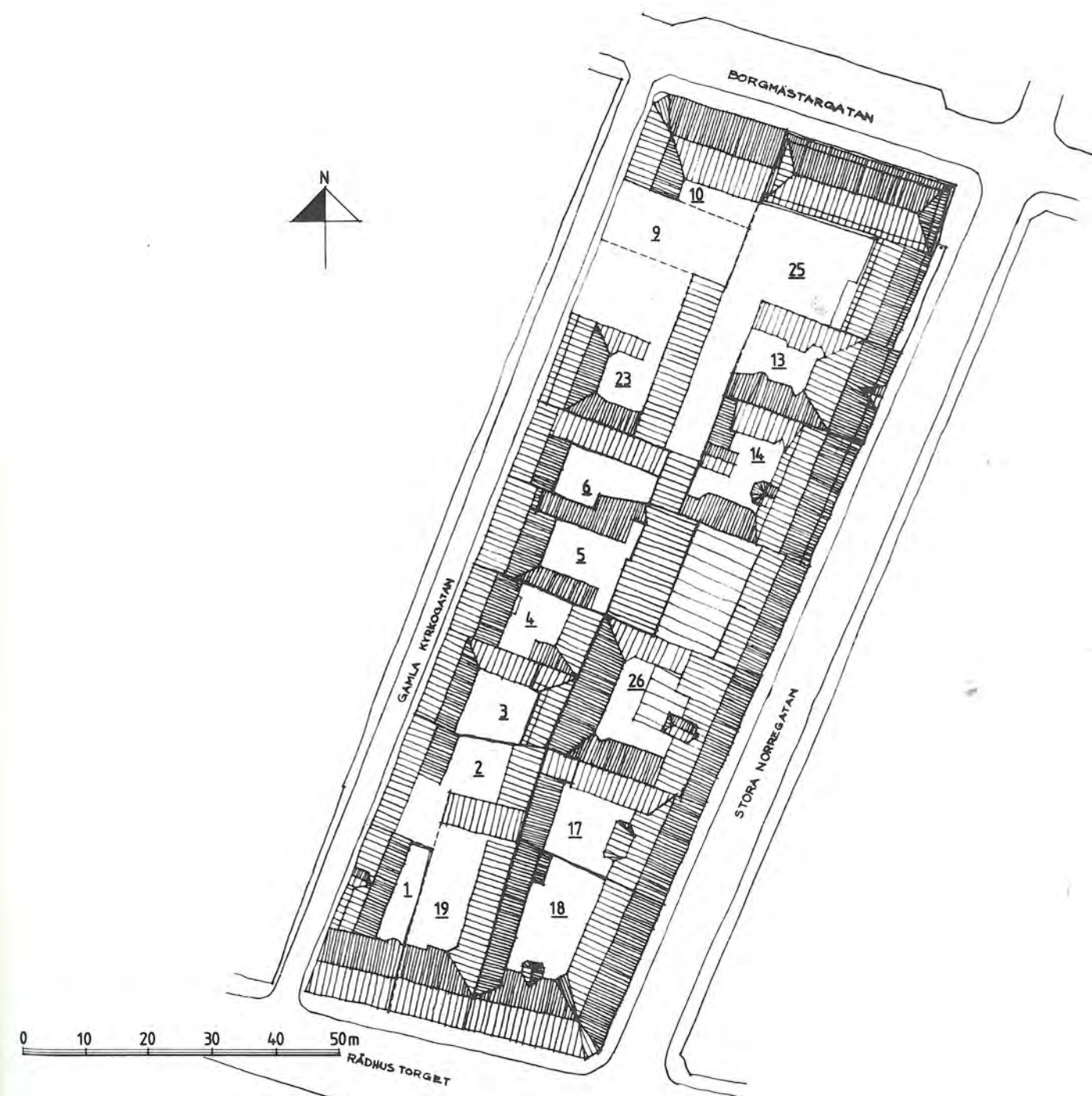
NORRA ROTEN 18

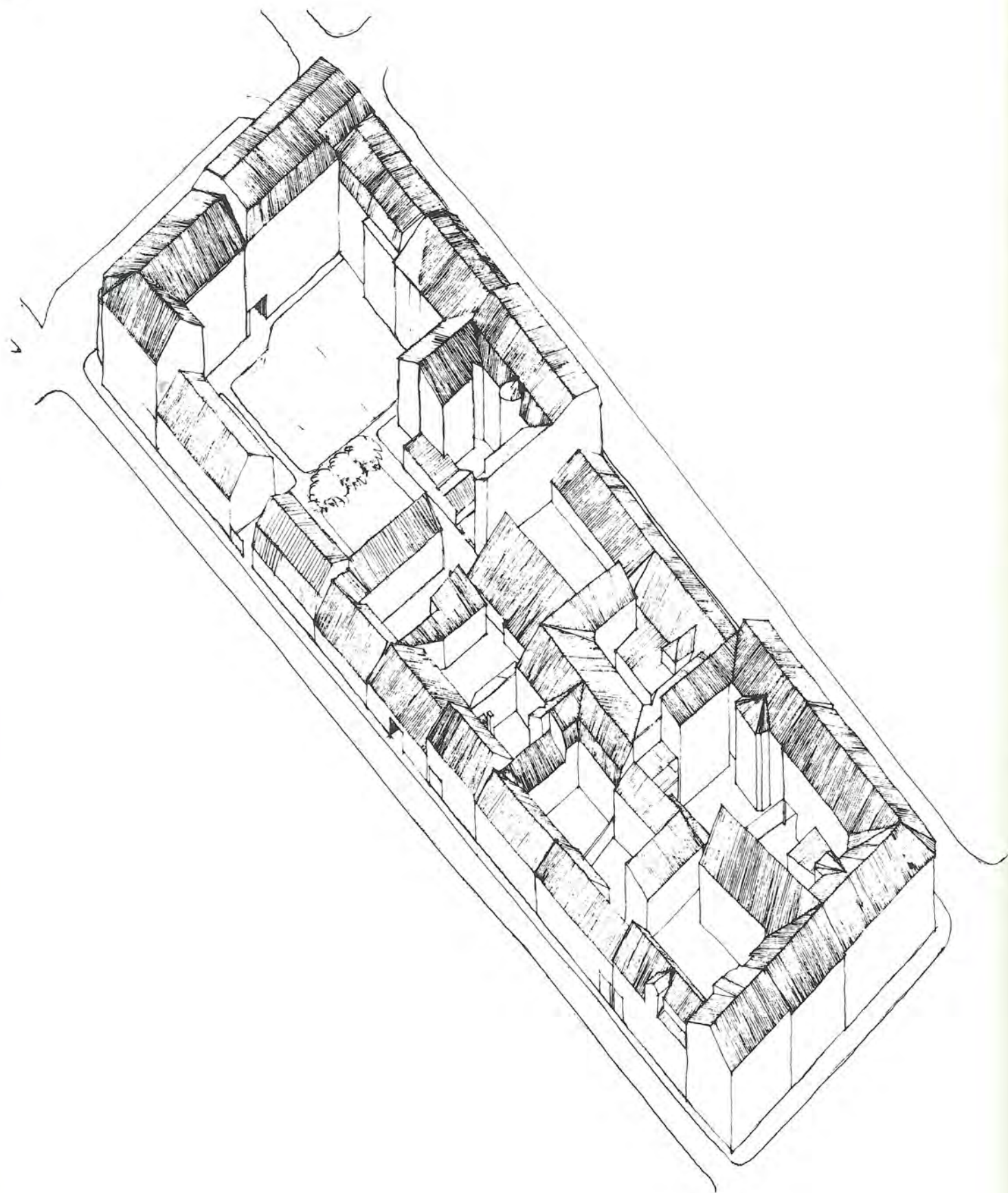
ursprung: klassicism A Lindh 1883
E F Jeppesen, arkitekt
fasad: slätputsad, målad mursten
sockel: spritputs
tak: tegel
funktion: bostad, handel
ändringar: tidigare hörntorn.
Bottenvåningen ändrad 1922
kondition: fasad, stomme, fönster II
förslag: bör bibehållas intakt
förutom sockelns färg



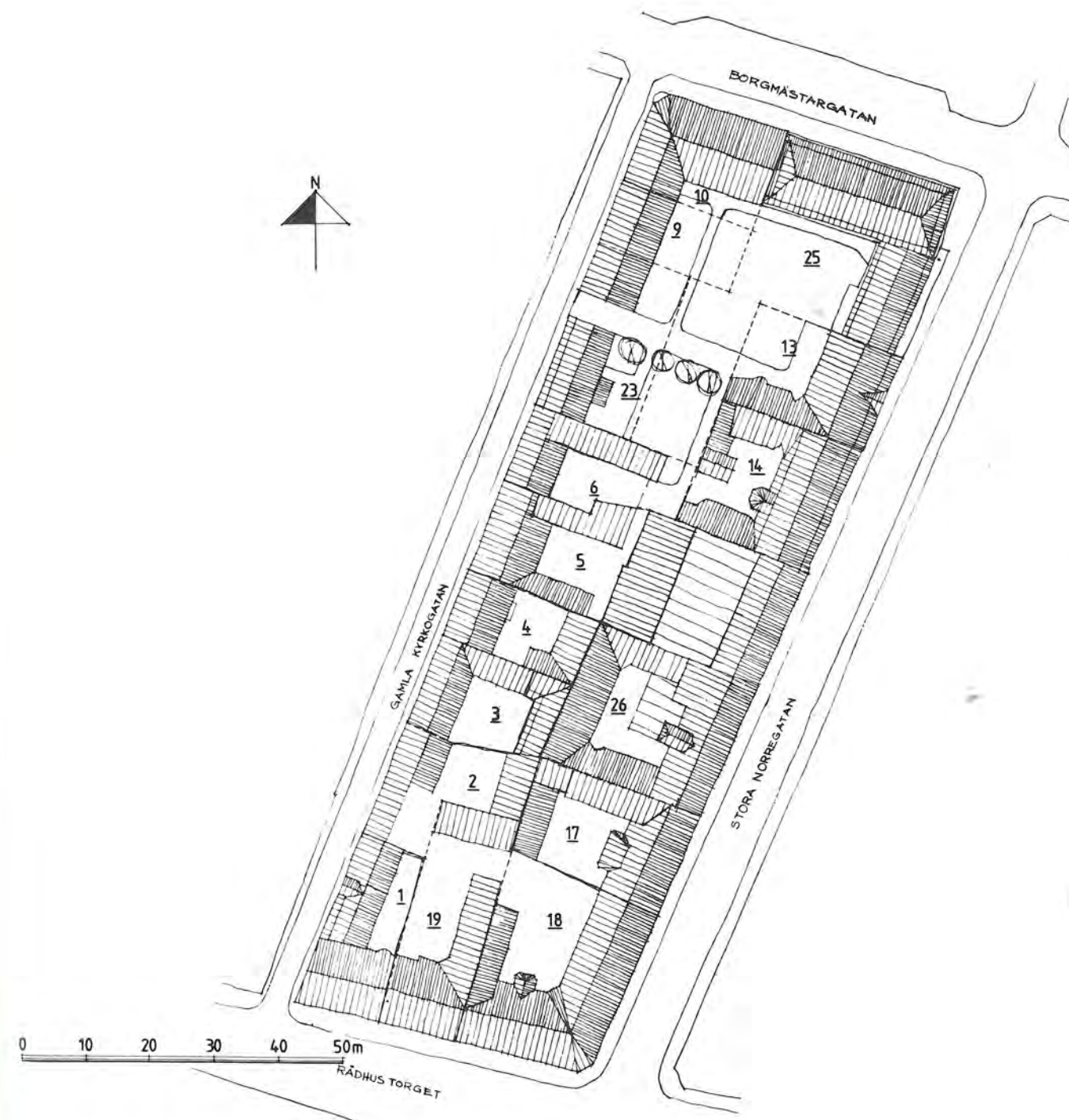
NORRA ROTEN 19

ursprung: klassicism A Lindh omkr 1880
fasad: slätputsad, målad mursten
tak: betongpannor
funktion: handel, bostad
ändringar: bottenvåningen 1911 och senare
förslag: bör bibehållas intakt

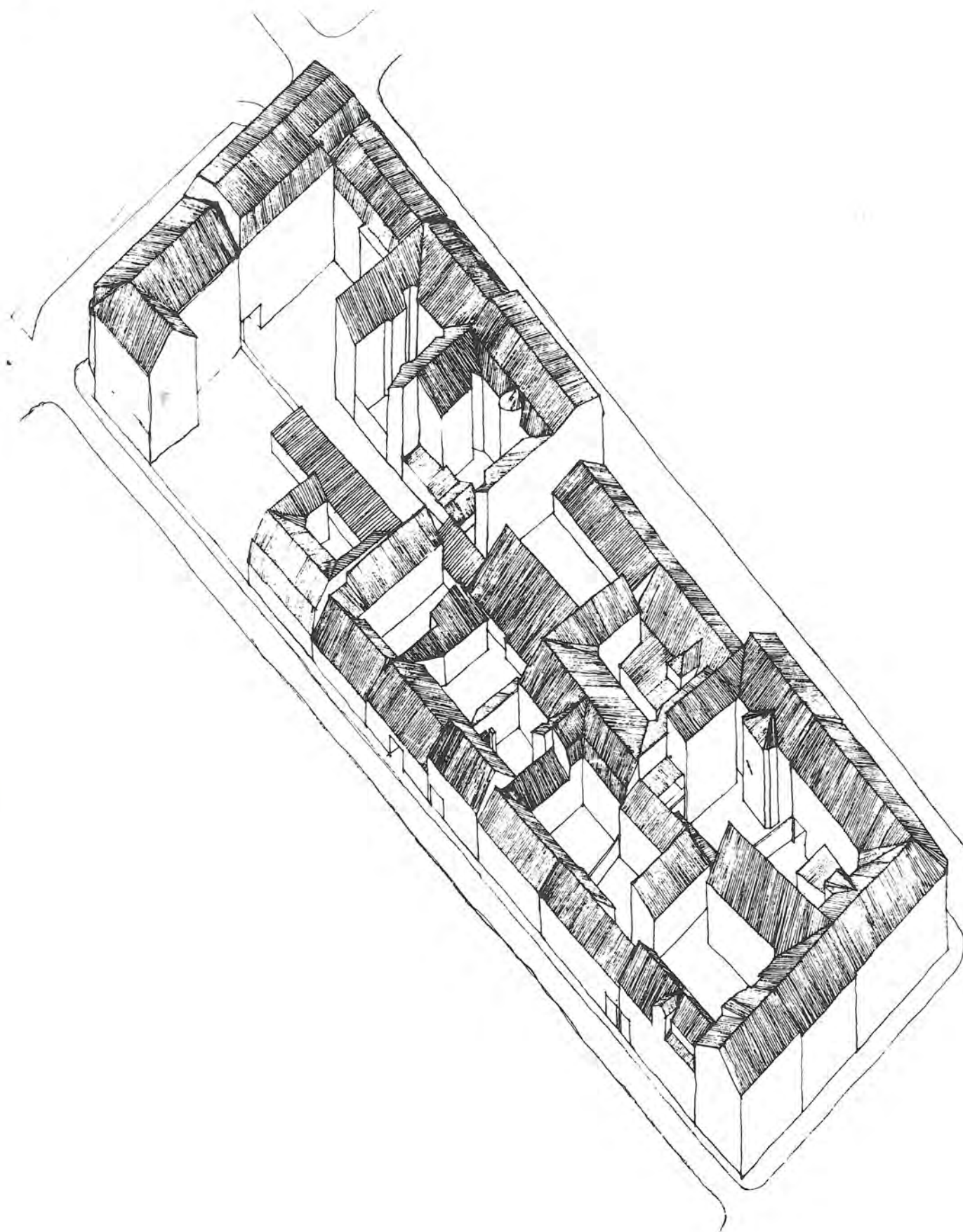




KVARTERET NORRA ROTEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET NORRA ROTEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET NORRA ROTEN:
Föreslaget utseende

KVARTERET GRÖNA LUND

Gröna Lund - f d del av Norra Roten - har i stor utsträckning behållit sin medeltida form. I söder gränsar Östergatan och i väster Stora Norregatan - båda gamla viktiga infartsleder. I norr går Borgmästargatan på Compagnistraedes plats. Järnvägsgatans sträckning i öster stämmer dock ej helt med den tidigare Fältskärs-gatan.

1749 utesluts kvarteret ur stadsplanen. Kronan inköper flertalet fastigheter i det så gott som fullbebyggda kvarteret. Flera hus flyttas till Nya staden - resten förfaller. Då kvarteret ånyoinlemmas i planen 1805 är endast ett fåtal tomter mot Stora Norregatan och Östergatan bebyggda. Den övriga delen av kvarteret utlägges därför till parkmark.

Under 1850-talet och därefter förvärvar traktören Olaus Olsson - vagnmansson från staden - merparten av tomterna. Han grundar rekreations- och förlustelsestället Gröna Lund. Så sent som 1877 utgör några fastigheter i sydvästra hörnet samt en villa i kvarterets mitt den enda bebyggelsen. 1878 tomtregleras det nu attraktiva kvarteret och under 1880-talet styckas stora delar av trädgården till hustomter. 1903 säljes den sista återstoden - själva värdshuset.

Kvarteret bebygges i sin helhet 1880-1910 i tidens modestilar - klassicism, nyrenässans, jugend. Under 1960- och 1970-talen har flertalet fastigheter i nyrenässans mot Järnvägsgatan rivits till förmån för bank- och varuhuskomplex. Ett gott exempel på 80-talsklassicism utgör dock ännu den sammanhängande bebyggelsen runt hörnet Borgmästargatan - Stora Norregatan. I söder finns flera arbetade fasader i jugend, en i Landskrona sparsamt företrädd stil.

Domus varuhus delar kvarteret i tre delar. Den södra delen utgörs av hus från omkring 1900 med små av gårds-hus kringbyggda gårdar. Husens höjd - fyra våningar medför att gårdarna blir mörka och svårutnyttjade. Husen innehåller genomgående affärslokaler i bottenplanet och bostäder i de övriga våningarna. Två fastigheter innehåller biograf-salonger vilka sträcker sig in i kvarteret och minskar gårdsutrymmena.

Två tredjedelar av kvarterets befolkning bor i denna del.

Domusbyggnaden utgöres till största delen av en envåningsbyggnad med parkering på taket. Kontorsutrymmen ligger på en andra våning längs Järnvägsgatan. Inlastning och tillfart till parkeringen sker från Stora Norregatan.

Den norra delen av kvarteret utgöres av bostadsbebyggelse med affärer i bottenplanet liksom i den södra delen. Husen är dock lägre.

Förslag:

Kvarterets gatufasader mot Borgmästargatan, Stora Norregatan och Östergatan bör bibehållas då de både ur kulturhistorisk och miljömässig synpunkt är av stor betydelse.

Vad gäller kvarterets inre bör man i den norra delen kunna skapa större friytor genom rivning av gårdshus. Dessa är i allmänhet i dåligt skick och är svåra att utnyttja.

I den södra delen av kvarteret är en gårdssanering betydligt svårare att genomföra, eftersom den skulle medföra alltför stora ingrepp i bebyggelsen. Man får acceptera nuvarande förhållanden och vid renoveringar av gårdsfasaderna använda sig av ljusa färger för att ge gårdarna en bättre miljö.



GRÖNA LUND 1

ursprung: artikulerad klassicism
H Sjöström 1884
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel
funktion: bostad, handel
ändringar: takballustrad bortta. Hörningången sekundär
förslag: bör bibehållas intakt



GRÖNA LUND 2

ursprung: klassicism 1885
fasad: målad murtegel
sockel: slätputsad
tak: tegel/papp mot gård
funktion: restaurang, service, bostad
ändringar: bottenvåningen omgjord. Murlivet tidigare putsat
kondition: fasad, fönster II
förslag: bottenvåningen omfärgas, bryter mot fasaden



GRÖNA LUND 3

ursprung: klassicism omkr 1890
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel
funktion: tidigare bostad och handel. Tomt
ändringar: Bottenvåningen omändrad 1939
kondition: fasad, plåt, takstol II
förslag: fasaden bibehålles intakt. Upprustas



GRÖNA LUND 4

ursprung: nyrenässans 1890-tal
 fasad: röd fasadtegel
 tak: plåt
 funktion: kyrka
 ändringar: bottenvåningen 1957
 kondition: takstol, yttertak, fönster II
 förslag: fasaden bibehålles intakt



GRÖNA LUND 35

ursprung: S Brofelth 1964-66
 fasad: granit, betong, plåt
 tak: plåt
 funktion: handel, kontor (Domus)

GRÖNA LUND 9

ursprung: nyrenässans P J Ahlström
 omkr 1900
 fasad: röd fasadtegel
 sockel: puts
 tak: skiffer/plåt mot gård
 funktion: handel, bostad
 ändringar: bottenvåningen ombyggd
 kondition: plåt, fönster II



Gröna Lund 36 till vänster
 Gröna Lund 9 till höger

GRÖNA LUND 36

ursprung: E Thelaus 1971-72
 fasad: gul fasadtegel, plåt
 funktion: handel, bank, bostad



GRÖNA LUND 12, 13 (29)

ursprung: jugend H Boklund 1904
 fasad: gul mursten med puts och konststen
 sockel: granit
 tak: tegel/plåt
 funktion: bostad, handel, nöjen
 förslag: bör bibehållas intakt



GRÖNA LUND 14

ursprung: klassicism 1883, ev äldre kärna
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: handel, bostad
 ändringar: helt ombyggt 1904
 förslag: bör bibehållas intakt



GRÖNA LUND 21 - 24 (30)

ursprung: artikulerad klassicism
P Olander 1885

fasad: målad, slätputsad mursten
sockel: ädelputs och marmor
tak: skiffer/eternit mot gård

funktion: handel, bostad

ändringar: bottenvåningen ombyggd

kondition: källare, plåt II

förslag: bör bibehållas intakt



GRÖNA LUND 31

ursprung: jugend F Ekelund 1917

fasad: slätputsad, målad mursten
sockel: marmorklinkers
tak: plåt

funktion: nöjen, rekreation

ändringar: bottenvåningen ombyggd

kondition: fasad, plåt, fönster II



GRÖNA LUND 17

ursprung: jugend med inslag av klassicism
K Andersson 1903

fasad: tegel samt puts och cement-
sten

funktion: handel, bostad

ändringar: bottenvåningen ombyggd 1932

förslag: bör bibehållas intakt



GRÖNA LUND 35

ursprung: Tegel med putsdekor 1885

fasad: röd fasadtegel och puts.
sockel: delvis granit
tak: papp

funktion: handel, bostad

ändringar: bottenvåningen

kondition: grund, stomme, takstol,
yttertak, källare, fasad,
plåt, fönster, skorstenar,
snickerier II

förslag: bör bibehållas intakt



GRÖNA LUND 20

ursprung: klassicism M Gerdström 1884

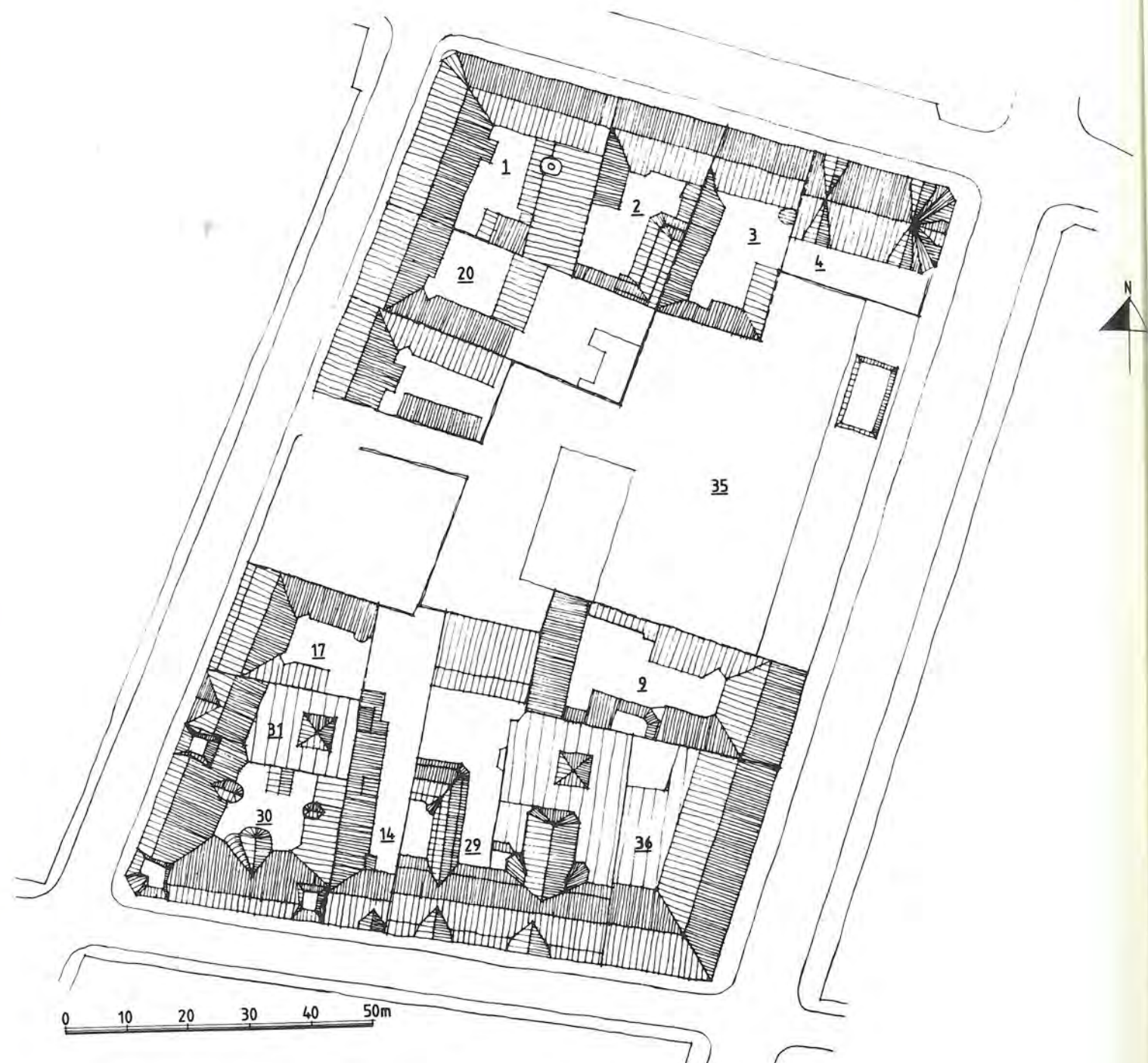
fasad: målad, slätputsad mursten
sockel: klinkers
tak: tegel

funktion: handel, bostad

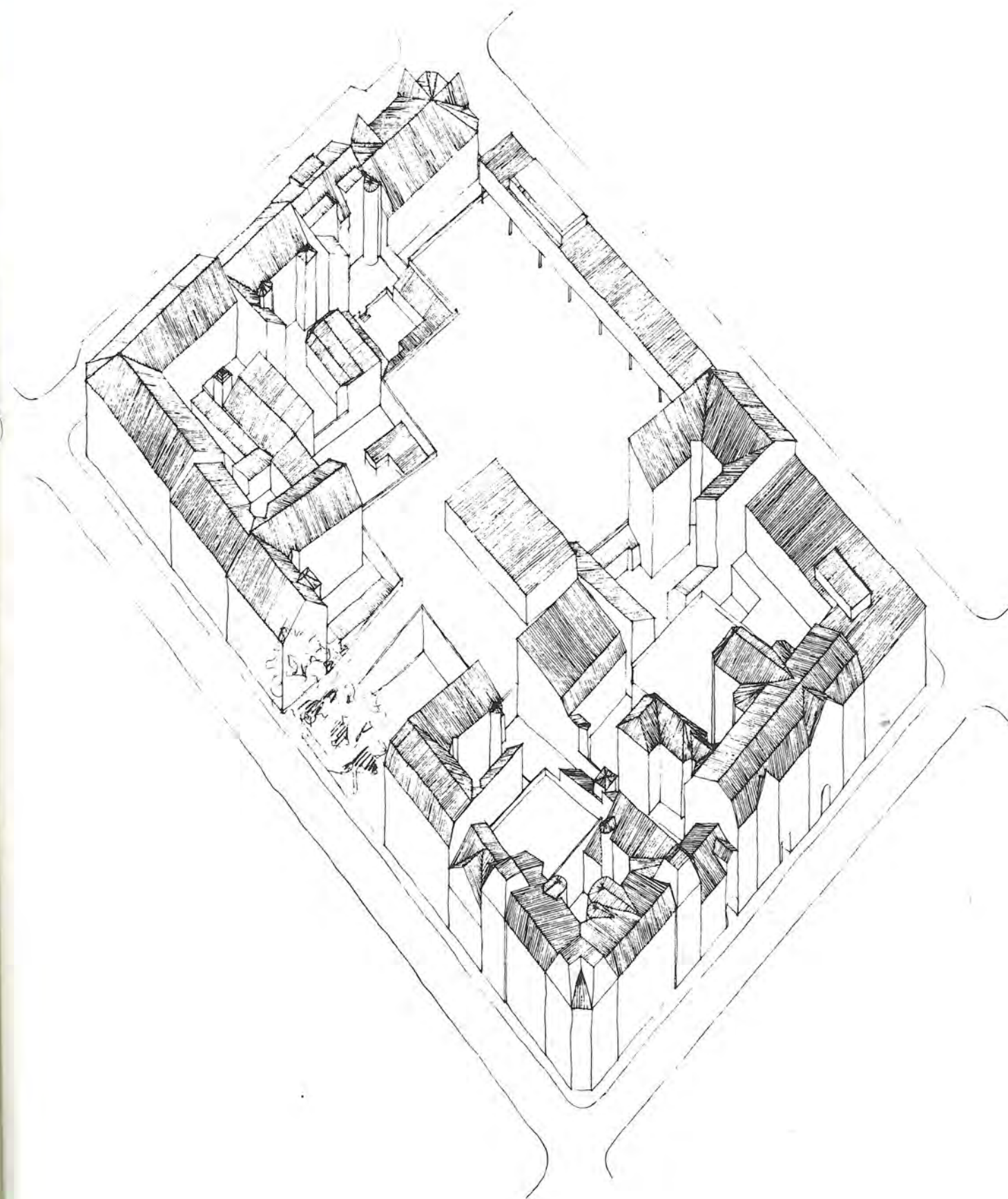
ändringar: bottenvåningen ombyggd 1905

kondition: grund, fasad, plåt, fönster
snickerier II

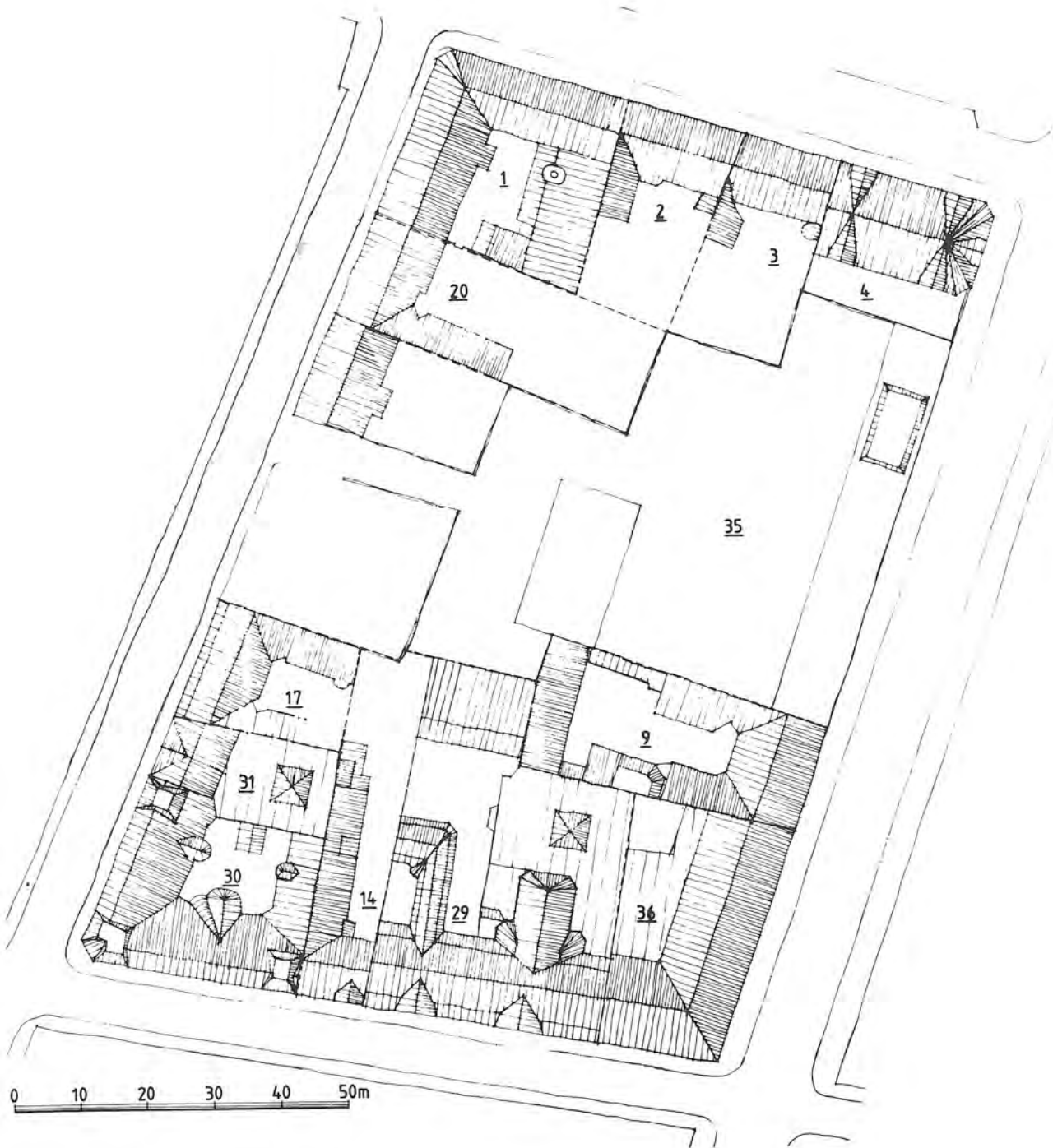
förslag: bör bibehållas intakt
(förutom bottenvåningen)
skyltsanering



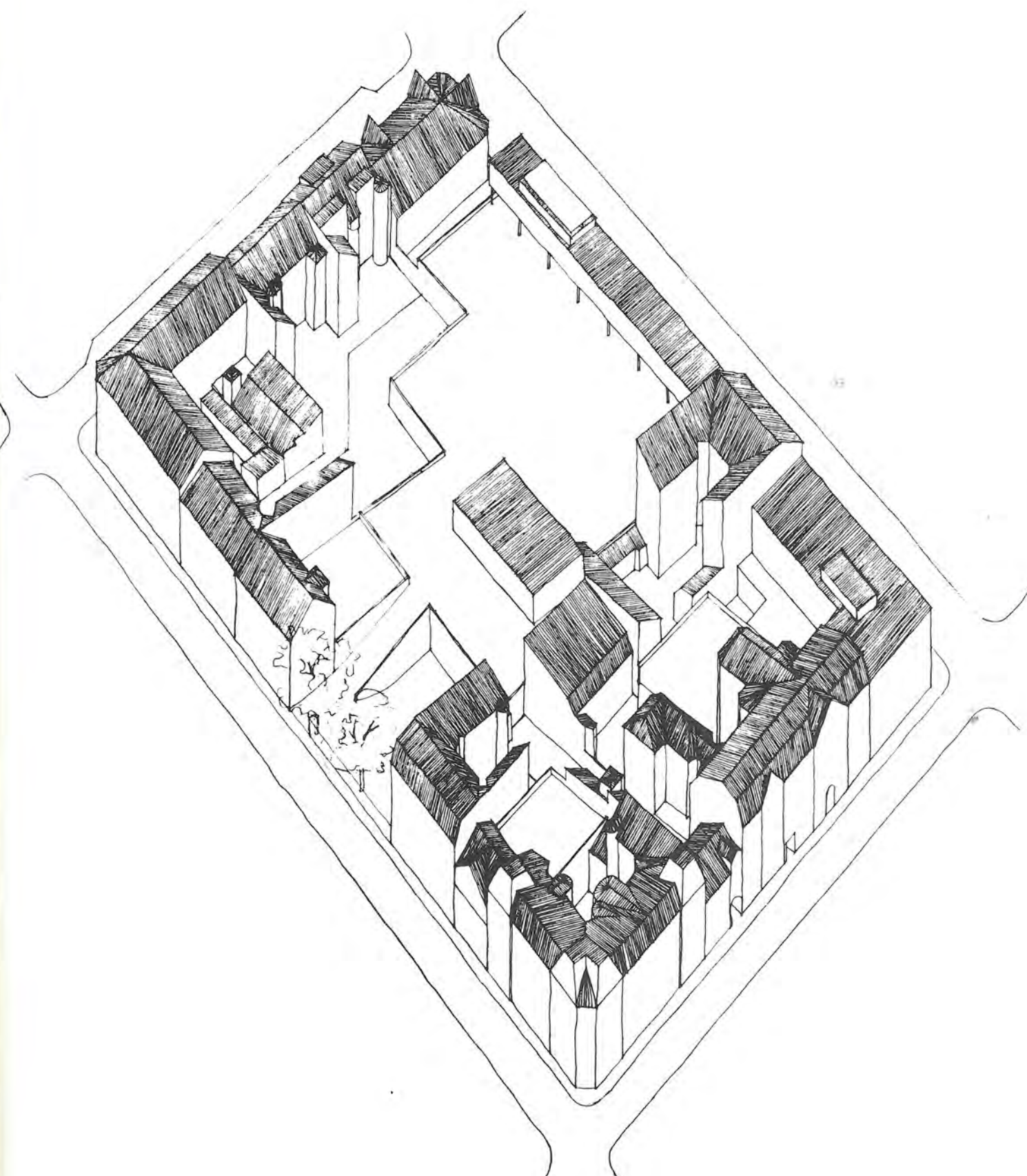
KVARTERET GRÖNA LUND:
Nuvarande utseende



KVARTERET GRÖNA LUND:
Nuvarande utseende



KVARTERET GRÖNA LUND:
Föreslaget utseende



KVARTERET GRÖNA LUND:
Föreslaget utseende

KVARTEREN KARL XV OCH JÄNTAN

Nuvarande Karl XV och Jäntan - f d delar av Östra Roten - låg inom den medeltida bebyggelsen. Dagens form är dock en produkt av det sena 1800-talet - endast Östergatans sträckning i söder är ursprungligt medeltida. Järnvägs-gatan i väster utlägges 1868 i sin nuvarande sträckning. Samtidigt förlänges Borgmästargatan i norr där Compagni-straede en gång gått fram. Rådmansgatan och Regerings-gatans förlängning i söder stammar från 1800-talets sista årtionden då också kvarteret delas.

Efter 1600-talets härjningar rives ett 50-tal hus i närheten av Citadellet för att underlätta försvaret av fästningen. Nya tomter delas ut i öster där bebyggelsen då är sparsam. År 1749, då kvarteret utesluts ur stadsplanen, är tomterna mot Östergatan fullbebyggda. Kronan inköper och utplånar alla hus eftersom fästningsgraven ska gå fram här. Planerna fullföljes i kvarteret Jäntan. Arbetet med den graven som skall genomkorsa Karl XV upphör när man kommer till nuvarande teaterparken.

I 1805 års stadsplan utlägges området till park. 1879 stadsplanen läggs Karl XV. 1894 delas kvarteret. Under perioden 1880-1900 bebygges Karl XV med hyreshus i 2 till 4 våningar. Järnvägsgatan präglas av den klassicistiska stilen. 1954-73 har varuhus- bostads- och kontorskomplex ersatt den tidigare bebyggelsen. Endast tre äldre fastigheter återstår. Kvarteret Jäntan som bebygges med Landskrona allmänna läroverk 1896-97 är ännu intakt.

Karl XV är ett tämlingen renodlat affärskvarter med till stor del överbyggda gårdar. Tomt 18 är sparsamt planterad samt försedd med lekplats. Miljön störs dock av bullrande fläktanordningar m m. Kvarterets enda tillgångar ur bevaringssynpunkt är de två sekelskifteshusen i fasadtegel (nr 5 och 10). Huset på tomt 11 från 1880-talet är så kraftigt ombyggt och avskalat sin ursprungliga putsdekor att det saknar kulturhistoriskt värde. Huset är dock i gott skick.

Förslag:

De två hörnhusen mot Rådmansgatan (nr 5 och 10) bör bevaras - de enda antydningarna om kvarterets tidigare utseende. De är dessutom värdefulla för teaterns resp saluhallstorgets miljö. Nr 5 moderniseras och repareras, nr 10 likaså (i mån av behov). Deras gårdar rensas upp och förses med växtlighet och sandlådor.

Huset på tomt nr 11 står tomt, bottenvåningen bör kunna utnyttjas som affärslokal. Våningen en trappa upp kan eventuellt ombyggas till två lägenheter. Översta våningen innehåller redan två utnyttjade lägenheter. Verkstads-huset på gården kan rivas (om det ej behövs för ev hantverksverksamhet) för att göra gården rymligare. I samband därmed kan en öppning tagas upp mot tomt nr 10 med dess närlekplats.

Gårdarna på överbyggnaderna till tomt 4 och 18 förses med utökade planteringar (speciellt nr 4) för att göra dem mer användbara för hyreshusens invånare. Borgmästargatan är relativt trafikbelastad vilket kan innebära konsekvenser för hus nr 5 (behov av tre-glas fönster t ex).

För kv Jäntan finns redan planer på rivning och uppförande av P-hus.



KARL XV 4

ursprung: A Lundqvist 1971-72
 fasad: tegel och eternit på betong
 tak: plåt
 funktion: handel, bostad



KARL XV 5

ursprung: nyrenässans H Sjöström 1901
 fasad: röd och ljusgul fasadtegel
 tak: plåt
 funktion: handel, bostad
 ändringar: under ombyggnad
 kondition: stomme, plåt, skorstenar, snickerier II



KARL XV 18

ursprung: A Lundqvist 1970-73
 fasad: svarta fasadplattor och puts i betong
 tak: plåt
 funktion: handel, hantverk, bostad

Mot Rådmansgatan



Karl XV 14 till vänster
 Karl XV 16 till höger



Karl XV 16 till vänster
 Karl XV 11 till höger



KARL XV 14

ursprung: B Hedvall 1954
 fasad: röd fasadtegel på betong
 tak: plåt
 funktion: handel, bostad, industri, hantverk

KARL XV 16

ursprung: A Huitfeldt 1962
 fasad: plåtbeklädd betong
 sockel: mosaik
 tak: plåt/tegel
 funktion: handel

KARL XV 10

ursprung: nyrenässans H Sjöström 1898
 fasad: gul och brun fasadtegel
 tak: plåt
 funktion: handel, bostad
 ändringar: bottenvåningen omgjord. Tidigare tegel i stället för terrasitputs. Spiror i plåt borta
 kondition: takstol, yttertak, plåt, fönster II
 förslag: bör bibehållas intakt

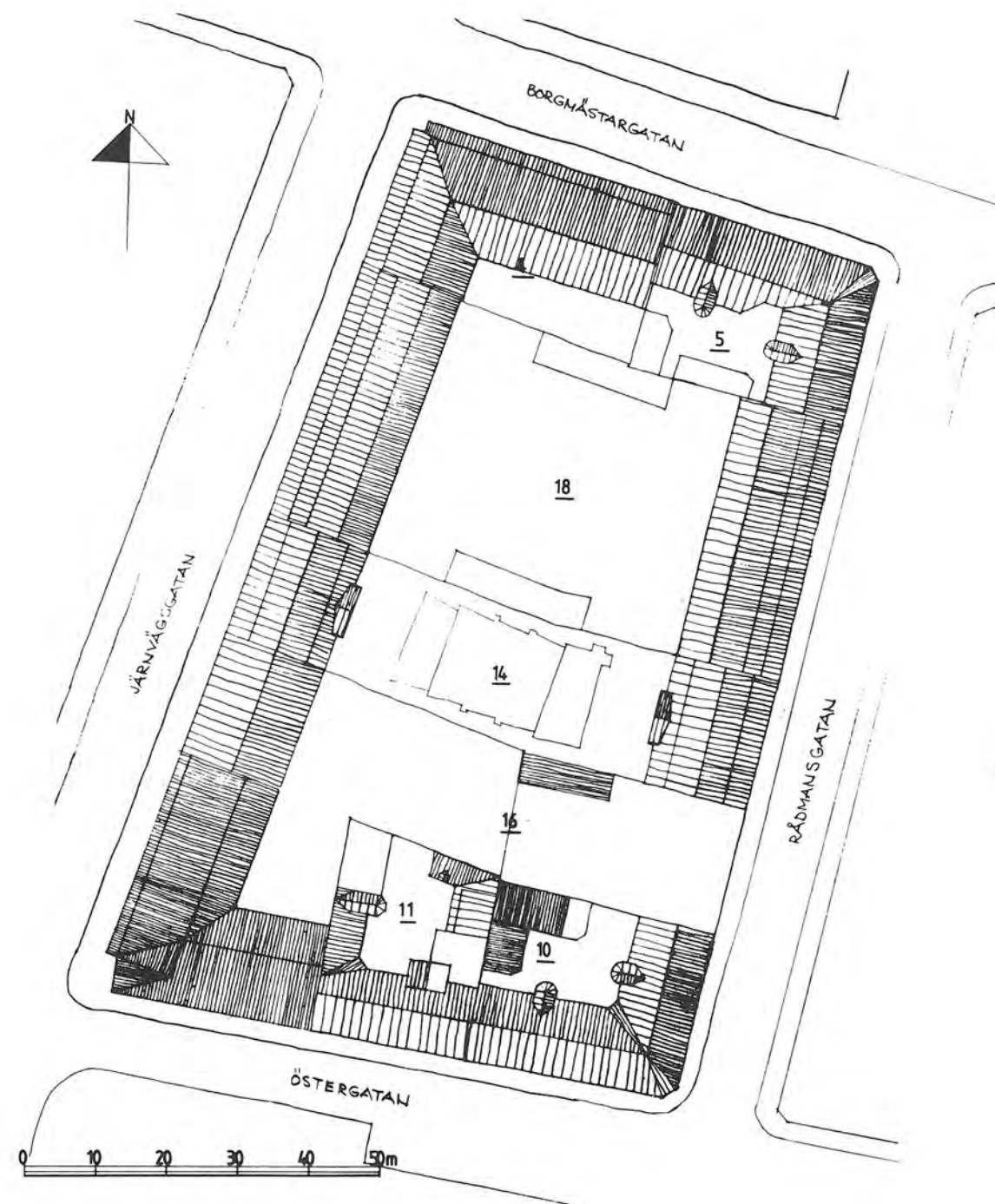
KARL XV 11

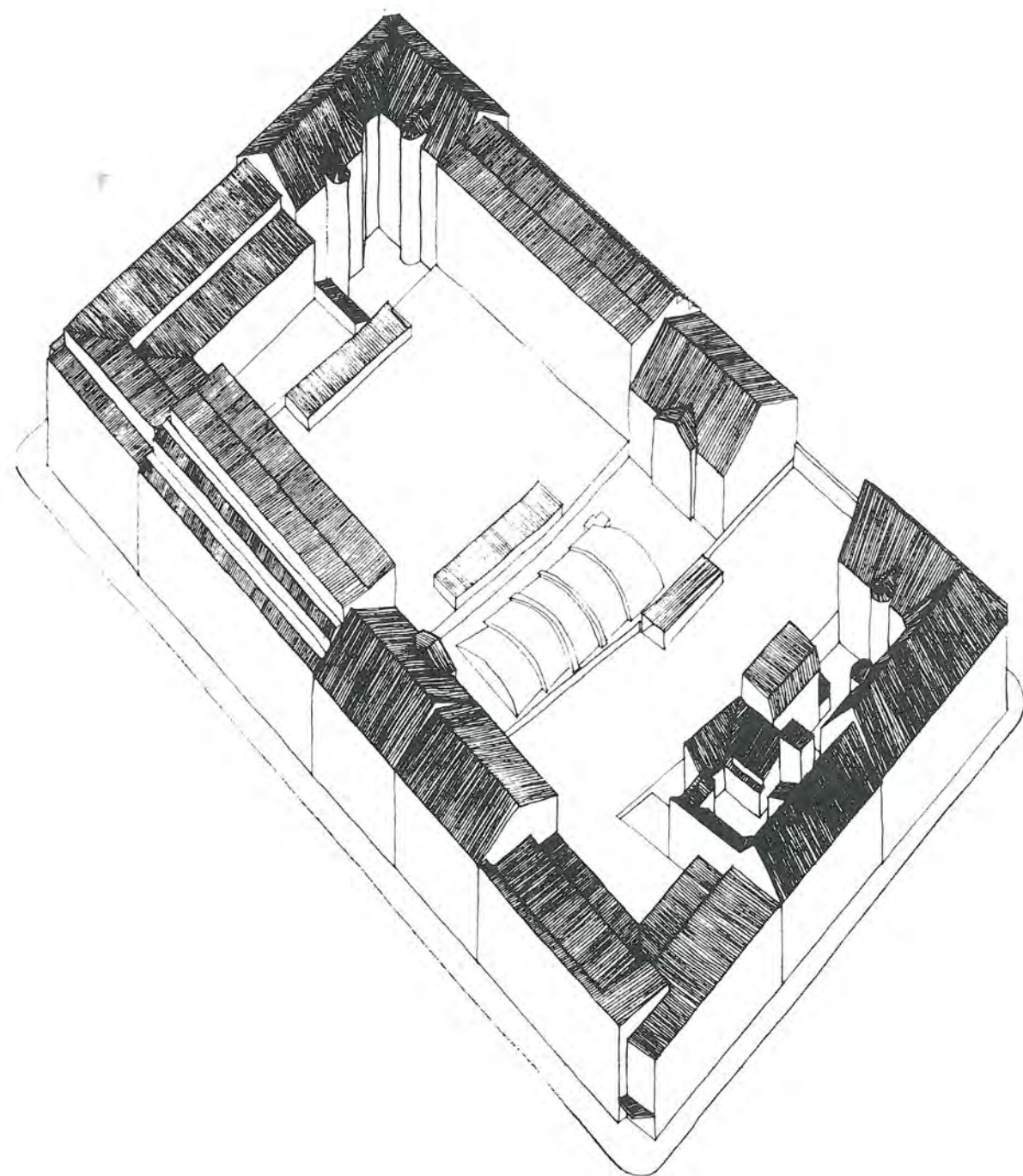
ursprung: klassicism Gerdström 1883
 fasad: slätputsad mursten
 sockel: mosaik
 tak: tegel/eternit mot gård
 funktion: handel, bostad (användes ej)
 ändringar: helt ombyggt 1951



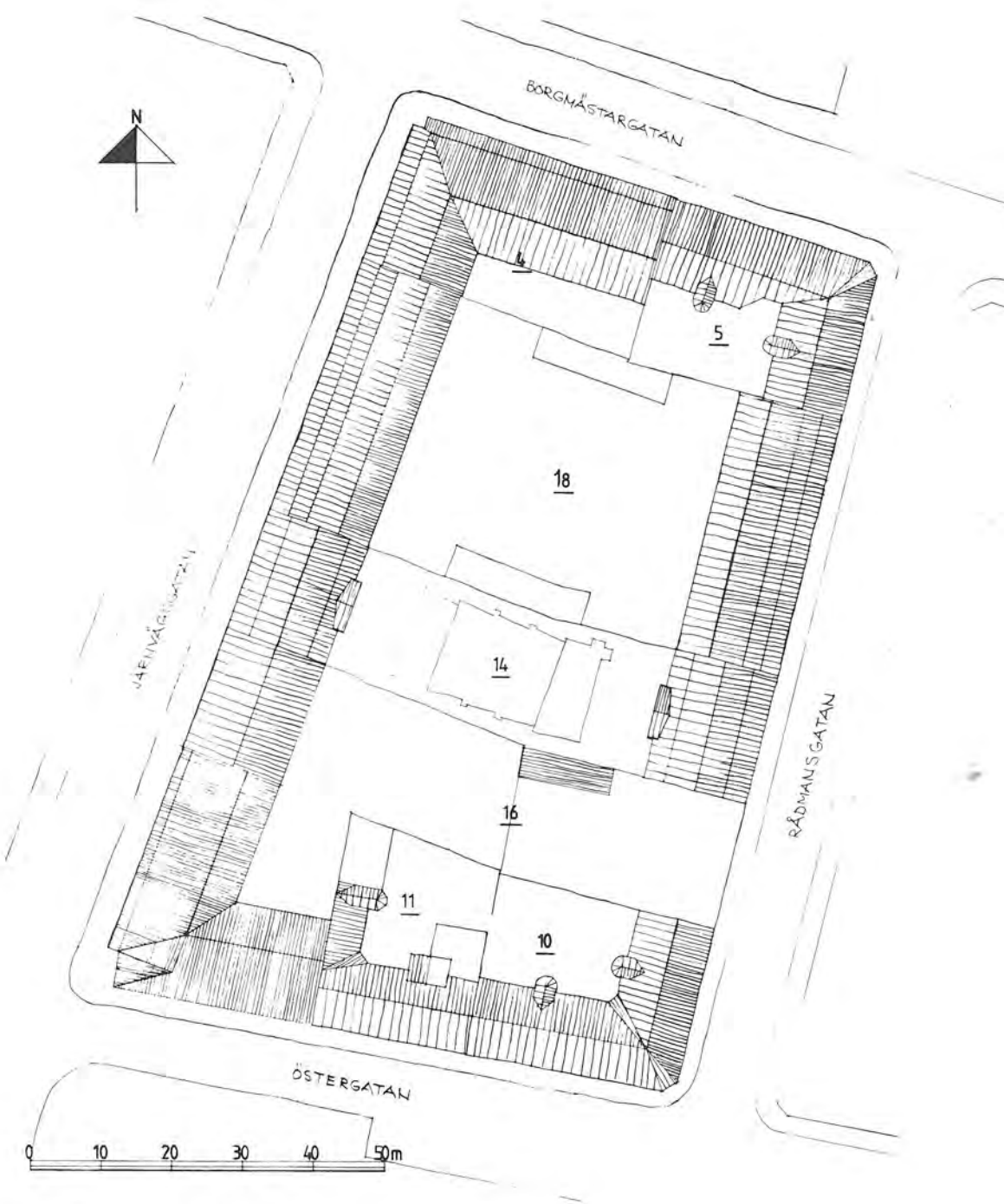
JÄNTAN 2

ursprung: nyrenässans Stenberg och Wallin 1896-97
 fasad: röd fasadtegel i kryssförband
 sockel: kalksten
 tak: eternit
 funktion: skola/föreningshus
 kondition: takstol, tak, källare, plåt, fönster, dörrar, snickerier II

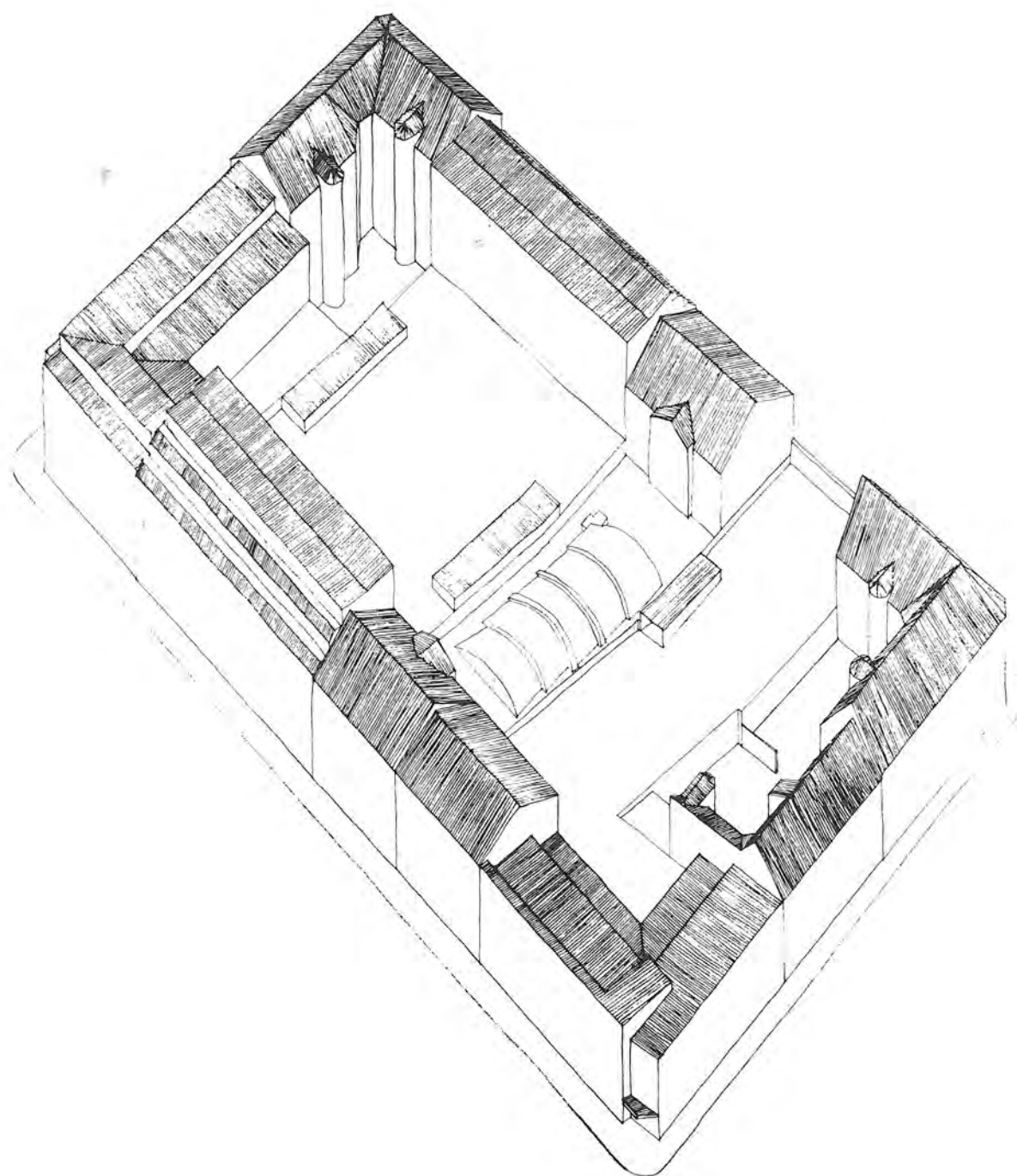




KVARTERET KARL XV:
Nuvarande utseende



KVARTERET KARL XV:
Föreslaget utseende



KVARTERET KARL XV:
Föreslaget utseende

KVARTERET ERIK DAHLBERG

Erik Dahlberg - f d del i Östra Roten har i huvudsak bibehållit sin medeltida form, i norr avgränsad av den gamla infartsleden Östergatan och i söder av Nygatan. I väster vetter kvarteret åt Rådhusstorget. I öster följer Järnvägsgatan i stort sett den gamla Fältskärs-gatans sträckning.

Kvarteret utesluts 1794 ur stadsplanen. Kronan inköper ett flertal tomter där fästningsverken ska gå fram. 1805 införlivas kvarteret ånyo med stadsplanen. Merparten av tomterna har bibehållit sin bebyggelse.

Östergatans- och Rådhusgatans husrader präglas av 1800-talsklassicism. Den är en viktig övergång till miljön vid Rådhusstorget. Järnvägsgatan domineeras av väl sammansmält tegelarkitektur från skilda tider. Nygatans bebyggelse är den mest blandade. Olika hushöjder och en styckad fasadlinje bidrar till att ge liv i miljön.

Kvarteret utnyttjas i dag främst till handels- och kontorsändamål. Bl a finns en större livsmedelshall, ICA nr 14 och ett glasmästeri, nr 13. Boendet är nästan helt koncentrerat till fastighet nr 14. Alla gårdar utom de till fastigheterna 5 och 3 är överbyggda i en eller flera våningar.

Förslag:

Eftersom kvarteret är så hårt exploaterat bör det även i fortsättningen främst utnyttjas till handels- och kontorsändamål. Taket på den överbyggda gården till fastighet nr 14 borde iordningställas så att den kan fungera som uterum åt de i fastigheten boende. I dag är utrymmet kalt och ogästvänligt.

Huset på fastighet nr 3 längs Nygatan skulle kunna upp-rustas. Skulle huset vara så dåligt att det inte kan bevaras bör det ersättas av en byggnad med samma storlek och läge. Gården till fastighet nr 5 är av litet värde och skulle kunna överbyggas och därmed ge rationellare butikslokaler. I övrigt är husen i kvarteret så väl fungerande och i så bra skick att större förändringar inte är motiverade.



ERIK DAHLBERG 15 (5)

ursprung: tegel med dekor i puts
nyrenässans 1890-tal

fasad: gul fasadtegel och puts
sockel: granit
tak: plåt

funktion: bostad, handel

kondition: plåt, skorsten II

förslag: bör bibehållas intakt



ERIK DAHLBERG 16, Järnvägsgatan

ursprung: Sten Carlqvist 1948

fasad: röd fasadtegel
sockel: glimmersten
tak: tegel

funktion: bank

ändringar: ombyggnad 1974



ERIK DAHLBERG 16, Nygatan

ursprung: medeltidsromantik 1857

fasad: gul tegel
sockel: granit
tak: eternit

funktion: bostad, bank

ändringar: ombyggt 1956. Tidigare
spannmålsmagasin (konsul
Nees)



ERIK DAHLBERG 14, Nygatan

ursprung: Frans Ekelund 1948

fasad: gul fasadtegel
tak: tegel

funktion: handel, bostad, service

ändringar: ombyggt 1970 Filip Lundgren



ERIK DAHLBERG 3, Nygatan

ursprung: odecorerad puts 1800-60

fasad: målad, slätputsad mursten
event. korsvirke
tak: tegel på fri läkt

funktion: handel, delvis tomt

ändringar: f d bostad. Bottenvåningen
förändrad

kondition: grund, fasad, bjälklag II
tak, plåt, skorstenar,
snickerier III

förslag: upprustas eller rives



ERIK DAHLBERG 17 (8), Nygatan

ursprung: klassicism 1870-tal

fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel

funktion: kontor, lager

ändringar: f d bostad. Bandrusticering
i bottenvåningen och fönster-
överstycken borta

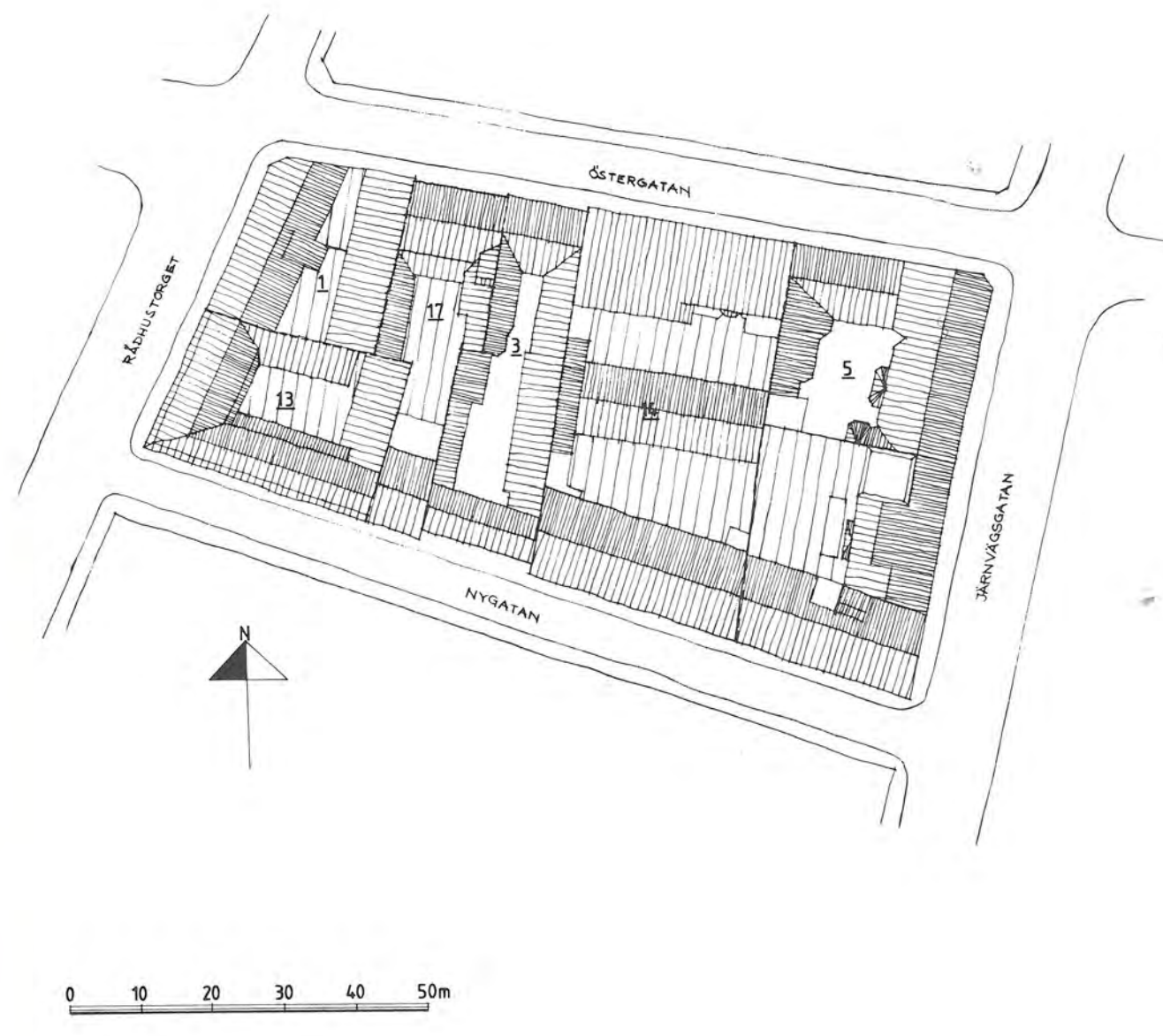
kondition: dörrar, skorstenar II

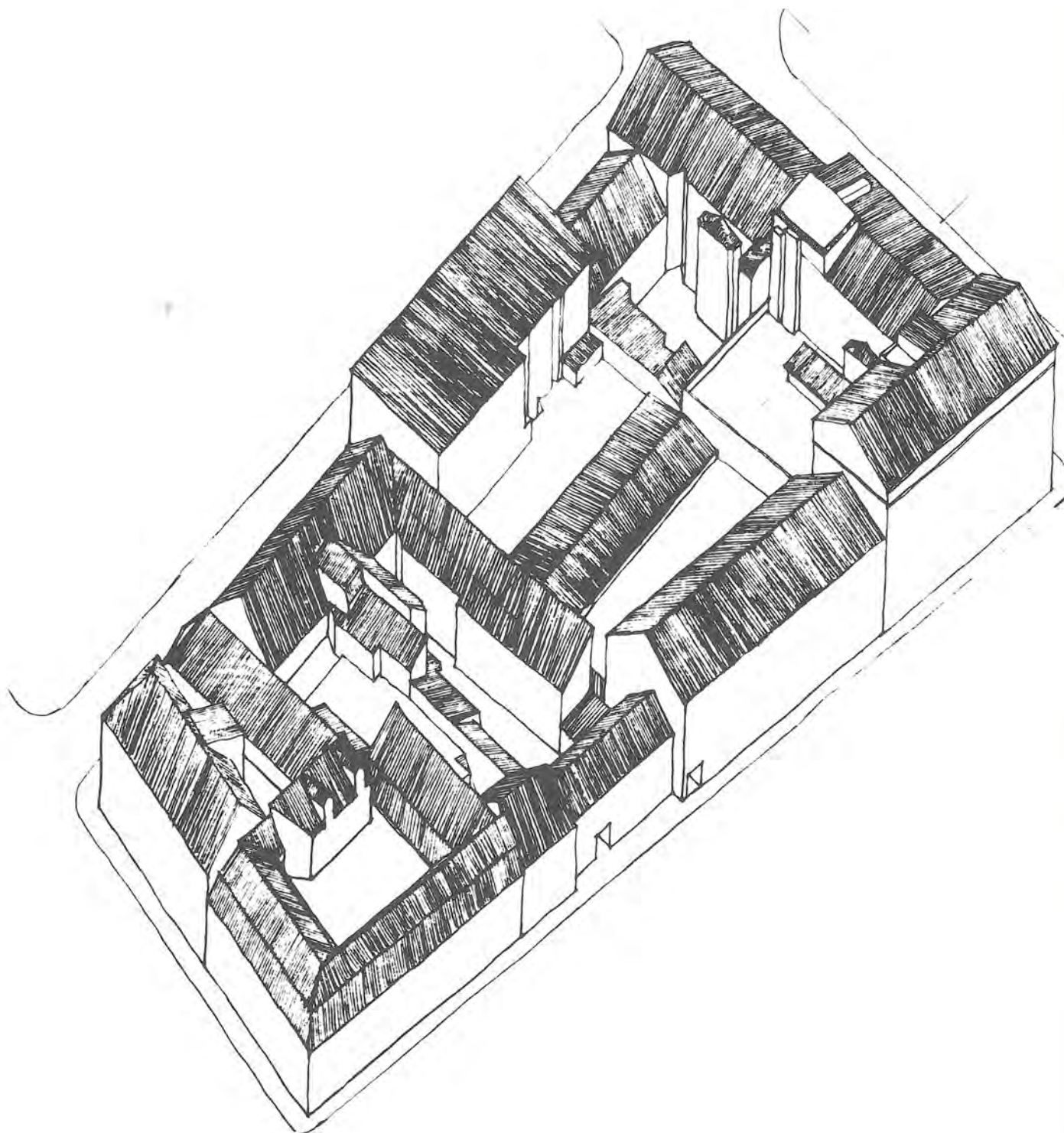
förslag: fönstren bör täckmålas



ERIK DAHLBERG 13

- ursprung: odecorerad puts(?) 1843
 fasad: röd tegel och puts
 sockel: putsad
 tak: tegel
 funktion: undervisning, handel
 ändringar: ursprungligen värdshus.
 Ombyggnad 1905 och 1974.
 Fasaden troligen ursprung-
 ligen putsad eller målad
 förslag: snickerierna täckmålas.
 Bibehålles i övrigt intakt





KVARTERET ERIK DAHLBERG:
Nuvarande utseende

KVARTERET ÖSTRA ROTEN

Under medeltiden gick stadsbefästningarna genom kvarterets sydöstra del. På en karta 1751 avgränsas kvarteret i norr av Lilla Östra Gatan eller Nygatan och i väster av Fiskaregatan - numera Rådhusgatan. I söder fortsatte det emellertid ända ned till strandlinjen och i öster ut till fälädsmarken. På grund av befästningsplanerna utesluts kvarteret ur stadsplanen vid 1700-talets mitt. Kronan uppköper större delen av kvarteret. Vid stadsplanläggningen 1805 upptogs kvarteret ånyo samt erhåller sin nuvarande form. Endast nordsidan är då bebyggd.

Kvarteret Östra Roten är alltså omgivet av medeltida gatunät i norr och väster. Bebyggelsen längs Nygatan är dock med undantag flervåningshus från 1900-talet. Kvarvarande envåningshuset från 1800-talet - nr 13 - är starkt förändrat. Hyreshuset 21 och 22 längs Järnvägsgatan utgör ett av de fåtaliga exemplen på funktionalism i centrala Landskrona. Trots olikhet i ålder och stil i förhållande till omgivande bebyggelse smälter fasaden väl in i gatubilden. Viktigt är att fasaden får behålla sin ljusa ton vid en eventuell ommålning. Hörnhuset Järnvägsgatan - Norra Långgatan, egentligen två fastigheter, har bibehållits väl. Byggnaden, som tillhör en av de få arkitektritade från tiden (1904), utgör ett viktigt miljöinslag. Fastigheten nr 24 mot Norra Långgatan har ursprungligen varit stramt klassicistisk - den uppfördes då empirestilen var mode. Fasaden är dock märkbart förändrad. Vid eventuell rivning bör dörrar och port tagas tillvara. Fastigheten nr 7 liksom sparbankshuset nr 27 är väl anpassade till Rådhuset. Sparbankshuset utgör dessutom ett gott exempel på de affärs- och bankpalats som växte upp i sekelskiftets stadskärnor. Viktigt är att byggnadsstilen ej kommer i skymundan genom framträdande fasadskyltning. Det nyuppförda hörnhuset å nr 27 bryter det homogena torgrummet. Eventuellt kan byggnaden anpassas bättre genom ändrad färsättning. Bäst resultat skulle dock nås via ett sadeltak.

Bebyggelsen är koncentrerad till de västra och östra delarna. I väster har gårdsbebyggelse vuxit fram planlöst under flera decennier av 1900-talet. I öster finns en överbyggd gård - sparsamt utnyttjad. Kvarterets fasadlinje bryts mot Nygatan av en rivningstomt, nr 12 samt tomt 24 vilken är obebyggd mot gatan. Mot Norra Långgatan finns på tomt 28 endast en mur med port mot gatan.

Förslag:

I östra delen av kvarteret är det ej aktuellt med andra förändringar än trevnadsåtgärder på den överbyggda gården. Industriverksamheten på tomterna 24 och 28 föreslås flyttade till en lämpligare plats, t ex ett av ytterkvarteren i områdets södra del. I samband härmed rives bebyggelsen i kvarterets inre, utom vinkelbyggnaden i tre våningar, vilken ombygges till daghem och förskola samt kvarterslokaler i källaren.

De trånga gårdarna i kvarterets västra del öppnas därmed och kvarterets inre ordnas med lekplatser och planteringar. Industrins kontorshus, ett 1800-talshus mot Norra Långgatan, ombygges till bostäder och de två hålen mot Nygatan ifylles med tvåvåningsbyggnader. Den traditionella muren med port mot Norra Långgatan bibehålles (i ny utformning) och en gångväg genom kvarteret anordnas. Parkeringsplatser finns i källargarage i nr 34, för övrigt hänvisas till kommande parkeringshus samt parkering vid Järnvägsgatan.



ÖSTRA ROTEN 7

ursprung: nyrenässans 1895 J Pettersson
 fasad: röd fasadtegel och slätputs
 sockel: slätputs
 tak: skiffer/plåt mot gård
 funktion: bostad, handel
 ändringar: upprustad 1974-75
 kondition: källare II
 förslag: bör bibehållas intakt



ÖSTRA ROTEN 27, Rådhusgatan

ursprung: nationalromantik Hellerström 1917
 fasad: röd tegel och granit
 sockel: granit
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel
 ändringar: f d bank
 förslag: bör bibehållas intakt



ÖSTRA ROTEN 27, Rådhusgatan - Nygatan

ursprung: F Jaenecke - S Samuelson 1957
 fasad: målad betong och gul fasadtegel
 funktion: bostad, handel
 kondition: målning II



ÖSTRA ROTEN 13

ursprung: odecorerad puts. Början 1800-t
 fasad: målad tegel och korsvirke
 puts mot gård
 funktion: kontor
 ändringar: fasaden troligen ny 1800-
 talets slut. Bostad
 kondition: v:a gaveln: grund stomme,
 takstol II



ÖSTRA ROTEN 34, Nygatan 12

ursprung: B Thomeaus 1969
 fasad: gul fasadtegel
 tak: papp
 funktion: bostad, handel



ÖSTRA ROTEN 34, Nygatan 14

ursprung: jugend 1915
 fasad: slätputsad mursten
 tegel mot gård
 sockel: klinkers
 tak: tegel, delvis plåt
 ändringar: ombyggt 1970 Holmqvist.
 Bottenvåningen förändrad



ÖSTRA ROTEN 21 och 22

ursprung: funkis-stil 1931 F Ekelund
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tegel mot gård
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel
 kondition: fasad, snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt



Östra Roten 34
 Norra Långgatan till vänster
 Järnvägsgatan till höger

ÖSTRA ROTEN 34, Järnvägsgatan - Norra
Långgatan

ursprung: artikulerad puts 1904
 F Sundbärg
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: skiffer
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: ombyggt 1975
 förslag: bör bibehållas intakt

ÖSTRA ROTEN 34, Norra Långgatan

ursprung: artikulerad puts 1885
 H Sjöström
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: eternit/plåt
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: bottenvåningen ombyggd
 1969

ÖSTRA ROTEN 34, Norra Långgatan

ursprung: B Thomaeus 1969
 fasad: röd fasadtegel, eternit
 tak: papp
 funktion: bostad, handel



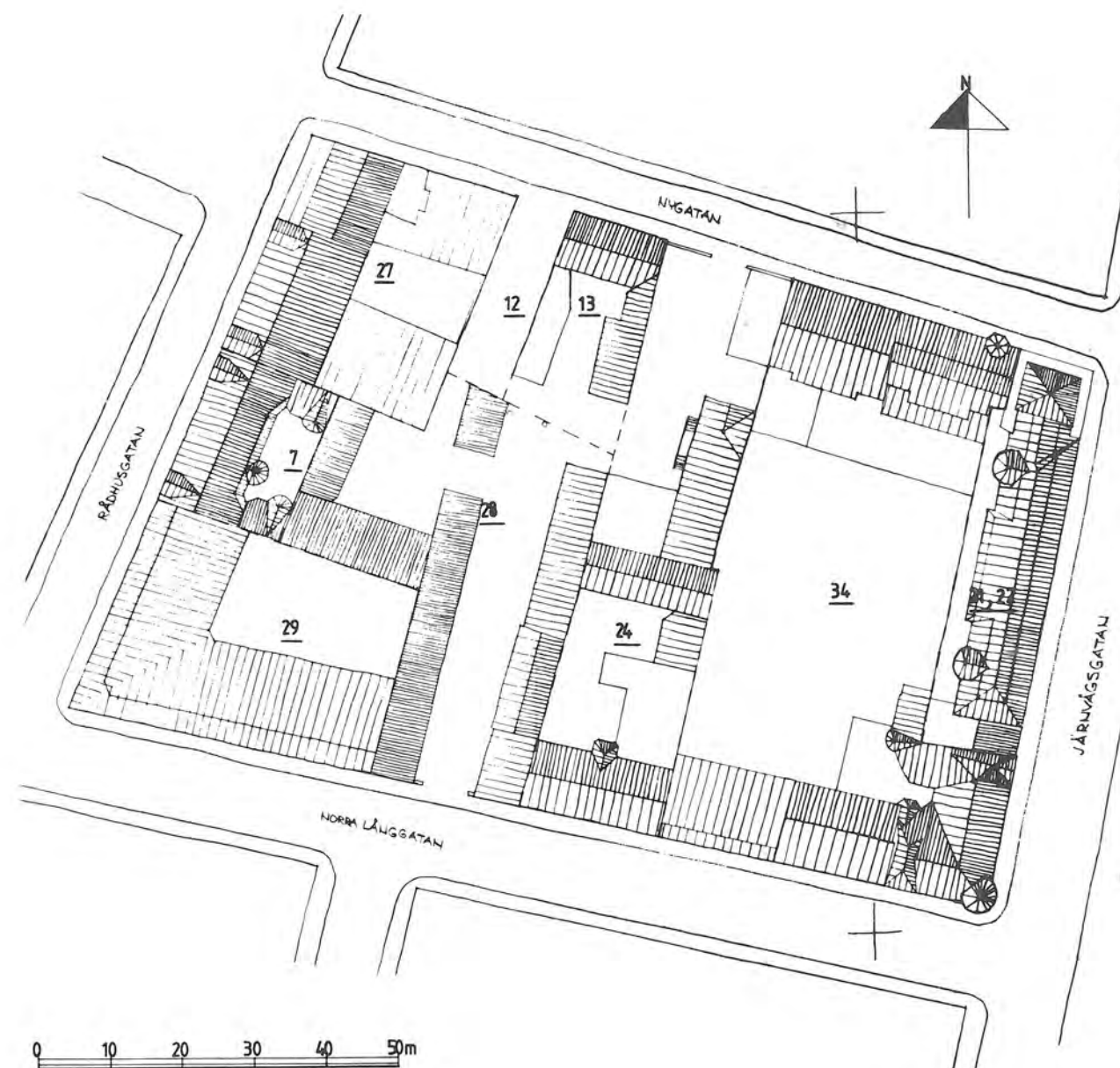
Östra Roten 24 till vänster
 Östra Roten 34 till höger

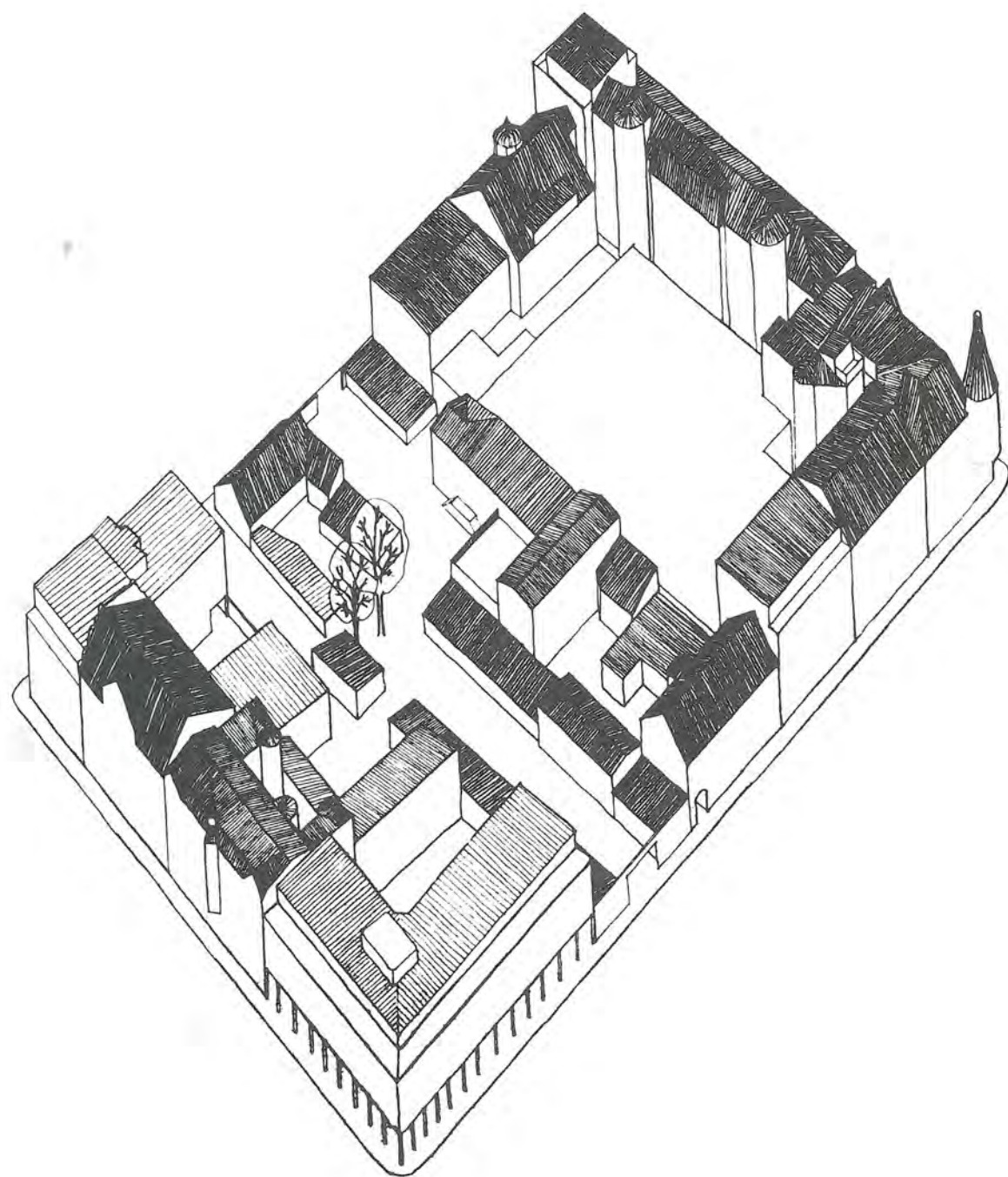
ÖSTRA ROTEN 24

ursprung: empire 1864
 fasad: målad, sprutputsad mursten
 slät mot gård
 tak: tegel, delvis plåt
 funktion: kontor
 ändringar: f d bostad. Ombyggt 1963.
 Bottenvåningen förändrad.
 Dekoren utslätad
 kondition: fasad II
 förslag: fasaden återställes

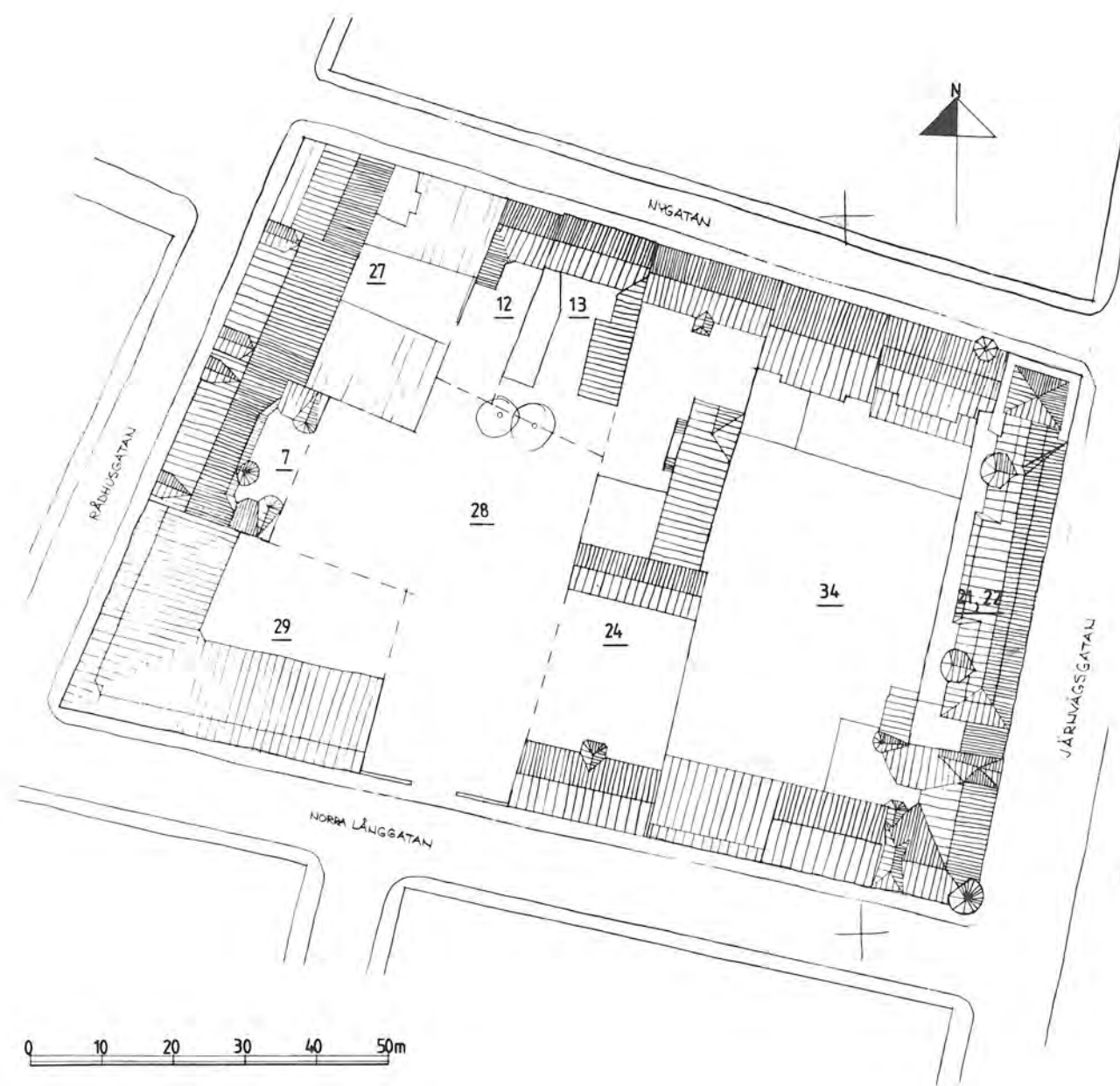
ÖSTRA ROTEN 29

ursprung: F Lundgren 1968
 fasad: rödbrun fasadtegel, eternit
 tak: papp
 funktion: bostad, handel, service

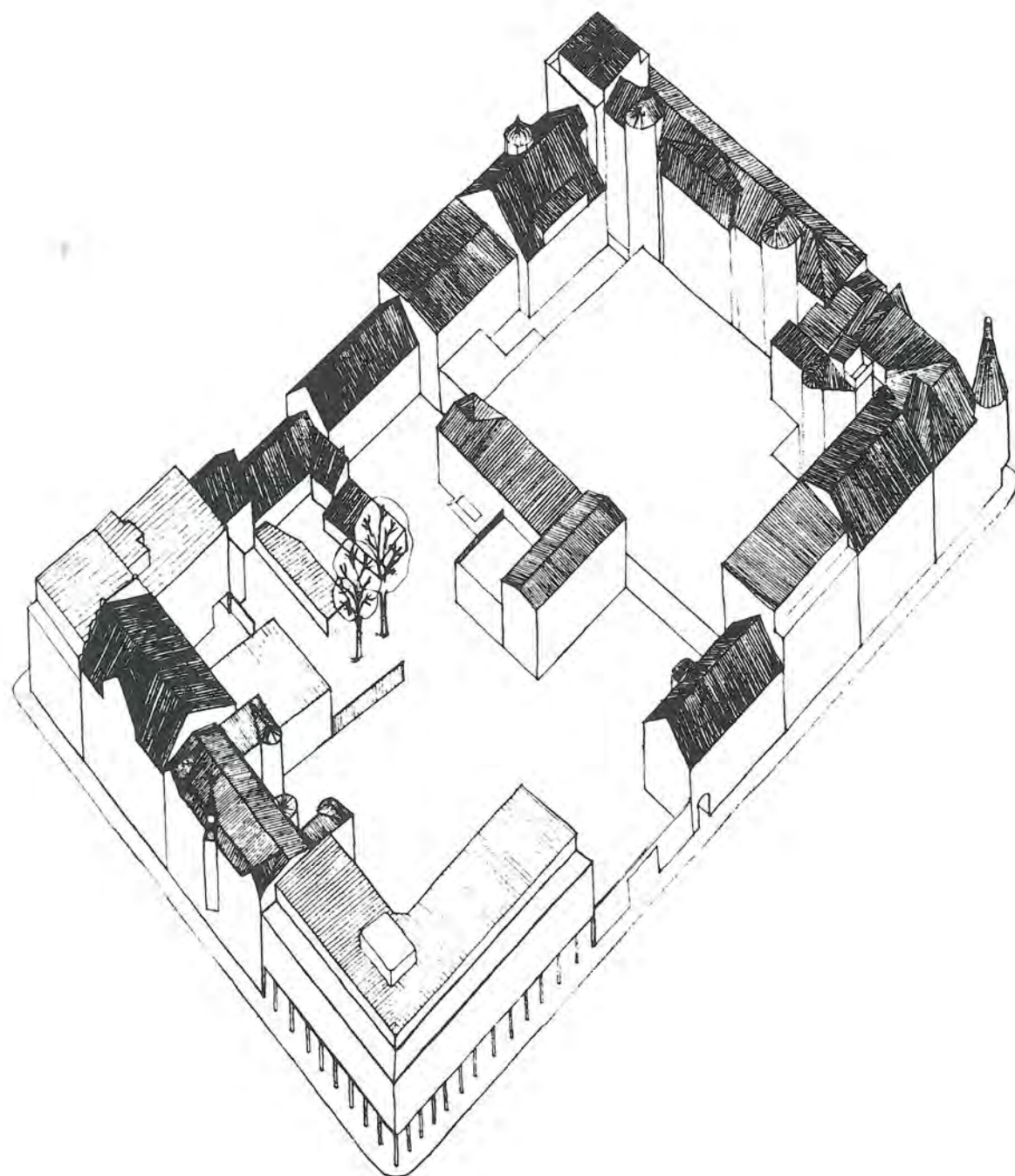




KVARTERET ÖSTRA ROTEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET ÖSTRA ROTEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET ÖSTRA ROTEN:
Föreslaget utseende

KVARTERET GAMLA RÅDSTUGAN

De medeltida stadsbefästningarnas sydgräns sammanfaller med Norra Långgatan sträckning. Gamla Rådstugan utgör den sydligaste delen av det medeltida Landskrona. I väster där Möllegatan gått fram finns nu Storgatan och på Fiskaregatan plats i öster Rådhusgatan. I norr har rådhusbyggnader legat sedan 1400-talet.

I 1749 års stadsplan utgår nordöstra delen av kvarteret - detta för att den planerade elliptiska formen skall erhållas. Rådhuset ska ersättas av ett nytt i söder. Planerna förverkligas dock ej. Då kvarteret ånyo upptages i stadsplanen 1805 är det så gott som fullbebyggt.

Under 1800-talets slut ersättes såväl rådhuset som flera 1700-talsbyggnader längs Storgatan av byggnader i tidens smak. Under 1970-talet rives flera 1700-talsbyggnader längs Norra Långgatan.

Gamla Rådstugan är ett litet kvarter dominerat av två stora offentliga byggnader: Rådhuset (1884) och polishuset (1974). Rådhuset upptar norra delen av kvarteret (tomt nr 11). En senare tillbyggnad till Rådhuset mot gården användes för Skånska Teatern. På samma tomt finns dessutom mot Storgatan ett bostadshus från 1900, senast använt till kontorslokaler men tomt sedan sommaren 1976. Den grusade gården används till parkering. Kvarterets södra del (tomt nr 12) upptas förutom av polishuset av ett hörnhus från 1700-talet vilket ombyggt i samband med polishusets uppförande. Vidare finns ett Andreas Lindh-hus (1884) som står tomt. Gården till samtliga tre hus tages i anspråk av nedkörningsrampen till polishusets garage.

Förslag:

Inga större åtgärder är nödvändiga eller önskvärda. Eftersom gården till tomt nr 12 ej går att utnyttja som bostadskomplement är det tomma huset mot Storgatan lämpligast för kontorsändamål.

På tomt nr 11 kan huset mot Storgatan ombyggas till bostäder varvid gården planeras och bilarna försvinner. Befintliga affärslokaler mot Storgatan bör kunna utnyttjas för affärsverksamhet, även de nu utnyttjade. Lekplats anordnas på gården till nr 11.

En framtida trafikplanelösning måste beakta de boendes krav på god miljö.



GAMLA RÅDSTUGAN 11, Rådhuset

ursprung: baltisk tegelgotik O Pedersen
1882-84
fasad: röd fasadtegel
tak: skiffer
funktion: tingsrätt, sammanträde
ändringar: återställes interiört 1977



GAMLA RÅDSTUGAN 11

ursprung: tegel med putsdekor 1900
fasad: röd fasadtegel med puts-
dekor
sockel: putsad
tak: plåt
funktion: handel. Tomt
ändringar: tidigare Wingrens handsk-
fabrik
bottenvåningen ombyggd
kondition: källare II



GAMLA RÅDSTUGAN 12, Storgatan

ursprung: klassicism A Lindh 1884
fasad: målad, putsad mursten
tegel mot gård
tak: tegel
funktion: bostad, handel. Tomt
ändringar: bottenvåningen förändrad
kondition: grund, stomme, fasad, plåt
fönster II
förslag: upprustas

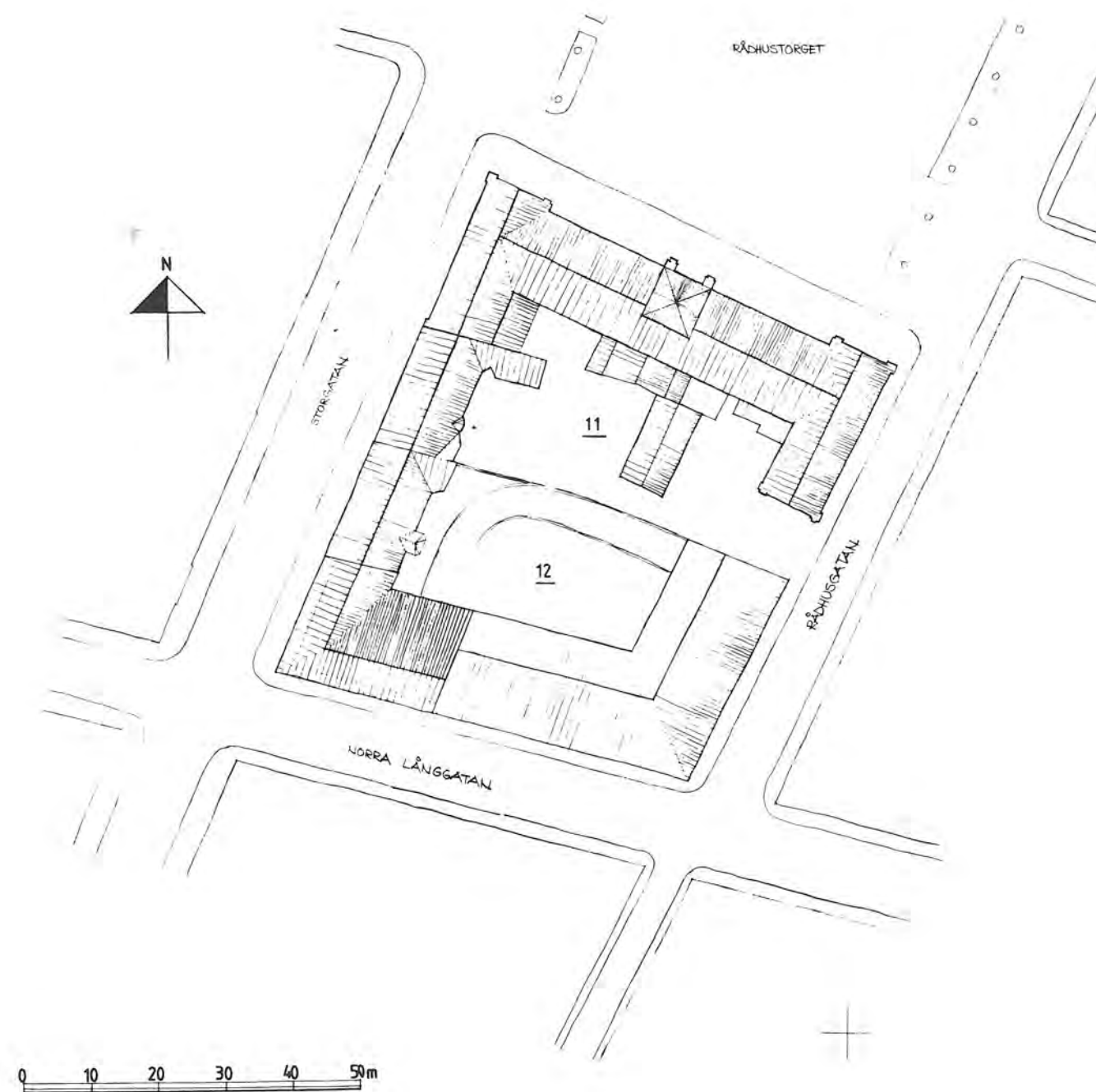
GAMLA RÅDSTUGAN 12, Storgatan - Norra
Långgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1765-73
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: plåt
funktion: administration
ändringar: 1883 klassicistisk dekor.
1912 viss dekor bort.
Ombyggt 1974. F d bostad

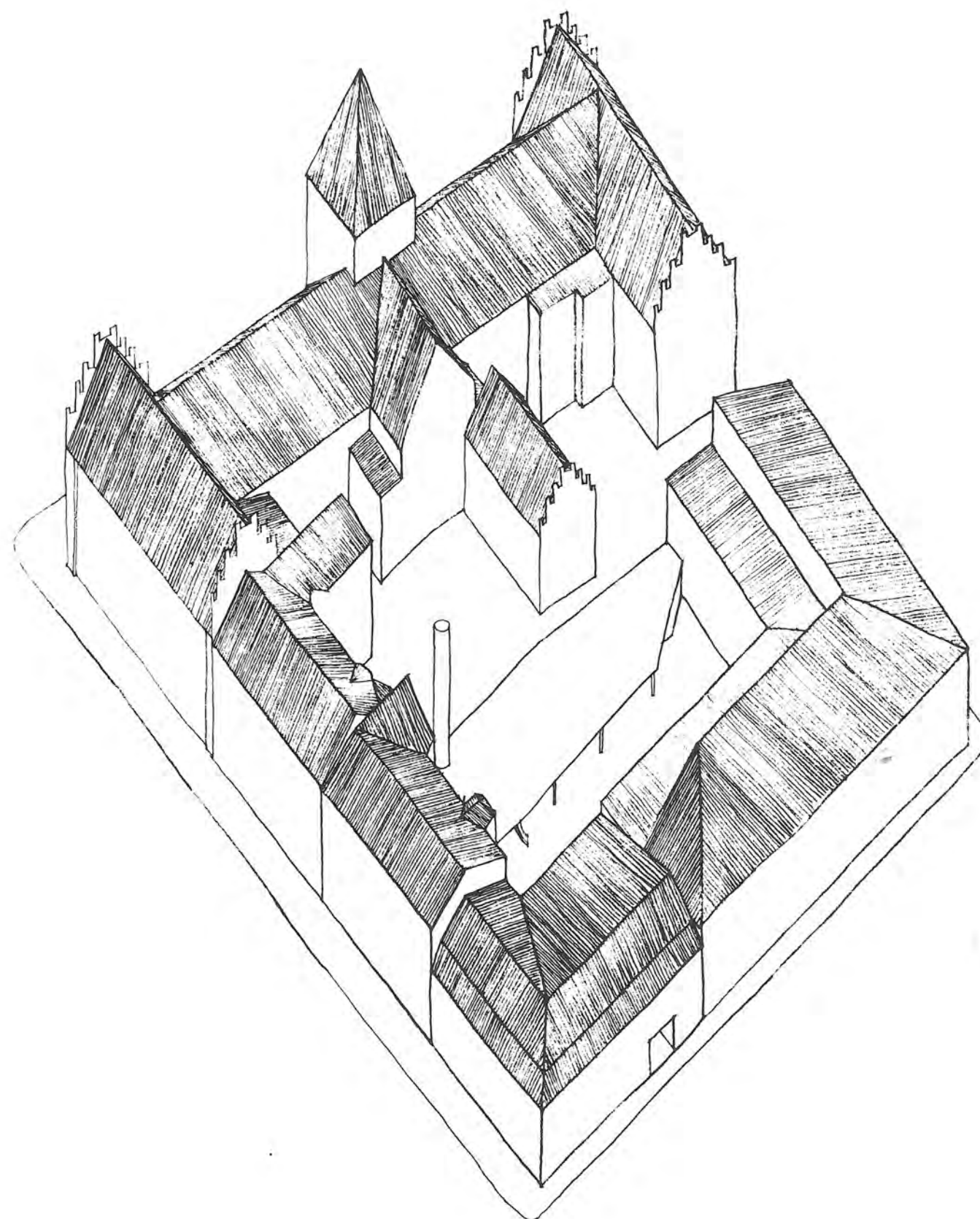


GAMLA RÅDSTUGAN 12, Norra Långgatan

ursprung: S Samuelson 1974
fasad: målad och slammad murtegel
tak: aluminiumplåt
funktion: polishus



KVARTERET GAMLA RÅDSTUGAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET GAMLA RÅDSTUGAN:
Nuvarande utseende

KVARTEREN GAMLA STADEN OCH VÄSTRA ROTEN

Kvarteret Gamla Staden tillkommer i 1749 års stadsplan. Storgatan utlägges på den gamla Møllegatans plats. Här har bebyggelse funnits sedan medeltiden. I övrigt nyanlägges det omgivande gatunätet - Norra Långgatan, Kungsgatan och Slottsgatan. Under 1800-talet kallas Storgatan för Östergatan och Slottsgatan för Nygatan. I dag användes de ursprungliga namnen.

Kv Gamla Staden erhåller den för Nya staden karaktäristiska romboida kvartersformen. Under 1750-talet utlägges en tudelande gränd - Norra Kyrkogränd. Östra delen har numera beteckningen Västra Roten.

Under medeltiden användes endast tomterna i öster för bebyggelse. I övrigt utnyttjas marken ej. Under 1700-talet bebygges Gamla Staden relativt snabbt. Redan 1760 är 21 av de 24 tomterna bebyggda. Någon utfyllnad behövs ej då området ligger ovanför strandlinjen.

Flera 1700-talshus - om än förvanskade - finns kvar. Dessa har på ett lyckligt sätt smält samman med senare bebyggelse. Kungsgatan och Storgatan bibehåller karaktären av paradgator. Norra Kyrkogränden präglas av ett enklare byggnadsskick.

Västra Rotens bebyggelse är mycket varierad både till storlek och ålder. Husen utnyttjas främst till någon form av verksamhet som t ex bank, affärer, hantverk, restaurang, konsthandel etc. Detta har medfört att kvarteret blivit mycket hårt exploaterat, gårdar har helt eller delvis byggts över.

Mitt i kvarteret ligger en köpmansgård i korsvirke, delvis från 1700-talet. Det är den enda kvarvarande inom Gamla Staden. Endast ett fåtal människor bor i kvarteret (37 st varav de flesta bor i fastigheten nr 8 där SE-banken är inrymd).

Förslag:

Västra Roten kan endast genom en radikal sanering förändras till sitt utseende och i sitt innehåll vilket knappast är önskvärt. Kvarteret är som det nu ser ut en viktig del i den omgivande miljön. (Norra Kyrkogrändens karaktär av hantverksgata är direkt beroende av byggnaderna i Västra Roten). Det bör därför bevara sitt nuvarande utseende. De åtgärder som bör komma i fråga är dels underhåll av husen, dels förbud mot vidare bebyggande av gårdarna. Huset vid Norra Långgatan tillhörande fastigheten Västra Roten 1 bör åtgärdas genom ombyggnad eller rivning. Det är viktigt att bevara Norra Kyrkogränd som gata för hantverk och mindre industri, då detta ger gatan en speciell karaktär.

Kvarteret Gamla Staden är mycket kompakt bebyggt och har kvar den karaktär det fick under 1800-talet med små mörka gårdar och gårdsbebyggelse.

Utmed Kungsgatan d v s kvarterets västra del är bebyggelsen i 3 våningar. Husen innehåller huvudsakligen bostäder men viss kontorisering har skett.

Norra Kyrkogrändens bebyggelse är av en annan karaktär. Den är lägre och utnyttjas i huvudsak för verksamheter.

Förslag:

Saneringsåtgärder i kvarteret bör begränsas till att viss gårdsbebyggelse rives så att man får större gårdsutrymmen. Fastigheter som bör komma i fråga för sådana åtgärder är nr 4, 5, och 6.

Övriga åtgärder bör begränsas till att den sanitära standarden höjes och fasadrenoveringar samt normalt underhåll göres.

Vad gäller kvarterets innehåll bör man återställa kontoriserade lägenheter till bostadslägenheter och utnyttja i dag tomma lokaler.

De verksamheter som finns inom kvarteret bör kunna ligga kvar om man kan lösa de miljömässiga problemen såsom lukt och buller på ett tillfredsställande sätt.



VÄSTRA ROTEN 1, Storgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1756-63

fasad: målat, sprutputsat korsvirke
med tegel
tak: tegel

funktion: handel

ändringar: klassicistisk dekor 1800-tal
slut. Bottenvåningen ombyggd
vid sekelskiftet och senare.
Tidigare bostad och handel

kondition: snickerier, vindsvån II

förslag: fasaden slätputsas



VÄSTRA ROTEN 1, Norra Långgatan

ursprung: nyrenässans 1890-tal

fasad: gul fasadtegel och sandsten
sockel: putsad
tak: skiffer

funktion: handel, bostad, större delen
tom

ändringar: bottenvåningen ändrad

kondition: grund, stomme, takstol,
yttertak, dörrar, bjälklag II
plåt, fönster, snickerier III

förslag: upprustning eller rivning
snarast



VÄSTRA ROTEN 2, Norra Långgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1750-tal (?)

fasad: målat slätputsat korsvirke
och murtegel
tak: tegel

funktion: handel, bostad

ändringar: putsdekor 1800-talets slut.
Bottenvåningen ändrad

kondition: källare, fasad, snickerier II

förslag: upprustas



VÄSTRA ROTEN 2, Norra Kyrkogränden

ursprung: klassicism 1906. Ersätter
brunnen byggnad

fasad: målad, slätputsad mursten
tak: papp

funktion: bostad

kondition: grund, fasad, fönster,
skorstenar II

förslag: upprustas



VÄSTRA ROTEN 10, Norra Kyrkogränden

ursprung: funkis-stil 1936

fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel/papp

funktion: nöjen, rekreation

kondition: takstol, yttertak, fasad,
plåt, dörrar, skorstenar II

förslag: upprustas



VÄSTRA ROTEN 11

ursprung: synligt korsvirke 1845

fasad: målat korsvirke med tegel
tak: papp/eternit mot gård

funktion: lager

förslag: bör bibehållas intakt



VÄSTRA ROTEN 6

ursprung: T Öberg 1959
 fasad: gul fasadtegel
 tak: tegel
 funktion: industri, hantverk
 kondition: plåt II
 förslag: slamning



VÄSTRA ROTEN 7, Norra Kyrkogränden

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
 1753
 fasad: målad fasadtegel
 tak: tegel
 funktion: bostad, lager
 ändringar: troligen ny fasad vid
 1800-talets slut
 kondition: grund, fasad, plåt,
 skorstenar II
 förslag: fönstren täckmålas



VÄSTRA ROTEN 7, Slottsgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
 1753
 fasad: målat, slätputsat korsvirke
 med tegel
 tak: tegel
 funktion: handel, bostad
 ändringar: sen 1880-talsdekor, om-
 byggnader 1928 och 1956
 kondition: grund, fasad, plåt, skor-
 stenar II
 förslag: skyltfönstren i bottenvåningen
 minskas



VÄSTRA ROTEN 8

ursprung: nationalromantik S Sörensen
 1904
 fasad: röd fasadtegel och sand-
 sten
 sockel: granit
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel, bank, kontor
 ändringar: tillbyggnad Slottsgatan 1920
 1967 hörningång
 förslag: bör bibehållas intakt



VÄSTRA ROTEN 11, Storgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
 1770
 fasad: målat slätputsat korsvirke
 och murtegel
 tak: tegel/eternit mot gård
 funktion: bostad, handel
 ändringar: dekor 1800-talets slut.
 Bottenvåning ombyggd 1940
 förslag: återställande av fasaden till
 1880-talsutseendet



Korsvirkeslänga på gården från 1751 utgör
 tillsammans med magasinet på N Kyrkogrän-
 den en värdefull handelsgård



VÄSTRA ROTEN 10, Storgatan

ursprung: 1800-tals dekor. 1700-tal
1757

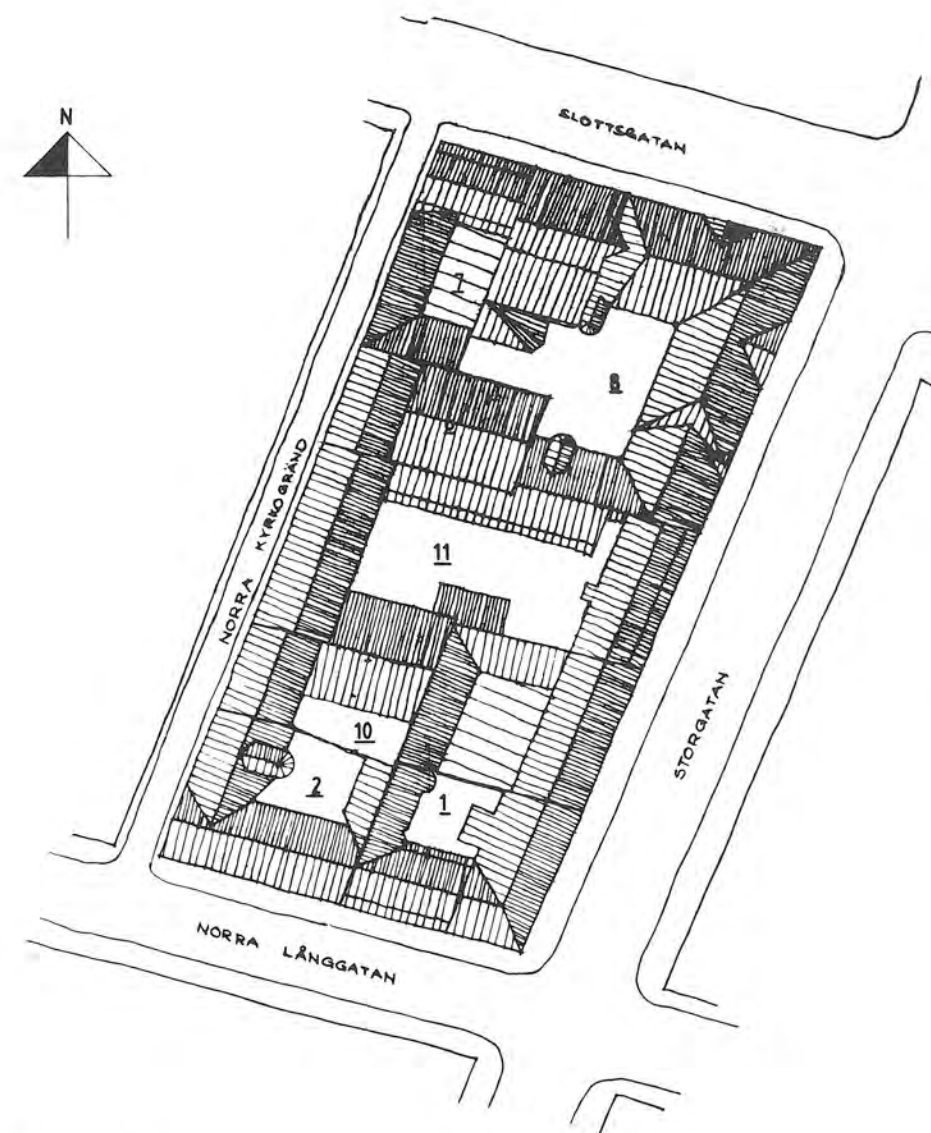
fasad: sprutputsat korsvirke och
mursten
sockel: granit
tak: tegel

funktion: bostad, restaurang

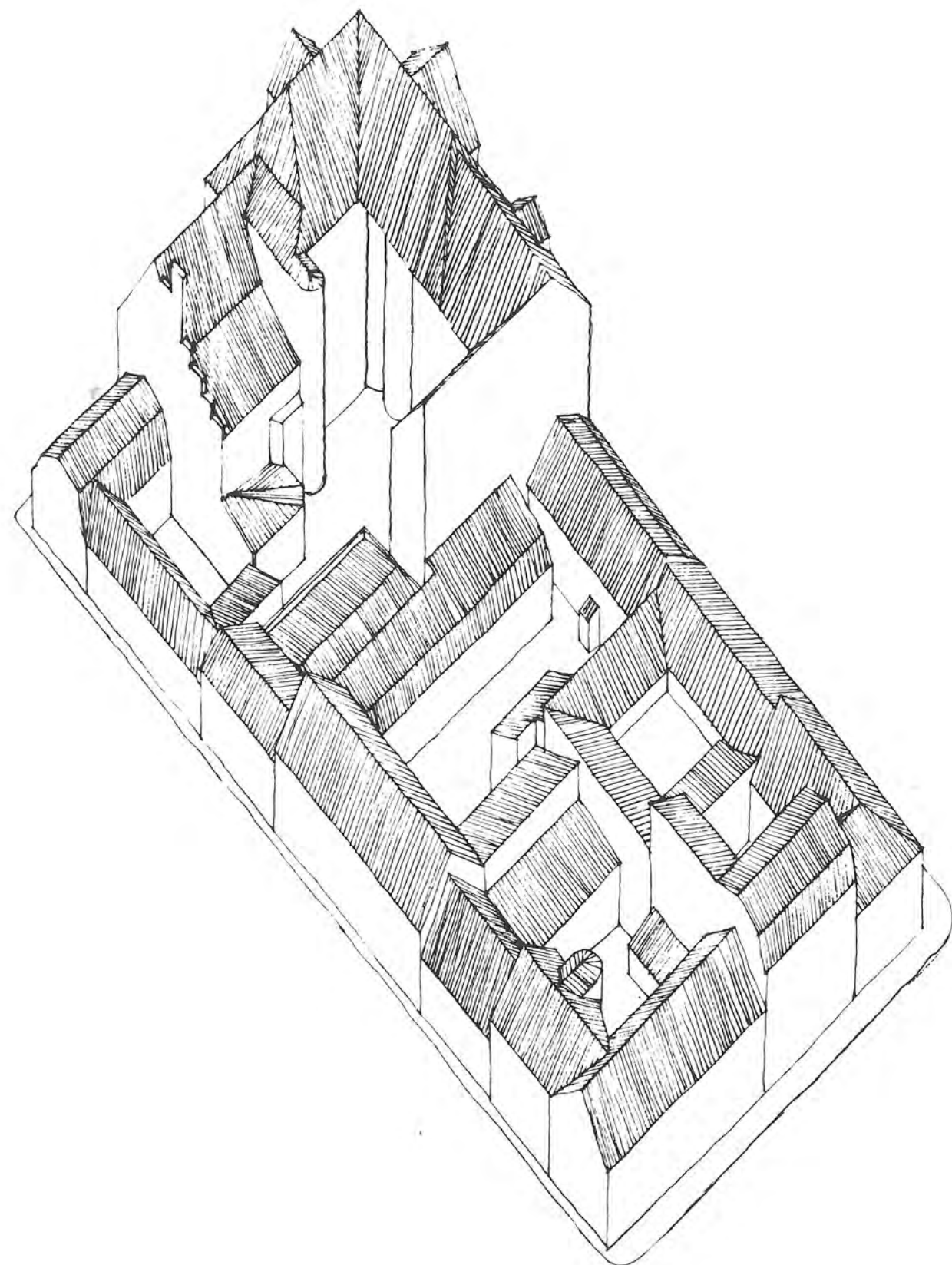
ändringar: dekor 1880-talets slut.
Ombyggt 1930-talet och
1962

kondition: grund, stomme, takstol,
yttertak II

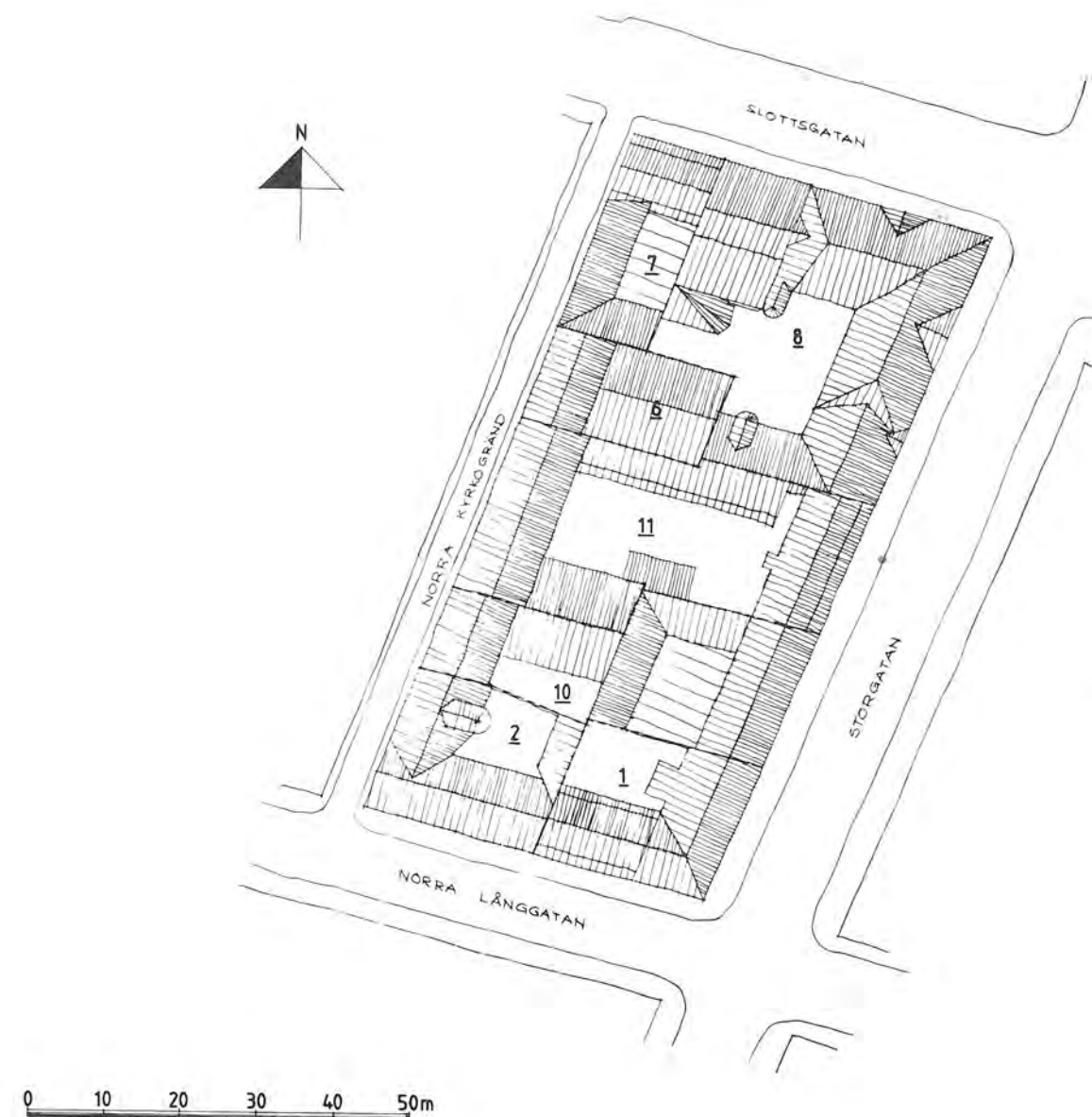
förslag: önskvärt att bottenvåningen
ändras



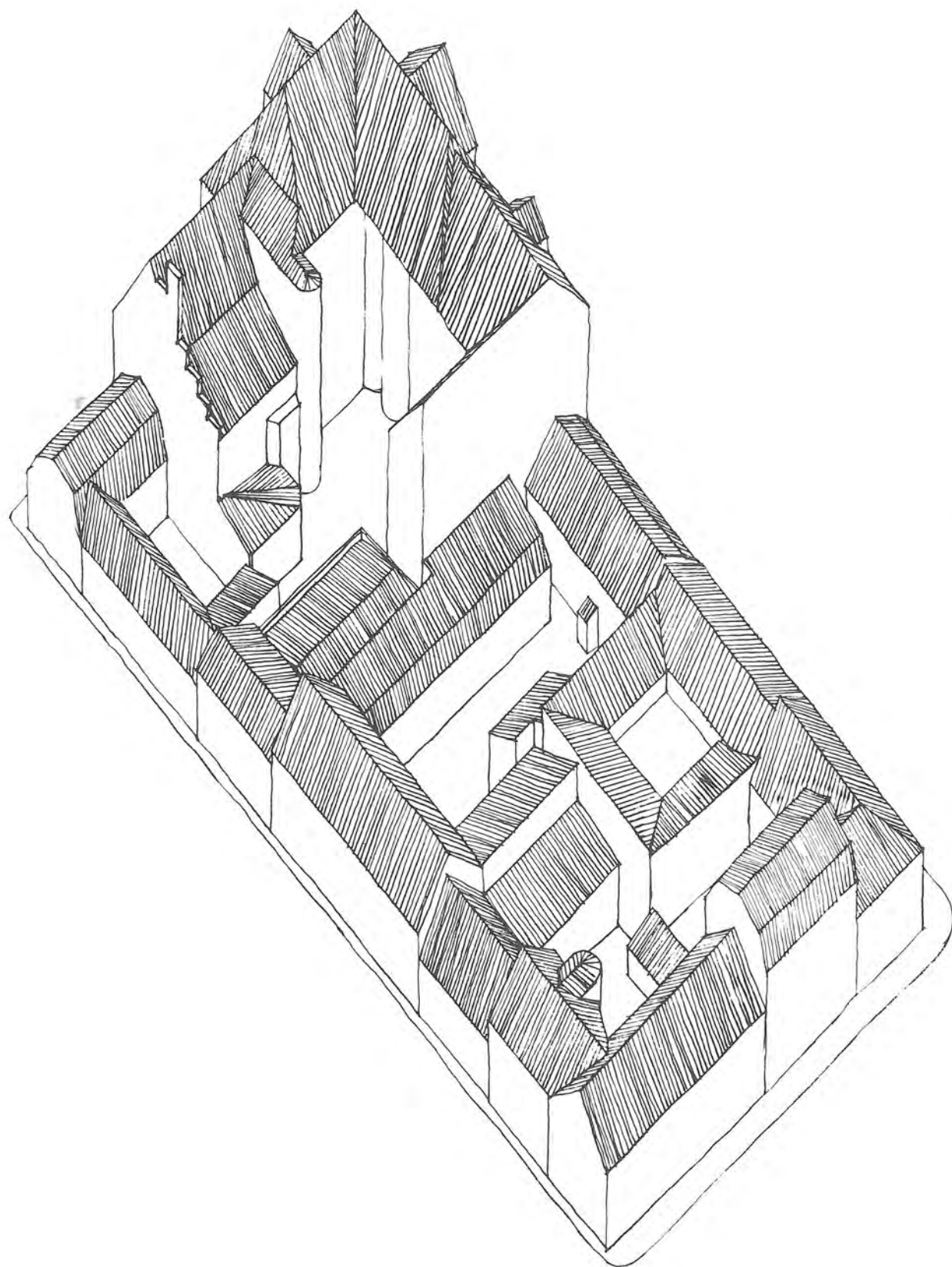
0 10 20 30 40 50m



KVARTERET VÄSTRA ROTEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET VÄSTRA ROTEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET VÄSTRA ROTEN:
Föreslaget utseende

GAMLA STADEN 1



ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal 1752
 fasad: målat, slätputsat korsvirke och murtegel. Synligt korsvirke mot gården
 tak: tegel
 funktion: handel, bostad
 ändringar: dekor sent 1800-tal. Bottenvåning ombyggd bl a 1928 och 1963
 kondition: fasad, plåt, fönster, dörrar, skorstenar II
 förslag: upprustas. Bör återställas till 1800-talsutseendet

GAMLA STADEN 1 och 12



ursprung: klassicism 1912
 fasad: slätputsad, målad mursten
 tak: tegel
 funktion: industri, hantverk
 ändringar: fasaden ombyggd 1963
 kondition: grund, fasad, plåt, dörrar, bjälklag, snickerier II
 förslag: upprustas eller rives

Gårdshus i mursten byggt 1773



förslag: upprustas



GAMLA STADEN 2

ursprung: klassicism 1880-tal
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: återställt till äldre utseende 1976
 förslag: ny färgsättning i överensstämmelse med byggnadens stil. Bör i övrigt bibehållas intakt



GAMLA STADEN 3

ursprung: 1800-talsdekor, 1700-tal 1752
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: skiffer/eternit mot gård
 funktion: bostad
 ändringar: fasaden helt ombyggd under 1800-talets slut. Tornet, dekoren och tredje vån sekundära
 kondition: källare II
 förslag: ändrad färgsättning



GAMLA STADEN 4

ursprung: klassicism 1880-tal
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: ombyggt i ursprunglig stil 1974
 förslag: bör bibehållas intakt



GAMLA STADEN 5 OCH 6

ursprung: nyrenässans 1898
 fasad: gul fasadtegel på mursten
 tak: plåt
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: under ombyggnad
 förslag: total upprustning önskvärd



GAMLA STADEN 6

ursprung: klassicism 1880-tal
 fasad: målad, slät- och spritputsad mursten
 tak: tegel på fri läkt
 funktion: bostad, kontor
 kondition: grund, stomme, tak, yttertak, källare, fasad, plåt, fönster, dörrar, bjälklag, snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt



GAMLA STADEN 7

ursprung: klassicism C M Gerdström 1880-tal
 fasad: målad slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: handel, bostad, kyrka
 ändringar: bottenvåningen omändrad. Ombyggt 1953-55
 kondition: yttertak, fasad, fönster II
 förslag: upprustas. Skyltfönstren ändras



GAMLA STADEN 8, Slottsgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1754
fasad: målat, slätputsat korsvirke
och mursten
tak: plåt
funktion: handel, bostad
ändringar: attikavåning och dekor
från sekelskiftet.
Plåtinklädsel 1971
kondition: fönster, ytterdörrar II
förslag: attikavåningen ombygges



GAMLA STADEN 8, Norra Kyrkogränden

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1754
fasad: gul fasadtegel på korsvirke
tak: tegel på fri läkt
funktion: bostad, lager
ändringar: ny fasad i nyrenässans vid
sekelskiftet 1900. Döljer
två äldre byggnader
kondition: takstol, yttertak, fönster II
förslag: kan upprustas till bostäder



GAMLA STADEN 9

ursprung: klassicism 1880-tal
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: eternit
funktion: handel, kontor
ändringar: 1954 ändring i fasaden.
Ombyggnad 1970

Gårdshus från 1858 ingår i komplexet



GAMLA STADEN 10

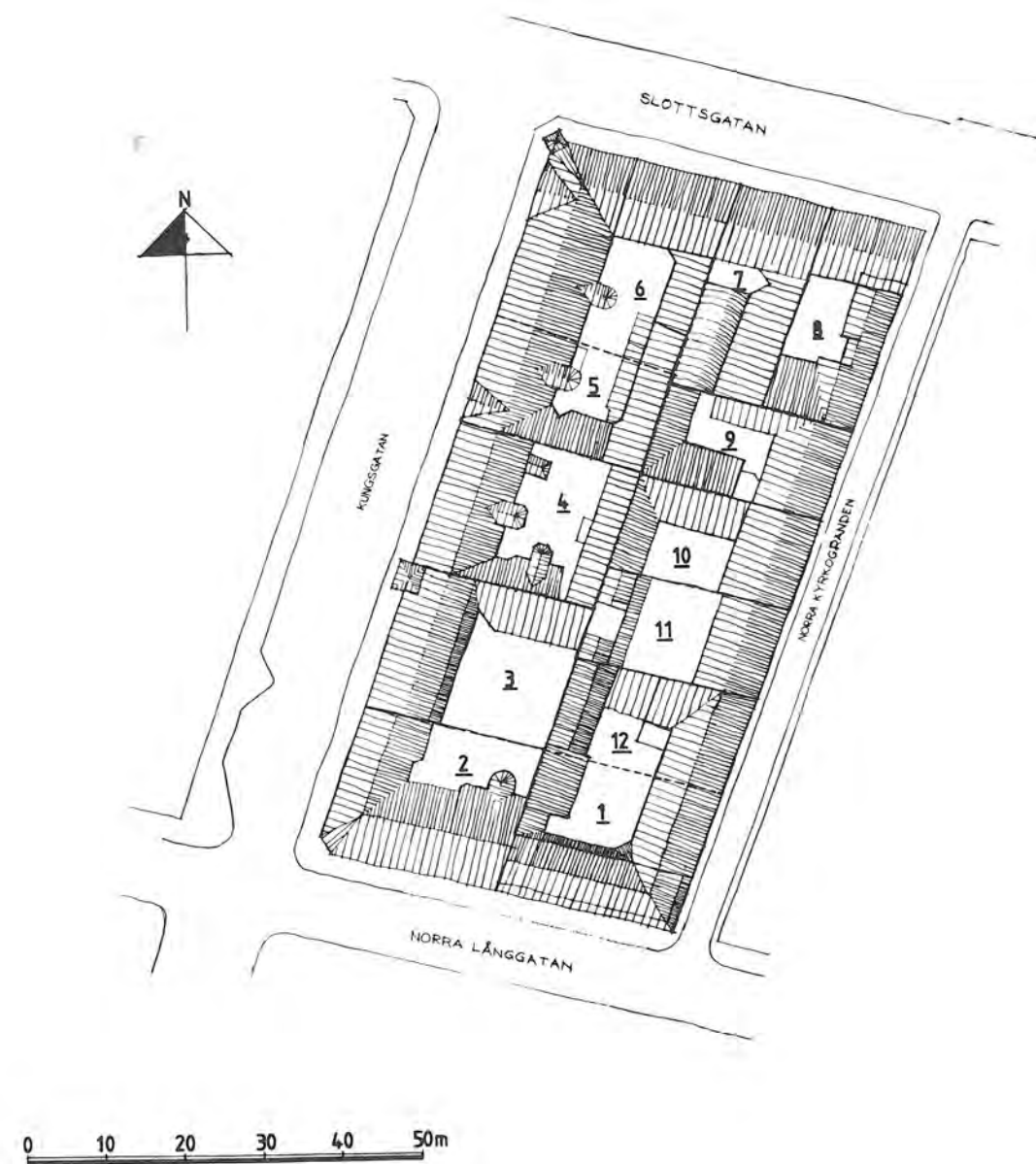
ursprung: 1900-talsdekor. 1700-tal
1792
fasad: målat, slätputsat korsvirke
tak: eternit
funktion: bostad, industri, hantverk
ändringar: korsvirkesdekor troligen
från 1908



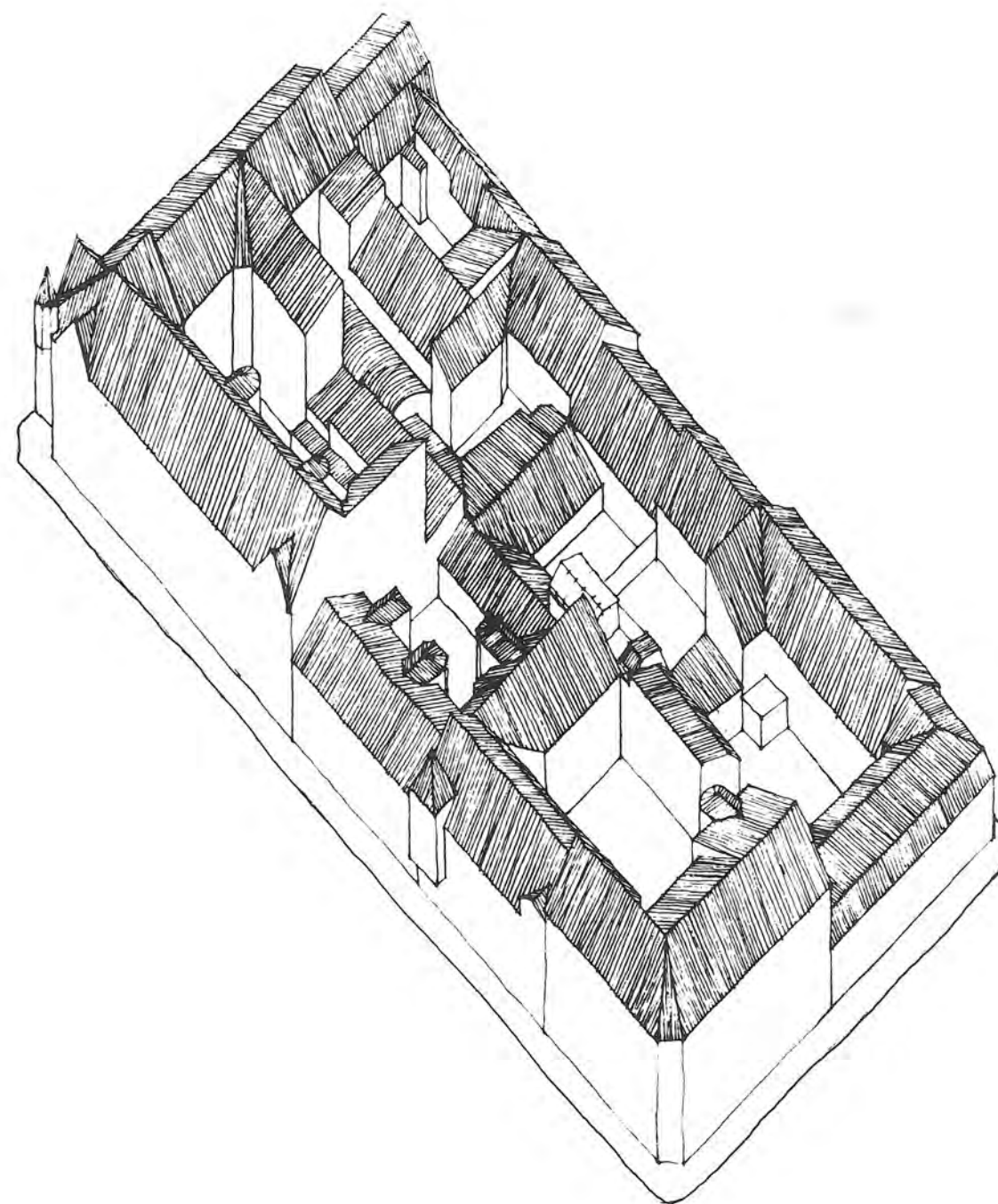
GAMLA STADEN 11

ursprung: P Broberg 1963
fasad: målad fasadtegel
eternit och trä
tak: tegel
funktion: bostad

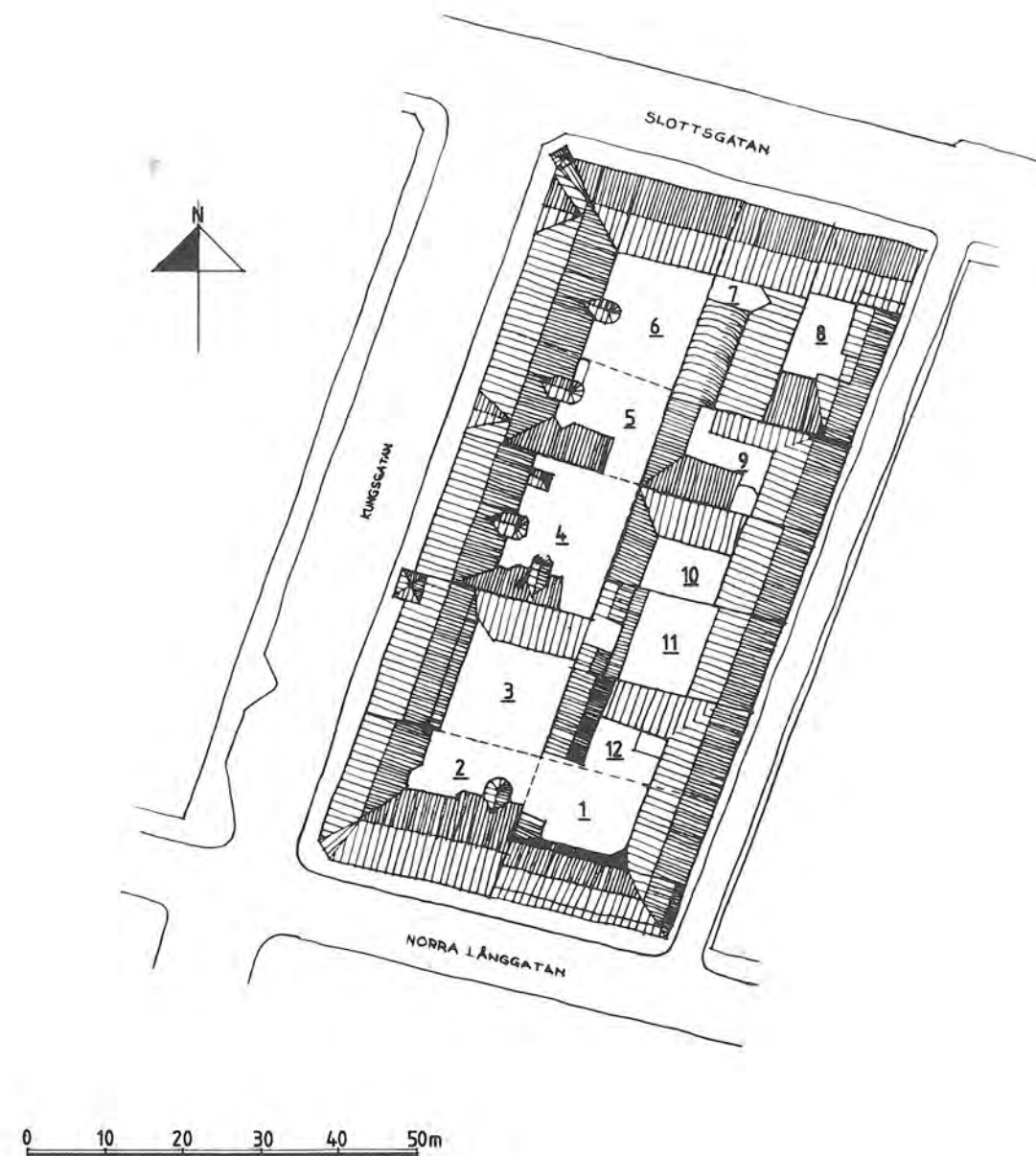
Gårdshus från 1700-talet



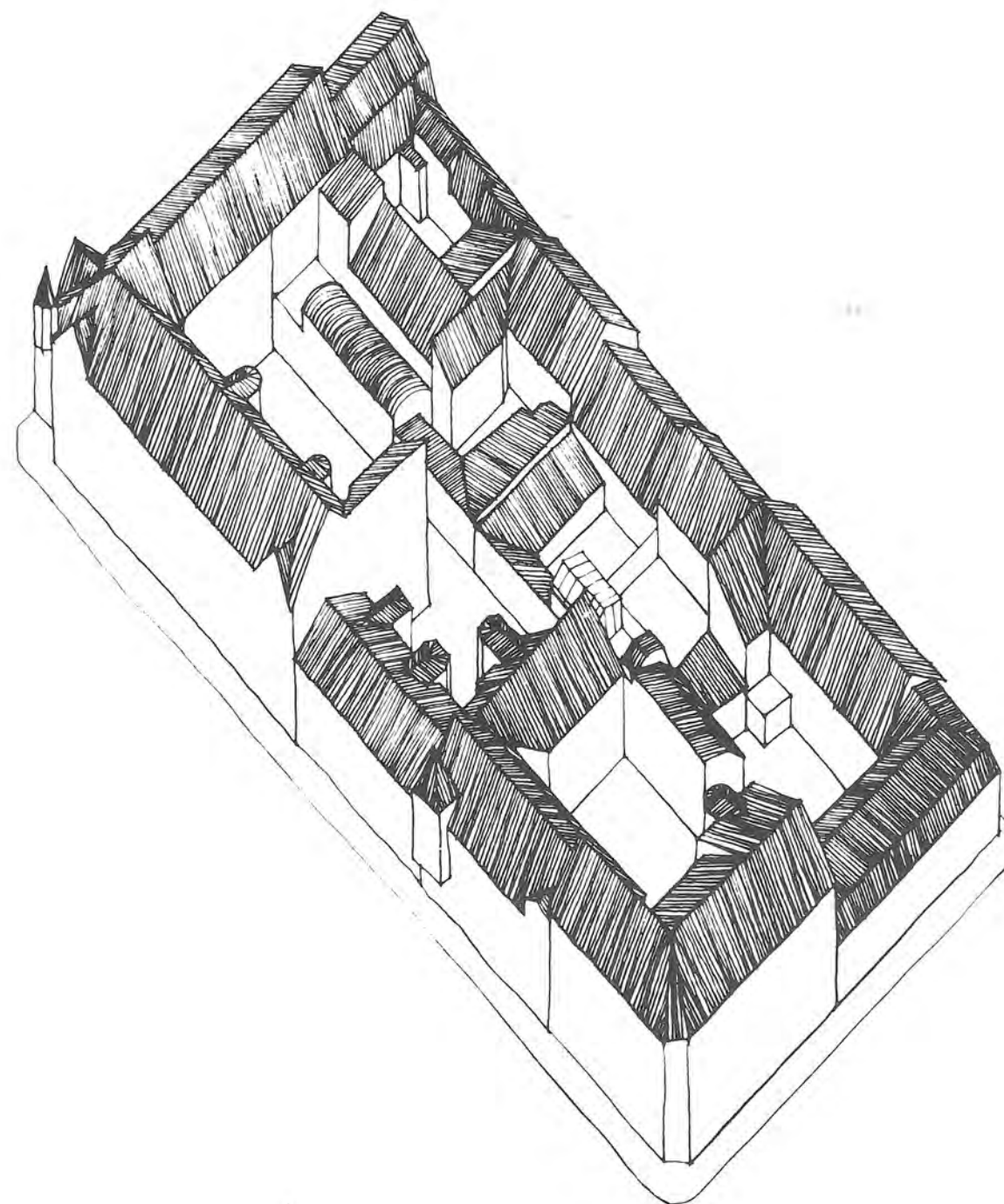
KVARTERET GAMLA STADEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET GAMLA STADEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET GAMLA STADEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET GAMLA STADEN:
Föreslaget utseende

KVARTERET SLOTTSPLATSEN

Under medeltiden går stadsbefästningen diagonalt genom nuvarande kvarteret Slottsplatsen. Någon bebyggelse finns alltså ej.

Kvarteret Slottsplatsen utlägges i 1749 års plan i en romboid form. Liksom flera andra kvarter delas det under 1750-talet via en gränd. Västra delen - Kommendanten - bebygges enbart med ett hus. Övriga tomter användes till fästningsvallar. Östra delen bebygges delvis mot 1700-talets slut. Framför allt förlägges husen mot Kungsgatan.

Vid 1880 års tomtinventering är kvarteret åter en enhet. Bebyggelse saknas fortfarande i nordvästra delen. Tomtindelning och bebyggelse blir därför här en 1900-talsprodukt medan östra delen präglas av 1700- och 1800-talens stilvilja.

Kvarterets "finaste" sida vetter mot Kungsgatan med en väl bevarad 1700-talsbyggnad på tomt nr 4 samt hotellets byggnader från 1700- resp 1800-talet på tomt nr 21. På tomt nr 3 finns emellertid (och har alltid funnits) en lucka i husraden. Gaturummet hålles dock intakt med en mur. Hörnfastigheten på nr 2 är viktig då den utgör en pendang till hörnfastigheten i Gamla Staden. Till tomt nr 4 hör en välordnad parkbit vilken tillsammans med HSB-trädgården på tom nr 17 ger en ovanligt god gårdsmiljö med stora gräsmattor och uppvuxna träd.

Kvarterets västra del är öppen och ger ett splittrat intryck, med möjlighet för genomfart genom kvarteret. Helt felplicerad är den åkeriverksamhet som alstrar tung trafik i hela stadskärnan. En möbelhall upptar en stor del av tomtmarken.

Förslag:

Luckan mot Kungsgatan på mot nr 3 fylles igen med ett bostadshus (anpassat till omgivningen). Gårdshuset, ett bostadshus från 1800-talet, ombygges och rustas upp till bostad.

Åkeriet och möbelvaruhusverksamheten flyttas från kvarteret. Föreligger inget rimligt användningsalternativ för industribyggnaden från 1940-talet kan denna rivas och ersättas med ett tre-vånings bostadshus i samma läge. Om det kommer att finnas behov för en lågstadieskola eller annan allmän byggnad inom centrumområdet, föreslås denna placerad i kvarterets nordvästra hörn i anslutning till Slottsparken. Kvarteret utvidgas härvid något.

Framtida trafikförslag bör ta hänsyn till en eventuell skola inom kvarteret.

Närlekplats finns på HSB:s gård (nr 17). I övrigt anordnas närlekplats på tomt nr 3, samt större lekplats i anslutning till skolan.



SLOTTSPLATSEN 2 (18)

- ursprung: tegel med putsdekor - nyrenässans 1876-1900
- fasad: gul fasadtegel med dekor i sandsten och cement
- tak: plåt
- funktion: bostad, service
- kondition: stomme, yttertak, fasad, skorstenar, snickerier II
- förslag: upprustas, Fasaden bör bibehållas intakt

SLOTTSPLATSEN 3 (20) - MUR MOT GATA

- ursprung: klassicism 1920-tal
- fasad: målad, slätputsad mursten
- funktion: garage. Tomt

SLOTTSPLATSEN 4 (20)

- ursprung: fransk-klassicism 1760
- fasad: slätputsad, målad mursten
- tak: tegel
- funktion: kontor, bostad
- ändringar: ombyggt 1960
- förslag: bör bibehållas intakt



SLOTTSPLATSEN 21 Festivitetshuset

- ursprung: empire 1856
- fasad: slätputsad, målad mursten
- tak: plåt
- funktion: hotell, restaurang
- ändringar: rundbågeport i fasadens mitt borta
- kondition: fasadbehandling II
- förslag: markerad färgsättning grått/vitt





SLOTTSPLETSEN 21 Hotell Öresund

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1759-73
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: plåt
funktion: hotell och restaurang
ändringar: ombyggt 1800-talets slut.
Ny dekor och 3:e våning
kondition: grund, fasadbehandling,
fönster II



SLOTTSPLETSEN 21, Selma Lagerlöfs väg

ursprung: artikulerad puts (nyrenässans)
1898
fasad: målad, slätputsad mursten
med sandsten
sockel: granit
tak: plåt
funktion: hotell och restaurang
ändringar: bottenvåningen förändrad
kondition: grund, fasadbehandling,
fönster II

förslag: bottenvåningen återställes



SLOTTSPLETSEN 27 (23)

ursprung: F Ekelund 1940-talet
fasad: röd fasadtegel
tak: tegel
sockel: glimmersten
funktion: handel, lager, nöjen,
rekreation
kondition: plåt, ytterdörrar, skorstenar
snickerier II



SLOTTSPLETSEN 26 (23)

ursprung: F Ekelund 1940-talet
fasad: röd fasadtegel
tak: tegel
funktion: nöjen, rekreation
ändringar: ombyggt 1974



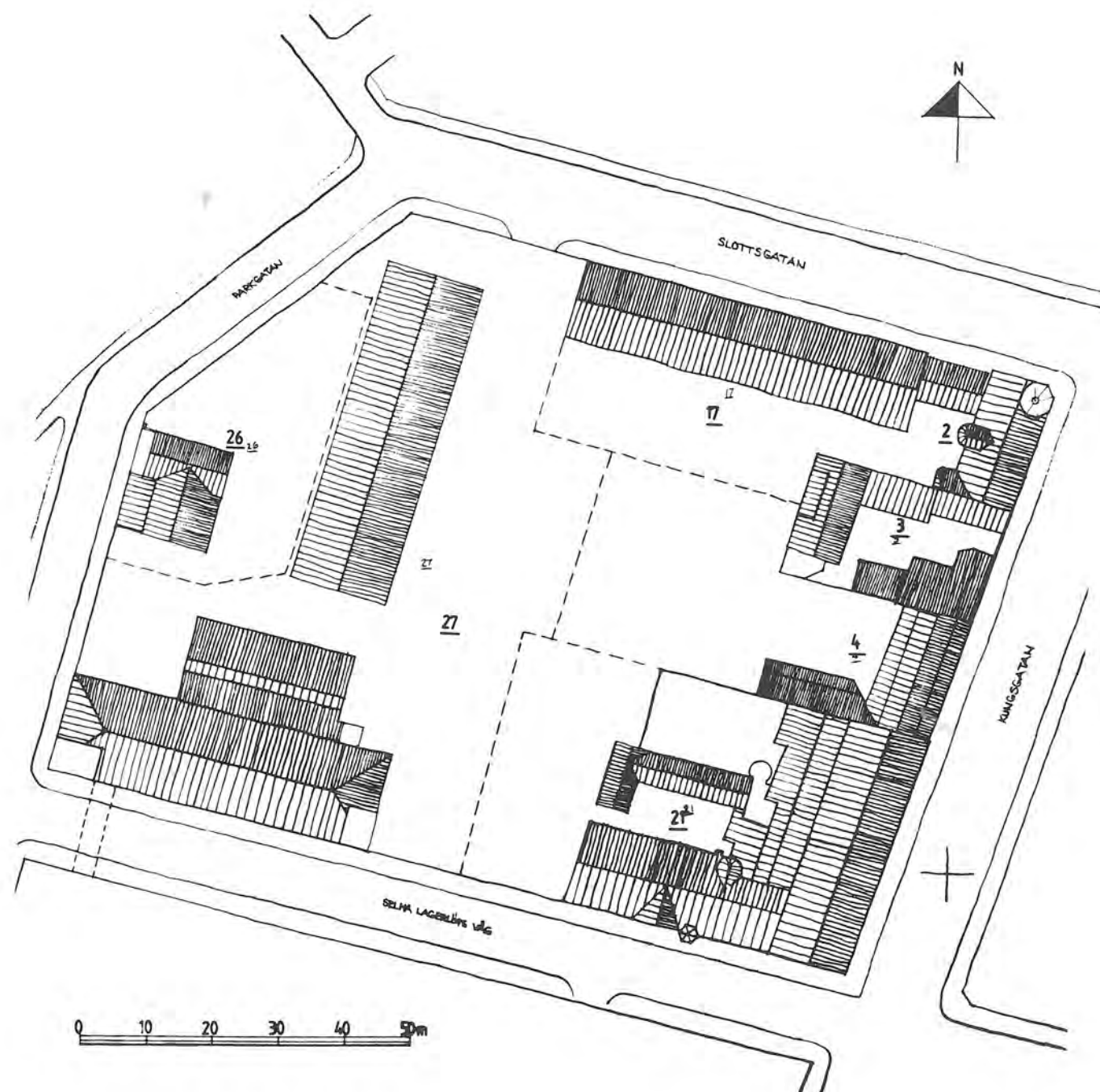
SLOTTSPLETSEN 23

ursprung: 1961
fasad: betong
funktion: möbelvaruhus

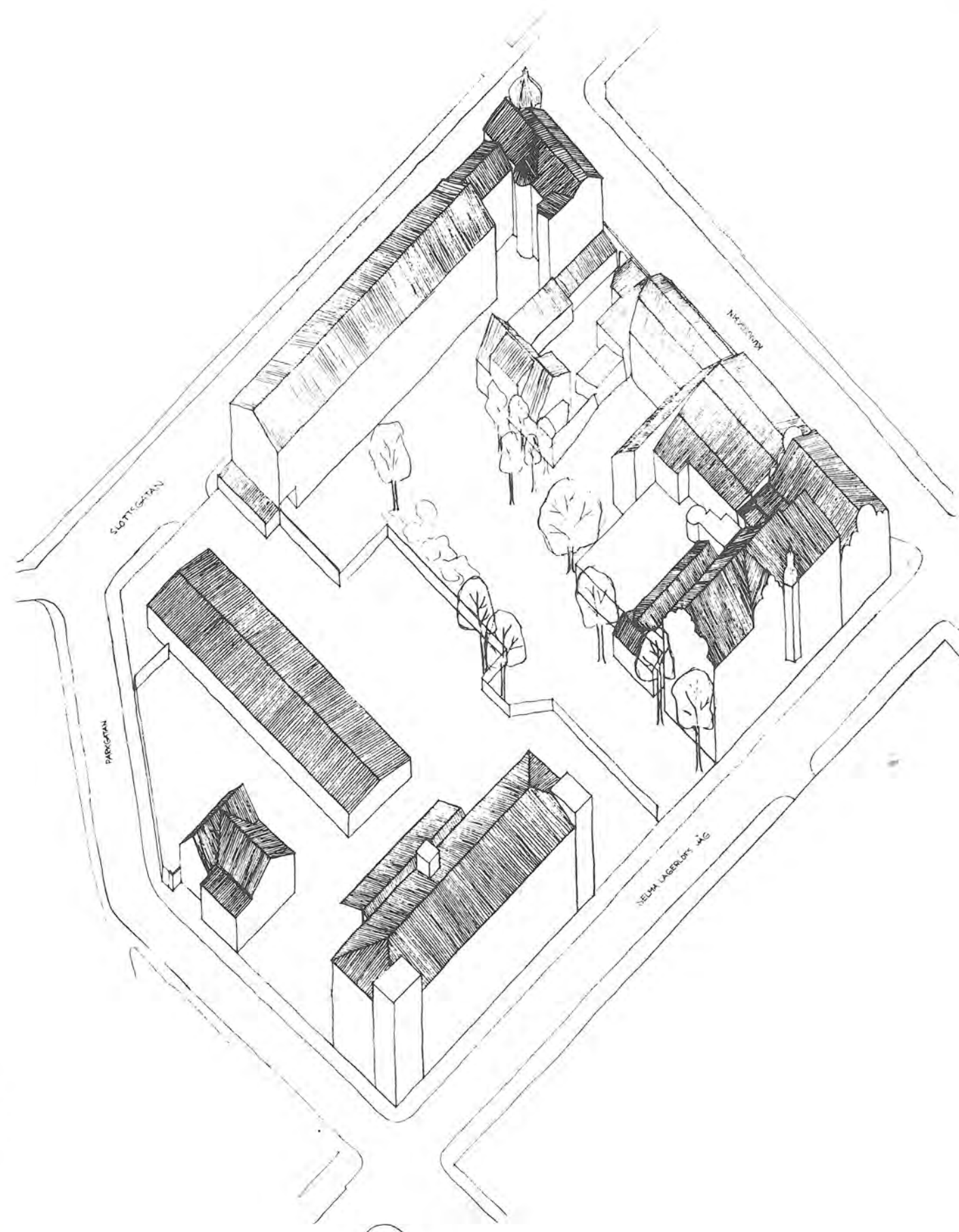


SLOTTSPLETSEN 17

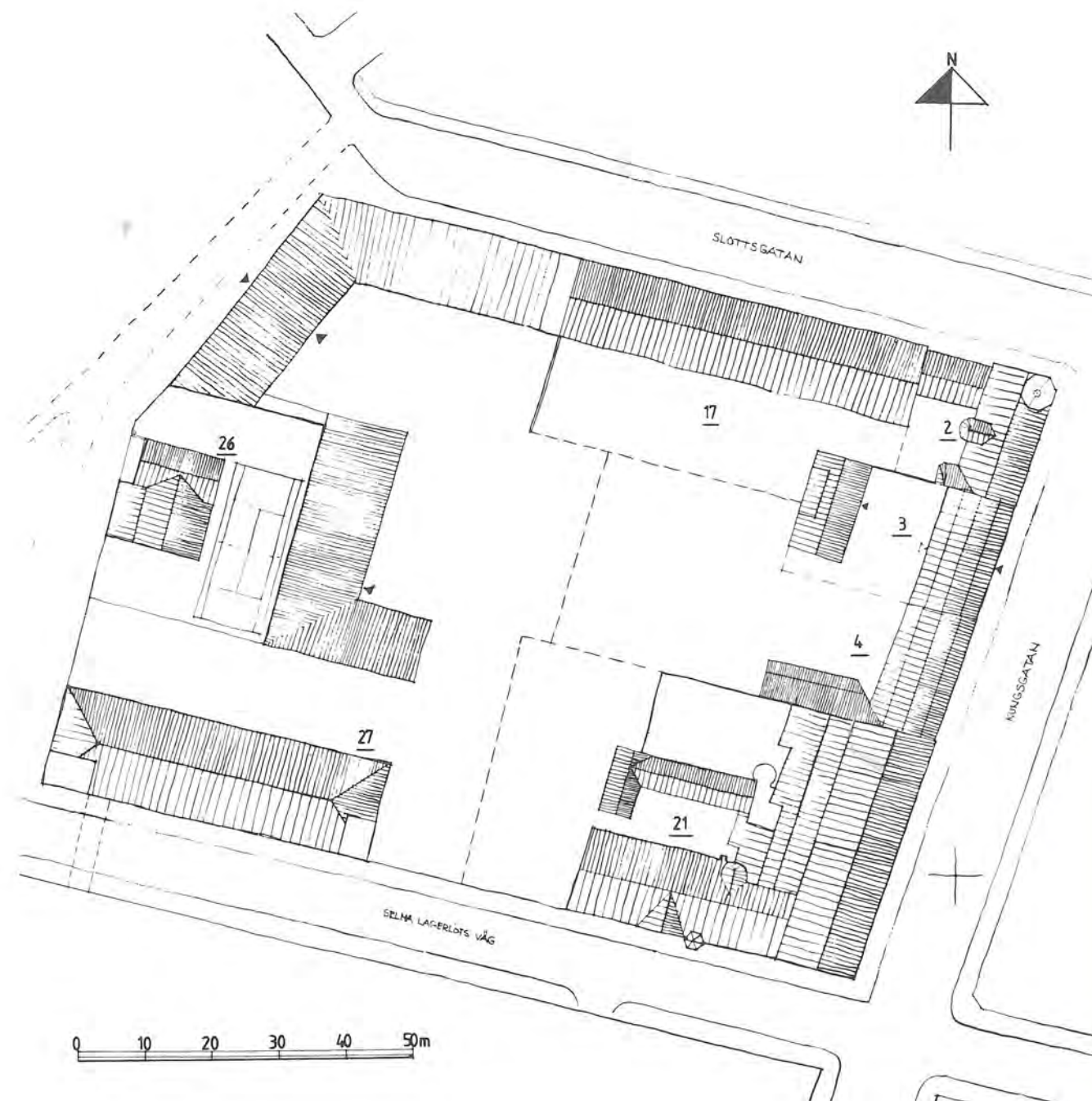
ursprung: HSB:s arkitektkontor 1954
fasad: gul fasadtegel
tak: eternit
funktion: bostad, kontor



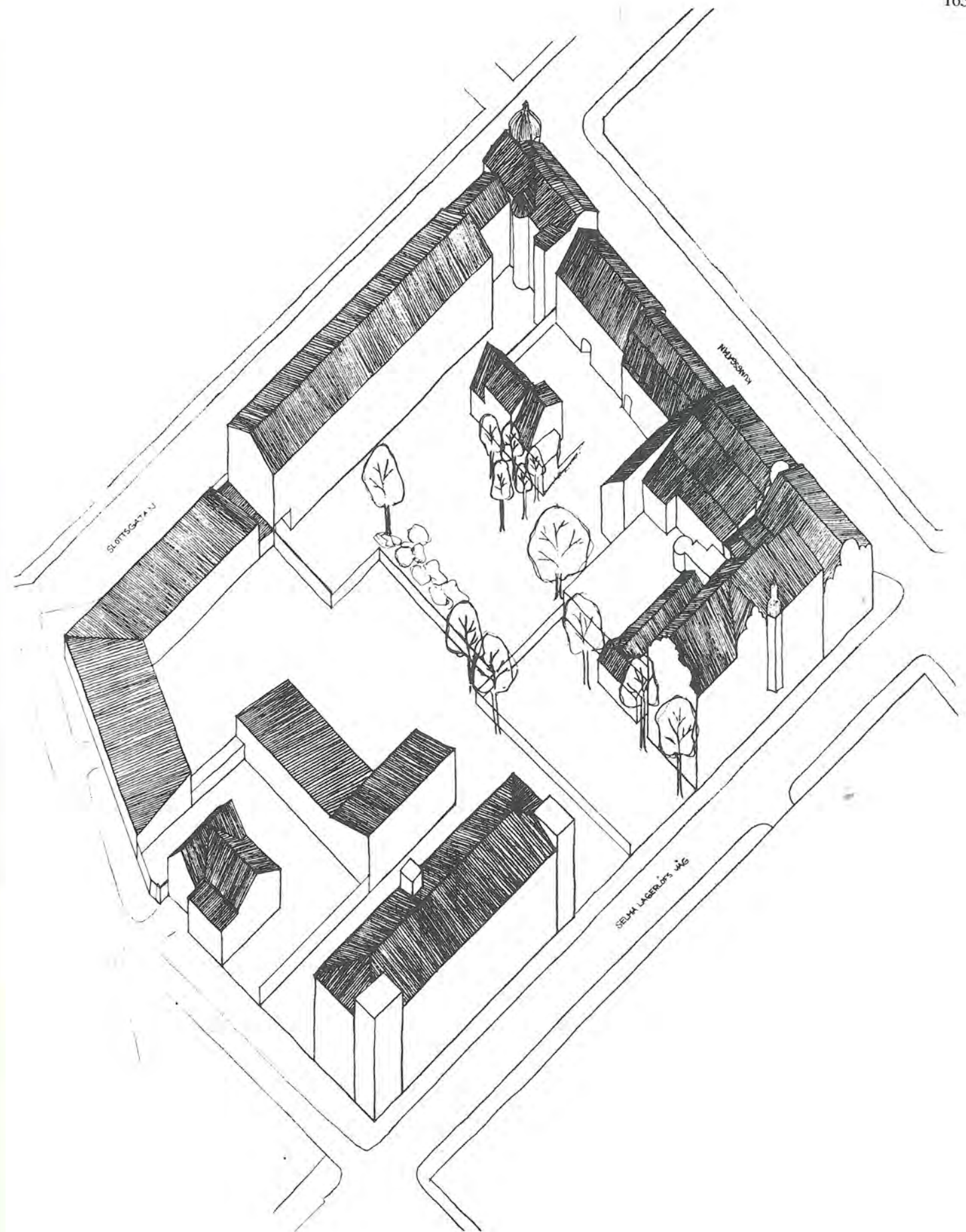
KVARTERET SLOTSPLATSEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET SLOTSPLATSEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET SLOTTSPLATSEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET SLOTTSPLATSEN:
Föreslaget utseende

KVARTERET GAMLA BRYGGAN

Gamla Bryggan ligger utanför den medeltida stadsgränsen. Före utfyllnaden under 1700-talet gick strandlinjen diagonalt genom kvarteret. Kvarteret erhåller sin form vid kvartersindelningen 1749 varvid också omgivande gator planeras. Väster om kvarteret skulle kanalsystemet gå. I kvarterets mitt lägges en återvändsgränd in. Söder om kvarteret planeras ännu befintligt kanalsystem in. Av 17 utlagda tomter bebygges 9 före 1760. Först vid 1800-talets slut fullbebygges kvarteret. För merparten av byggnationen står Sockerbruket. På hörntomten mot havet uppför sockerbruksdirektören Carl Tranchell sin privatbostad.

Gamla Bryggan genomgår för närvarande en genomgripande sanering. Gamla sockerbruksmagasin i sydöstra hörnet har rivits till förmån för ett stadshus invigt 1976. Vid nybyggnationen har man valt att anpassa till dels 1700-talsbebyggelsen och dels Tranchellska huset.

Kvarteret domineras mot hamnsidan av det nybyggda stads-
huset, vars huvudbyggnad och lägre flyglar upptar halva kvarteret. Mot Parkgatan ligger en fin och bevaringsvärd husräcka. På tomt nr 19 Tranchellska huset uppfört 1890-94 i nyrenässansstil. Det är mycket välbevarat och kommer att bli byggnadsminne. På tomt nr 4 ligger "Gamla kassan" från 1754, som tillsammans med sitt gårdshus är förklarad som byggnadsminne. Sedan följer på tomt 21 en industribyggnad från 1800-talet med intressant bågfasad - byggnaden har tidigare använts som badhus. Resten av tomt 21 upptages av höga, massiva industribyggnader i tegel. Mittdelen är från 1800-talet och de omgivande delarna från 1930-40-talen. Hörnhusen på tomt 14, två fina 1700-talshus som är delar av en gammal köpmansgård, upprustas och ombyggs till kontor.

Förslag:

Den enda önskvärda åtgärden är rivning av fabrikskomplexet utmed Selma Lagerlöfs väg på tomt nr 21, vilken istället kan bebyggas med ett tre-vånings bostadshus, alternativt en utbyggnad av Stadshuset. Här igenom uppnås en ljusare gatumiljö med fint perspektiv bort mot citadellområdet. Hushöjden blir också mer enhetlig i kvarteret. I samband med ett eventuellt bostadshus bör en närlekplats anläggas.

GAMLA BRYGGAN 4

ursprung: fransk- klassicism 1754-57
fasad: målad, slätputsad mursten
sockel: kalksten
tak: tegel
funktion: bostad
kondition: källare, fasad, fönster, snickerier II
förslag: bör bibehållas intakt



Gårdshus i putsad mursten 1760.
Upprustas. Båda fastigheterna byggnadsminnen



GAMLA BRYGGAN 21, Parkgatan

ursprung: empire 1860-talet (?)
fasad: röd fasadtegel och slätputs
tak: tegel
funktion: handel. Delvis tomt
ändringar: f d industri. Badhus. Femte arkaden borta
kondition: stomme, fasad, plåt, fönster II
förslag: arkaden återställs. Bör i övrigt bibehållas intakt



GAMLA BRYGGAN 21, Selma Lagerlöfs väg-
Parkgatan

ursprung: funkisstil F Ekelund 1930
fasad: röd fasadtegel
tak: tegel
funktion: lager
kondition: plåt, dörrar II



GAMLA BRYGGAN 21, Selma Lagerlöfs väg

ursprung: tegel i nygotik och nyrenäs-
sans 1890-tal
fasad: röd fasadtegel
tak: tegel
funktion: lager
ändringar: 4:e våningen senare. Ur-
sprungligen port mitt i
fasaden
kondition: stomme, fasad, plåt, fönster,
dörrar, bjälklag II

GAMLA BRYGGAN 21, Selma Lagerlöfs väg

ursprung: funkisstil F Ekelund 1938
fasad: röd fasadtegel
tak: tegel
funktion: lager
kondition: plåt, dörrar II

GAMLA BRYGGAN 20, Selma Lagerlöfs väg

Se nederst



GAMLA BRYGGAN 14, Selma Lagerlöfs väg

ursprung: fransk-klassicism 1760
fasad: målad, slätputsad tegel
tak: tegel
funktion: kontor
ändringar: ursprungligen handelsgård.
Under ombyggnad

GAMLA BRYGGAN 14, Kungsgatan

ursprung: fransk-klassicism 1769
fasad: målad, slätputsad tegel
funktion: kontor
ändringar: ursprungligen handelsgård.
Under ombyggnad
förslag: bör bibehållas intakt

Fasaden skyddad enligt Kungl Maj:ts beslut
20 juni 1935 m fl



GAMLA BRYGGAN 20, Selma Lagerlöfs väg -
Kungsgatan

ursprung: S Samuelson-I Stolz 1976
fasad: målad, slätputsad betong
tak: tegel
funktion: kontor. Stadshus





GAMLA BRYGGAN 20, Drottninggatan

ursprung: S Samuelson-I Stolz 1976
 fasad: aluminium
 funktion: kontor. Stadshus

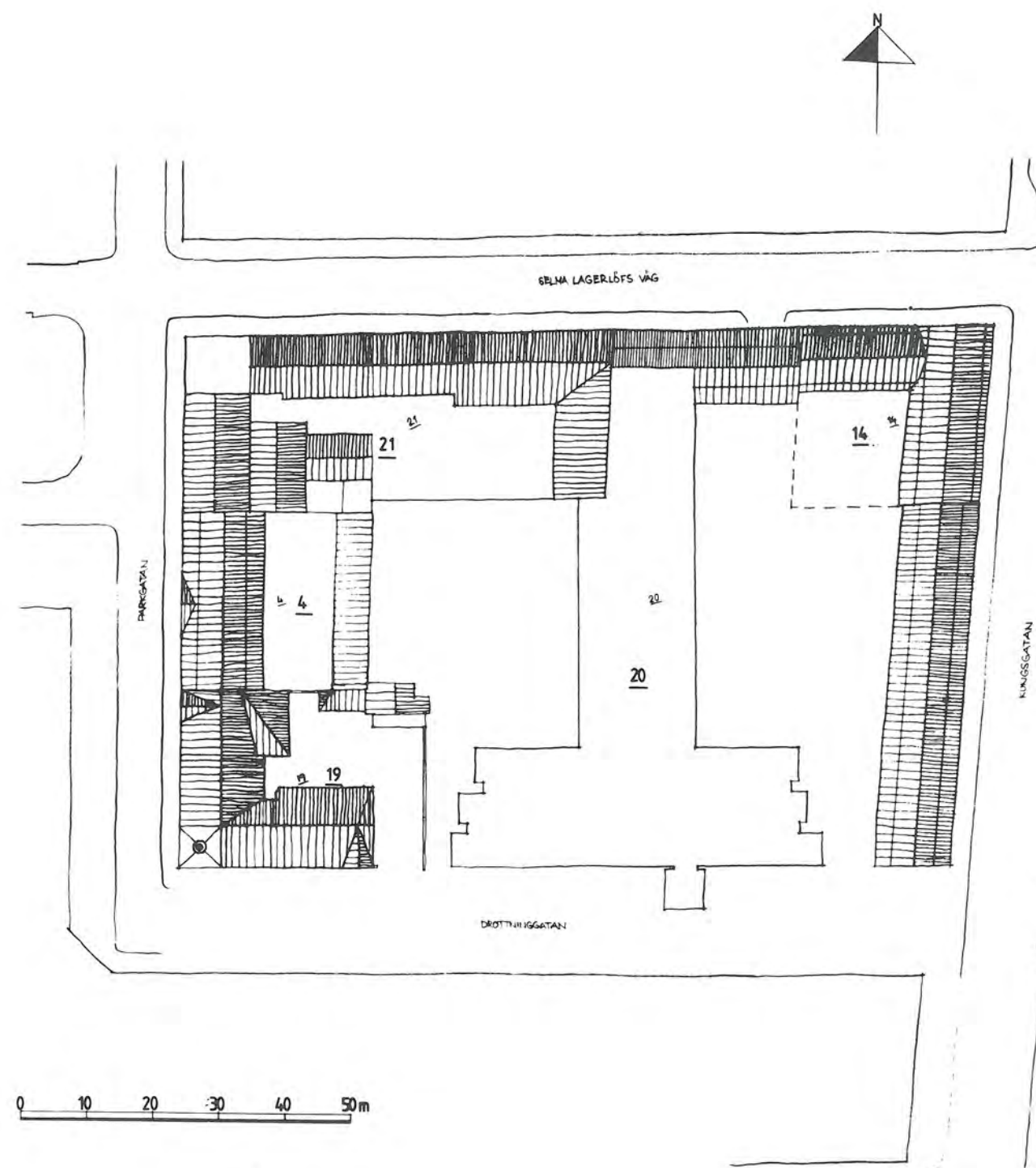


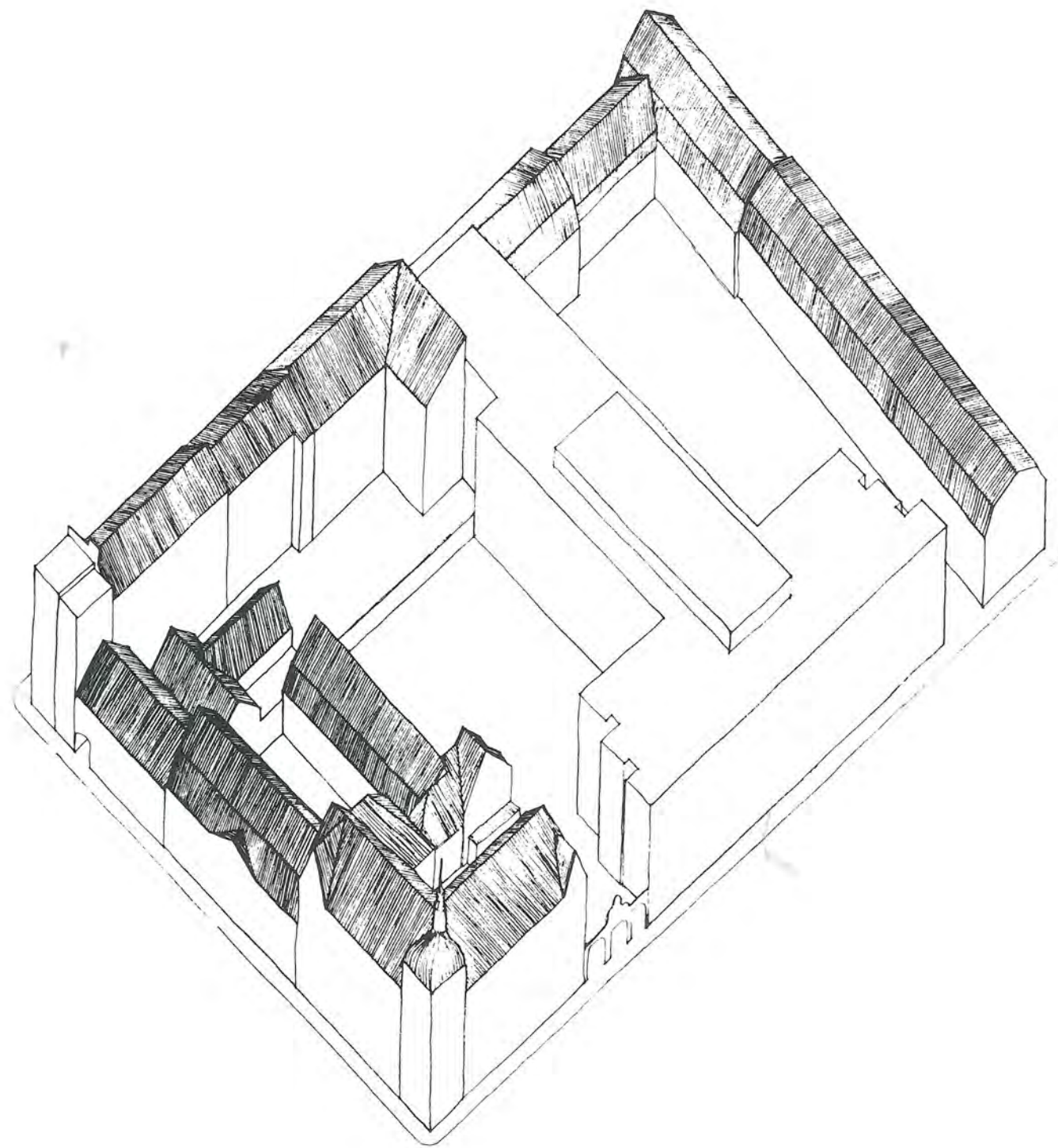
GAMLA BRYGGAN 19

ursprung: tegel med dekor i natursten
 nyrenässans 1890-94
 P M Isaeus
 fasad: röd fasadtegel och kalksten
 tak: plåt/koppar
 funktion: bostad
 ändringar: nya mindre dekorerade tak-
 kupor. Under ombyggnad
 förslag: bör bibehållas intakt

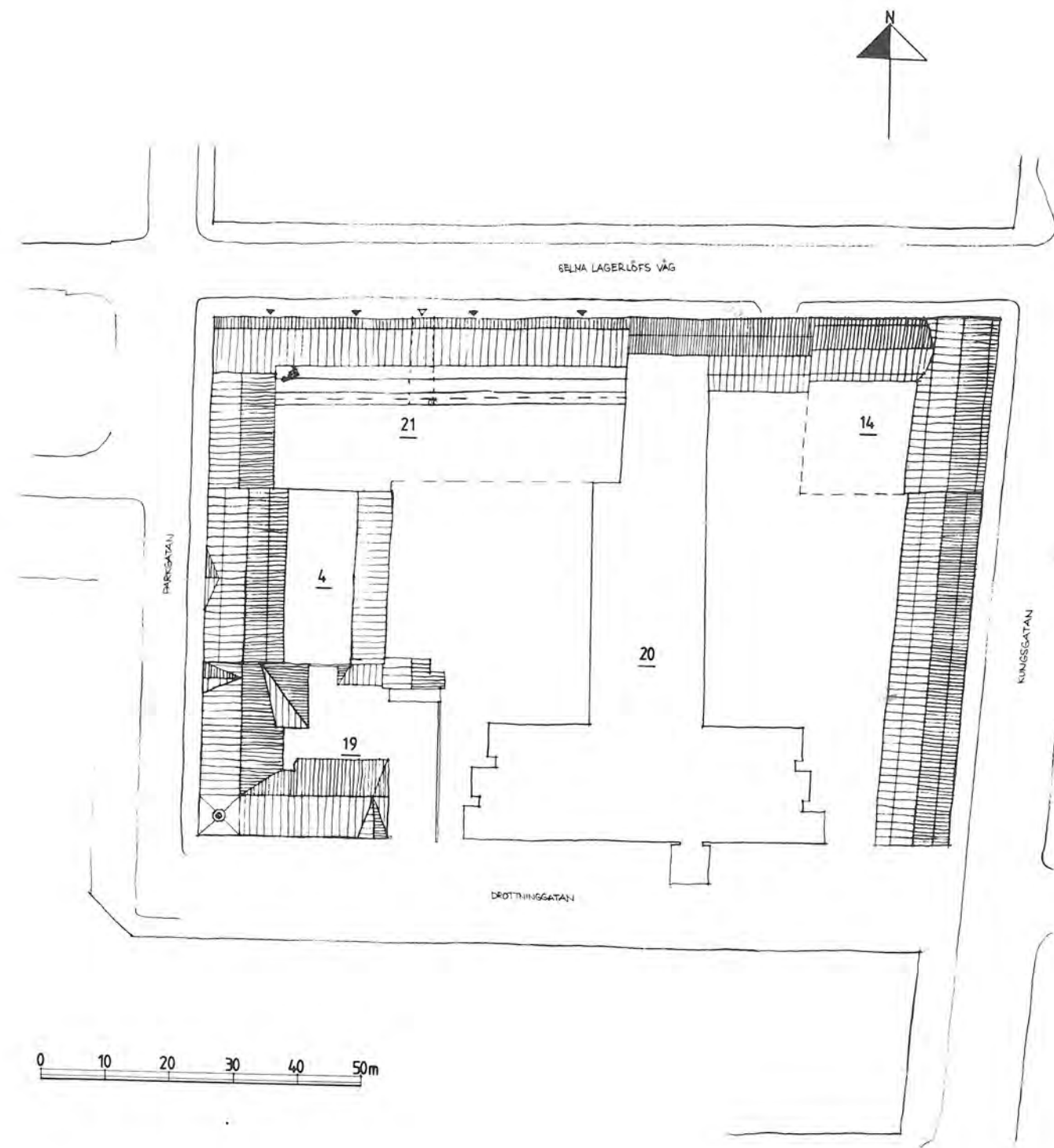
Inkörsport mellan fastigheten och
 stadshuset restaurerad 1976

Byggnadsminneförklaring pågår

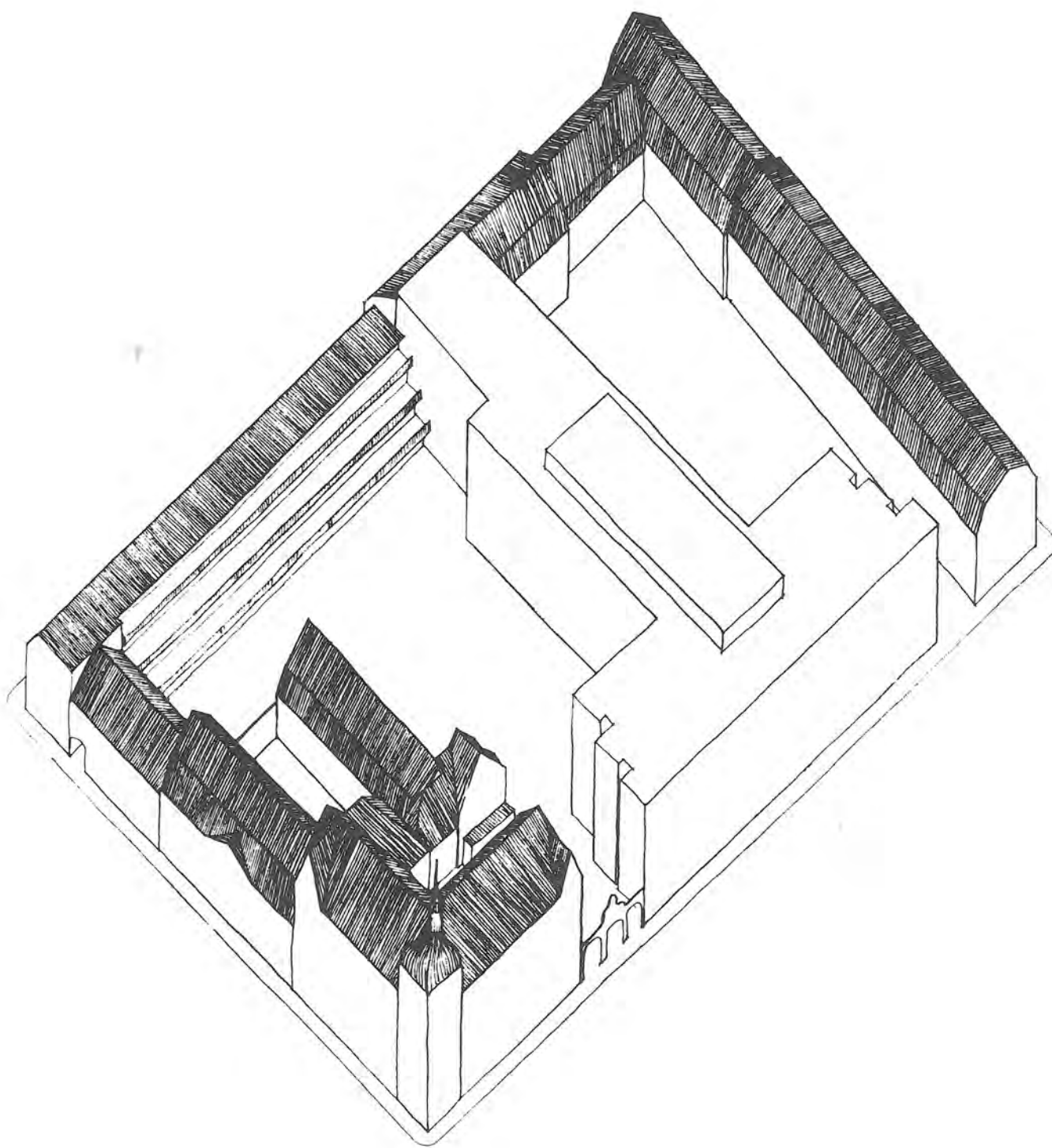




KVARTERET GAMLA BRYGGAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET GAMLA BRYGGAN:
Förslagsplan



KVARTERET GAMLA BRYGGAN:
Föreslaget utseende

KVARTERET KUNG KARLS VARV

Längs nuvarande kvarteretsnordsida gick den medeltida befästningen, längs dess sydsida den gamla strandlinjen. Sin nuvarande form får kvarteret i 1749 års stadsplan. Under 1750-talet ritas en tudelande gränd - Norra Kyrko-gränden in. Av planerade 20 tomter bebygges 19 under 1700-talet - mot huvudgatorna uppföres stenhus i fransk-klassicistisk stil. Mot gränden uppföres enklare kors-virkeshus.

Dominerande byggherre har redan från början varit Sockerbruket. Under 1800-talets slut inköpes samtliga fastigheter av Sockerbruket. Stora delar av den äldre bebyggelsen ersättes av industriarkitektur. 1938 bygges gränden igen. Under 1960-talet har merparten av 1800-talsbebyggelsen rivits. Idag återstår bebyggelse endast längs Norra Långgatan och Storgatan.

Tomterna 17, 22 och 23 innehåller den mest välbevarade sammanhängande fransk-klassicistiska bebyggelsen i Landskrona. (Gårdshuset har emellertid ersatts av en nyare länga utan kulturhistoriskt värde). Fasaderna är skyddade genom beslut av Kungl Maj:t. Hörnhuset i 1800-talsklassicism å tomten 22 ansluter väl. Å tomten 23 finns ytterligare ett välbevarat 1700-talshus, pendang till Gamla Bryggan 14. I övrigt innehåller kvarteret endast två industrier. Det av Fredrik Sundbärg ritade är ett väl genomfört exempel av industriarkitektur.

Förslag:

Då kvarteret skall bebyggas är det önskvärt att Kyrko-gränden åter lägges ut så att den ursprungliga kvartersformen återskapas. Under förutsättning att byggnader anpassade till befintliga 1700-talshus uppföres kan Sundbärgs industri rivas. Viktigt är vid nybyggnationen att proportionerna blir riktiga. Hänsyn bör tagas till ursprunglig tomtindelning och hushöjd. Nybebyggelsen bör användas för bostadsändamål.



KUNG KARLS VARV 21, Kungsgatan

ursprung: fransk-klassicism 1756-59
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: kontor, bostad
 ändringar: fönstren i bottenvåningen
 samt takkuporna sekundära
 kondition: takstol, tak, fasad, plåt,
 fönster, dörrar II
 förslag: upprustas

Fasaden skyddad enl Kungl Maj:ts beslut
 20 juni 1935 m fl



KUNG KARLS VARV 21, Norra Långgatan

ursprung: artikulerad klassicism
 F Sundbärg 1903
 fasad: målad, slätputsad mursten och
 betong
 tak: plåt
 funktion: lager. Tomt

KUNG KARLS VARV 21, Norra Långgatan

ursprung: funkis-stil F Ekelund 1938
 fasad: målad, slätputsad betong-
 sten
 tak: plåt
 funktion: lager. Tomt
 kondition: plåt, fönster II
 fasad III



KUNG KARLS VARV 22, Norra Långgatan

ursprung: klassicism 1870-talet (?)
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: eternit
 funktion: bostad, handel
 ändringar: portalen byggd till bank
 omkr 1920. F Ekelund. Tak-
 kupor
 kondition: fasad, dörrar II
 förslag: bör bibehållas intakt



KUNG KARLS VARV 22, Storgatan

ursprung: fransk-klassicism 1767-75
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: senare takkupor. Ombyggnad
 1880
 kondition: fasad, fönster, dörrar II
 förslag: upprustas

Fasaden skyddad enl Kungl Maj:ts beslut
 20 juni 1935 m fl



KUNG KARLS VARV 17

ursprung: fransk-klassicism 1767-75
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad, service
 ändringar: ombyggnad 1905. Ny frontespis-
 våning och takkupor
 kondition: fasad, dörrar II
 förslag: fasaden upprustas

Fasaden skyddad enl Kungl Maj:ts beslut
 20 juni 1935 m fl



Storgatan



Drottninggatan

KUNG KARLS VARV 23

ursprung: fransk-klassicism 1756-63
och 1768 (Storgatan)

fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel, delvis plåt

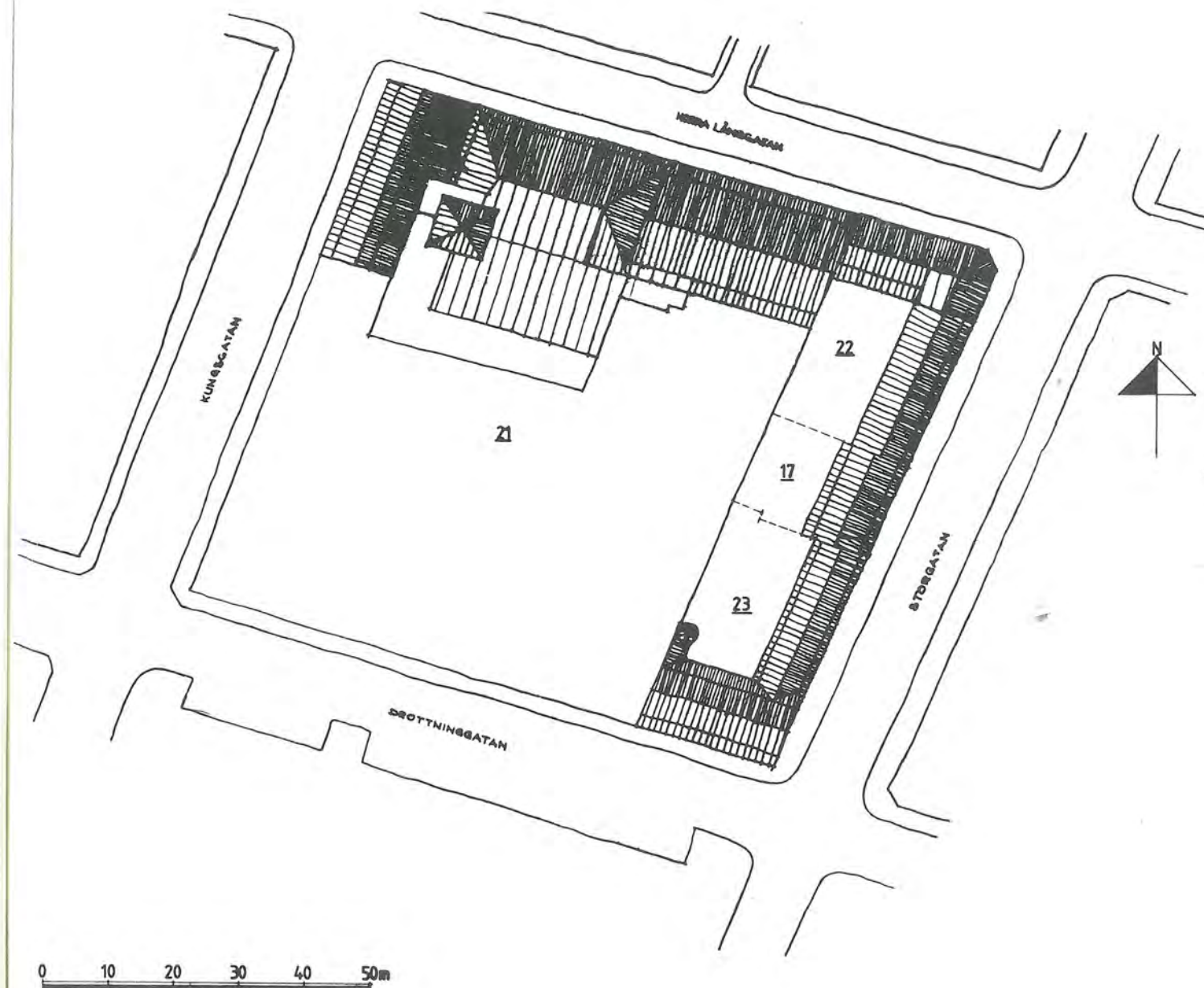
funktion: bostad, kontor

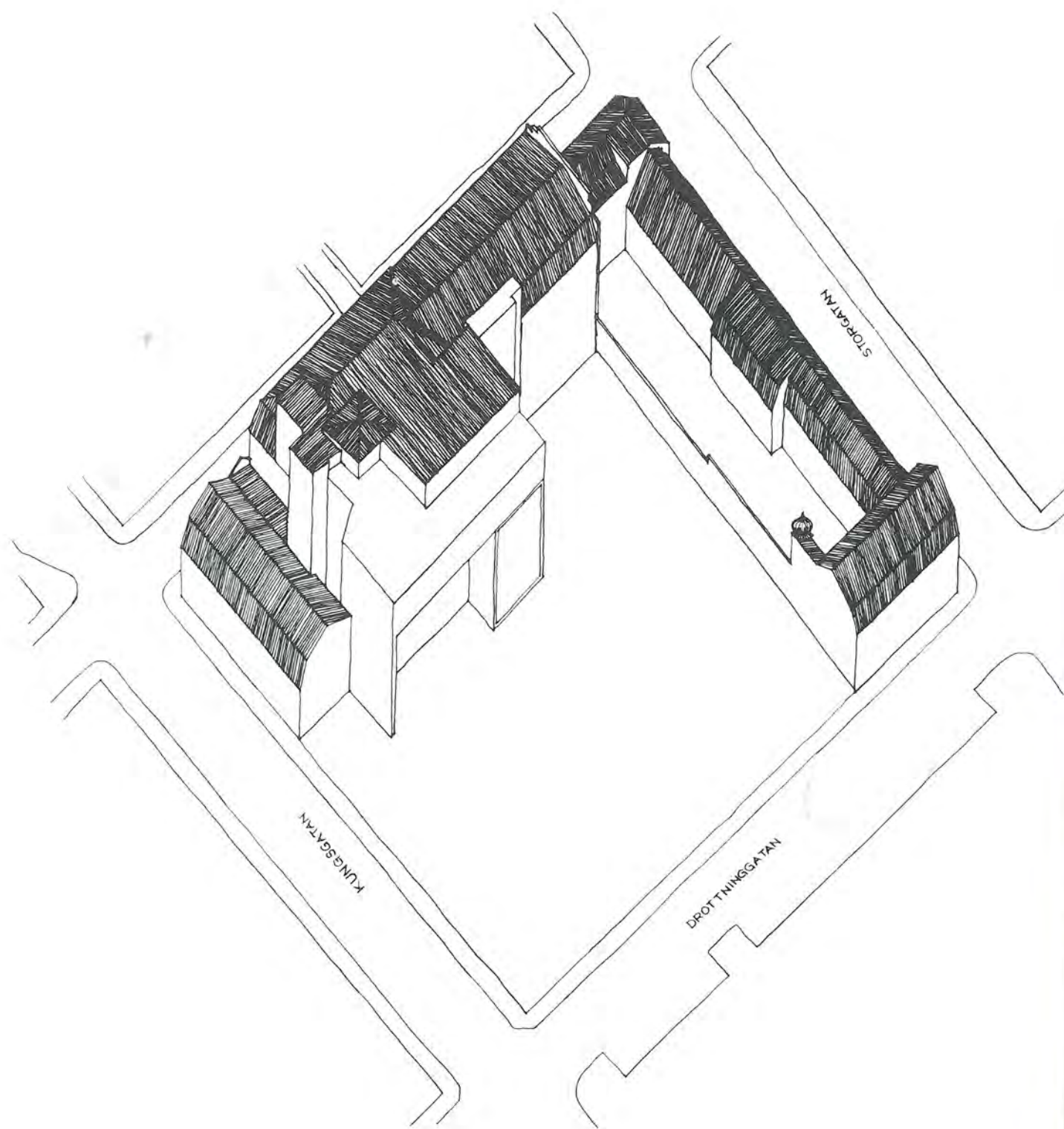
ändringar: 1818-97 läroverk. Takkupor
1960-tal

kondition: fasad, fönster, dörrar II

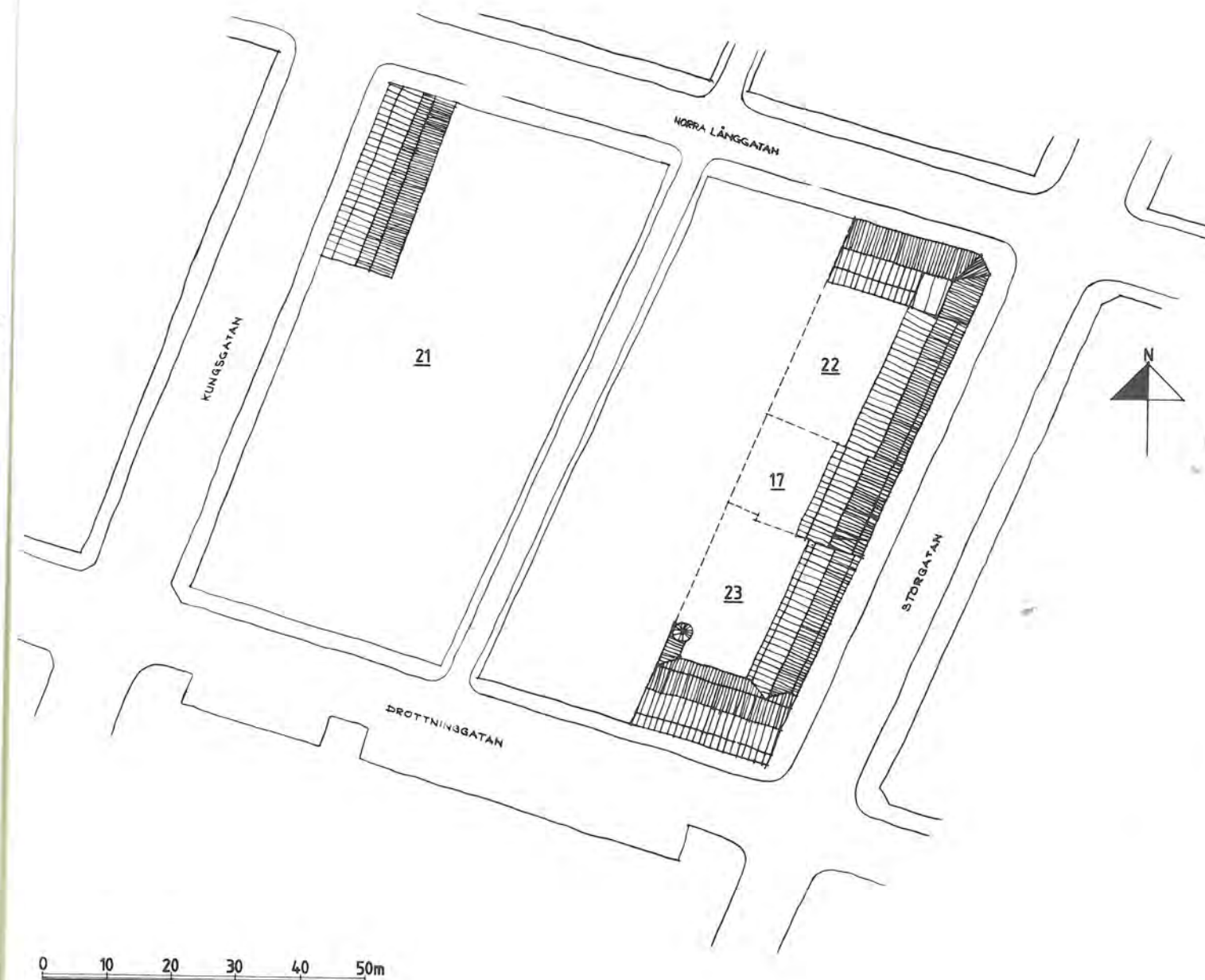
förslag: bör bibehållas intakt

Fasaden skyddad enl Kungl Maj:ts beslut
20 juni 1935 m fl

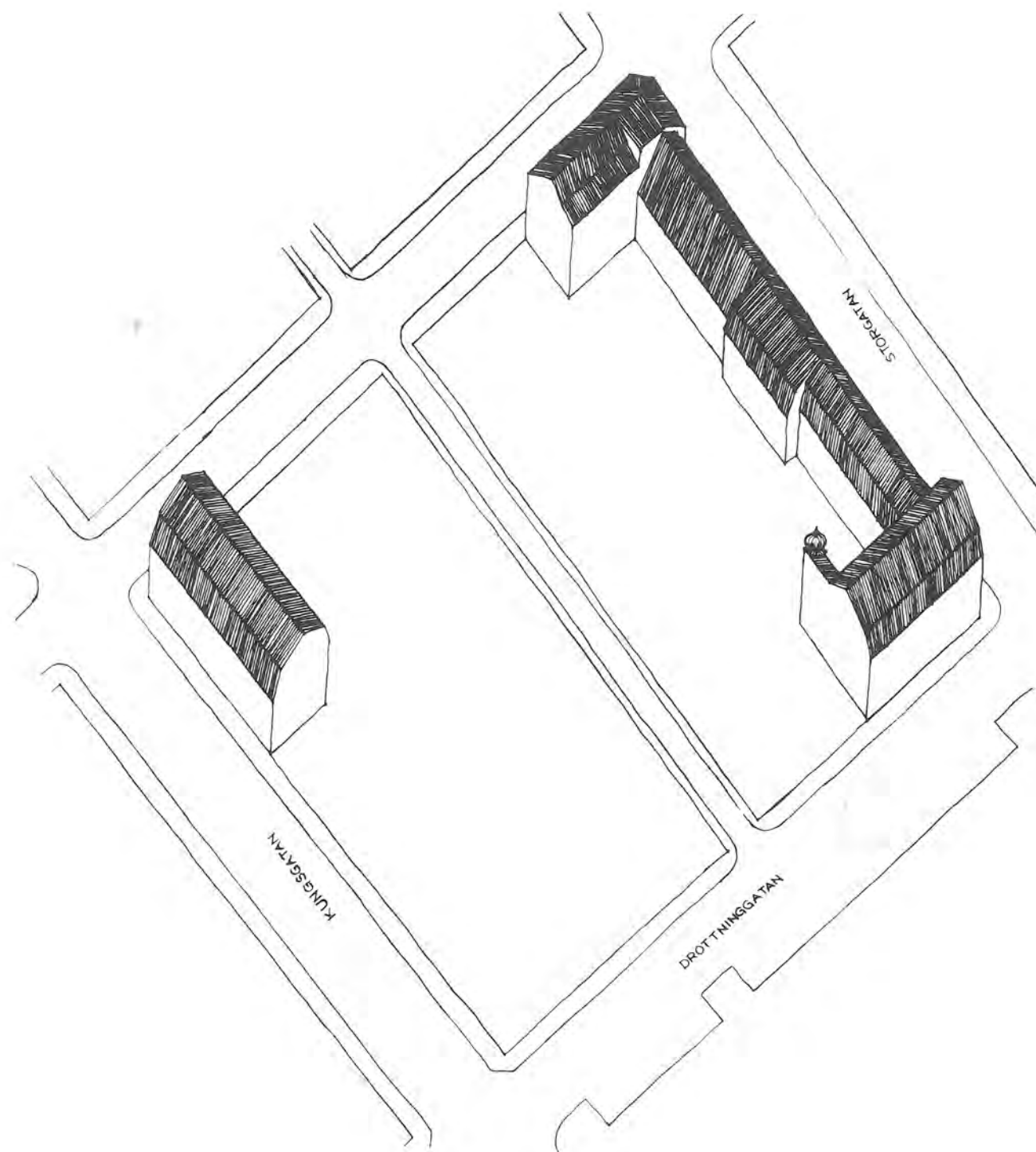




KVARTERET KUNG KARLS VARV:
Nuvarande utseende



KVARTERET KUNG KARLS VARV:
Föreslaget utseende



KVARTERET KUNG KARLS VARV:
Föreslaget utseende

KVARTEREN KÖPMANNEN, GAMLA STRANDEN OCH GRÄSET

Den medeltida stadsgränsen genomskar nuvarande Norra Långgatan. Strandlinjen före 1749 tangerade nuvarande Drottninggatan. Området där emellan utlägges 1749 till en romboid kvartersform - kv "Gamla Stranden". Gräns i öster utgör de skisserade befästningsverken och i väster Storgatan (f d Östergatan).

Under 1750-talet inritas liksom i flertalet kvarter en gränd - Fiskargränden - i nordsydlig riktning.

I 1805 års stadsplan utvidgas kvarteret i östlig riktning då Trädgårdsgatan ritas in. Västra hälften har erhållit namnet "Köpmannen" under senare tid.

Kvateret Gräset genomskäres diagonalt av den gamla strandlinjen. I kvarterets nordvästra del har en av de bastioner legat som vid 1600-talets mitt byggts i anslutning till den medeltida stadsvallen. Då de planerade fästningsverken ej förverkligas under 1700-talet utlägges kvarteret Gräset i 1805 års stadsplan. Öster därom planeras parkområde i de flikiga vall-lotterna.

Köpmannen är ett hårt exploaterat kvarter med en mängd gårdshus och små gårdar. Husen utmed Storgatan är höga och med utsmyckade fasader. Trots olika byggnadsperioder har gatan en homogen prägel av klassicism. Knappt en handfull områden av likartad karaktär finns bevarade från den stora utbyggnadsperioden 1850-1900 då formspråket huvudsakligen var klassiskt. Utmed Fiskargränden är husen av enklare typ och med enklare dekor. Det var hit hantverkarna visades då de ej som de välbärgade handelsmännen förmådde uppföra grundmurade fransk-klassicismiska tvåvåningshus under 1700-talet.

Förslag:

Förslag till sanering av kvarteret har upprättats och genomförandet av denna har påbörjats i kvarterets södra del.

Saneringen innebär att en stor del av gårdsbebyggelsen rivs för att man skall få större friytor och bättre ljusförhållanden. Gatuhus, av vilka flera är i relativt dåligt skick p g a bristande underhåll, byggs om till modern standard och fasaderna göres i ordning.

Då rivningarna ger kvarteret större möjligheter att tillgodose behovet av lekplats och andra bostadskomplement kan kvarteret efter sanering fungera som bostadskvarter på ett utmärkt sätt. Parkering kan erhållas i Tempos parkeringshus i kv Gamla Stranden.

Gamla Stranden fullbebygges 1750-1850 i huvudsakligen lågskalig putsarkitektur. I norr och öster uppföres några större magasin i synligt korsvirke. Under 1960-talet har södra delen rivits bort till förmån för parkering. I norr finns 1700- och 1800-talsbebyggelsen kvar. Gårdarna är små och husen rymmer få bostadslägenheter.

Förslag:

I samband med Tempos utbyggnad kommer kvarteret att sammanbindas med kv Gräset. Se därför nedan.

Kvarteret Gräset innehöll kronotomter och fick ej byggas förrän omkring 1860. Under 1870-talet inköper Landskrona nya mekaniska verkstad merparten av kvarteret. Stora verkstäder uppföres i söder och klassicistiskt dekorerade tvåvåningshus i norr. Då Tempo uppföres 1961 rives hela kvarteret utom hörnfastigheten 6-7 (14) från 1862 resp 1945. I den äldre fastigheten som för närvarande står tom finns en f d direktörsbostad inredd av Frans Ekelund omkring 1920 med många fina detaljer.

Förslag:

Vid den förestående utbyggnaden av Tempos varuhus med tillhörande parkeringshus, kommer hela tomt 13 i kv Gräset samt den nu icke bebyggda tomt nr 18 i kv Gamla Stranden att tagas i anspråk. Dessutom kommer en överfart att anordnas mellan de båda anläggningarna medan den söder därom liggande biten av Trädgårdsgatan igenlägges för trafik.

I anslutning härtill föreslås en ensidig bostadsbebyggelse på utrymmet mellan det nya P-huset och Fiskargränden för att rädda den känsliga miljön utmed kv Köpmannen. Då 1700-talsmagasinet på tomt nr 16 är i tämligen dåligt skick, skulle vid en rivning av detta, den nya bostadsbebyggelsen fortsätta med en bostadsenhet in på denna tomt. Gårdsbyggnaderna på tomt nr 16 rensas bort, härvid kan samtliga gårdar i norra delen av kvarteret sammanbindas och en trevligare gårdsmiljö skapas. Alla övriga hus i kvarteret bör behållas. 1700-talshuset på tomt nr 16 är i behov av reparation och eventuell upprustning. Det gamla Post- och telegrafhuset på tom nr 15 är ett av de få kvarvarande Fredrik Sundbärghusen inom området och därför särskilt bevaringsvärt. Det kan användas för kontorsändamål.

I kv Gräset bör lämplig användning för det tomma huset på tomt nr 14 övervägas, lyxbostad eller kollektivbostad? Det är viktigt att inredningen tas till vara. Tillhörande gård är fin men störs av Tempos kylanläggning.

Trafikstörningar kan ej undvikas från Järnvägsgatan, Norra Långgatan samt Trädgårdsgatan. Parkering kan erhållas vid dubbelutnyttjande av Tempos parkeringsanläggning. Närlekplats anordnas på de sammanslagna gårdarna i kv Gamla Stranden. Närbelägen större lekplats finns i norra delen av Teaterparken.



GAMLA STADEN 2

ursprung: klassicism 1880-tal
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: återställt till äldre utseende 1976
 förslag: ny färgsättning i överensstämmelse med byggnadens stil. Bör i övrigt bibehållas intakt



GAMLA STADEN 3

ursprung: 1800-talsdekor, 1700-tal 1752
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: skiffer/eternit mot gård
 funktion: bostad
 ändringar: fasaden helt ombyggd under 1800-talets slut. Tornet, dekoren och tredje vån sekundära
 kondition: källare II
 förslag: ändrad färgsättning



GAMLA STADEN 4

ursprung: klassicism 1880-tal
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: ombyggt i ursprunglig stil 1974
 förslag: bör bibehållas intakt



GAMLA STADEN 5 OCH 6

ursprung: nyrenässans 1898
 fasad: gul fasadtegel på mursten
 tak: plåt
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: under ombyggnad
 förslag: total upprustning önskvärd



GAMLA STADEN 6

ursprung: klassicism 1880-tal
 fasad: målad, slät- och spritputsad mursten
 tak: tegel på fri läkt
 funktion: bostad, kontor
 kondition: grund, stomme, tak, yttertak, källare, fasad, plåt, fönster, dörrar, bjälklag, snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt



GAMLA STADEN 7

ursprung: klassicism C M Gerdström 1880-tal
 fasad: målad slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: handel, bostad, kyrka
 ändringar: bottenvåningen omändrad. Ombyggt 1953-55
 kondition: yttertak, fasad, fönster II
 förslag: upprustas. Skyltfönstren ändras



GAMLA STADEN 8, Slottsgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1754
fasad: målat, slätputsat korsvirke
och mursten
tak: plåt
funktion: handel, bostad
ändringar: attikavåning och dekor
från sekelskiftet.
Plåtinklädsel 1971
kondition: fönster, ytterdörrar II
förslag: attikavåningen ombygges



GAMLA STADEN 8, Norra Kyrkogränden

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1754
fasad: gul fasadtegel på korsvirke
tak: tegel på fri läkt
funktion: bostad, lager
ändringar: ny fasad i nyrenässans vid
sekelskiftet 1900. Döljer
två äldre byggnader
kondition: takstol, yttertak, fönster II
förslag: kan upprustas till bostäder



GAMLA STADEN 9

ursprung: klassicism 1880-tal
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: eternit
funktion: handel, kontor
ändringar: 1954 ändring i fasaden.
Ombyggnad 1970

Gårdshus från 1858 ingår i komplexet



GAMLA STADEN 10

ursprung: 1900-talsdekor. 1700-tal
1792
fasad: målat, slätputsat korsvirke
tak: eternit
funktion: bostad, industri, hantverk
ändringar: korsvirkesdekor troligen
från 1908



GAMLA STADEN 11

ursprung: P Broberg 1963
fasad: målad fasadtegel
eternit och trä
tak: tegel
funktion: bostad

Gårdshus från 1700-talet



ERIK DAHLBERG 1, Rådhusstorget

ursprung: odecorerad puts 1845
 fasad: målad, slätputsad mursten
 mot gata
 tak: tegel på fri läkt
 funktion: bostad, handel
 ändringar: tidigare magasin. Helt
 ombyggt 1880 i klassicism.
 Bottenvåningen förändrad
 bl a 1908 och 1920
 kondition: yttertak och fasad II
 förslag: bör bibehållas intakt



ERIK DAHLBERG 1, Östergatan

ursprung: synligt korsvirke 1845
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: målad plåt
 funktion: handel
 ändringar: ursprungligen stall.
 1908 biograf. Ny fasad
 i klassicism 1913. Bio-
 grafsalongen disponeras
 av bokhandeln
 kondition: stomme (gården), fasad,
 skorstenar II
 förslag: skyltsanering. Bibehålles
 i övrigt intakt



ERIK DAHLBERG 17 (2)

ursprung: odecorerad puts 1800-50
 fasad: målad, slätputsad mursten
 sockel: klinkers
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel
 ändringar: ursprungligen bostad.
 Klassicistisk dekor 1905
 och 1920. Bottenvåningen
 ombyggd
 förslag: skyltsanering



ERIK DAHLBERG 3, Östergatan

ursprung: odecorerad puts 1862-78
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: handel
 ändringar: f d bostad. Putsdekor 1912.
 Skyltfönster
 kondition: fasad, plåt II
 förslag: Övervåningens fönster minskas



ERIK DAHLBERG 14, Östergatan

ursprung: klassicism 1878-1900
 fasad: målad fasadtegel och puts
 tak: papp
 funktion: handel, bostad
 ändringar: ombyggt 1970. Sammanbyggt
 med Östergatan 10, se nedan.

ursprung: Filip Lundgren 1970
 fasad: betong/eternit
 tak: papp
 funktion: handel, bostad
 förslag: taket på den äldre hus-
 kroppen markeras



ERIK DAHLBERG 15, Östergatan

ursprung: odecorerad puts 1800-1850(?)
 fasad: målad, slätputsad mursten
 sockel: klinkers
 tak: eternit
 funktion: bostad, handel
 ändringar: klassicistisk dekor 1907.
 Balkong borta. Botten-
 våningen tidigare putsad
 kondition: takstol, tak, plåt II



KÖPMANNEN 1, Fiskargränden

ursprung: odecorerad puts 1804
 fasad: målad, slätputsad mursten.
 korsvirke
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: ombyggt 1977. Tidigare in-
 gång mitt på fasaden



KÖPMANNEN 1, Drottninggatan

ursprung: odecorerad puts 1864
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: återställt i ursprungligt
 skick 1977
 förslag: porten täckmålas



KÖPMANNEN 2

ursprung: klassicism 1875-77
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel
 ändringar: bottenvåningen förändrad.
 Ombyggt 1976
 förslag: fönstren täckmålas



KÖPMANNEN 3 - 4

ursprung: klassicism med jugendinslag
 F Sundbärg 1903
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: plåt
 funktion: bostad, handel
 ändringar: bottenvåningen 1960
 kondition: stomme, fasad, plåt,
 fönster II
 förslag: upprustas

Gårdshus från 1780-1805 i korsvirke
 (skorsten III)



KÖPMANNEN 5

ursprung: 1800-tals-dekor. 1700-tal
 1782
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel/papp mot gård
 funktion: bostad, handel. Tomt
 ändringar: dekor och tredje våning
 1800-talets slut.
 Bottenvåningen 1900-tal
 kondition: fasad, plåt, fönster,
 dörrar, skorstenar II
 gårdsfasad, snickerier III
 förslag: upprustning önskvärd

Gårdshus från 1782 i korsvirke



KÖPMANNEN 6

ursprung: klassicism 1856-61
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel/papp mot gård
 funktion: hantverk, handel. Tomt
 ändringar: ombyggt 1911-14. Skrädderi.
 Ursprungligen bostad.
 Dekoren borttagen
 kondition: stomme, fasad, bjälklag II
 plåt, fönster, trappor,
 snickerier III



KÖPMANNEN 7

ursprung: funkis-stil 1938-39
Claes Almqvist

fasad: röd fasadtegel puts mot gård
sockel: slätputs
tak: tegel

funktion: bostad, handel

ändringar: fasadtegel 1976

förslag: fasaden bör slmmas



KÖPMANNEN 8, Norra Långgatan

ursprung: odekorerad puts 1762

fasad: målad, slätputsad korsvirke
tak: tegel på fri läkt

funktion: handel

ändringar: f d bryggargård. Ombyggt
1908 och 1976. Bottenvåningen
förändrad

kondition: tak, skorstenar II

förslag: skyltsanering



KÖPMANNEN 8, Fiskargränden

ursprung: odekorerad puts 1762

fasad: målad, slätputsad korsvirke
tak: tegel på fri läkt

funktion: hantverk, handel

ändringar: ursprungligen lager. Till-
byggt 1780-1805. Fönster
och dörrar till vänster om
porten sekundära. Fasaden
renoverad 1976

kondition: tak, fönster, bjälklag, skor-
stenar, snickerier II

förslag: nya fönstren spröjsas.
Bibehålles i övrigt intakt



KÖPMANNEN 9

ursprung: odekorerad puts 1757

fasad: målat, slätputsat korsvirke
synligt mot gård
tak: tegel på panel

funktion: lager

ändringar: f d bostad

kondition: fasad(gård), fönster, dörrar,
bjälklag, skorstenar, snicke-
rier II

förslag: bör bibehållas intakt

Gårdshus i korsvirke 1760-talet. Kuller-
sten. Utgör tillsammans med nr 8 en av
få bevarade köpmansgårdar



KÖPMANNEN 10

ursprung: 1800-tals-dekor. 1700-tal
1756

fasad: röd fasadtegel på korsvirke
sockel: slätputs
tak: betongpannor

funktion: bostad, service

ändringar: nyrenässansfasad vid sekel-
skiftet. Bottenvåningen om-
byggd

kondition: fasad, plåt, fönster II

förslag: porten täckmålas



KÖPMANNEN 11

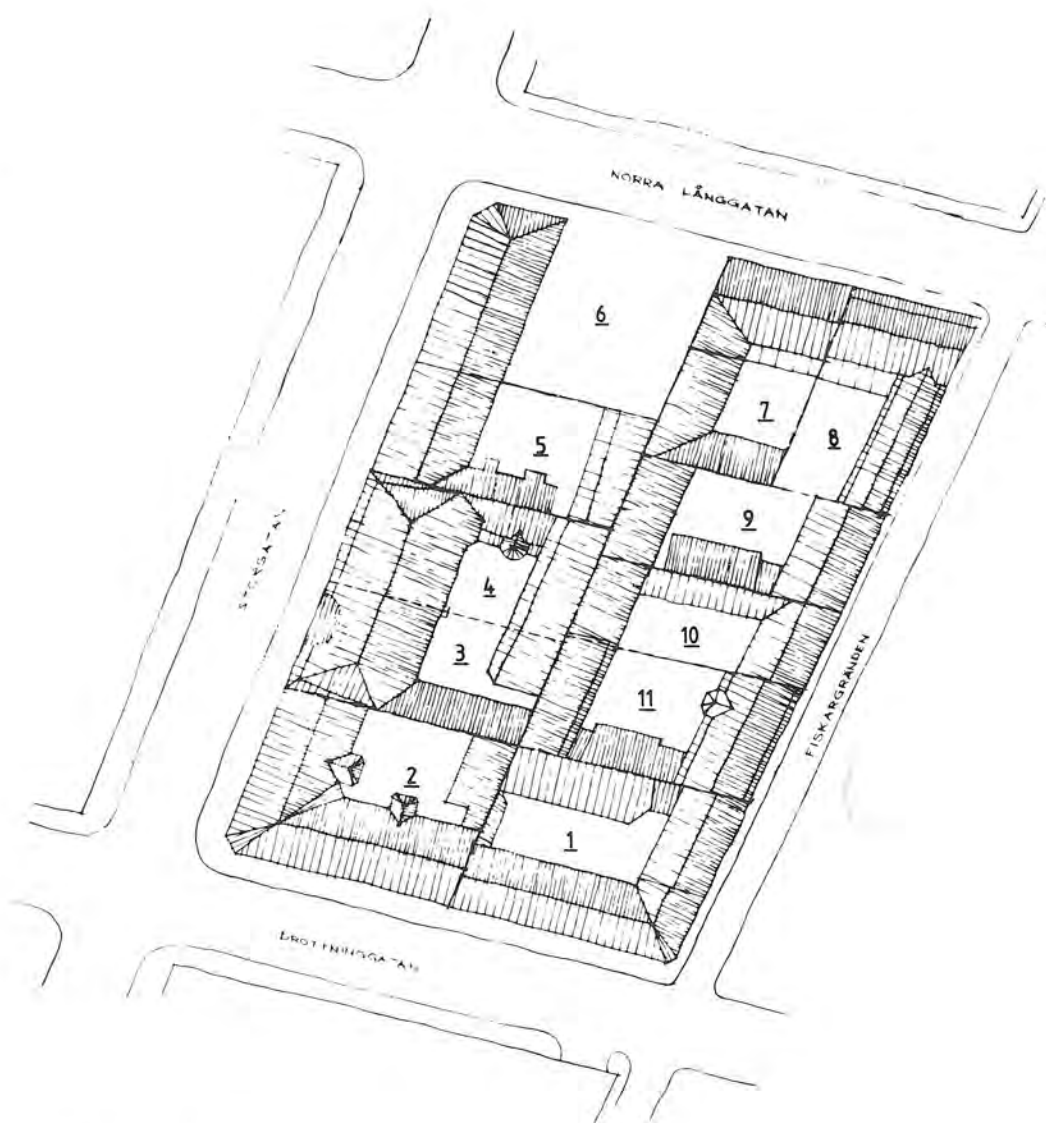
ursprung: tegel i nyrenässans omkr 1900

fasad: slätputsad, målad mursten,
tegel mot gård
tak: tegel

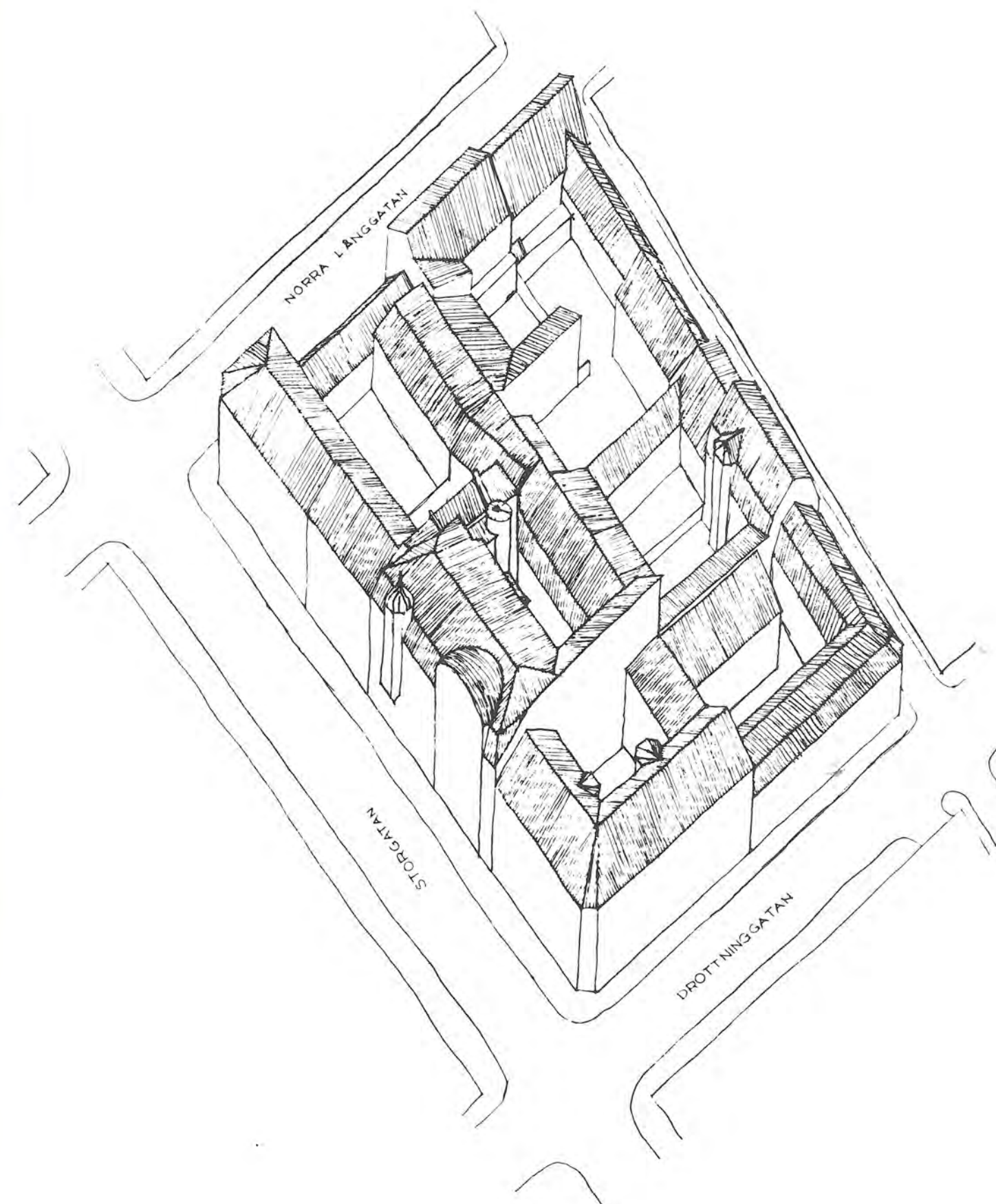
funktion: bostad

ändringar: ombyggt 1977. Ursprungligen
synligt tegel

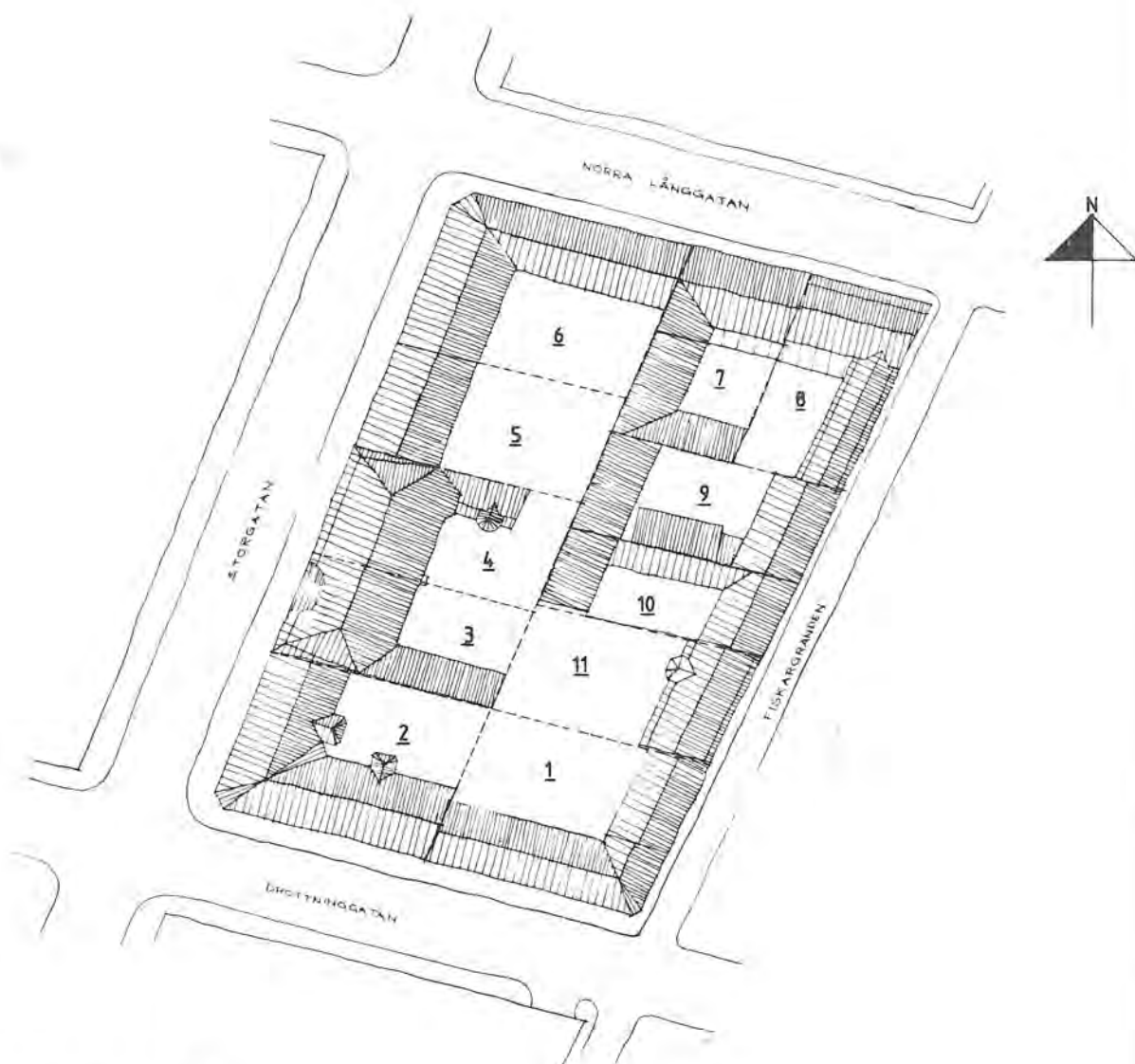
förslag: porten täckmålas



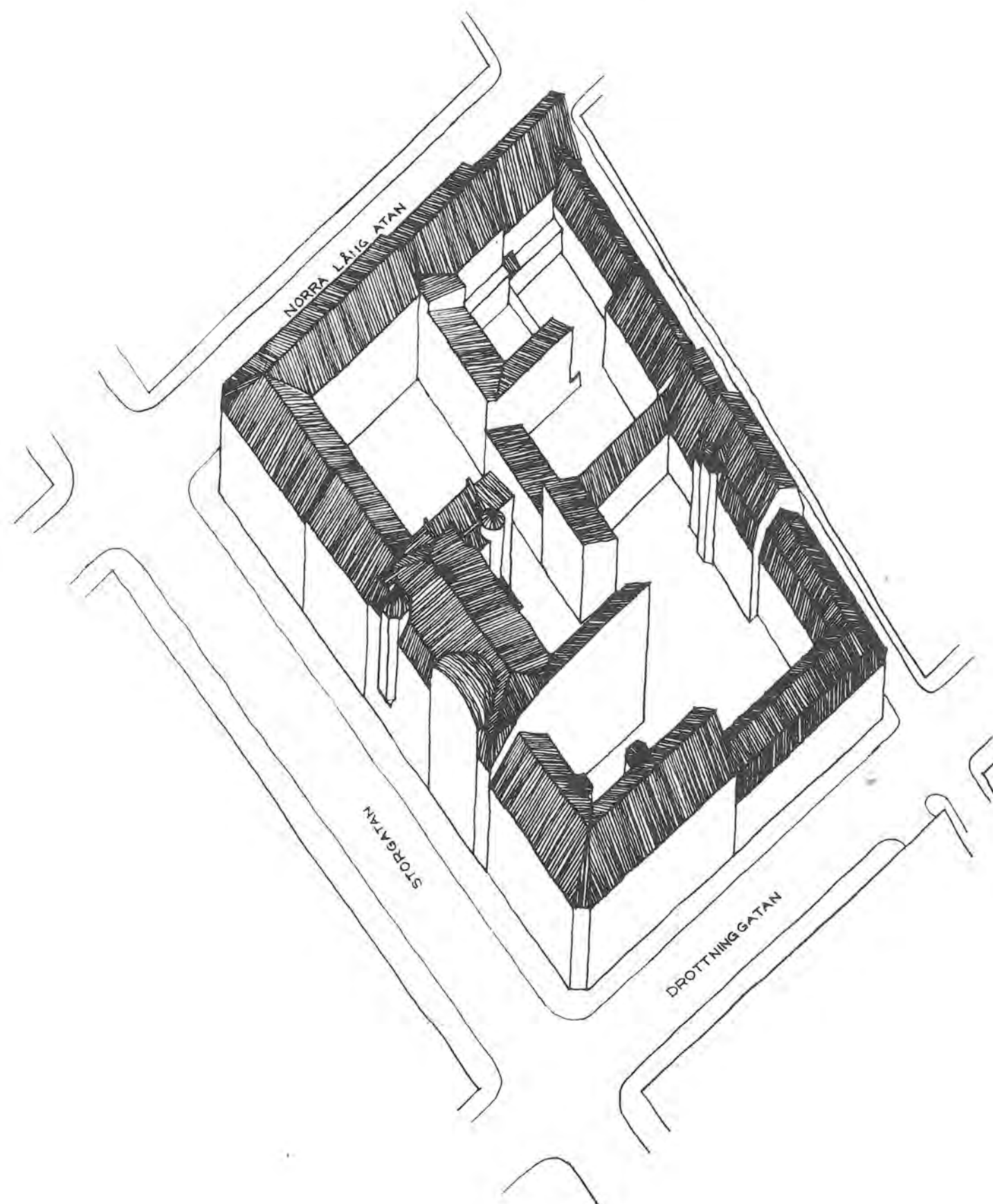
KVARTERET KÖPMANNEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET KÖPMANNEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET KÖPMANNEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET KÖPMANNEN:
Föreslaget utseende



GAMLA STRANDEN 3

ursprung: klassicism 1883
 fasad: målad, slätputsad mursten
 funktion: redaktion, samlingslokal
 ändringar: tidigare bostad. Påbyggt 1897. Ombyggt 1946. Bottenvåningen förändrad
 kondition: grund, fasad, plåt, fönster, snickerier II
 förslag: upprustas



GAMLA STRANDEN 15, Norra Långgatan

ursprung: nationalromantik F Sundbärg 1914
 fasad: ädelputsad mursten (slät mot gård)
 sockel: granit
 tak: tegel/papp mot gård
 funktion: bostad
 ändringar: f d post och telegraf
 kondition: vinden fungerar som duvslag
 förslag: bör bibehållas intakt.



GAMLA STRANDEN 15, Trädgårdsgatan

ursprung: korsvirke 1851
 fasad: målat, slätputsat korsvirke, bräder i korsvirkesmönster
 tak: skiffer/papp
 funktion: handel, service, lager
 ändringar: ursprungligen magasin. Hälften rivet 1900-20. Sekundär panel. Bottenvåningen ombyggd
 kondition: tak, fasad, plåt, fönster, dörrar, skorstenar II
 förslag: upprustas. Bör bibehållas intakt



GAMLA STRANDEN 16, Fiskargränden

ursprung: odecorerad puts 1753
 fasad: målad, slätputsad mursten och korsvirke
 tak: tegel på fri läkt
 funktion: lager
 ändringar: ursprungligen bostad. Bottenvåningen omgjord
 kondition: grund, stomme, takstol, skorstenar II
 tak, fasad, plåt, fönster, dörrar, bjälklag III



GAMLA STRANDEN 16, Norra Långgatan

ursprung: 1800-tals-dekor. 1700-tal 1765-73
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel
 ändringar: dekor 1800-talets slut. Bottenvåning och takkupor 1900-tal
 kondition: grund, stomme, fasad, fönster II
 förslag: upprustas



GRÄSET 13

ursprung: T Möller 1961
 fasad: betong
 tak: papp (?)
 funktion: handel, Tempo
 kondition: snickerier II



GRÄSET 14, Järnvägsgatan

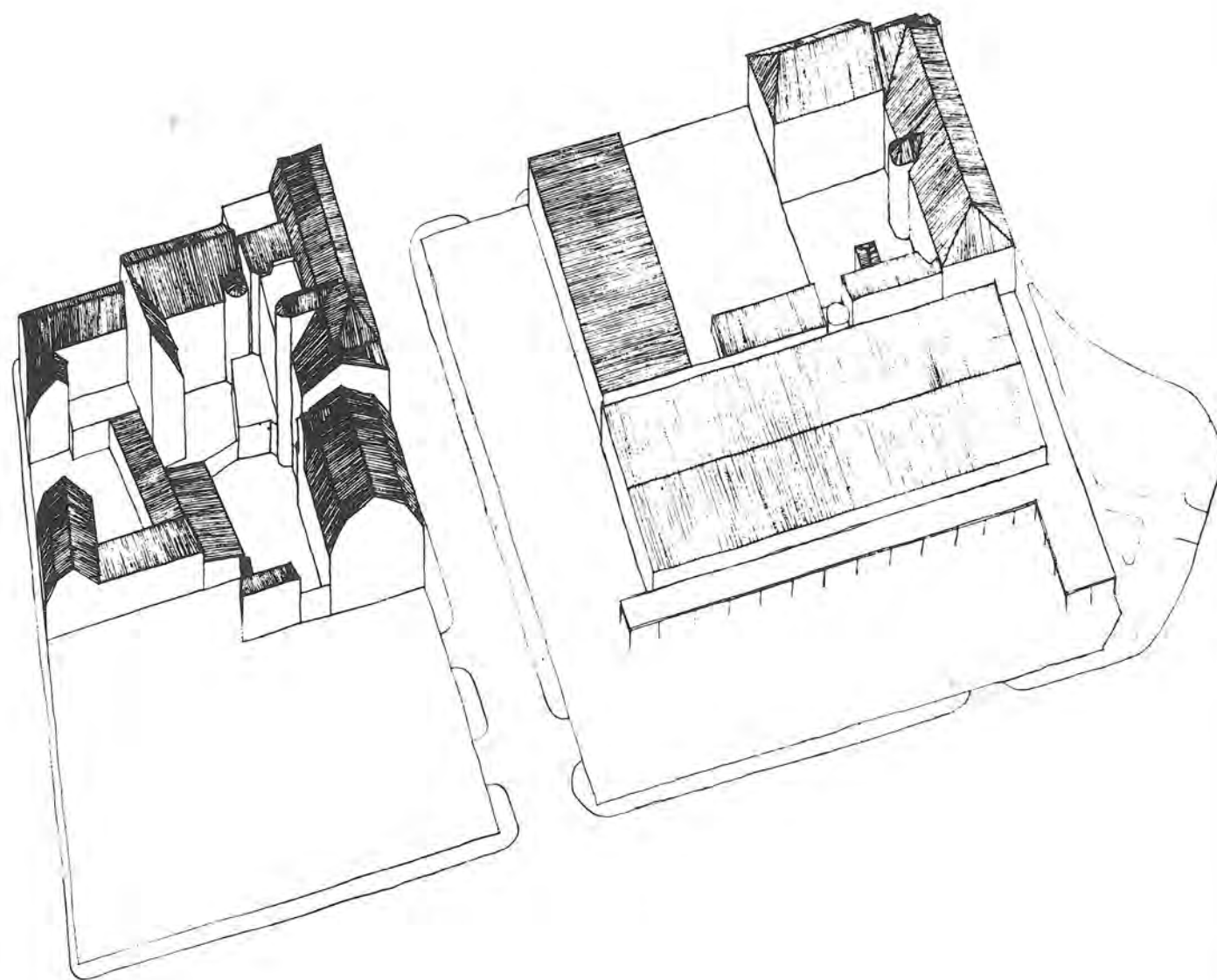
ursprung: empire 1864
 fasad: sprutputsad mursten
 tak: tegel på panel
 funktion: bostad. Tomt
 ändringar: ombyggt av Frans Ekelund
 på 1910-talet
 kondition: plåt, fönster, snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt



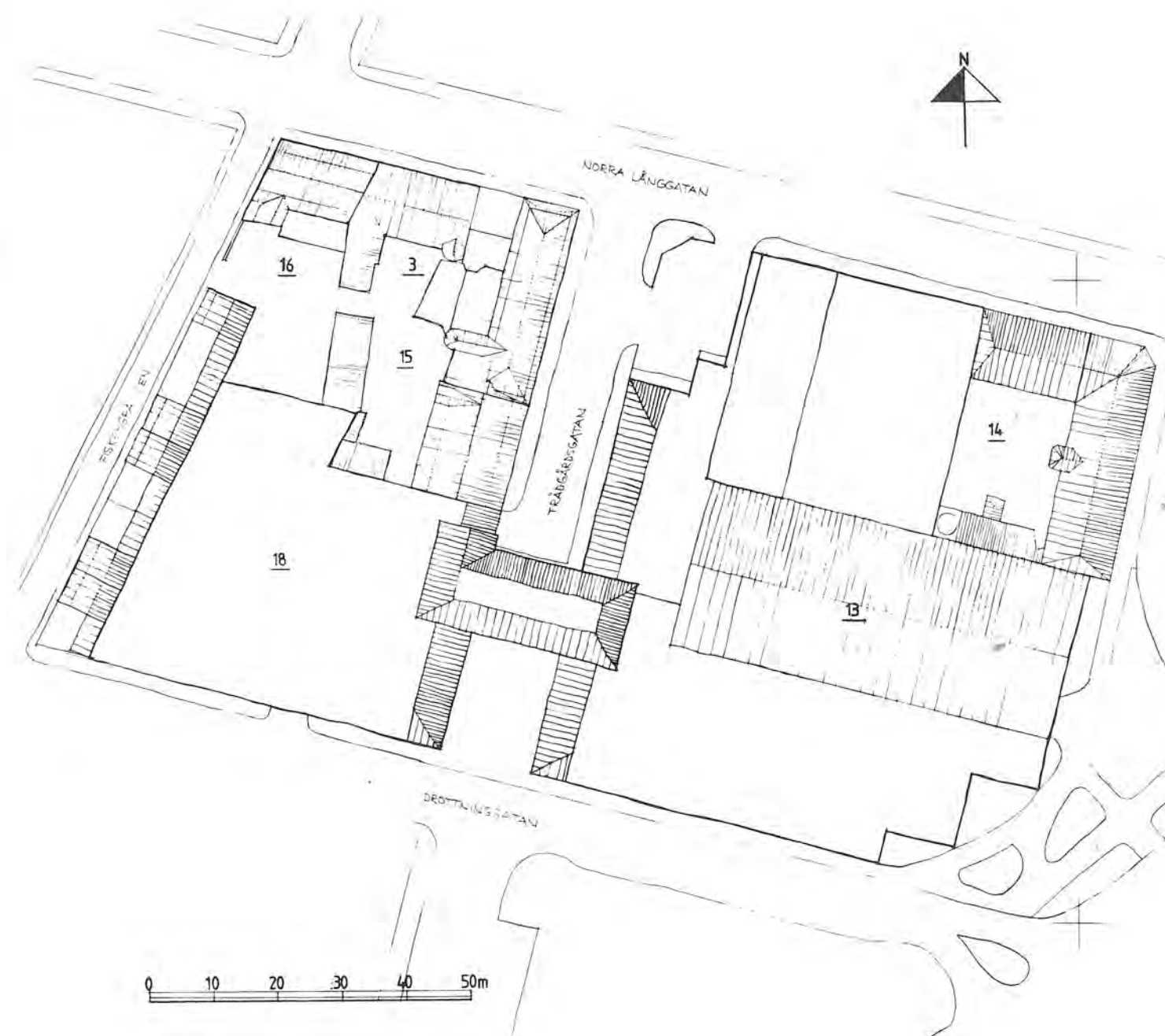
GRÄSET 14, Norra Långgatan

ursprung: F Ekelund 1945
 fasad: sprutputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 kondition: plåt II

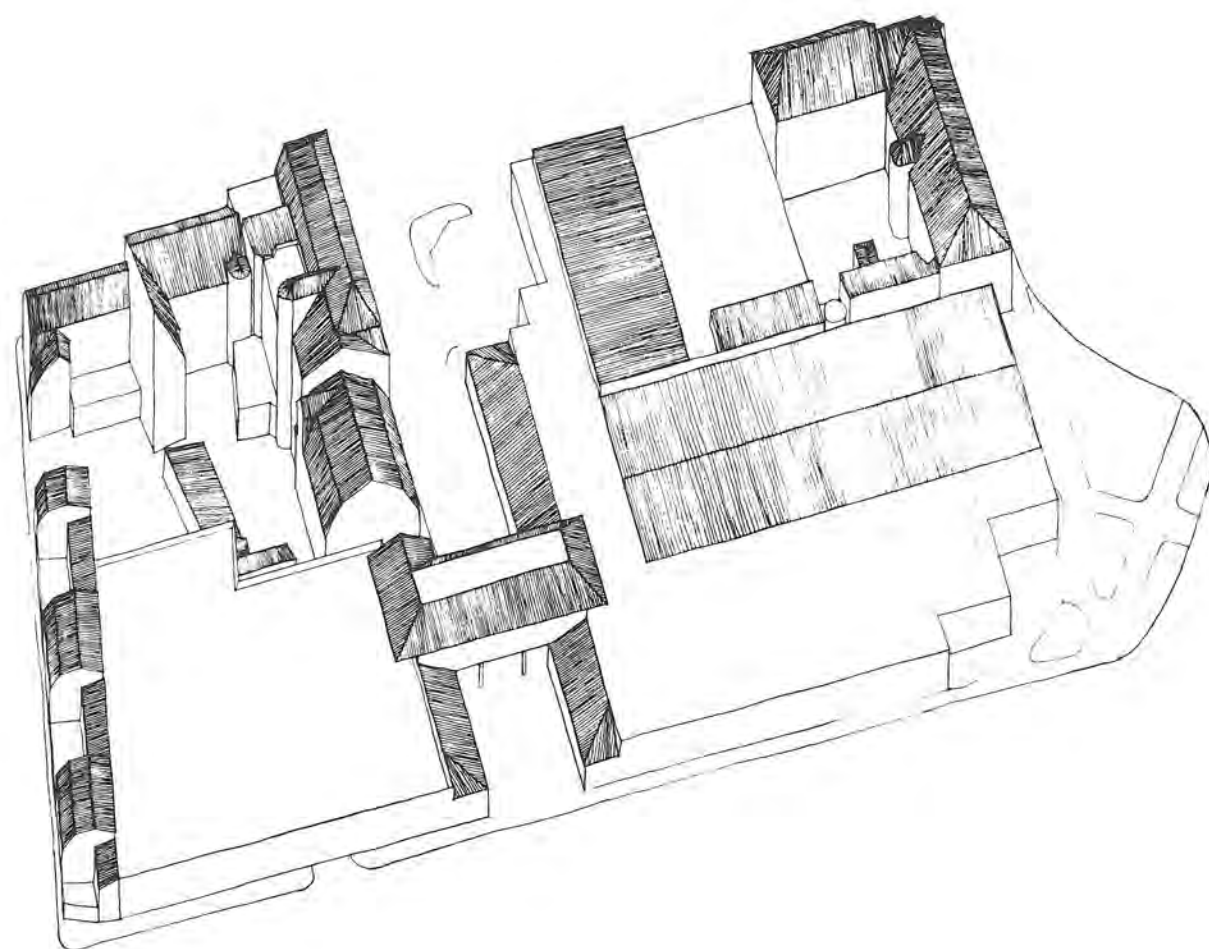




KVARTEREN GAMLA STRANDEN OCH GRÄSET:
Nuvarande utseende



KVARTEREN GAMLA STRANDEN OCH GRÄSET:
Föreslaget utseende



KVARTEREN GAMLA STRANDEN OCH GRÄSET:
Föreslaget utseende

KVARTEREN GRÄSANDEN OCH VILDANDEN

Kvarteren som ligger på gammal havsbotten stadsplaner läggs inte förrän 1805. I 1749 års plan var området tänkt som en förlängd axel i det projekterade kanalsystemet. Vid stadsplanläggningen förlänges kvarteren - då under namnet Anden - åt öster till nuvarande Trädgårdsgatan.

Kvarteret Gräsanden bebygges i början av 1800-talet med enkla putsade korsvirkeslängor. Vid 1800-talets mitt ersättes dessa av byggnader i klassicistisk stil uppförda av den kände byggmästaren Andreas Lindh. Hela kvarteret jämnas med marken då Supra:s huvudbyggnad uppföres 1966-67.

Kvarteret Vildanden bebygges med lågskaliga hus från 1800-talets början till 1917. I öster har Hotell Bristol ersatts av en systembutik 1977.

Kvarteret domineras idag av systembolagets nya byggnad samt en möbelaffär. Den nordvästra halvan av kvarteret där möbelaffären ligger har en mycket tät bebyggelse i en till två våningar. Husen på fastighet nr 7 är i mycket dåligt skick och kan endast restaureras till mycket stora kostnader.

Förslag

Vid nybyggnation måste hänsyn tagas till Fiskargrändens ursprungliga karaktär i fråga om skala och fasadutformning. Fastigheten nr 6 bör rustas upp. Den kan utgöra ett viktigt miljöinslag i den i övrigt nybyggda gatan. Då kvarteret är litet och därmed har små friytor är det mindre lämpligt för bostadsändamål. En möjlighet är att utnyttja kvarteret för affärsändamål med ett visst inslag av bostäder i de övre våningarna.



VILDANDEN 3 och 9

ursprung: A Magnusson 1977
 fasad: röd fasadtegel
 tak: tegel
 funktion: systembolag



VILDANDEN 6

ursprung: medeltidsromantik 1863-66
 fasad: målat tegel med puts-
 dekor
 tak: tegel
 funktion: bostad. Tomt
 ändringar: tidigare oputsad mur.
 Glasad fotoateljé överst.
 Bottenvåningen ombyggd 1913.
 kondition: stomme, fasad, fönster,
 snickerier II
 förslag: upprustas



VILDANDEN 7, Prästgatan

ursprung: tegel med putsdekor/nyrenässans
 efter 1876
 fasad: röd fasadtegel med putsdekor
 tak: tegel på fri läkt
 funktion: lager
 ändringar: f d bostad
 kondition: stomme, fönster, fasad, skor-
 stenar II
 tak, plåt, dörrar, snickerier
 III
 förslag: upprustas eller rives



VILDANDEN 7, Fiskargränden

ursprung: odecorerad puts eller målad
 tegel 1850-talet (?)
 fasad: målad tegel, puts mot gård
 tak: tegel/papp mot gård
 funktion: lager
 ändringar: eventuellt ny gatufasad.
 Ursprungligen bostad
 kondition: grund, stomme, takstol, ytter-
 tak, fasad, fönster, skor-
 stenar II
 förslag: upprustas eller rives



VILDANDEN 8, Fiskargränden

ursprung: odecorerad puts 1859
 fasad: ädelputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: handel
 ändringar: f d bostad. Fasaden ombyggd
 flera gånger
 kondition: grund, stomme fönster II



VILDANDEN 8, Drottninggatan

ursprung: nationalromantik 1917
 fasad: röd fasadtegel och slätputsad
 dekor
 tak: tegel/plåt
 funktion: handel
 ändringar: tidigare Sydsvenska biljett-
 tryckeriet
 kondition: tak II
 förslag: bör bibehållas intakt

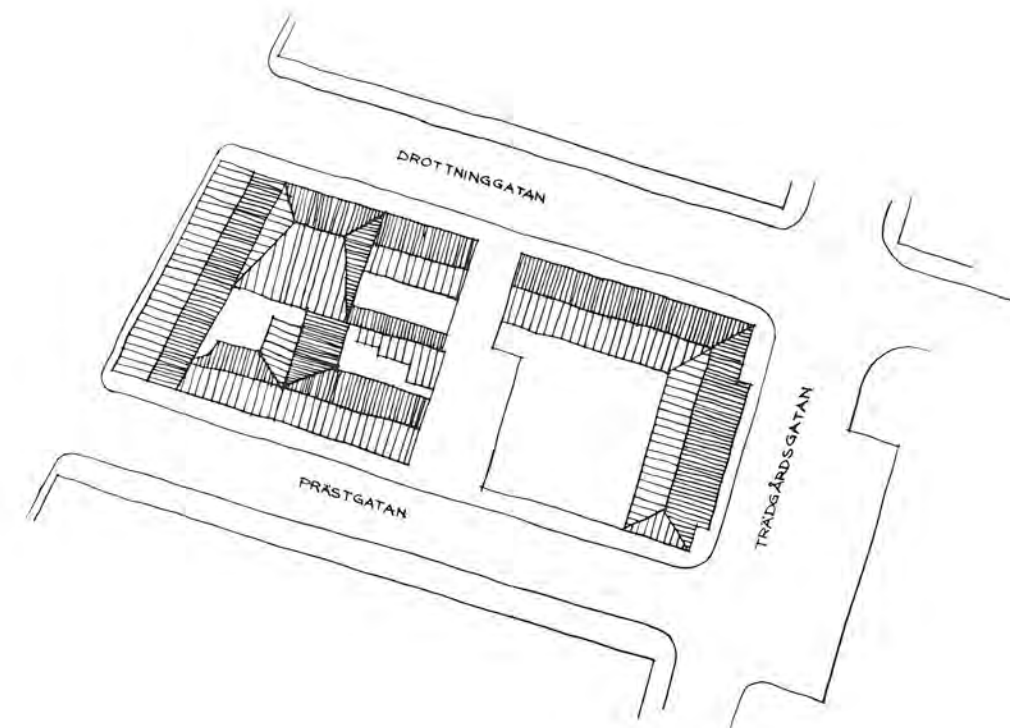
VILDANDEN 8, Drottninggatan

ursprung: odecorerad puts 1863
 fasad: ädelputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: handel
 ändringar: tidigare bostad. Fasaden
 ombyggd omkr 1920
 kondition: fasad, fönster, skorstenar II

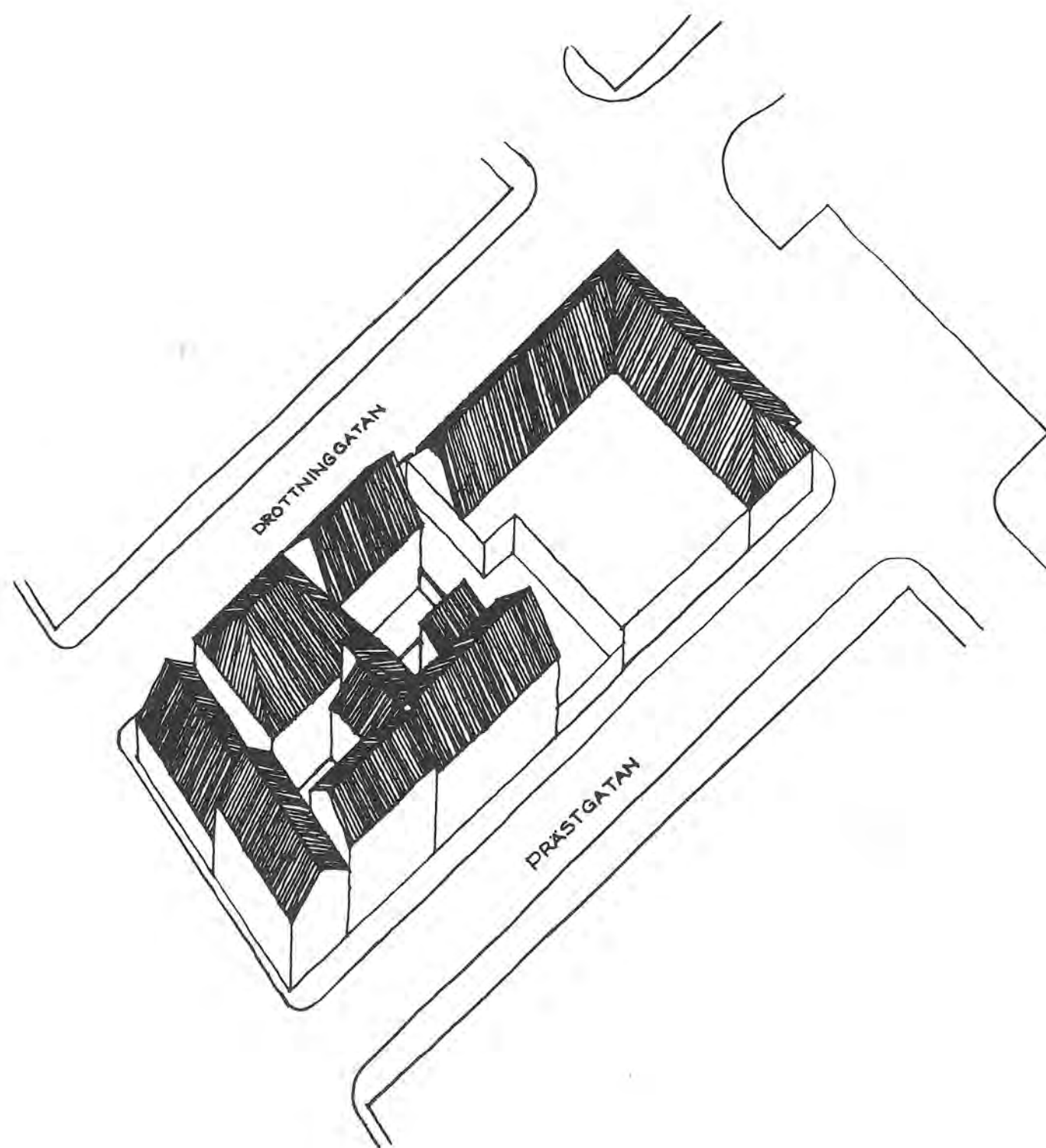


GRÄSANDEN 5

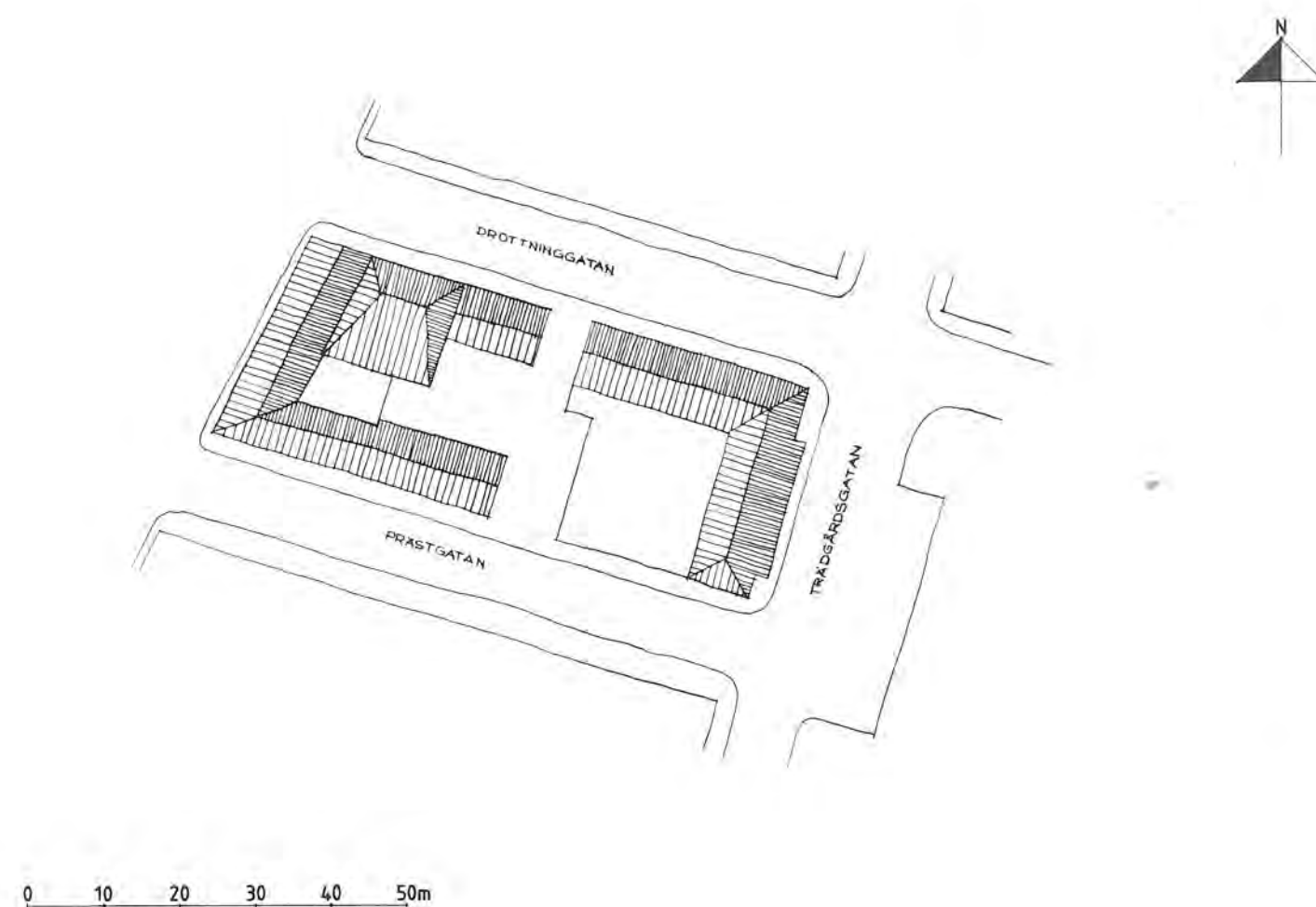
ursprung: B Blasberg och H Jais Nielsen
 1966-67
 fasad: rödbrun fasadtegel och koppar-
 plåt
 tak: papp/plåt
 funktion: kontor, Supra AB



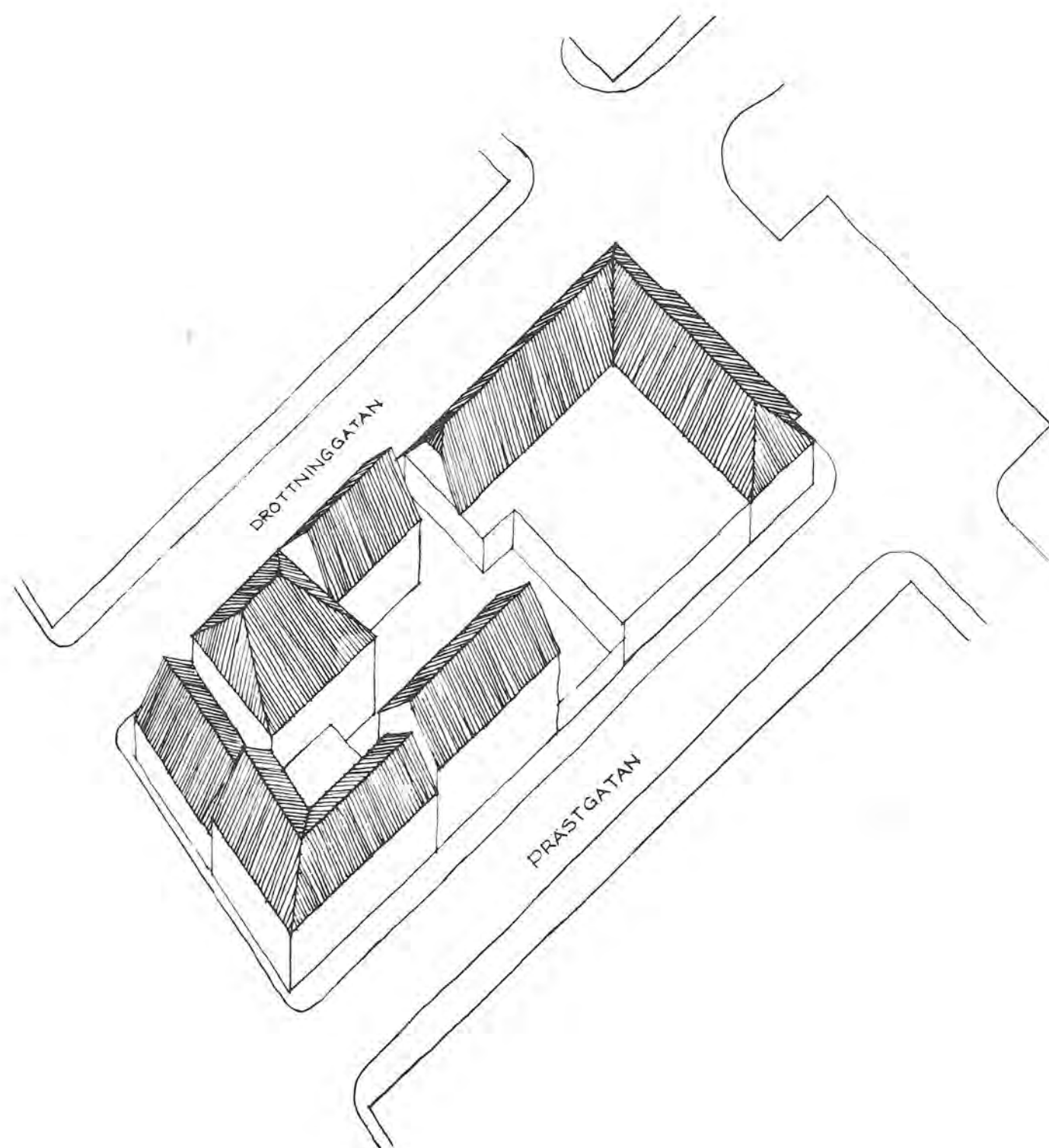
0 10 20 30 40 50m



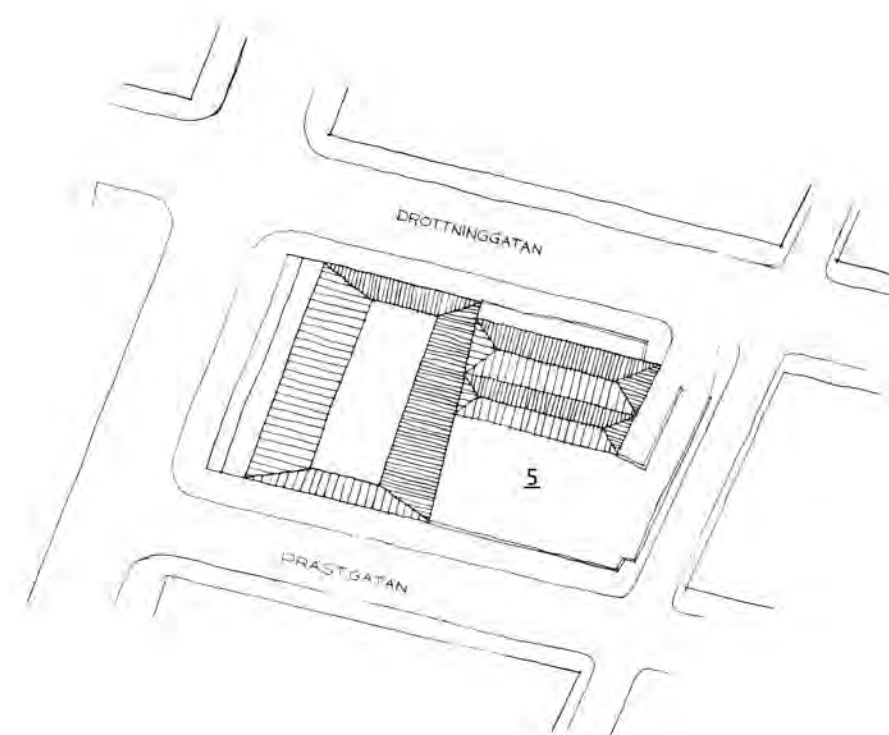
KVARTERET VILDANDEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET VILDANDEN:
Föreslaget utseende

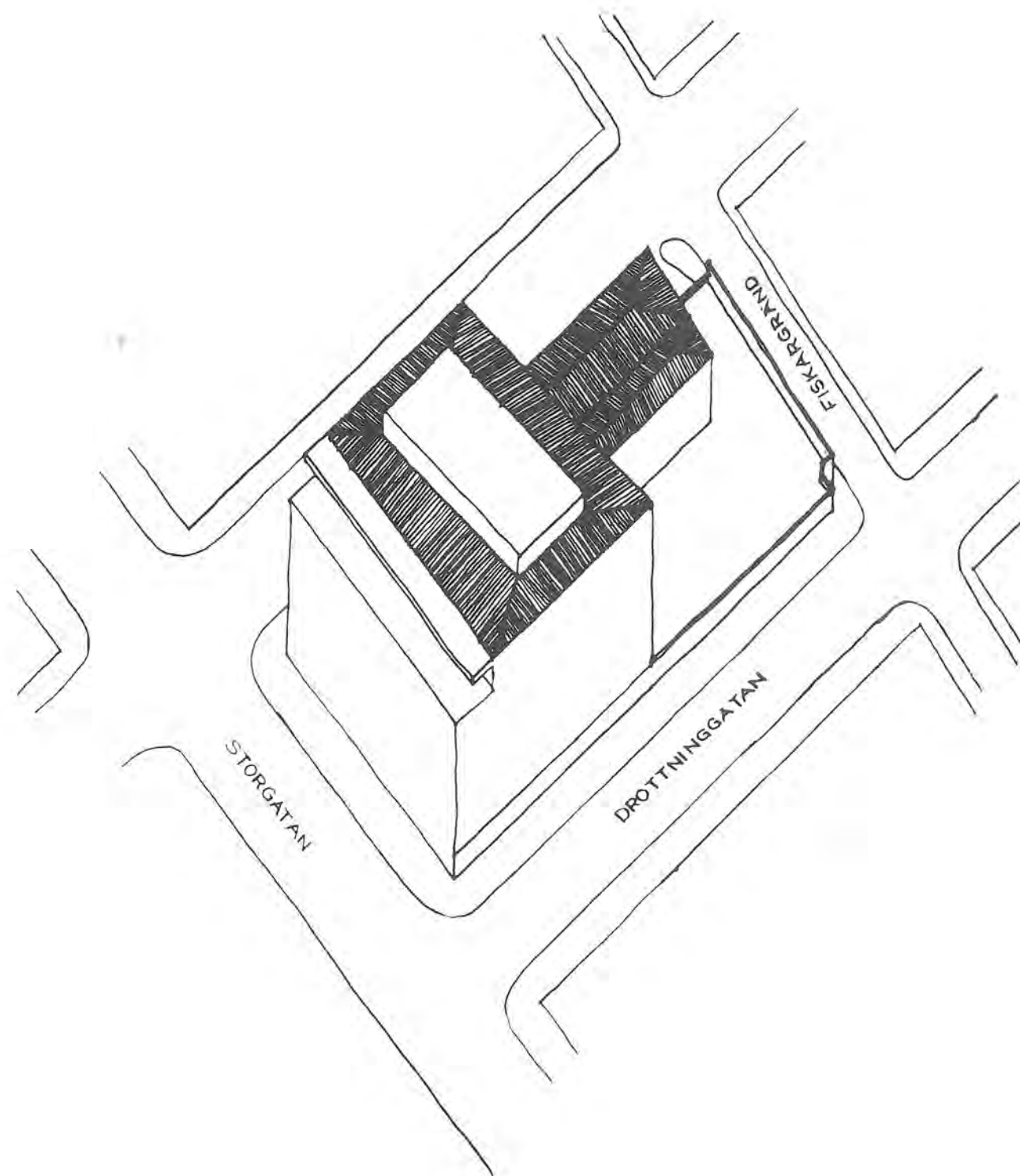


KVARTERET VILDANDEN:
Föreslaget utseende



0 10 20 30 40 50

KVARTERET GRÄSANDEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET GRÄSANDEN:
Nuvarande utseende

KVARTEREN SNÄPPAN OCH LOMMEN

Kvarteret Snäppan erhåller en romboid form i 1749 års stadsplan. Liksom i flertalet kvarter utlägges en tudelande gränd - Fiskargränden - under 1750-talet. I 1805 års stadsplan utökas kvarteret österut. Under 1800-talet erhåller östra hälften namnet Lommen.

Kvarteret Snäppan bebygges 1750-1860 med fastigheter i odecorerad puts-stil, mot Fiskargränden i en våning och mot övriga gator två. Av denna byggnadstyp återstår endast Snäppan nr 8. Övriga äldre byggnadsverk inom kvarteret är nr 3 och 11. Den nybyggda fastigheten nr 2 och 12 har ersatt välkända Nannas konditoriträdgård. Kvarterets bebyggelse fungerar väl (eventuellt kan ombyggnad bli aktuell för nr 11) men har "hål" att fylla igen. Kvarterets inre är dessutom oanvänt och igenvuxet.

Förslag:

Bebyggelsen kompletteras med marklägenheter i två plan (tvåvåningshus för att bibehålla lågskaligheten mot Fiskargränden resp kv Vippan). Mot Fiskargränden uppföres tre hus å tomt nr 9 och 10. Mot Södra Långgatan tre hus å tomt nr 7 och del av 11. Kvarterets inre planteras och förses med närlekplats. Större lekplats finns i kv Lommen. Förbindelse skapas till gården på tomt nr 3. I övrigt finns passage intill gården i nordöstra samt sydvästra hörnet av kvarteret.

Nuvarande trafikstörningar måste beaktas vid en framtida trafikpanelösning.

Kvarteret Lommen bebygges 1750-1860 med fastigheter i odecorerad puts-stil. Huvudsakligen hantverkare bygger tvåvåningshus med flera lägenheter - Landskronas första hyreshus. Samtliga har rivits under 1950- och 60-talen. Enda äldre fastigheten nr 7, 8 (18) är från sekelskiftet. 1900. Den tekniska konditionen är ej speciellt god. Gården är igenvuxen. Väl fungerande lekplast finns däremot på HSB-tomten nr 21.

Förslag:

Huset på tomt nr 7, 8 (18) repareras och rustas eventuellt upp. Kvarterets gårdsmiljö förbättras genom att 1) existerande stängsel tages bort 2) lekplatsen utökas på så vis att gårdshuset ombygges till lekhus (lekplatsen blir då av större omfattning och kan fungera även för grannkvarteren) 3) gården på tomt 7,8 rensas upp och kompletterande nyplanteringar utföres inom kvarteret.

Parkeringsmöjlighet finns i viss mån genom källarparkering i två plan i fastigheten på tomt nr 22. I övrigt hänvisas till kv Valrossen

SNÄPPAN 2, Prästgatan

ursprung: S Ekstrand HSB 1953
 fasad: gul fasadtegel
 tak: tegel
 funktion: bostad, service



SNÄPPAN 2, Storgatan

ursprung: S Ekstrand HSB 1953
 fasad: röd fasadtegel och sprit-puts
 sockel: klinkers
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel



SNÄPPAN 3

ursprung: klassicism 1877-80
 fasad: målad, sprutputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: ölhall, bostad
 ändringar: fasaden tidigare ljus, dekoren mörkare nyans
 kondition: stomme, tak II
 förslag: bör bibehållas intakt

SNÄPPAN 11

ursprung: jugend 1907
 fasad: brun fasadtegel
 sockel: granit och cementstensklädd
 tak: tegel på fri läkt/papp mot gård
 funktion: bostad
 kondition: takstol, yttertak, snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt



SNÄPPAN 8

ursprung: odecorerad puts 1774
 fasad: målad, spritputsad korsvirke
 gavelspetsar: lockpanel
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: gavelpanelen sekundär. Delvis återställt 1975
 kondition: tak II



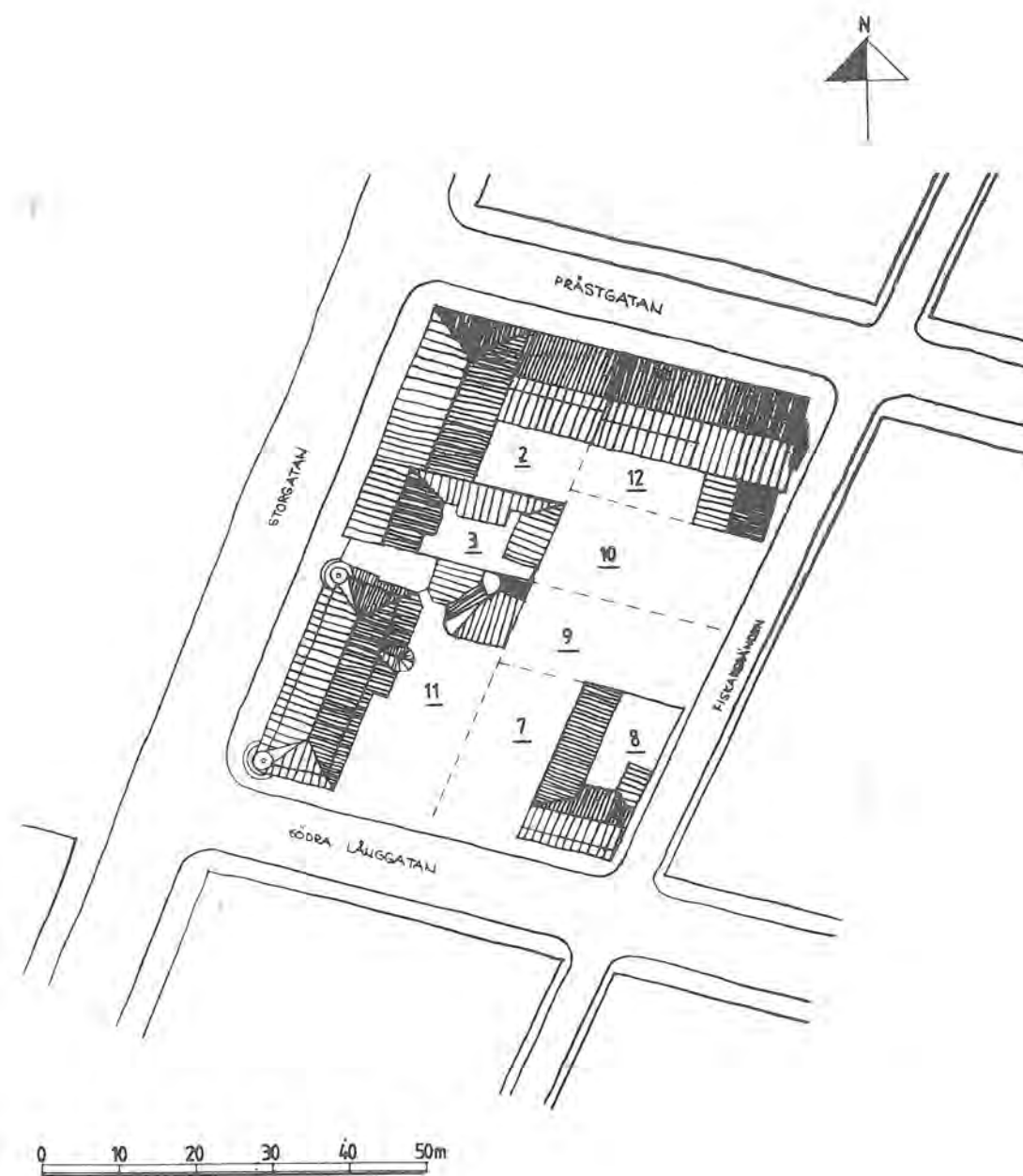
Gårdshus i korsvirke 1851

SNÄPPAN 12

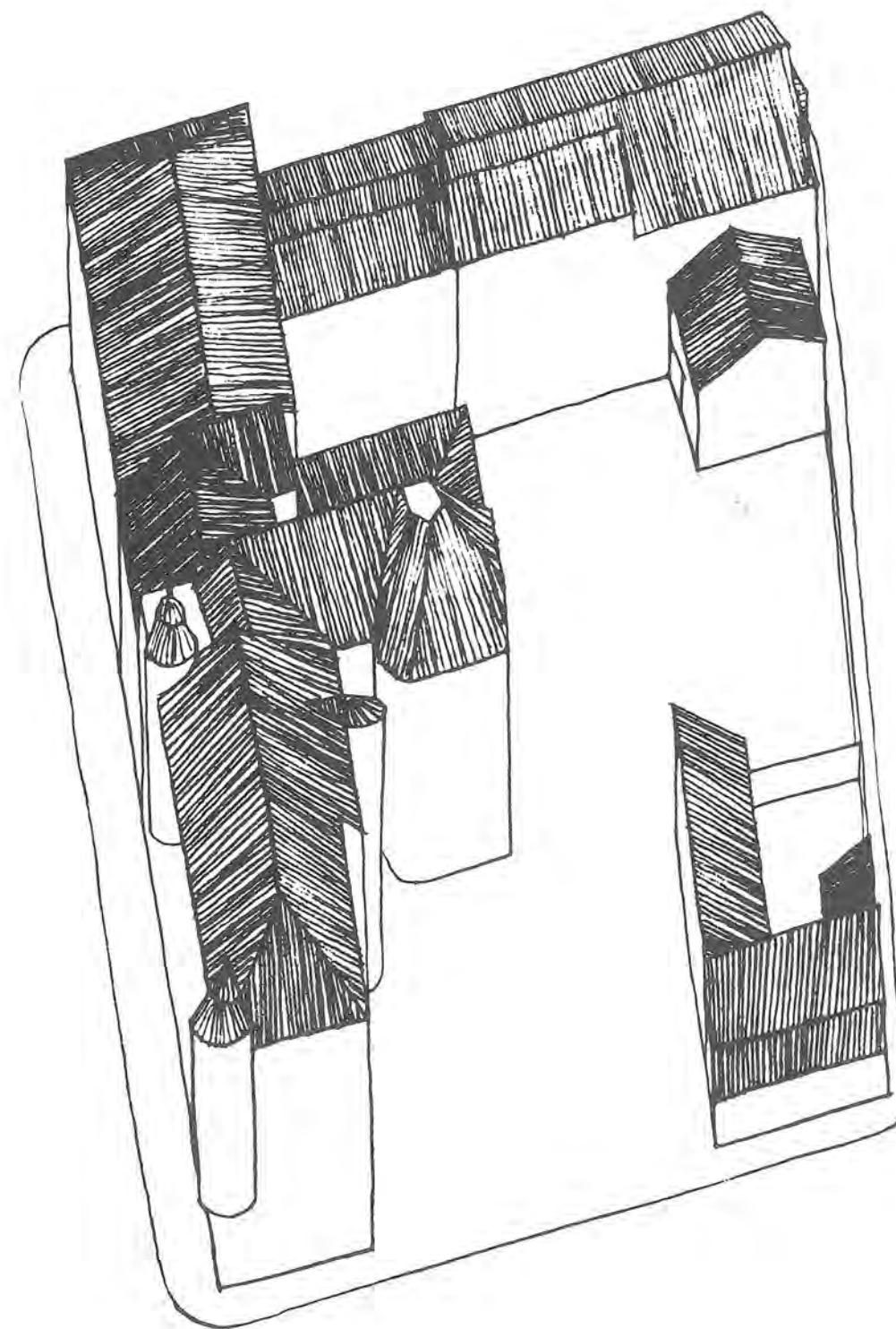
ursprung: A Carlsson 1952
 fasad: gul fasadtegel
 tak: tegel
 funktion: bostad, handel



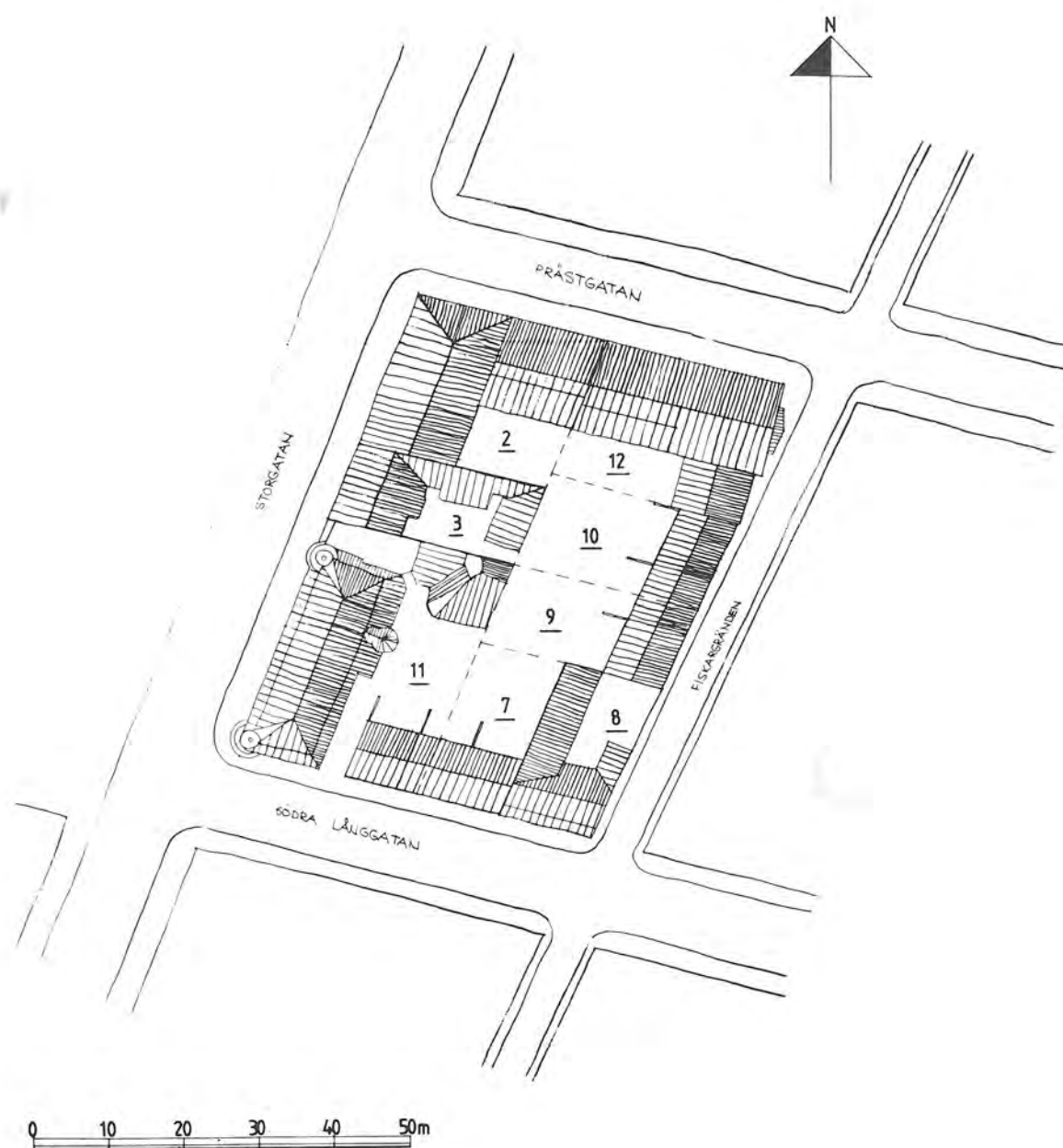
Snäppan 12 till vänster
 Snäppan 2 till höger



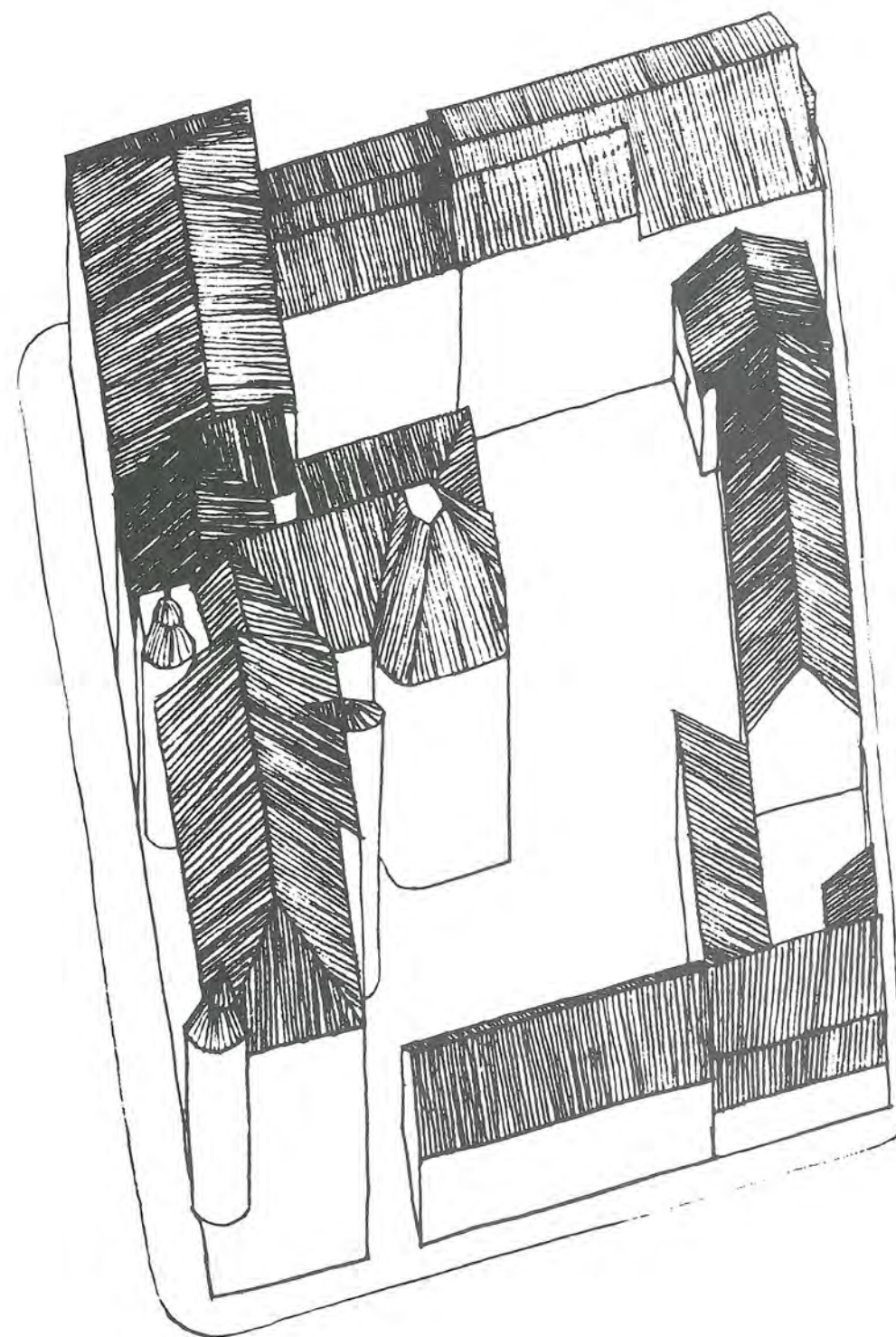
KVARTERET SNÄPPAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET SNÄPPAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET SNÄPPAN:
Föreslaget utseende



KVARTERET SNÄPPAN:
Föreslaget utseende



Snäppan 17 till vänster
Snäppan 1 till höger

LOMMEN 1

ursprung: A Carlsson 1946
fasad: målad, spritputsad tegel
tak: tegel
funktion: bostad
kondition: fasad, plåt II

LOMMEN 17

ursprung: G Elofsson 1953 (HSB)
fasad: målad, sprutputsad tegel,
gul fasadtegel
tak: tegel
funktion: bostad

LOMMEN 7, 8 (18)

ursprung: nyrenässans 1890-talet
fasad: röd fasadtegel
tak: plåt
funktion: bostad, undervisning
kondition: stomme, takstol, fasad,
plåt, fönster, dörrar II
förslag: upprustas



Lommen 7, 8 till vänster
Lommen 17 till höger



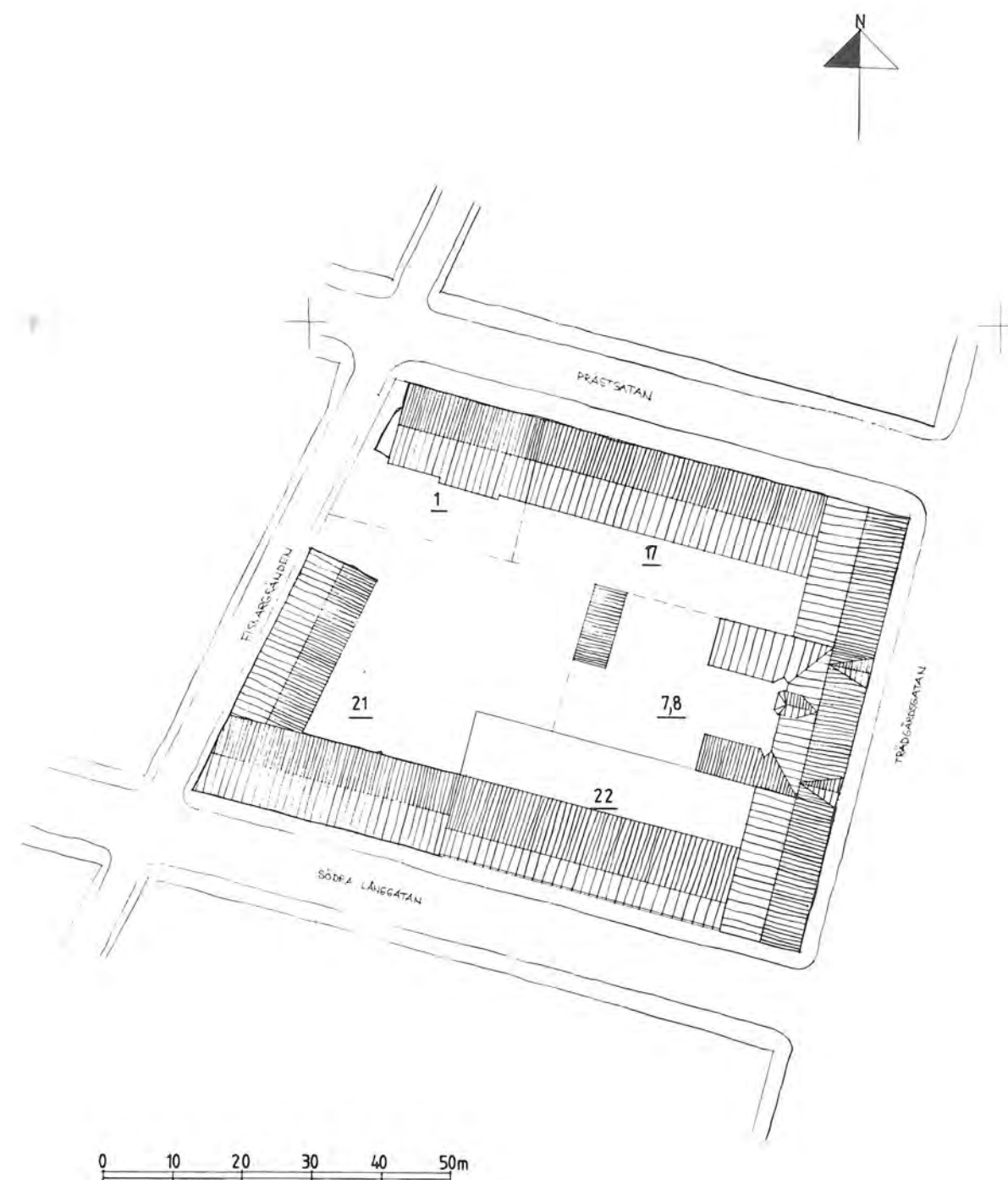
Lommen 22

LOMMEN 22

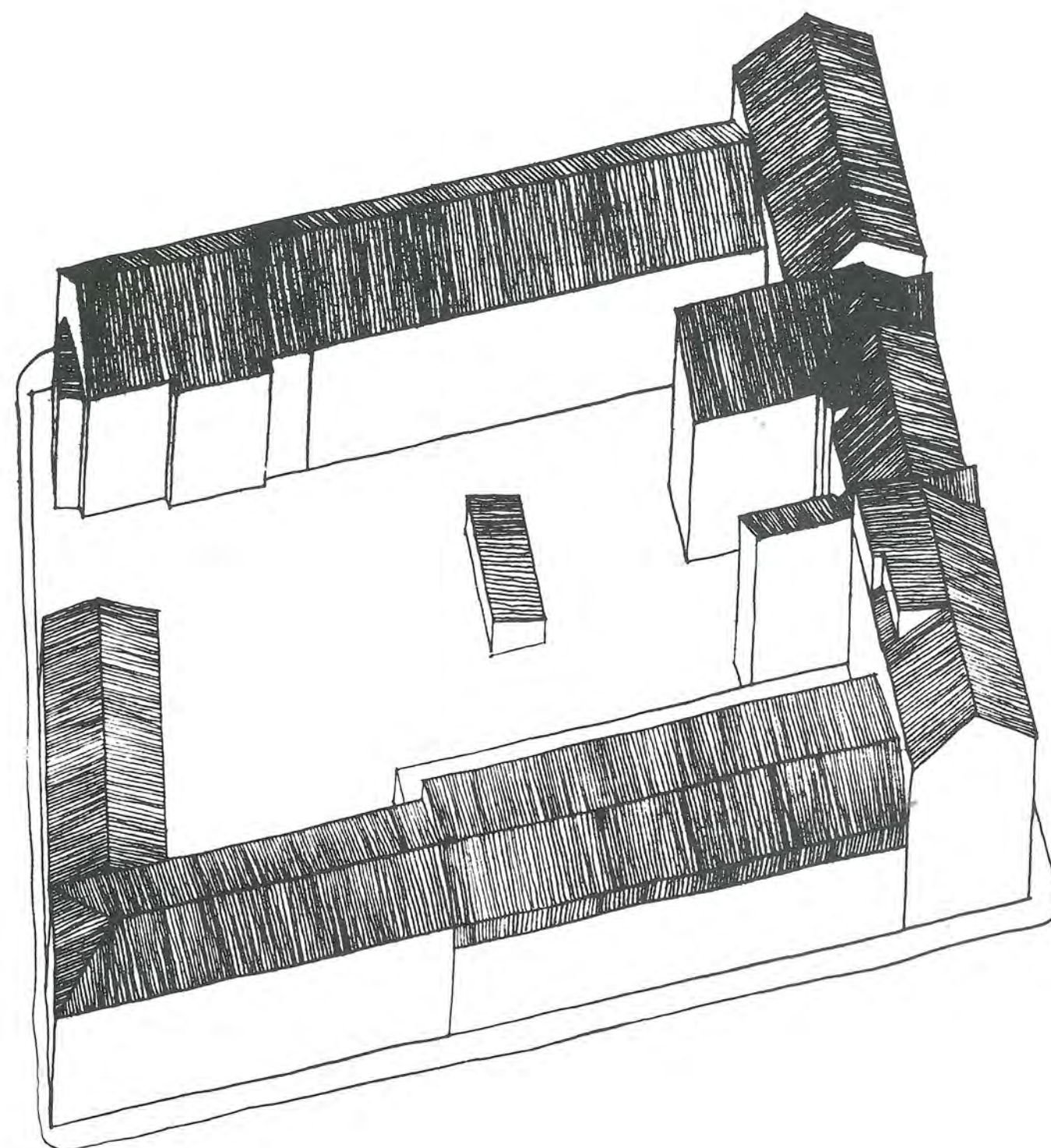
ursprung: D Wahlund 1966 (HSB)
fasad: gul fasadtegel
tak: eternit
funktion: bostad, kontor

LOMMEN 21

ursprung: HSB:s arkitektkontor 1963
fasad: gul fasadtegel
tak: eternit
funktion: bostad



KVARTERET LOMMEN:
Nuvarande utseende



KVARTERET LOMMEN:
Nuvarande utseende

KVARTEREN TÄRNAN OCH VIPAN

Kvarteret Tärnan utlägges 1749 i en romboid form avgränsad av nuvarande Storgatan, Stora Strandgatan och Södra Långgatan. Under 1750-talet klyves kvarteret i nord-sydlig riktning av Fiskargränden. Vid 1805 års stadsplanläggning utvidgas kvarteret i öster fram till den projekterade Trädgårdsgatan. Så småningom erhåller västra delen namnet Vipan.

Kvarteret Tärnan innehåller i dag en mycket heterogen bebyggelse, bostadshus i olika storlekar är blandade med industribebyggelse. Merparten är uppförda under 1860- och 70-talen. Fasadsträckan utmed Södra Långgatan är den mest enhetliga trots det nyare huset i hörnet Fiskargränden - Södra Långgatan. Mot öster gränsar Tärnan mot den hårt trafikerade Österleden vilket medför svåra bullerstörningar för bostäder i denna del av kvarteret.

Den tekniska standarden på husen inom kvarteret är till största delen dålig p g a eftersatt underhåll. Flera av husen är därför knappast att anse som värda att bevara.

Förslag:

För kvarteret föreslås att man mot Fiskargränden kompletterar med bostadsbebyggelse. Halvhusen utmed Stora Strandgatan rives och ersättes med nya hus. Hörnhuset Fiskargränden - Stora Strandgatan bör däremot stå kvar p g a sin betydelse för miljön. De gamla industrilokalerna i östra delen av kvarteret samt bostadshuset utmed Trädgårdsgatan kan rivas och ersättas med nya hantverkslokaler. Dessa lokaler bör kunna användas av mindre verkstäder och entreprenadfirmor typ de som redan finns där. Den gamla sporthallen med gavel mot Stora Strandgatan bör rustas upp och användas som verkstadslokal, vilket den lämpar sig utmärkt för.

Kvarteret Vipan är det enda kvarter som blir något så när fullbebyggt under 1700-talet. Under 1960-talet har större delen av bebyggelsen utmed Södra Långgatan och Storgatan rivits. Kvar finns en sammanhängande rad envåningslängor i Fiskargränden samt längs Stora Strandgatan, på Vipan 8 och 9, byggnader karakteristiska för den enklare 1700-talsstilen. Gårdskomplexen utgör de enhetligaste och från sin tid bäst bevarade.

Vid stadens flyttning uppmanades invånarna att förlägga mer påkostade hus vid de förnämsta gatorna såsom nämnts, medan de mindre förmögna och hantverkarna anvisades tomter vid de mindre gatorna och längre bort från stadens centrum. Fiskargränden blir följaktligen bostadsstråk för de mindre bemedlade. I dag finns sammanhängande bebyggelse av enklare 1700-talskaraktär endast i kvarteren Köpmannen och Vipan.

Förslag:

Bebyggelsen bör kompletteras på de avrivna tomterna 2, 3, 4 samt 6 och 7 med hyreshus eller marklägenheter. Skala och utformning bör anpassas till omgivande hus (se förslag utförda vid stadsarkitektkontoret sommaren 1976).

Trafikstörningarna från Storgatan bör beaktas vid framtida byggnads- och trafikplanarbete. För parkering hänvisas till P-hus i kv Valrossen. Närlekplats anordnas på gårdarna till de nybyggda husen.



TÄRNAN 19

ursprung: Filip Lundgrens arkitekt-
kontor 1962
fasad: gul fasadtegel
funktion: bostad

TÄRNAN 20 (14 OCH 15), Södra Långgatan

ursprung: odekorerad puts 1860-61
fasad: slätputsad mursten
målad mot gården
tak: tegel/eternit mot gård
funktion: bostad, industri
ändringar: dekoren borta
perspektivfönster 1962 och
1970
kondition: fasad II
förslag: målas. Fina portar och
dörrar

TÄRNAN 21 (16), Södra Långgatan

ursprung: odekorerad puts 1860-tal
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel på panel
funktion: lager, samlingslokal
ändringar: ursprungligen bostad.
Ombyggt 1962
kondition: grund, källare, fasad, plåt,
bjälklag II
förslag: fin entrédörr

1892 mejerilokal på gården



Tärnan 21 (16) till vänster
Tärnan 21 (14, 15) till höger



TÄRNAN 21 (17), Södra Långgatan

ursprung: empire Trädgårdsgatan 1860
Södra Långgatan 1864-75
A Lindh
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel på panel
funktion: bostad
ändringar: ombyggt 1937. Dekor och
höga trappor bort, trapp-
fönster och dörrplacering
nytt
kondition: grund, källare, fasad,
plåt, bjälklag II

TÄRNAN 21 (19)

ursprung: klassicism 1867
fasad: målad slätputsad mursten
tak: tegel på panel
funktion: industri
ändringar: dekoren delvis borta
kondition: stomme, källare, fasad,
plåt, fönster dörrar,
snickerier II

TÄRNAN 21 (20)

ursprung: medeltidsromantik omkr 1875
fasad: röd fasadtegel
tak: papp
funktion: industri
ändringar: f d gjuteri. Helt ombyggt.
Ombyggnader 1930-62
kondition: grund, takstol, yttertak,
fasad, plåt, fönster, bjälk-
lag, skorstenar II



Tärnan 21 (20) till vänster
Tärnan 21 (19) till höger



TÄRNAN 21 (20) "sporthallen", St Strandgata

ursprung: medeltidsromantik omkr 1875

fasad: röd fasadtegel
tak: papp på masonit

funktion: bilverkstad och måleri

ändringar: f d gjuteri, sporthall.
Ny portal 1909

kondition: tak, fasad, fönster, skor-
stenar II

förslag: "sporthallen" upprustas



TÄRNAN 21 (5, 6, 7) halvhus, St Strandgata

ursprung: odecorerad puts omkr 1860

fasad: målad, slätputsad mursten
ev korsvirke
tak: tegel

funktion: bostad. Tomma

ändringar: vandaliserade

kondition: fasad, plåt, dörrar,
bjälklag, skorstenar II
fönster, snickerier III



TÄRNAN 21 (8), Fiskargränden

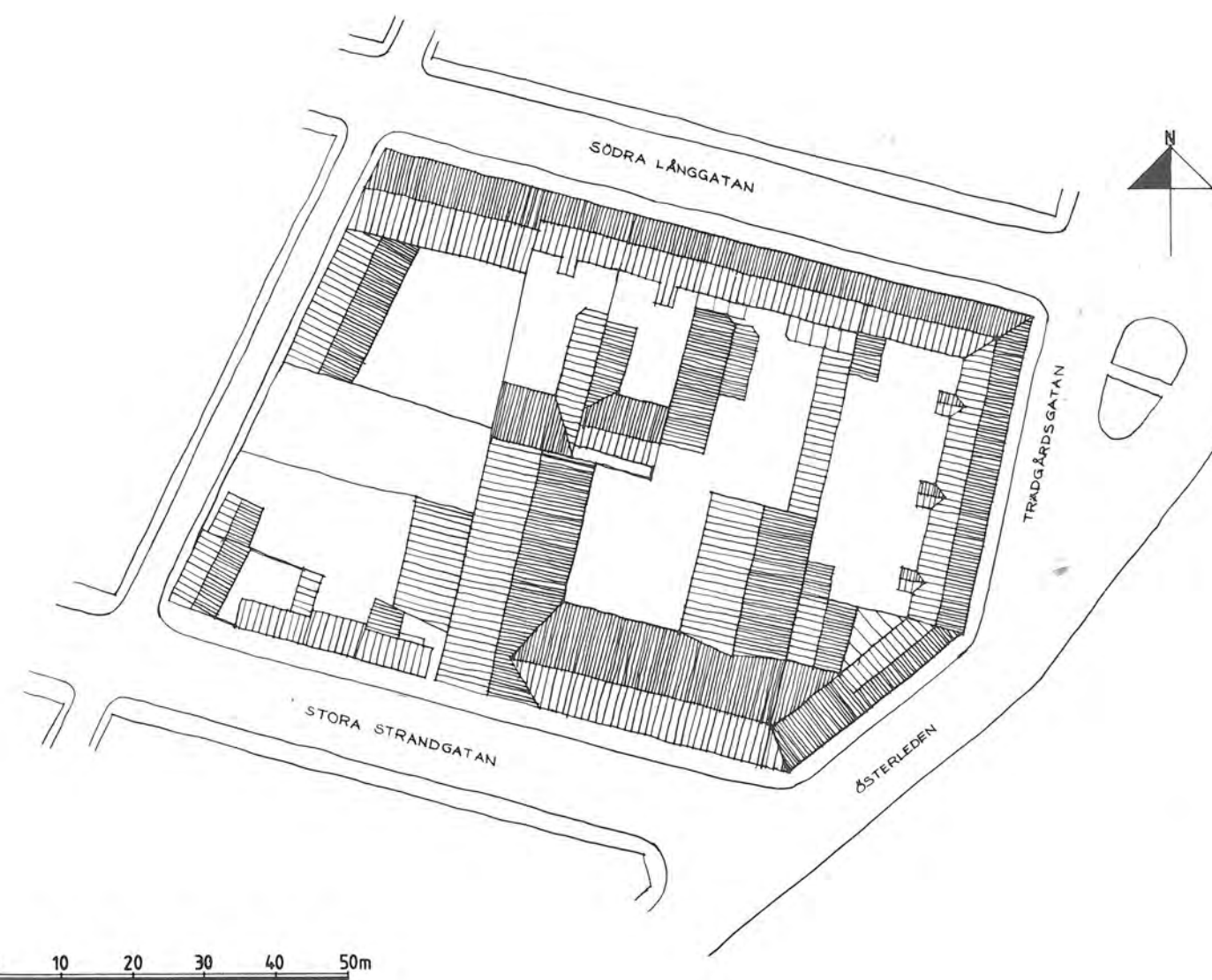
ursprung: odecorerad puts 1849

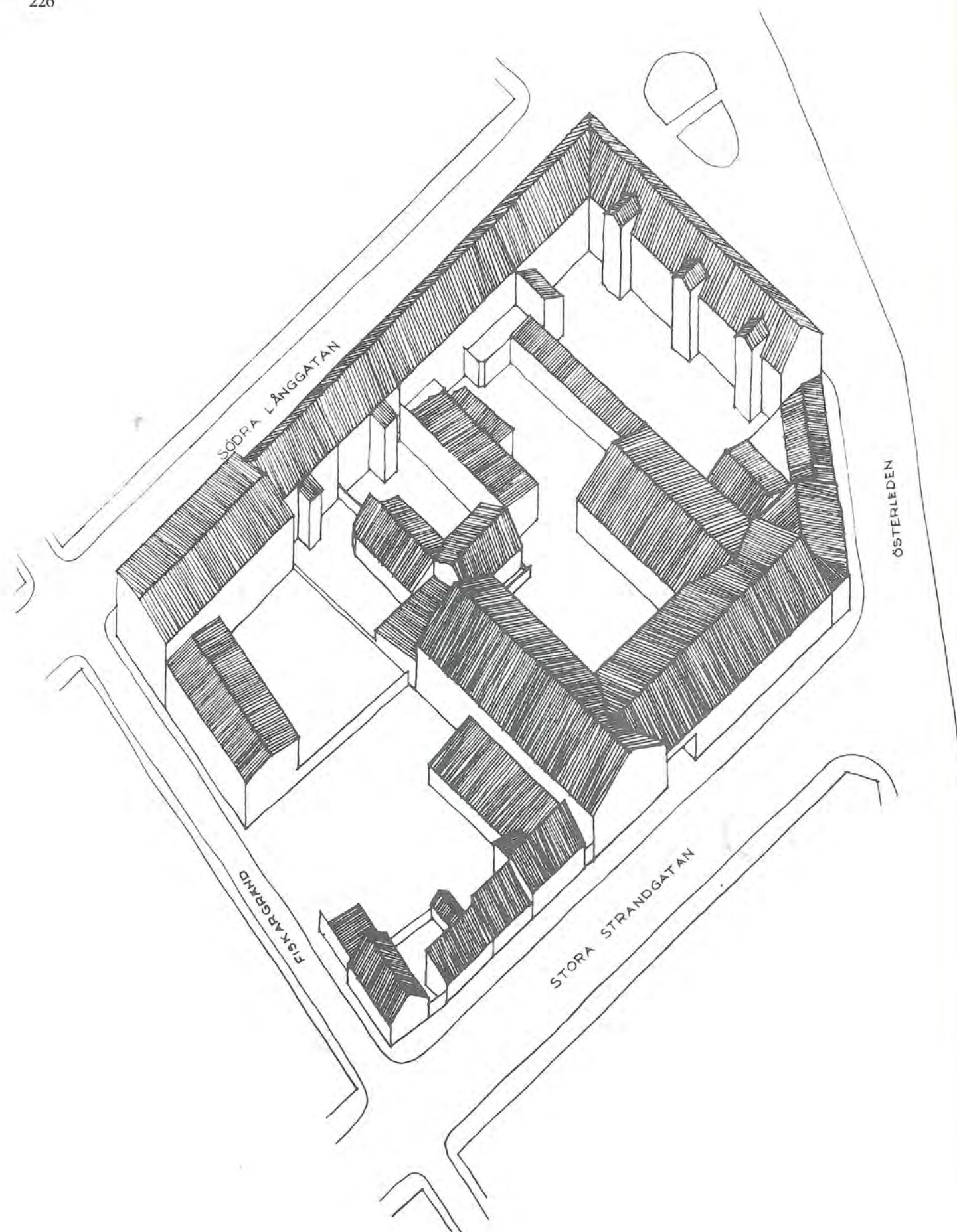
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel

funktion: bostad. Tomt

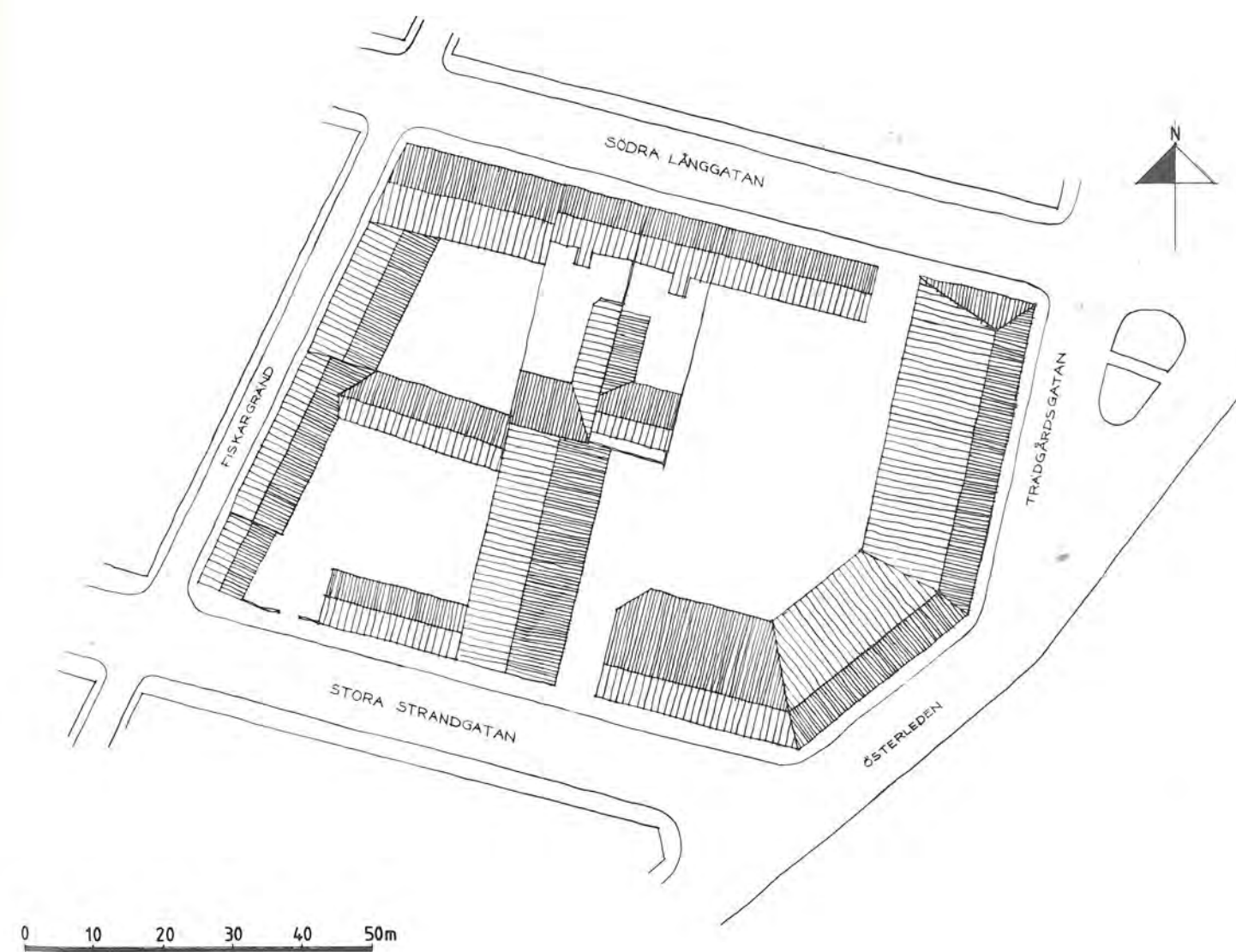
kondition: fasad, plåt, fönster,
dörrar, skorstenar,
snickerier II

förslag: upprustas

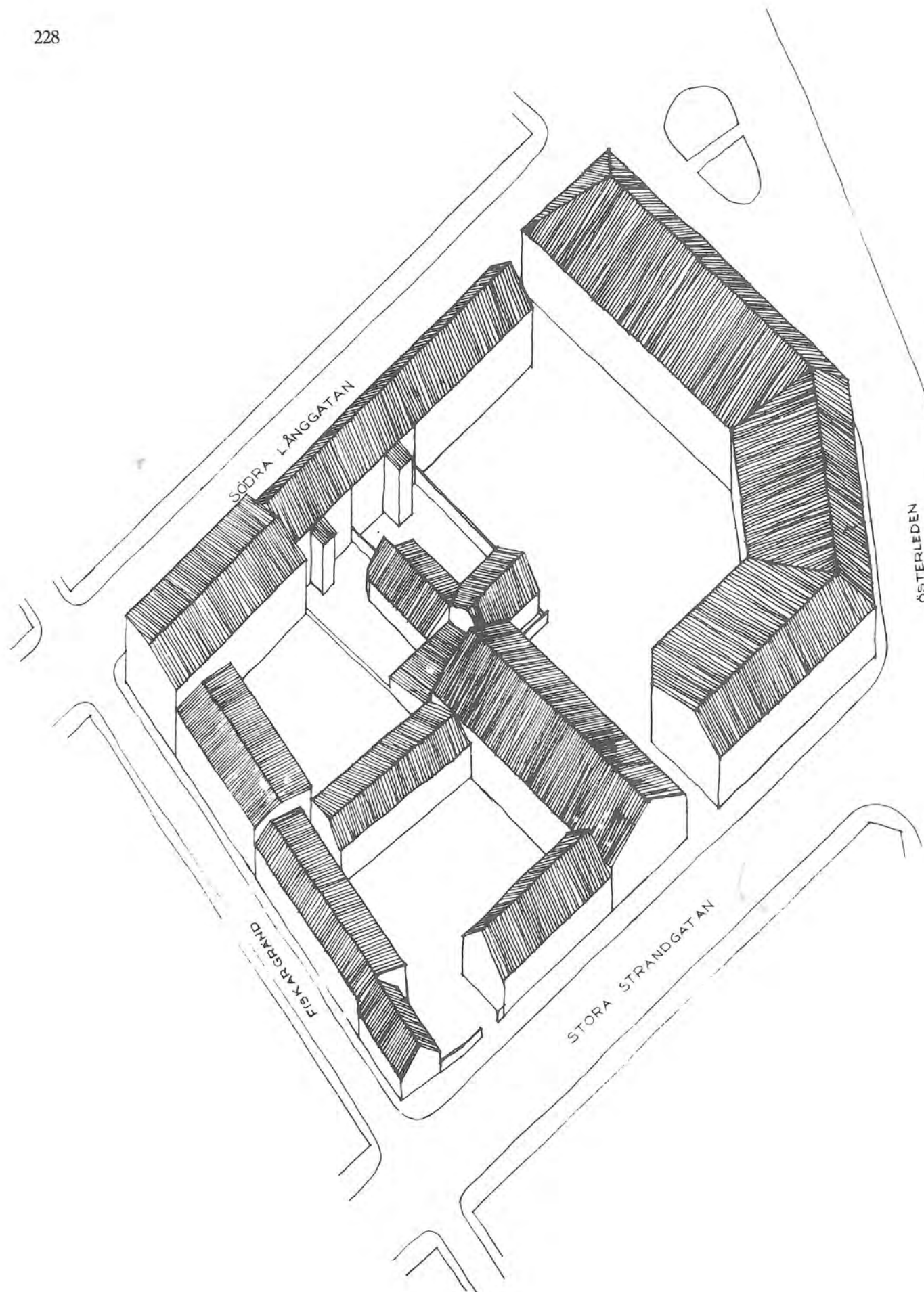




KVARTERET TÄRNAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET TÄRNAN:
Föreslaget utseende



KVARTERET TÄRNAN:
Föreslaget utseende

VIPAN 1

ursprung: odecorerad puts 1851
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: ombyggt 1943
 förslag: gavel åtgärdas vid ny-
 byggnation



VIPAN 14

ursprung: odecorerad puts 1757
 fasad: målad, slätputsad mursten
 korsvirke mot gård
 tak: tegel på panel/papp
 mot gård
 funktion: bostad
 kondition: bjälklag, snickerier II
 förslag: omfärgning. Bibehålles
 i övrigt intakt



Gårdshus i korsvirke 1757





VIPAN 13

ursprung: odekorerad puts 1757
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel på panel
 funktion: bostad
 ändringar: ombyggnad 1971
 kondition: fasad II
 förslag: fasaden upprustas.
 Bibehålles i övrigt intakt



VIPAN 12

ursprung: odekorerad puts 1775
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel på panel
 funktion: bostad
 förslag: bör bibehållas intakt



VIPAN 15

ursprung: odekorerad puts 1790 och 1861
 fasad: målad, slätputsad mursten
 korsvirke?
 tak: tegel på fri läkt/plåt
 mot gård
 funktion: bostad
 ändringar: västra delen ny 1935
 kondition: stomme II



VIPAN 9

ursprung: odekorerad puts (?) 1754
 fasad: målad tegel
 korsvirke mot gård
 tak: tegel på fri läkt
 funktion: bostad
 kondition: takstol, yttertak II
 förslag: bör bibehållas intakt

Gårdshus i putsat korsvirke 1780-1805



VIPAN 8

ursprung: odekorerad puts 1790
 fasad: målad, slätputsad mursten
 korsvirke i gavel och gårds-
 sida
 tak: tegel på panel
 funktion: bostad
 ändringar: ombyggnad 1970



Gårdshus i putsat korsvirke och målad
 mursten 1768. Ombyggt 1808 och 1800-tal
 slut.
 En av arbetarrörelsens första samlings-
 lokaler. Rustas upp för museiändamål.
 Byggnadsminnesförklaring pågår.

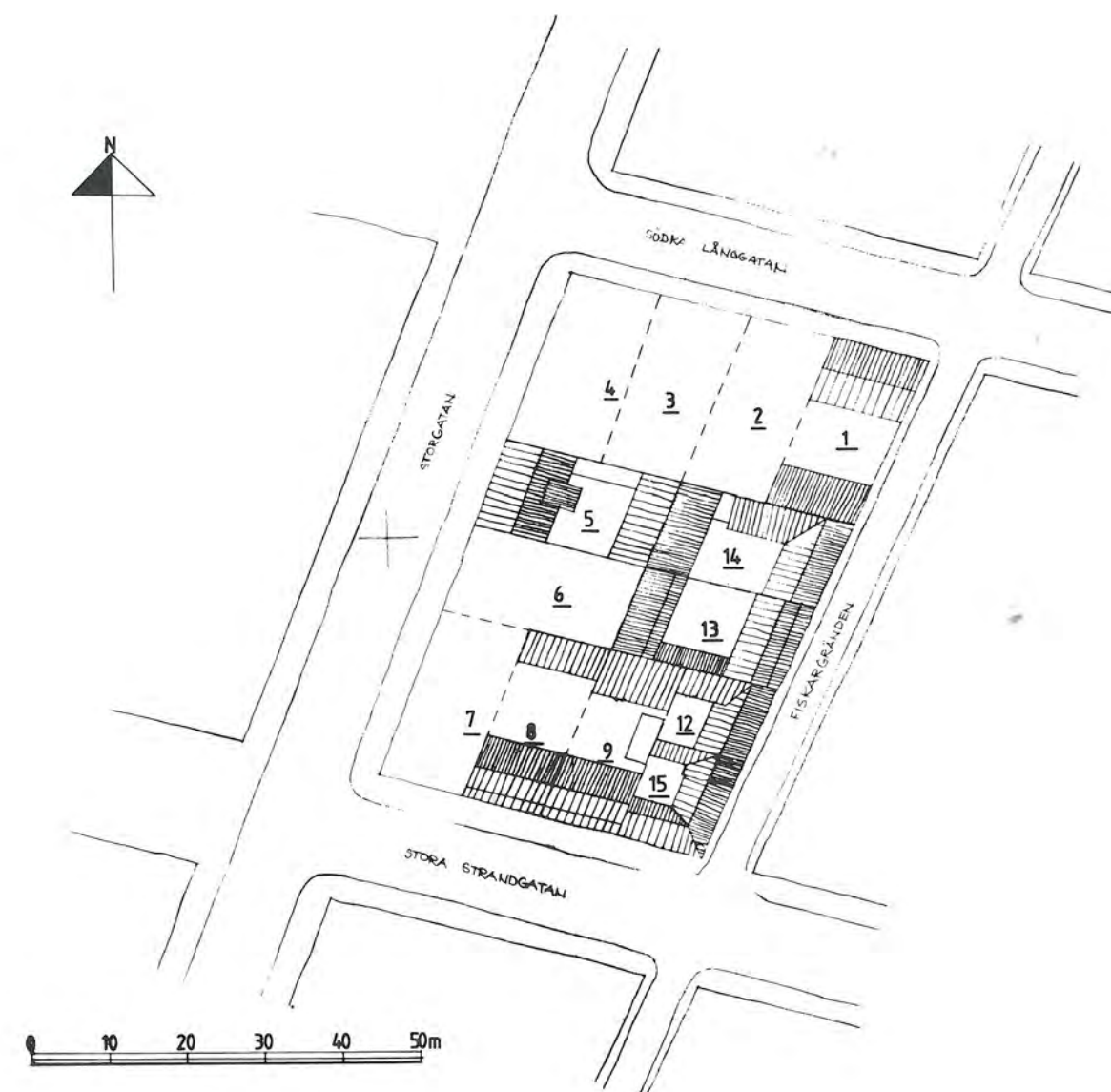


VIPAN 5

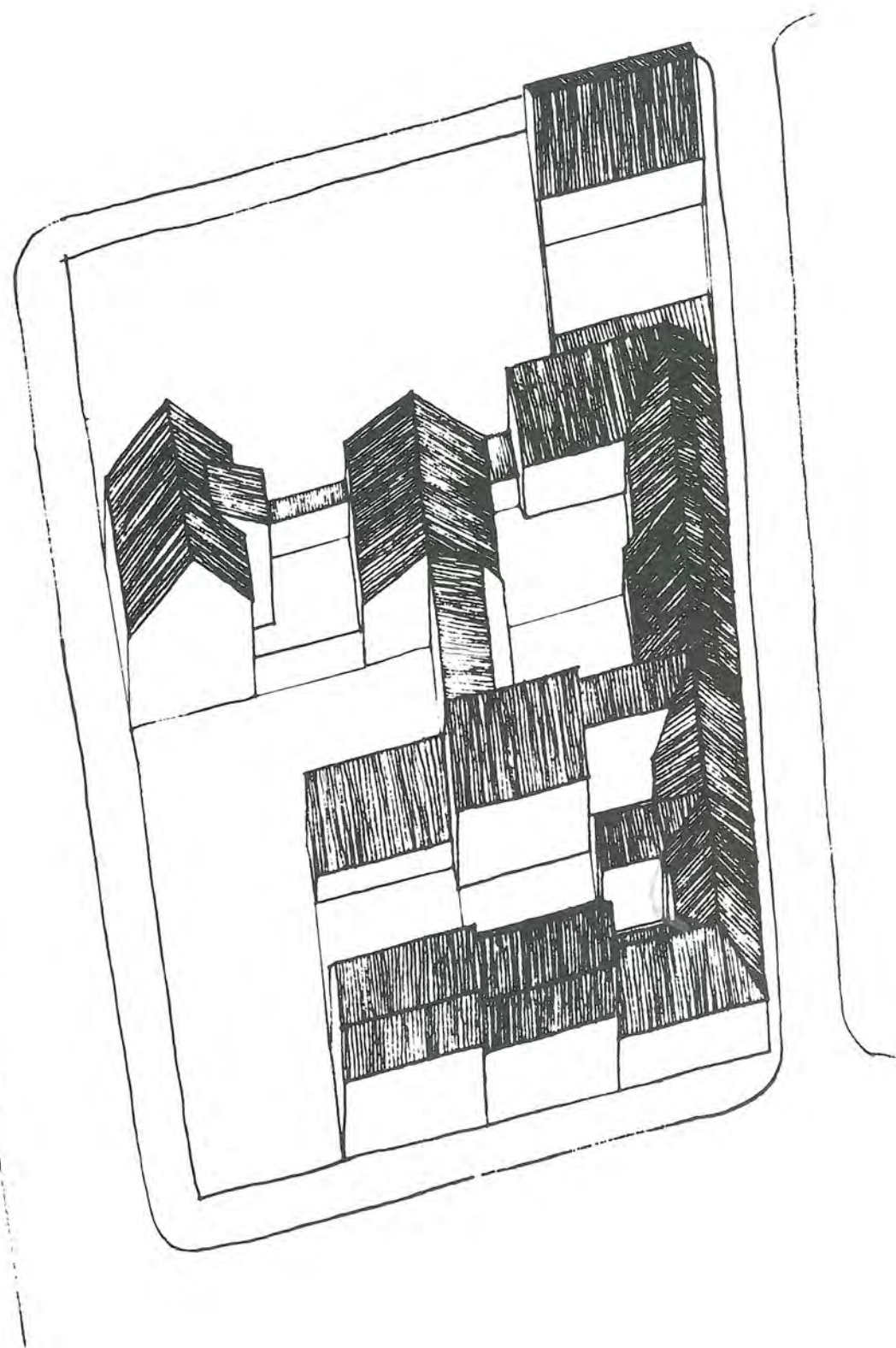
ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal
1767
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel på fri läkt
funktion: bostad
ändringar: andra våningen 1879
bottenvåningen 1915
kondition: tak II
förslag: mildare färgsättning



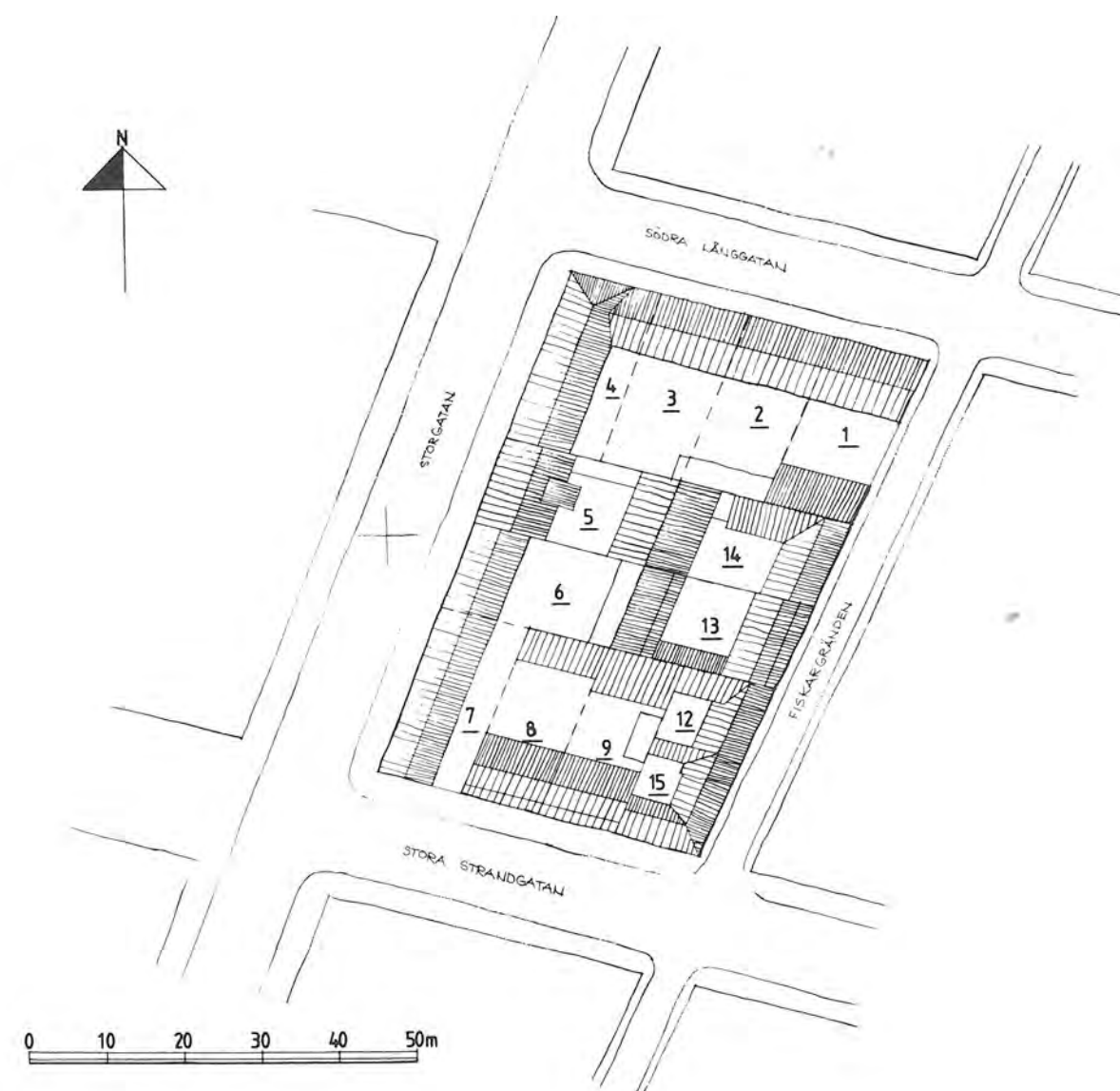
Gårdshus från 1757 i putsat korsvirke



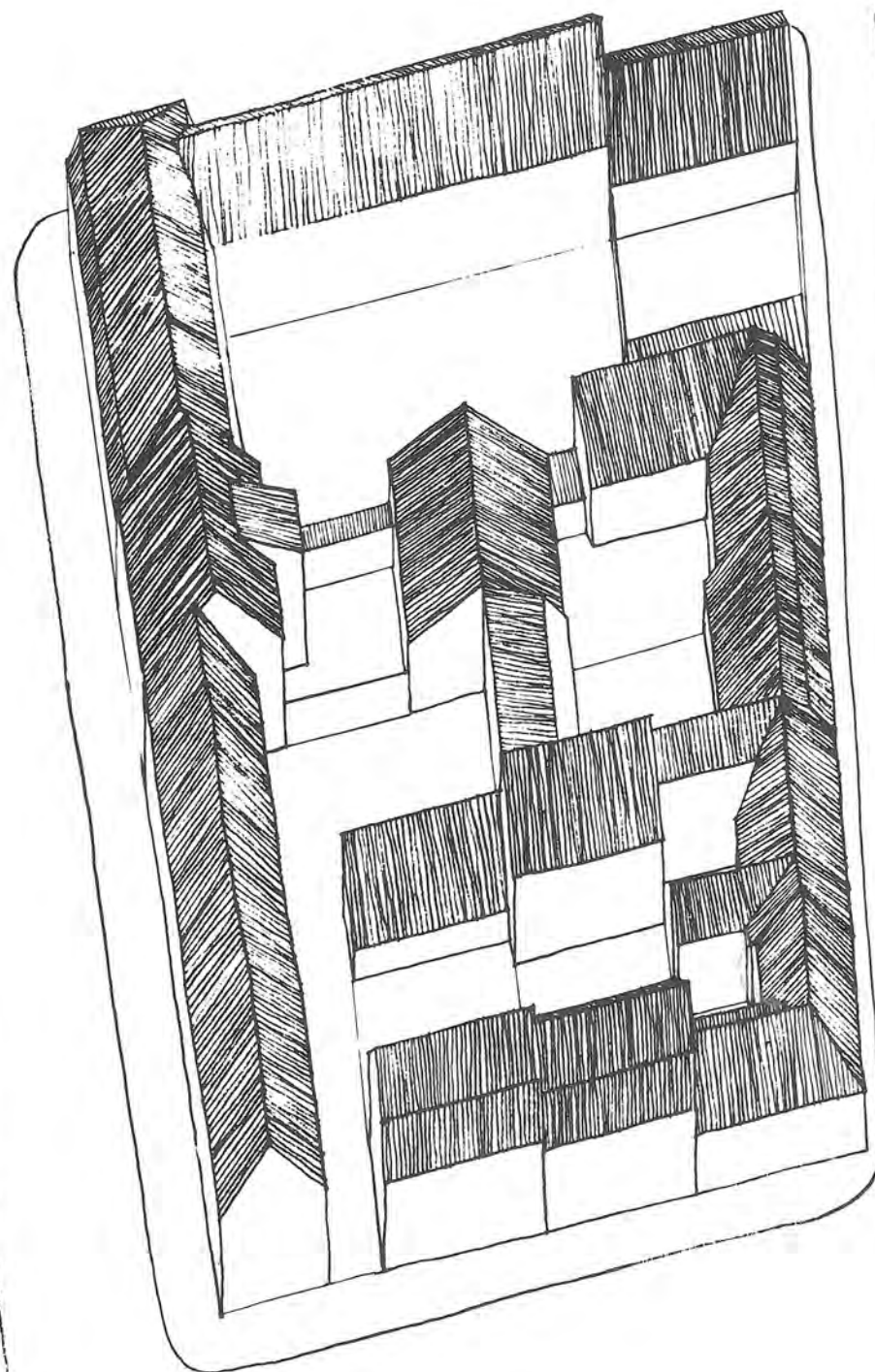
KVARTERET VIPAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET VIPAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET VIPAN:
Föreslaget utseende



KVARTERET VIPAN:
Föreslaget utseende

KVARTERET FALKEN

Kvarteret Falken - ursprungligen Fiskmåsen - får sin nuvarande form 1749. Så småningom får västra hälften beteckningen Falken - Östra Fiskmåsen. Då den tudelande gränden bygges igen 1971 erhåller hela kvarteret namnet Falken.

1760 bebygges Falken 10 och 1815 Falken 11. Omkring 1860 är kvarteret helt bebyggt. Flera fastigheter får den för tiden så omtäckta empireutsmyckningen. Samtliga byggnader utom de två äldsta rives under 1960-talets slut då nu befintligt hyreshus nr 12 uppföres. I dag domineras kvarteret av nybygget nr 12. Den äldre bebyggelsen är väl bibehållen. I kvarterets inre finns planteringar och lekplats.

Förslag:

Någon ändring av bebyggelsen är ej aktuell. Trafiken till färjeläget viker av från Kungsgatan före kvarteret vilken minskar trafikstörningarna, dock kommer sydvästra hörnet av kvarteret fortfarande att bli trafikstört. Denna olägenhet minskar vid omläggning av trafiken till kv Svanen. Då parkeringsplats saknas hänvisas till P-huset i kv Valrossen.



FALKEN 10

ursprung: fransk klassicism 1760
 fasad: slätputsad, målad mursten
 korsvirke
 tak: tegel på panel
 funktion: bostad
 ändringar: igenbyggd port. Ombyggt
 1969
 kondition: källare, fasad, dörr II
 förslag: bör bibehållas intakt



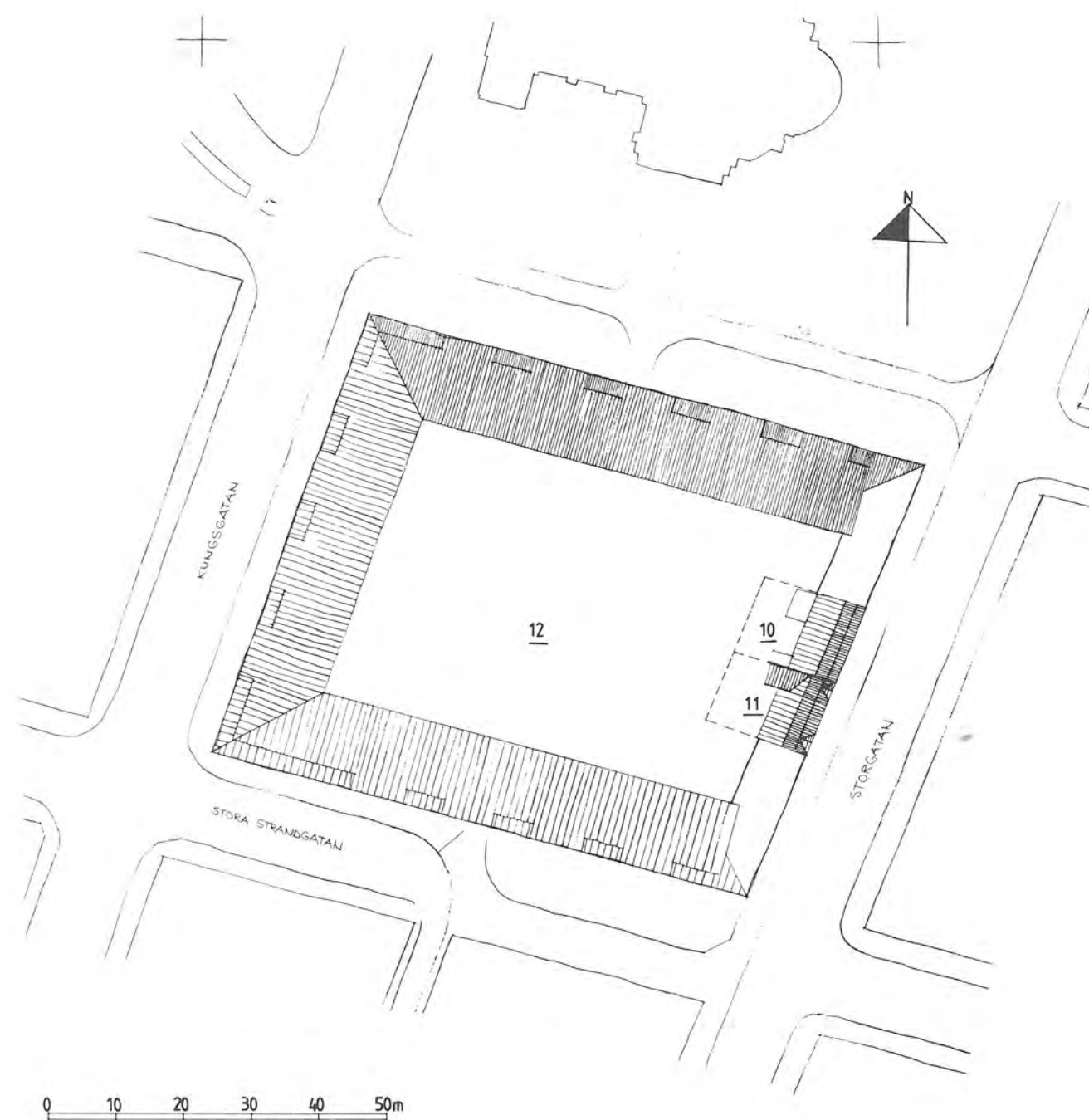
FALKEN 11

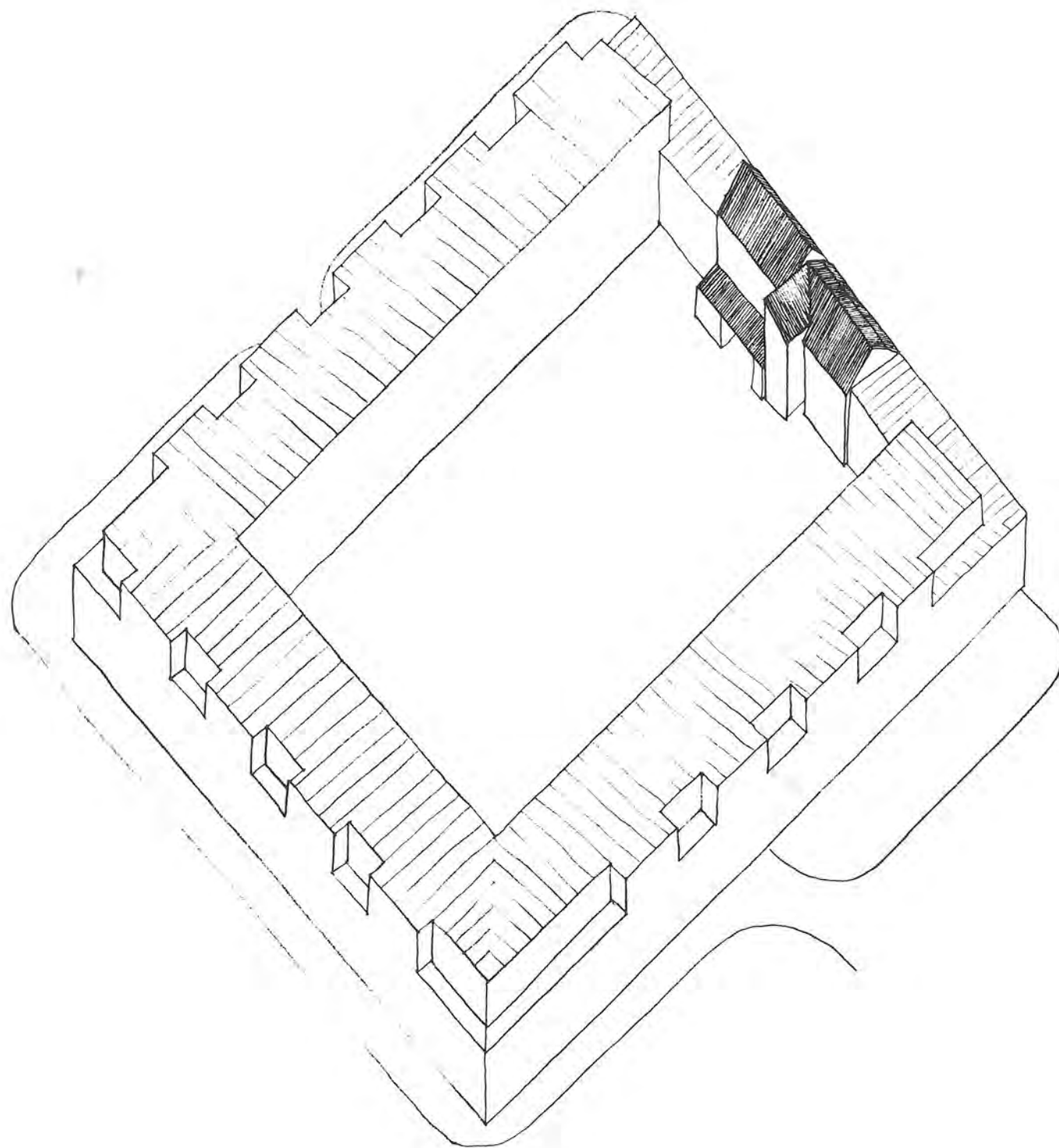
ursprung: odecorerad puts 1815
 fasad: målad fasadtegel
 korsvirke
 tak: plåt och tegel
 funktion: bostad
 ändringar: ombyggt i klassicism
 1873-79 J E Savarin
 kondition: målning, snickerier II
 förslag: bör bibehållas intakt



FALKEN 12

ursprung: Skånska cementgjuteriet
 1971
 fasad: rödbrun fasadtegel på
 betong, eternitplattor
 tak: papp
 funktion: bostad, handel





KVARTERET FALKEN:
Nuvarande utseende

KVARTERET HAVSÖRNEN

"Hafs-Örn" utlägges i 1749 års stadsplan i sin nuvarande form. Första 1805 tomtregleras kvarteret - det står då fortfarande delvis under vatten. Byggnationen kommer ej igång förrän vid 1800-talets mitt. Innan kvarteret hunnit bli färdigbebyggt börjar rivningarna. Idag finns endast bebyggelse i väster och öster. Kvarterets inre utnyttjas som parkeringsplats till färjeterminalen.

Förslag:

Fastigheterna mot Kungsgatan är av stor betydelse för gatumiljön. De utgör en naturligt fortsättning på den norrut iordningställda gatan. Båda fastigheterna nr 2 i artikulerad klassicism - nr 3 i mer behärskad klassicism - besitter dessutom stora egenvärden. Båda husen är utomordentligt väl bevarade såväl tekniskt som estetiskt. De är minnen av en starkt expansiv byggnadsperiod som håller på att utplånas. Det vore önskvärt att bevara både nr 2 och nr 3. Emellertid är det både ur ekonomisk och trafikmiljömässig synpunkt svårt att behålla nr 3, varför en rivning med beklagande synes oundgänglig.

Också byggnaderna mot Hamngatan är viktiga. "Drufvan" med sitt korsvirke företräder en av de sista lokalt präglade stilarna. Nr 6 är ovanligt väl bevarad i detaljerna. Mellanliggande fastighet tillhör också den en stil som börjar försvinna - saklig nygotik och nyrenässans. Byggnaden är välgjord men ännu ej tillräckligt gammal (1901) för att vara attraktiv. Vanvård förekommer mest beträffande denna typ av byggnader varför det är troligt att flera snart måste rivas. Det aktuella huset förefaller vara i gott skick. Det bryter dock miljömässigt mot omgivningen. Vid en rivning är det av stor vikt att tomten bebygges så att gaturummet förblir intakt. Vid upprustning av fastigheterna bör möjligheten till annan funktion undersökas. Så länge kvarterets inre användes som biluppställningsplats är miljön olämplig för bostäder



HAVSÖRNEN 2

ursprung: artikulerad klassicism
1884-85 O Pedersen

fasad: målad, slätputsad mursten
tegel mot gård
tak: skiffer/koppar

funktion: bostad

ändringar: viss dekor saknas

kondition: takstol, fasad, skorstenar I

förslag: bör bibehållas intakt

Samtida gårdshus



HAVSÖRNEN 3 A OCH B

ursprung: klassicism 1855-75

fasad: slätputsad, målad mursten/
tegel mot gård
tak: tegel, delvis på panel

funktion: bostad, Tomt

kondition: takstol, tak, dörrar, bjälk-
lag II
plåt, snickerier III



HAVSÖRNEN 6

ursprung: empire 1852

fasad: målad, slätputsad mursten
tak: skifferplattor på fri
läkt

funktion: industri

ändringar: f d bostad

kondition: takstol, källare, dörrar,
snickerier II

förslag: kalkbruk i grundmur för
fuktens skull.
Bibehålles i övrigt intakt



HAVSÖRNEN 7 B

ursprung: nyrenässans i tegel
F Stenberg 1901

fasad: röd fasadtegel, glaserad
mönsternurning
tak: skiffer på panel
plåt mot gård

funktion: kontor, bostad

kondition: grund, takstol, ytter-
tak, fasad, plåt, fönster,
dörrar, skorstenar, snicke-
rier II

förslag: upprustas



HAVSÖRNEN 7 A

ursprung: korsvirke 1847

fasad: målad tegel, delvis i kors-
virkeskonstruktion
tak: papp

funktion: bostad

ändringar: f d vårdshuset Druvan.
Gaveln ommurad

förslag: bör bibehållas intakt

KVARTERET SVANEN

Kvarteret Svanen utlägges i 1749 års stadsplan. Formen är den nuvarande med undantag för sydöstra hörnvinkeln som ursprungligen är rak. Kvarteret krympes vid 1805 års stadsplanläggning eftersom det då står obebyggt. Då byggnationen startar vid 1800-talets mitt följer man 1700-talets intentioner i fråga om storleken.

Bebyggelsen präglas av närheten till hamnen. Under 1800-talet uppföres bl a tullhus, ångkvarn och flera magasin i söder och öster. Samtliga fastigheter är goda representanter för sin tid - flertalet är dock hårt renoverade. Korsvirkeshuset (1) är ett av de få bevarade exemplen på den sista blomstringsperioden för korsvirke vid 1800-talets mitt. Hörnfastigheten i empire ansluter väl. Den utgör dessutom en viktig pendang till hörnet Havsörnen 6. Bostadsfastigheten (4) mot Kungsgatan är viktig förutom genom sin väl bevarade fasad - genom sitt läge vid Kungsgatans slut.

På 1920-talet uppföres en silo-byggnad som - efter ett flertal om- och tillbyggnader - kommer att dominera kvarteret. Varken kvarn eller magasin fungerar idag. Byggnaderna i Svanen fungerar som kontor, bostäder och lager.

Förslag:

Svanen är olämpligt för bostadsändamål. I befintliga magasin eller i ersättningsbyggnader bör industriverksamhet inrymmas. Silobyggnaderna bör rivas då de genom sin storlek inte hör hemma i stadsbilden och då de knappast kan fungera rationellt på nuvarande plats.

Kvarteret Svanens framtida utseende och användning är - liksom för kv Havsörnen - helt beroende av färjeterminalens trafiklösning. Det är nödvändigt att långsiktigt skapa en lösning för trafiken till och från färjorna som tar hänsyn till stadsdelen och dess befolkning och de krav på sin miljö som dessa ställer.

En fördelaktig framtida lösning för stadskärnan vore en genomfart till kv Havsörnen. Tullhuset och det bredvidliggande magasinet (6) får då ge vika. Karaktären av hamnkvarter kan likväl bibehållas genom tillvaratagande av övrig bebyggelse. Lämplig användning för denna är hantverk/industri eller någon hamnanknuten verksamhet. Alternativa lösningar redovisas i ritningsbilagan.



SVANEN 11 (f d 1, 2 och 3)

ursprung: 1922 Frans Ekelund
fasad: målad, slätputsad mursten
röd tegel
tak: papp/tegel
funktion: silo
ändringar: helt ombyggt samt tillbyggt
1930 och 1961
kondition: fasad, plåt II



SVANEN 11 (f d 4)

ursprung: klassicism 1881
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel
funktion: studieverksamhet
ändringar: gaveltrapphus 1919
kondition: grund, stomme, fasad, plåt,
fönster, snickerier II
förslag: grundlig upprustning snarast



SVANEN 11 (f d 5), Kungsgatan

ursprung: medeltidsromantik 1870-tal
fasad: röd tegel
tak: tegel på panel
funktion: magasin. Tomt
ändringar: lastlucka 1968. Portöppning
kondition: grund, fasad, plåt, fönster,
dörrar, skorstenar II
förslag: de nyupptagna öppningarna igen-
sättes

Lilla Strandgatan till vänster
Kungsgatan till höger

SVANEN 11 (f d 5), Kungsgatan - L Strandgata

ursprung: 1832-34
 fasad: röd tegel
 tak: tegel på panel
 funktion: magasin. Tomt
 ändringar: ombyggt i nygotik och nyrenässans 1891
 kondition: stomme, takstol, tak, plåt, fönster, dörrar, bjälklag II
 övrigt: plattor inmurade i botten-våningen (insidan).
 Joh And Lundgren började år 1814 fylla denna tomt på sjö-botten och lät uppbygga detta hus jemte mitt öfver liggande lastningsbrygga år 1832.
 Ombyggt 1891



Svanen (f d) 7 till vänster
 Svanen (f d) 6 till höger

SVANEN 11 (f d 6), Lilla Strandgatan

ursprung: medeltidsromantik 1870-tal
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: plåt på lättbetong
 funktion: magasin. Tomt
 ändringar: omändrat och påbyggt med två våningar efter 1930.
 kondition: stomme, dörr, snickerier II
 fasad III

SVANEN 12 (f d 7), Lilla Strandgatan

ursprung: medeltidsromantik 1859-61
 fasad: gul tegel
 tak: kopparplåt
 funktion: tullkammare
 ändringar: dörrar och fönster omplacerade och utbytta. Huskroppen tillbyggd mot gården
 kondition: fönster och snickerier II
 förslag: bättre anpassade portar

SVANEN 12 (f d 1)

ursprung: synligt korsvirke 1848
 fasad: målad, putsad tegel,
 tjärad timra
 tak: tegel
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: f d magasin. Ombyggt på 1910-talet. F Ekelund
 kondition: grund, stomme, fasad,
 snickerier II



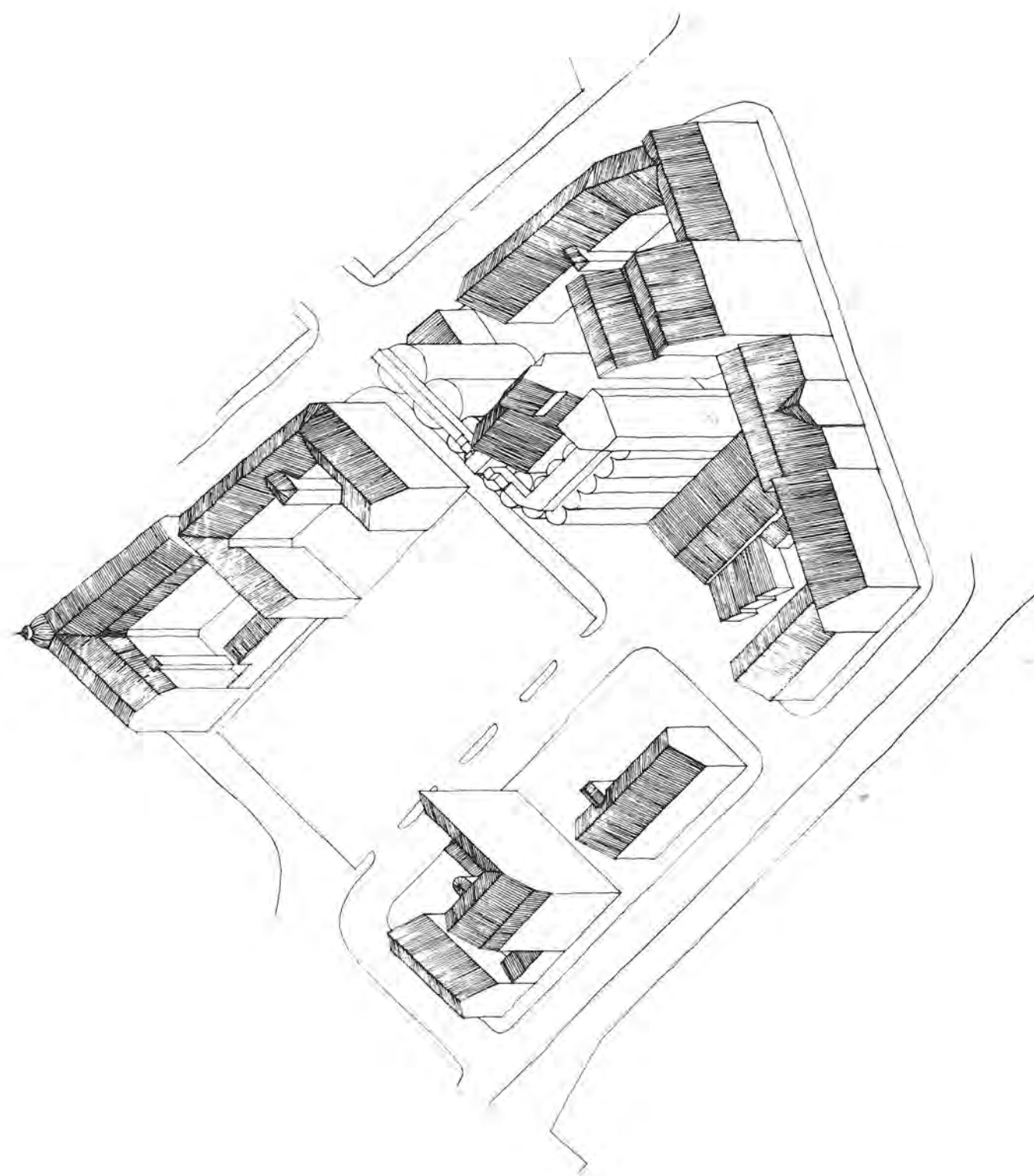
SVANEN 12 (f d 1)

ursprung: empire 1850-76
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: plåt/skiffer
 funktion: bostad, kontor
 ändringar: våningsband och annan dekor
 borta
 kondition: takstol, fasad, dörr,
 skorstenar II

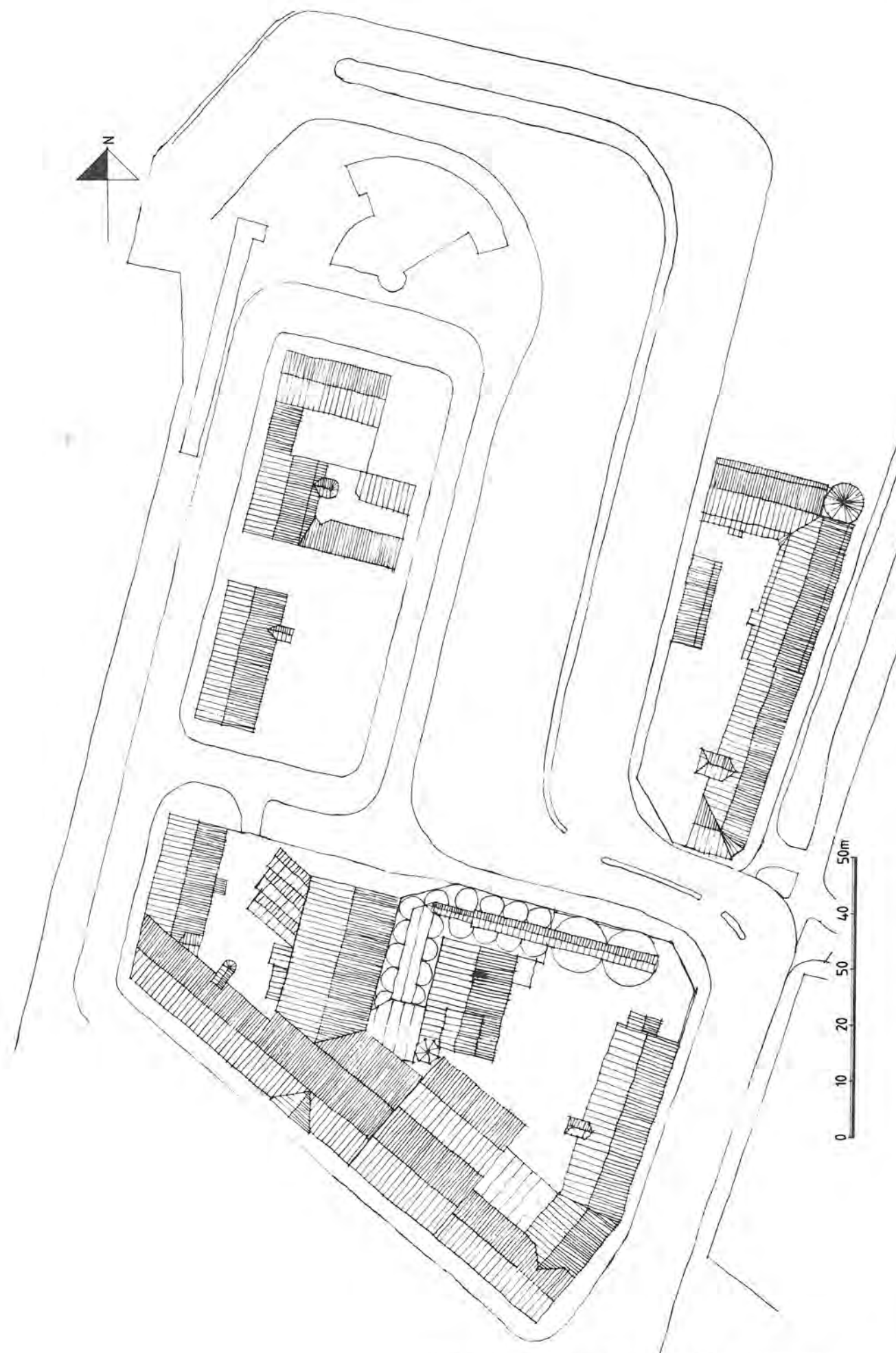




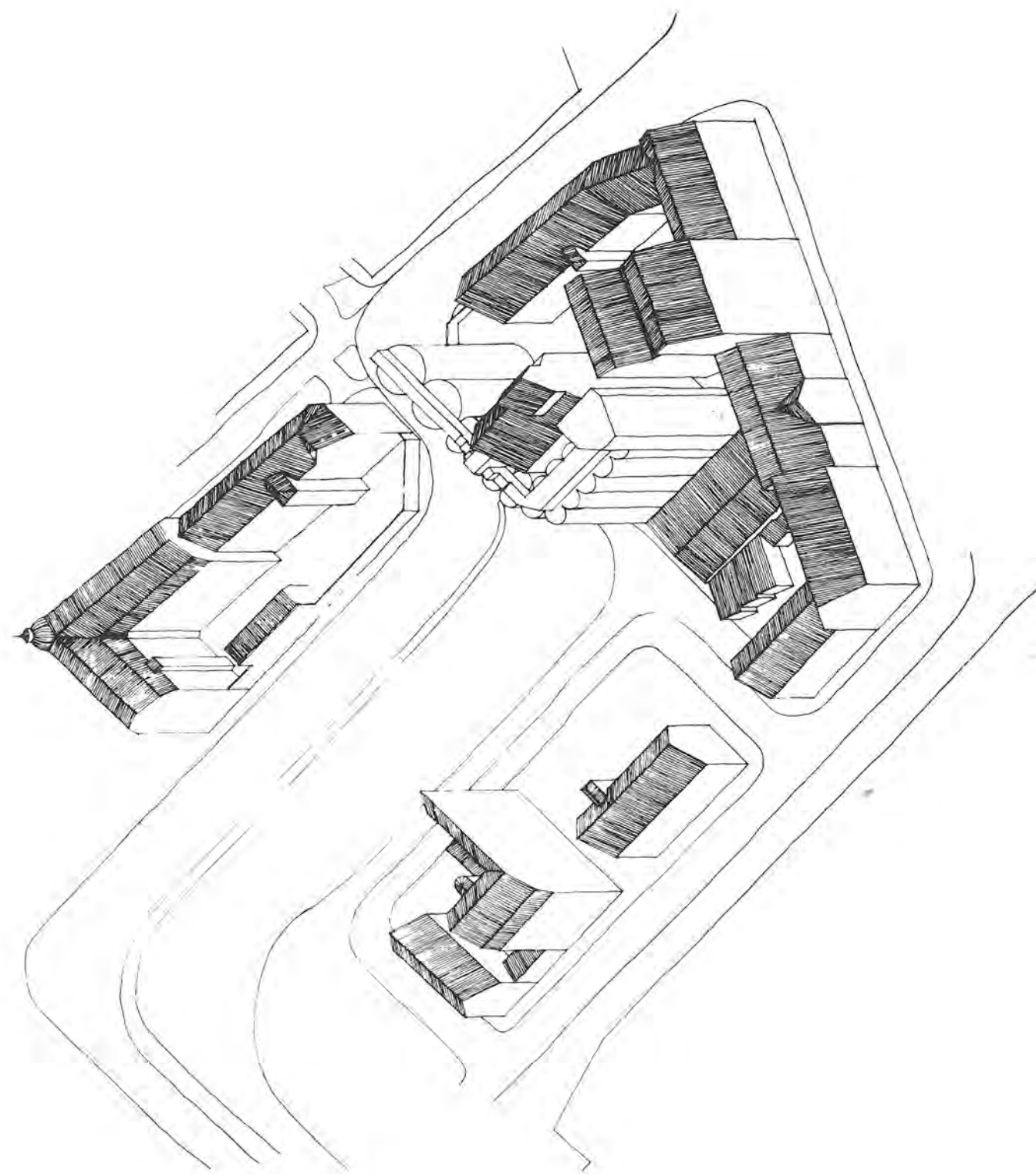
KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Nuvarande utseende



KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Nuvarande utseende



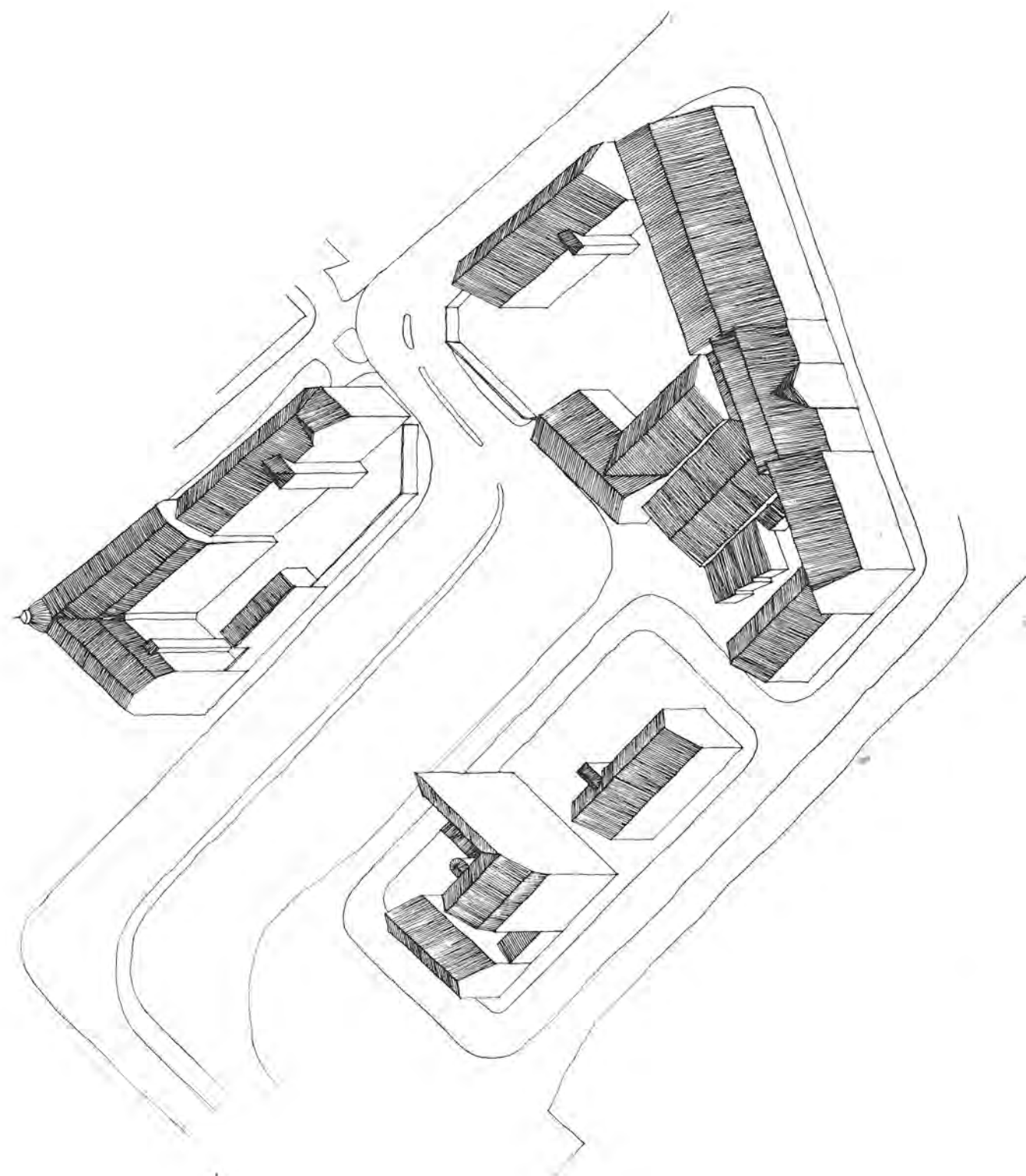
KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Befintligt förslag för trafikföring
vid färjeläget



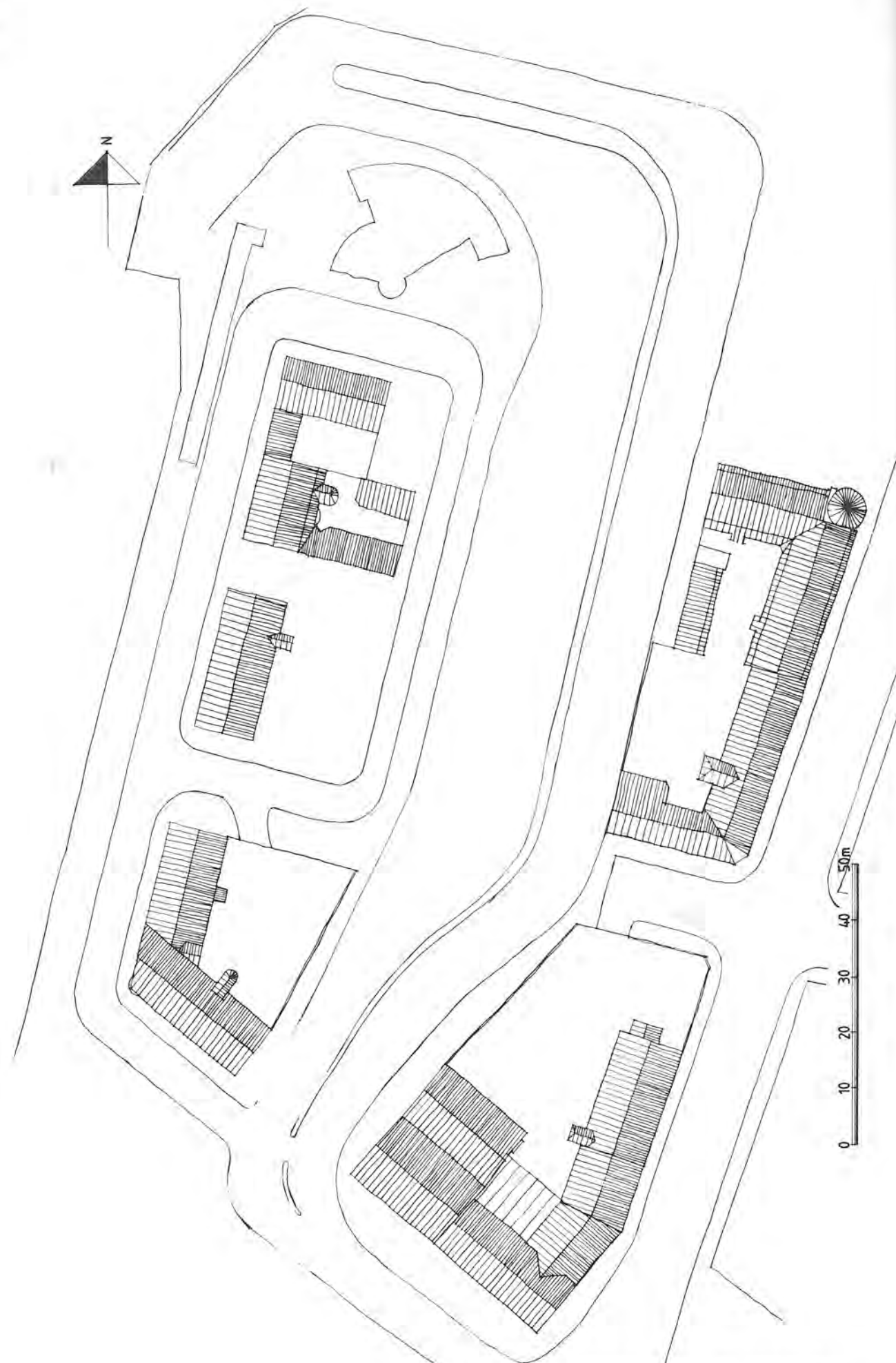
KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Befintligt förslag för trafikföring
vid färjeläget



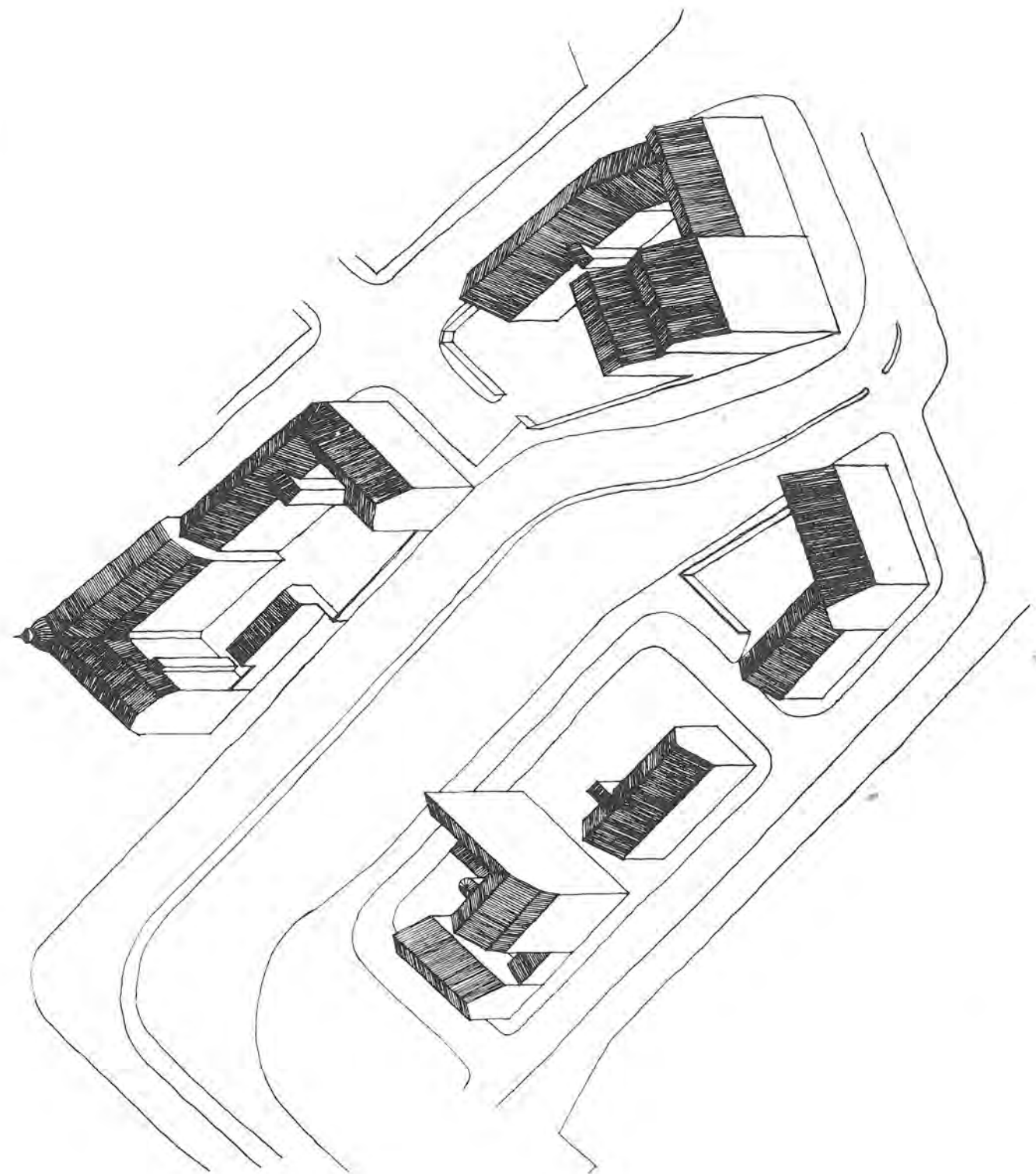
KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Föreslagen sanering av kv. Svanen



KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN :
Föreslagen sanering av kv. Svanen



KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Förslag till framtida lösning för tra-
fiken vid färjeläget



KVARTEREN HAVSÖRNEN OCH SVANEN:
Förslag till framtida lösning för tra-
fiken vid färjeläget

KVARTEREN GÅSEN OCH GLADAN

Kvarteret Willgåsen utgör det sydligaste kvarteret i 1749 års stadsplan. Under 1750-talet utlägges Södra Kyrkogränden i nord-sydlig riktning. Kvarteret delas i två hälfter - nuvarande Gåsen och Gladan. Vid 1805 års stadsplanläggning är endast två tomter mot Storgatan bebyggda. Kvarteren skäres då av i söder.

Kvarteret Gåsen är i norr bebyggt med industribyggnader från 1800-talets mitt. Här inrymmer 1860-80 ett av landets äldsta gasverk. Den ursprungliga funktionen skönjes ännu i spår efter gasklocka och dylikt. Södra delen av kvarteret hyser en handelsgård från samma tid. Magasinet är ombyggt till hotell. På den tillhörande gården finns ett korsvirkeshus samt delvis kullerstensbeläggning. Byggnaderna är i gott skick.

Förslag:

Kvarteret Gåsen är som helhet värt att bevara. Gasverksanläggningen är en av de få bevarade industrianläggningarna i kommunen. Förmodligen är omfattande reparationer nödvändiga då byggnaderna har ett flertal sprickor åsamkade av den tunga trafiken på Kungsgatan.

Bostadshuset å nr 4 utgör ett gott exempel på den tidiga måttfulla klassicismen och bör behållas så oförändrat som möjligt. Sjöfartshotellet ansluter väl.

Tung trafik på Lilla Strandgatan - Kungsgatan stör kvarteret. Det är nödvändigt att långsiktigt skapa en lösning för trafiken till och från färjorna som tar hänsyn till kvarterets framtida funktion. Lekplatsen i kvarteret Gladan bör täcka även kvarteret Gåsens behov

Kvarteret Gladan bebygges i stor utsträckning på 1860-talet. Under 1960- och 1970-talen rives norra hälften. Befintlig bebyggelse i söder är från olika tider och representerar olika stilar men smälter genom sina putsade fasader väl samman. Husen på nr 5 och 6 genomgår för närvarande en upprustning till modern standard.

Förslag:

För kvarterets norra del har det tidigare utarbetats förslag om bostadsbebyggelse. Vid uppförande av ny bebyggelse är det viktigt att man tar hänsyn till Södra Kyrkogränden och kompletterar bebyggelsen utmed denna. Man bör även anpassa resterande bebyggelse i kvarteret i skala och utseende till befintliga förhållande. Kvarteret Gladan har förutsättningar att bli ett väl fungerande och miljömässigt gott kvarter för boende. Gårdsutrymmet i kvarteret kan användas till närlekplats och uteplatser. Dessutom kan Södra Kyrkogrändens gatuum, om detta utformas på ett lämpligt sätt, utgöra ett komplement till gården.



Gåsen 1, 2, 3, och 6
Den omgivande tegelmuren



GÅSEN 1, 2, 3 OCH 6

ursprung: medeltidsromantik 1856-61
fasad: målad tegel
tak: tegel på panel
funktion: industri, hantverk
ändringar: ursprungligen gasverk
senare målning
kondition: grund, stomme, fasad, plåt
skorstenar II
omgivande tegelmur i dåligt
skick
förslag: upprustas. Fasaden bör bi-
behållas intakt

GÅSEN 4

ursprung: empire 1864
fasad: målad, slätputsad tegel
tak: tegel
funktion: bostad, kontor
kondition: tak, fasad, dörrar II
förslag: bör bibehållas intakt

Gårdshus i korsvirke från samma tid
Kullerstenar



GÅSEN 5

ursprung: korsvirke (?) Omkring 1870
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: hotell
 ändringar: magasin. Ombyggt 1917 och 1940
 kondition: fasad, fönster II



GLADAN 4

ursprung: fransk-klassicism 1760
 fasad: målad, slätputsad mursten
 funktion: bostad
 kondition: tak, plåt, fönster, dörrar, skorstenar II
 förslag: fasaden bör bibehållas intakt



GLADAN 5, Storgatan

ursprung: 1800-talsdekor. 1700-tal 1760
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: skiffer
 funktion: bostad
 ändringar: helt ombyggt 1800-talets slut. Under ombyggnad
 förslag: felaktiga fönster



GLADAN 5, Storgatan - L Strandgatan

ursprung: artikulerad puts, Stenberg och Wallin 1893
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: skiffer
 funktion: bostad
 ändringar: fönstren 1905. Under ombyggnad
 förslag: bör bibehållas intakt



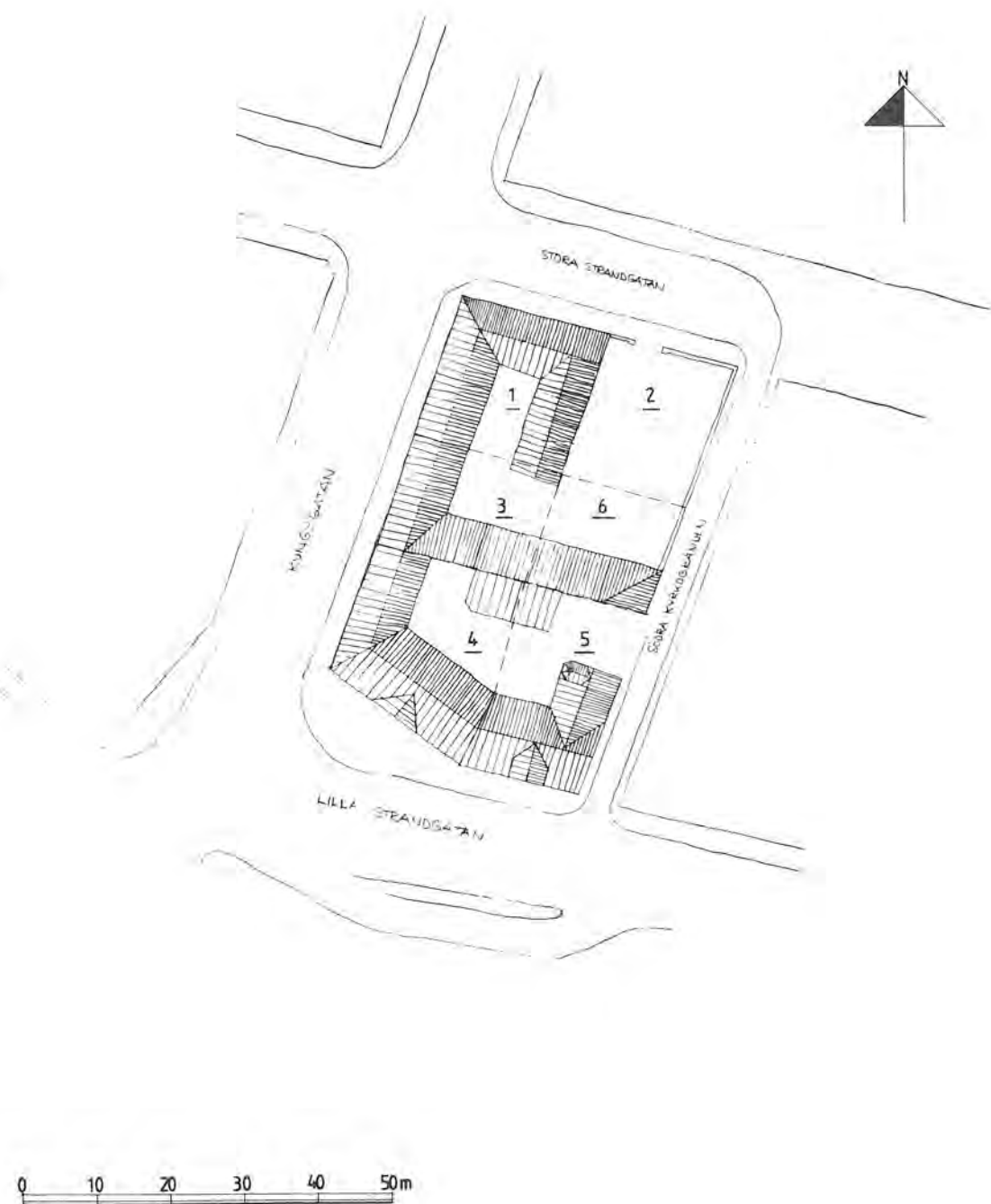
GLADAN 6, Lilla Strandgatan

ursprung: odekorerad puts 1873
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: tegel
 funktion: bostad
 ändringar: ombyggt i jugend 1917. Under ombyggnad
 förslag: felaktiga fönster

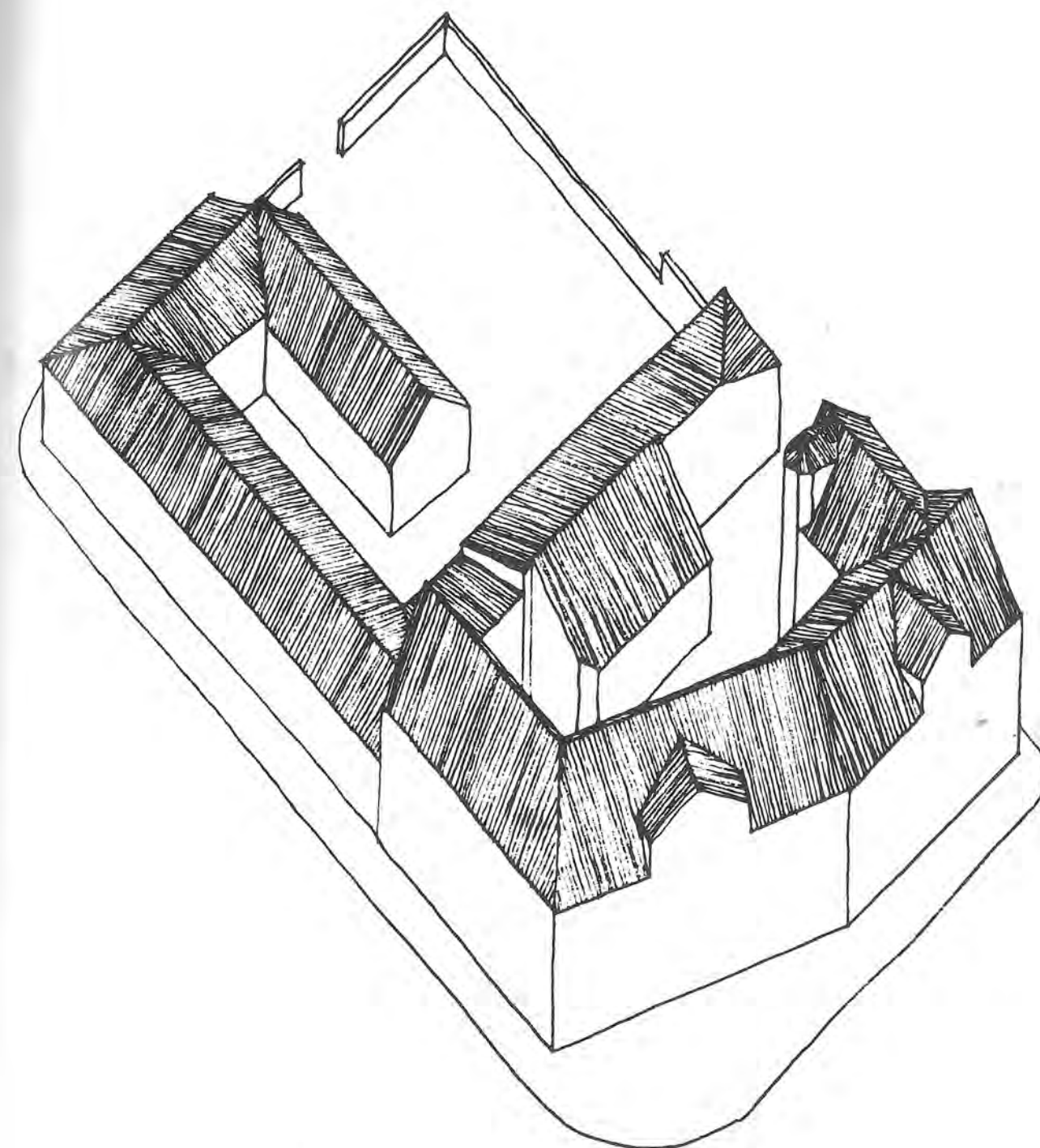


GLADAN 6, Södra Kyrkogränden

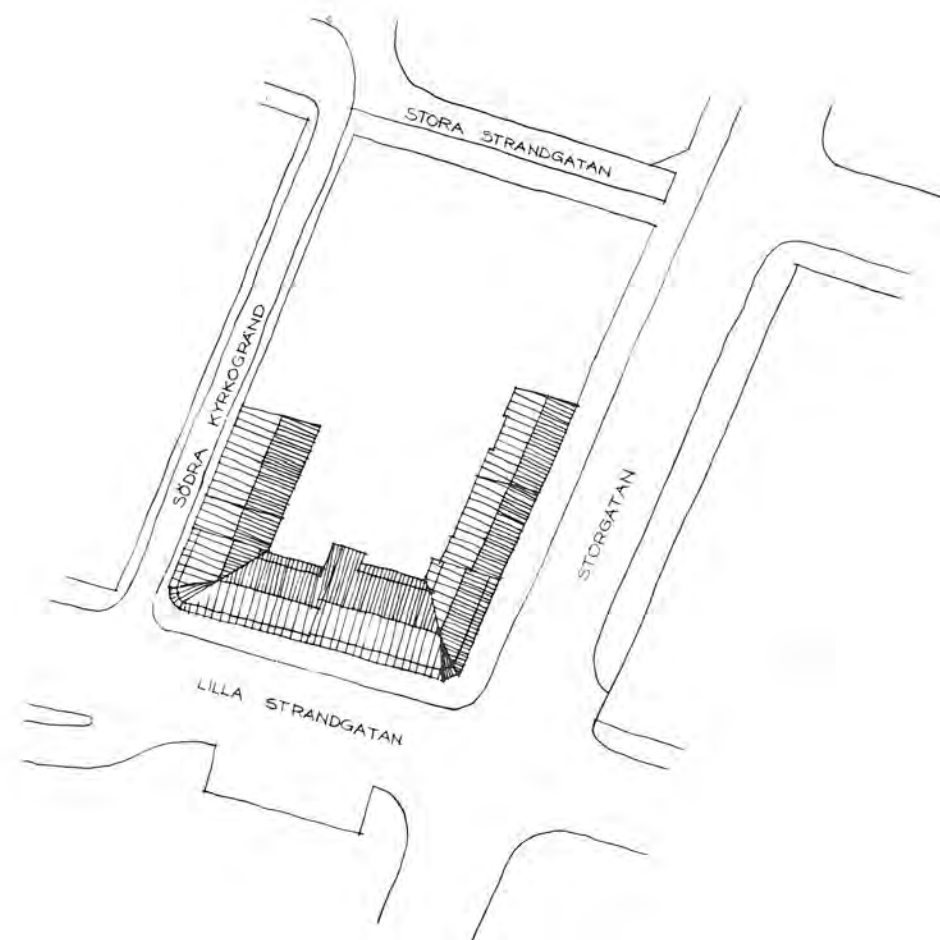
ursprung: odekorerad puts 1873
 fasad: slätputsad mursten
 tak: eternit
 funktion: bostad
 ändringar: under ombyggnad
 förslag: felaktiga fönster



KVARTERET GÅSEN:
Nuvarande utseende

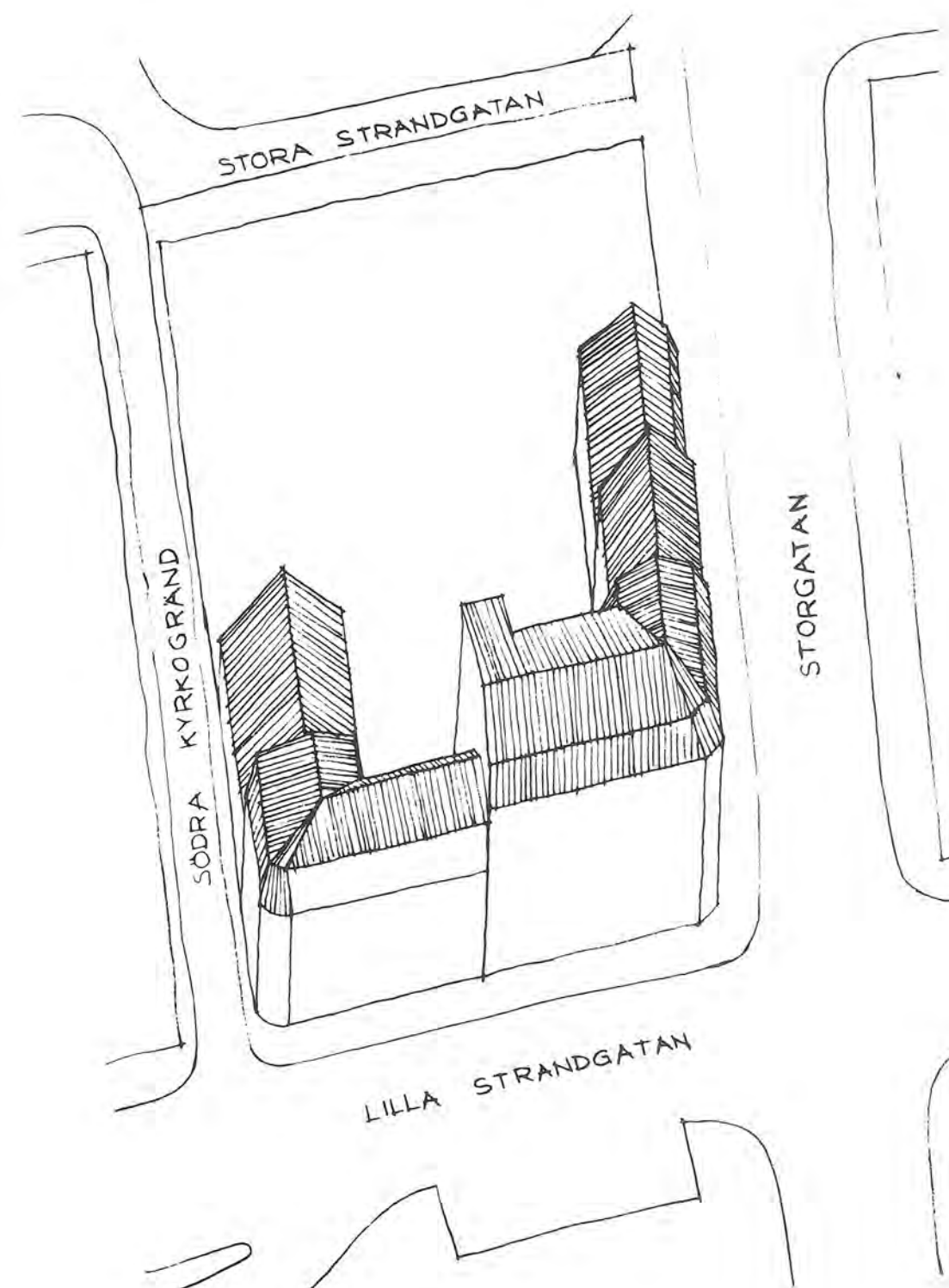


KVARTERET GÅSEN:
Nuvarande utseende

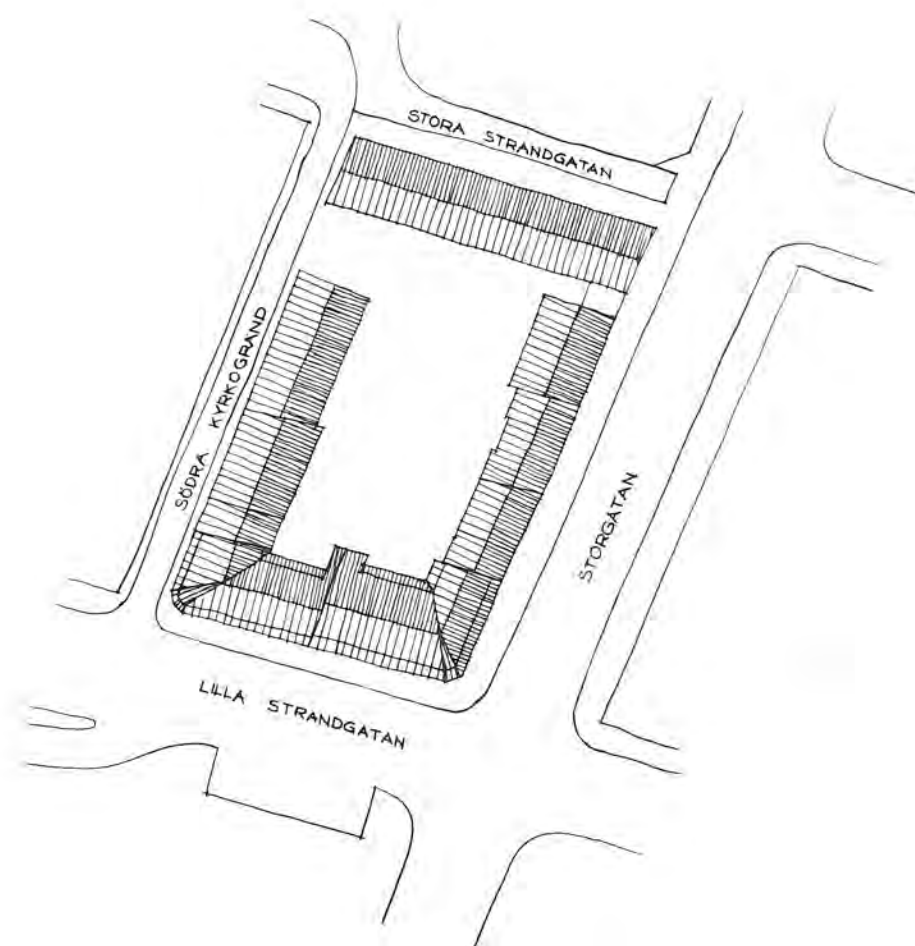


0 10 20 30 40 50m

KVARTERET GLADAN:
Föreslaget utseende

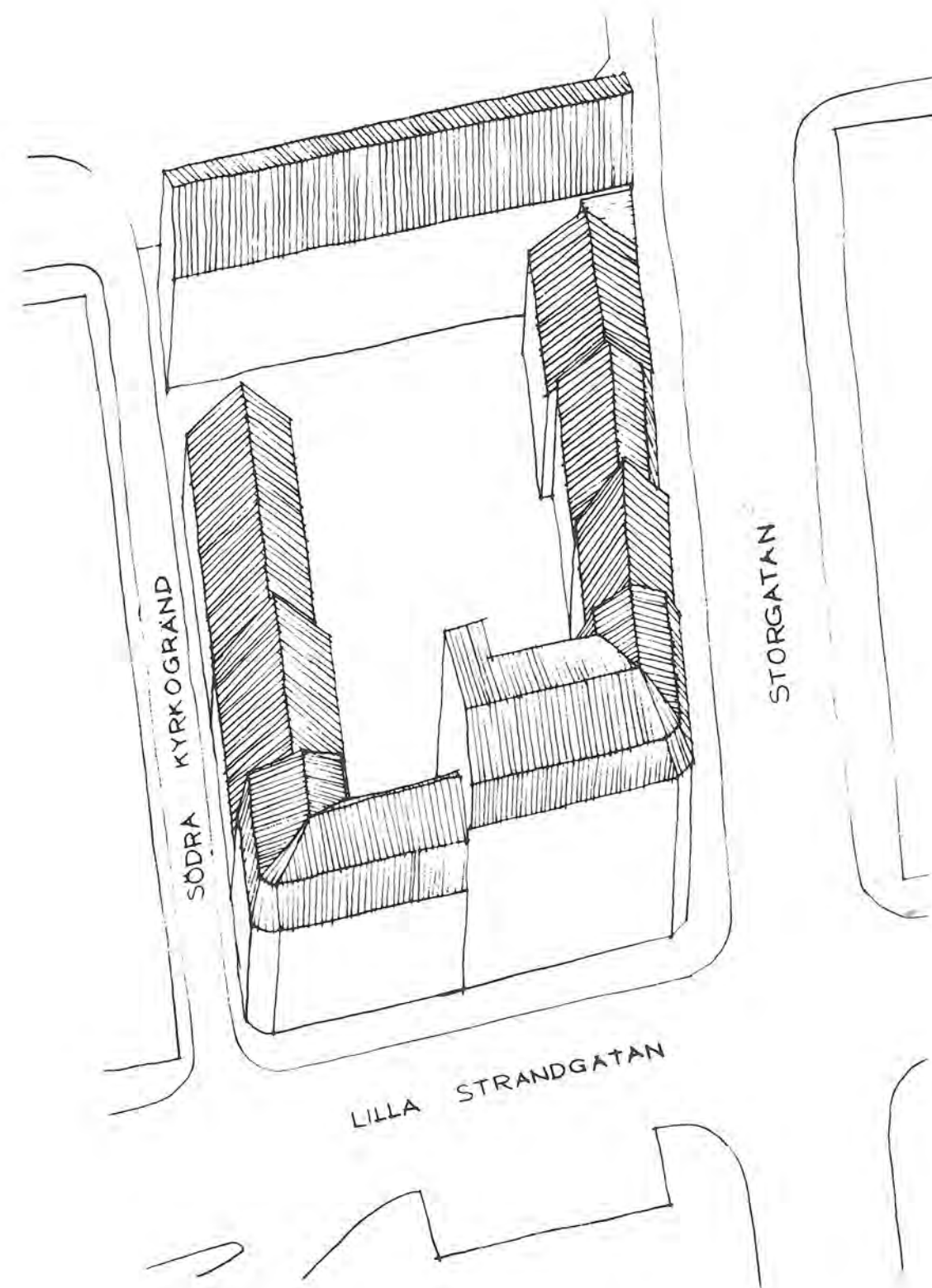


KVARTERET GLADAN:
Nuvarande utseende



0 10 20 30 40 50m

KVARTERET GLADAN:
Nuvarande utseende



KVARTERET GLADAN:
Föreslaget utseende

KVARTEREN SKÄLEN OCH VALROSSEN

Kvarteret Skälen inritas i 1805 års plan på den mark som tidigare reserverats för försvarsanläggningen. Genom Fiskargrändens förlängning uppdelas kvarteret Skälen i nuvarande två kvarter - Skälen och Valrossen. Kvarteret Skälen bebygges med sparsamt dekorerade putsade hus i låg skala under 1800-talet. Samtliga fastigheter utom de å nr 6 har rivits under 1960-talet. Kvarvarande bebyggelse användes endast som tillfälligt lager.

Förslag:

Byggnaderna å nr 6 rives varefter kvarteret i sin helhet exploateras för ny bostadsbebyggelse. På grund av trafiken uthyres lämpligen till kontor utmed Lilla Strandgatan. Storleken på de nya husen bör anpassas till omgivningen vilket innebär två våningar mot Fiskargränden och tre i övrigt. Fasaden bör uppdelas i mindre enheter. Bebyggelsen kan öppna sig mot Fiskargränden för att ge ett större och luftigare gårdsrum för lek och utevistelse. Parkering för kvarterets bilar sker i kv Valrossen.

Kvarteret Valrossen bebygges till största delen under 1860-talet av Landskrona Gjuteri AB. Kvarteret innehåller i dag lokaler för försäljning och reparation av bilar. Verksamheten beräknas flytta och kvarteret blir disponibelt för annat ändamål.

Förslag:

Då kvarteret ligger utefter Lilla Strandgatan på vilken all trafik till färjeterminalen går är det knappast lämpligt med bostäder här. Ett förslag är att använda kvarteret för uppförande av ett parkeringshus i 4 plan varav ett under mark. Huset skulle kunna innehålla ca 400 p-platser och därmed täcka parkeringsbehovet för kvarteren Snäppan, Lommen, Falken, Vippan, Tärnan, Gåsen, Gladan och Skälen.



Skälen 6
Fiskargränden till vänster
Stora Strandgatan till höger



SKÄLEN 6, Stora Strandgatan

ursprung: odecorerad puts 1810-16
fasad: målad, slätputsad mursten
korsvirke
tak: tegel/plåt
funktion: lager
ändringar: tidigare bostad. Därefter samlingslokal för Frälsningsarmén
kondition: grund, stomme, tak, fasad, plåt II

SKÄLEN 6, Fiskargränden

ursprung: klassicism 1890
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: tegel/plåt
funktion: lager
ändringar: tidigare samlingslokal för Frälsningsarmén.
Dekor bl a trappstensgavel borta
kondition: grund, stomme, tak, fasad, plåt II

VALROSSEN 1, Lilla Strandgatan - Stora Strandgatan

ursprung: klassicism 1875
fasad: målad, slätputsad mursten
tak: skiffer
funktion: kontor
ändringar: fönstren förstörade.
Tidigare spröjsar
kondition: takstol, yttertak, fasad, plåt, fönster, dörrar II
förslag: fin dörr



VALROSSEN 1, Lilla Strandgatan

ursprung: medeltidsromantik 1865-75
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: plåt
 funktion: verkstad
 ändringar: dekoren borta på den högre byggnaden
 kondition: takstol, yttertak, fasad, plåt, dörr II



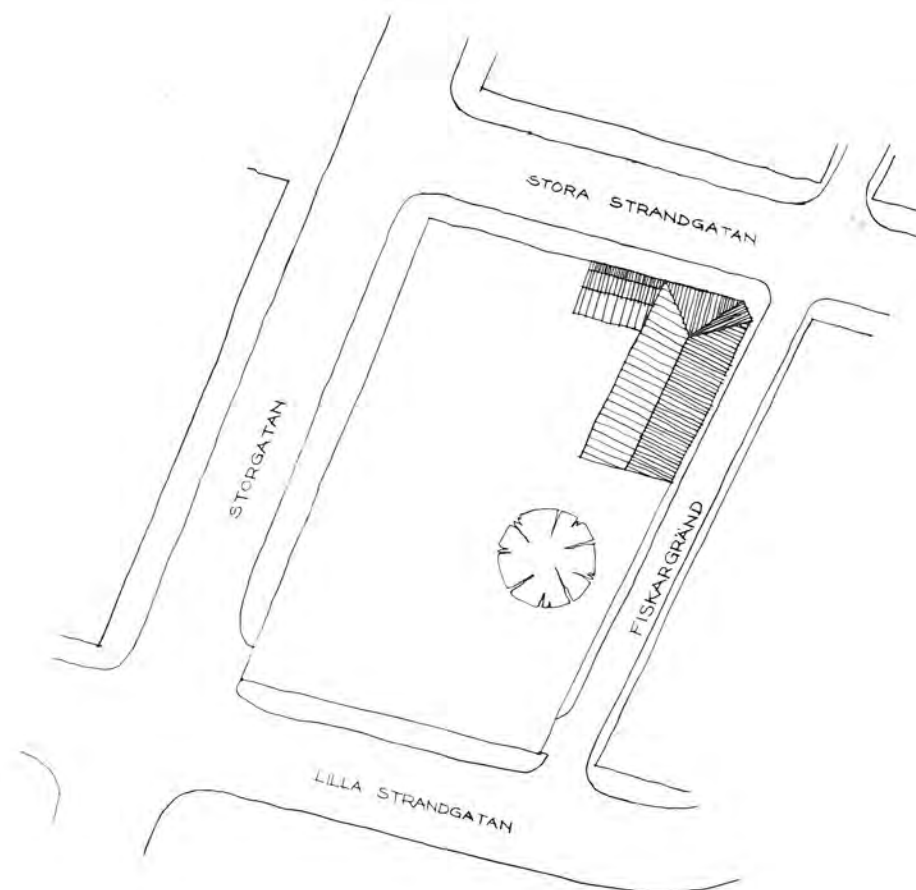
VALROSSEN 1, Fiskargränden 3 stycken hus

ursprung: odecorerad puts 1860
 fasad: målad, slätputsad mursten
 tak: plåt
 funktion: lager, verkstad
 ändringar: f d gjuteri
 kondition: grund, takstol, tak, fasad, plåt, fönster, dörrar, skorsten II

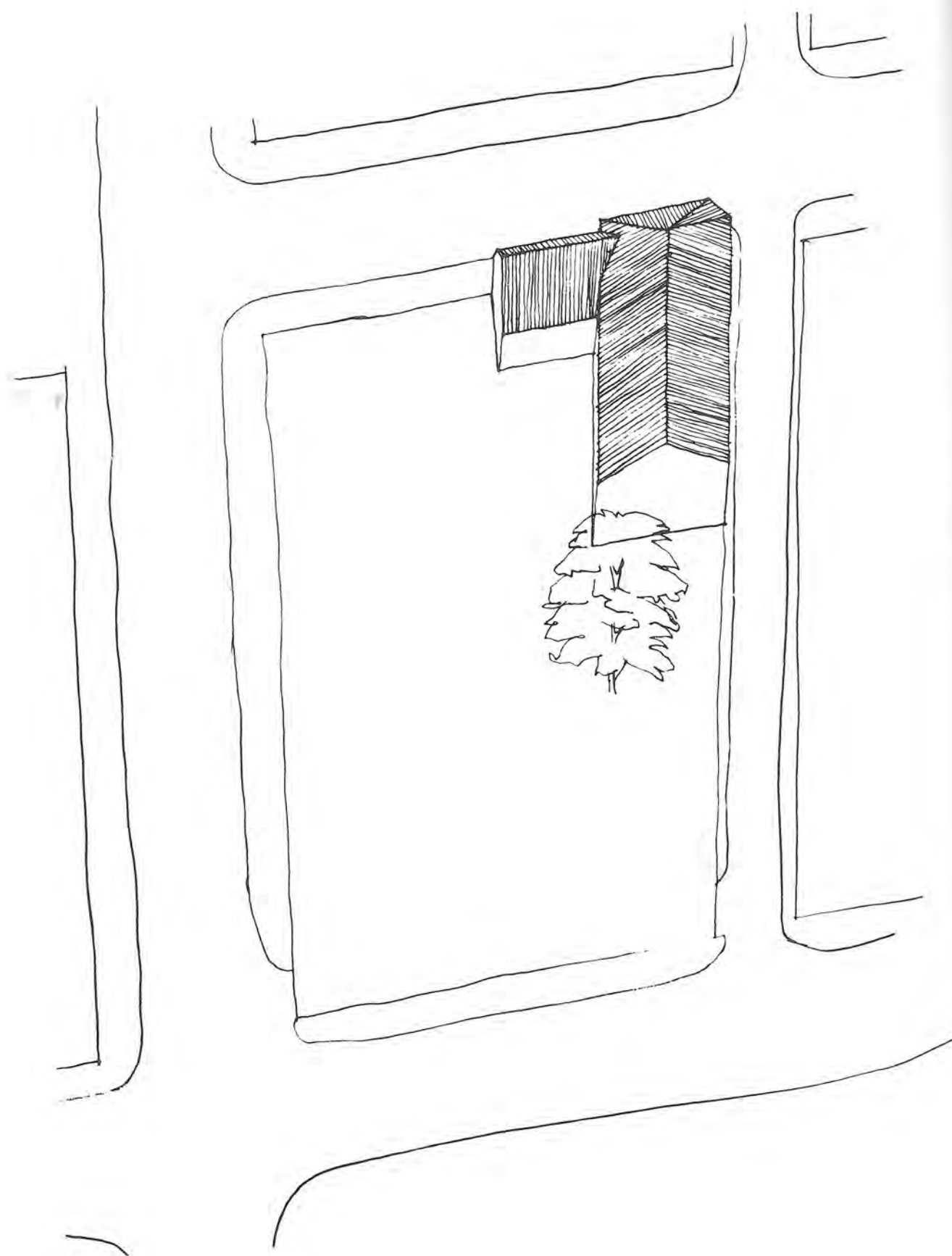


VALROSSEN 1, Stora Strandgatan

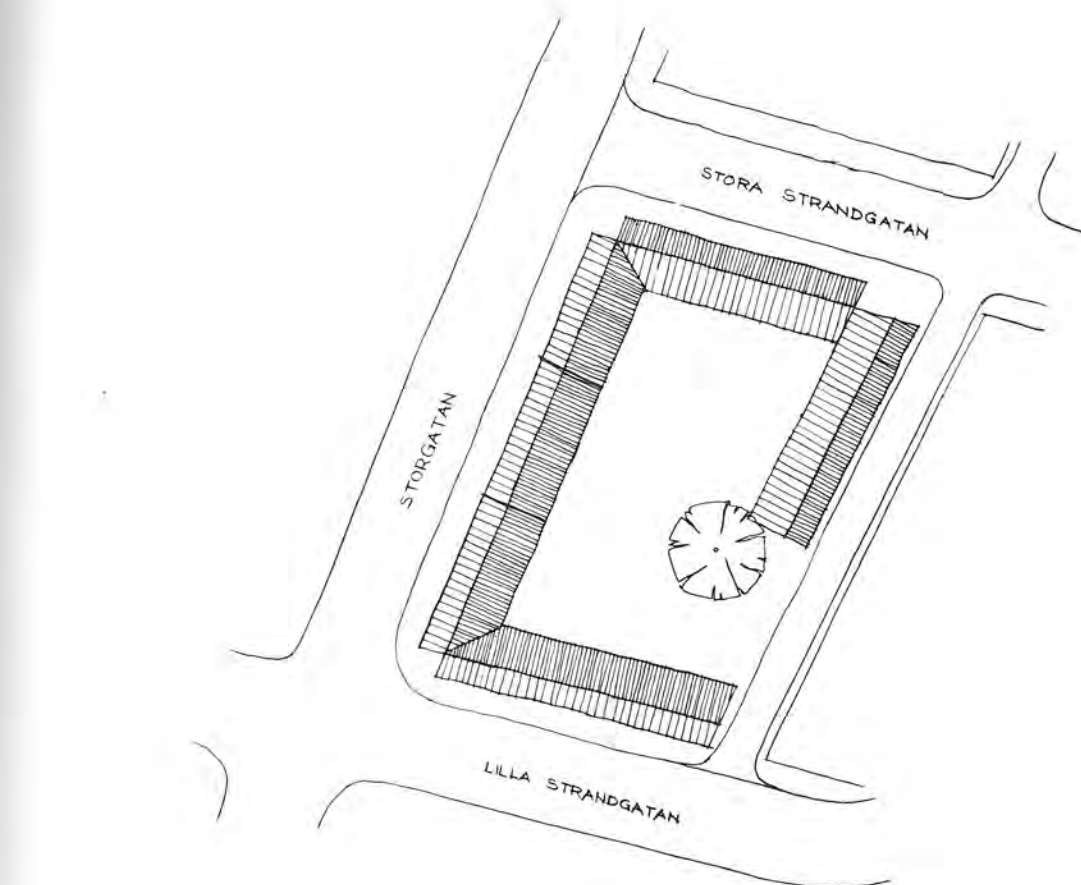
ursprung: odecorerad puts 1860-70
 1958
 fasad: målad, slätputsad betong/
 mursten
 funktion: bilverkstad, försäljning
 ändringar: vissa delar kvar av den äldre envåningsbebyggelsen. Sadeltaken borta



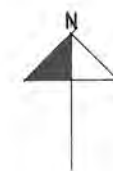
0 10 20 30 40 50m



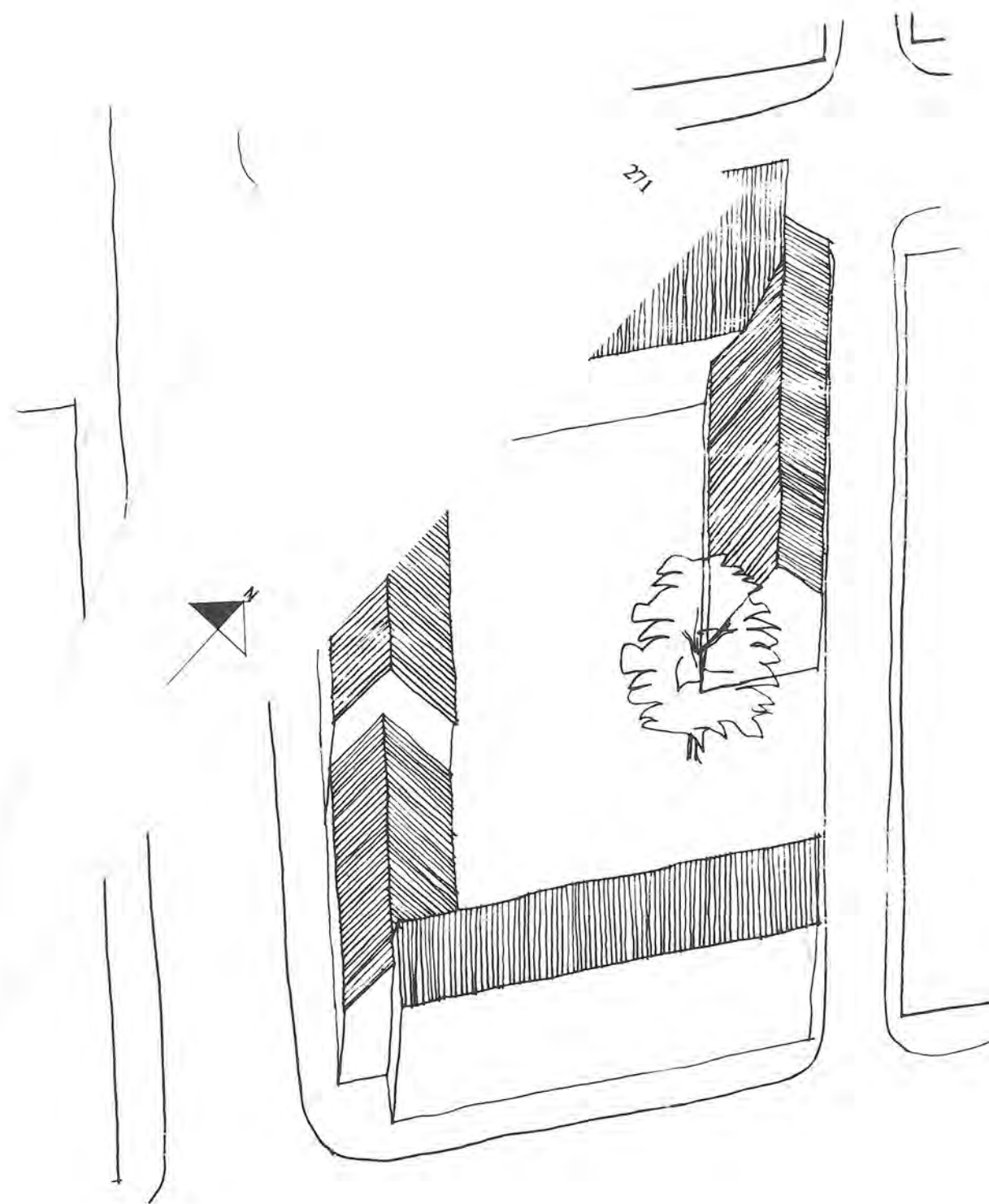
KVARTERET SKÄLEN:
Nuvarande utseende



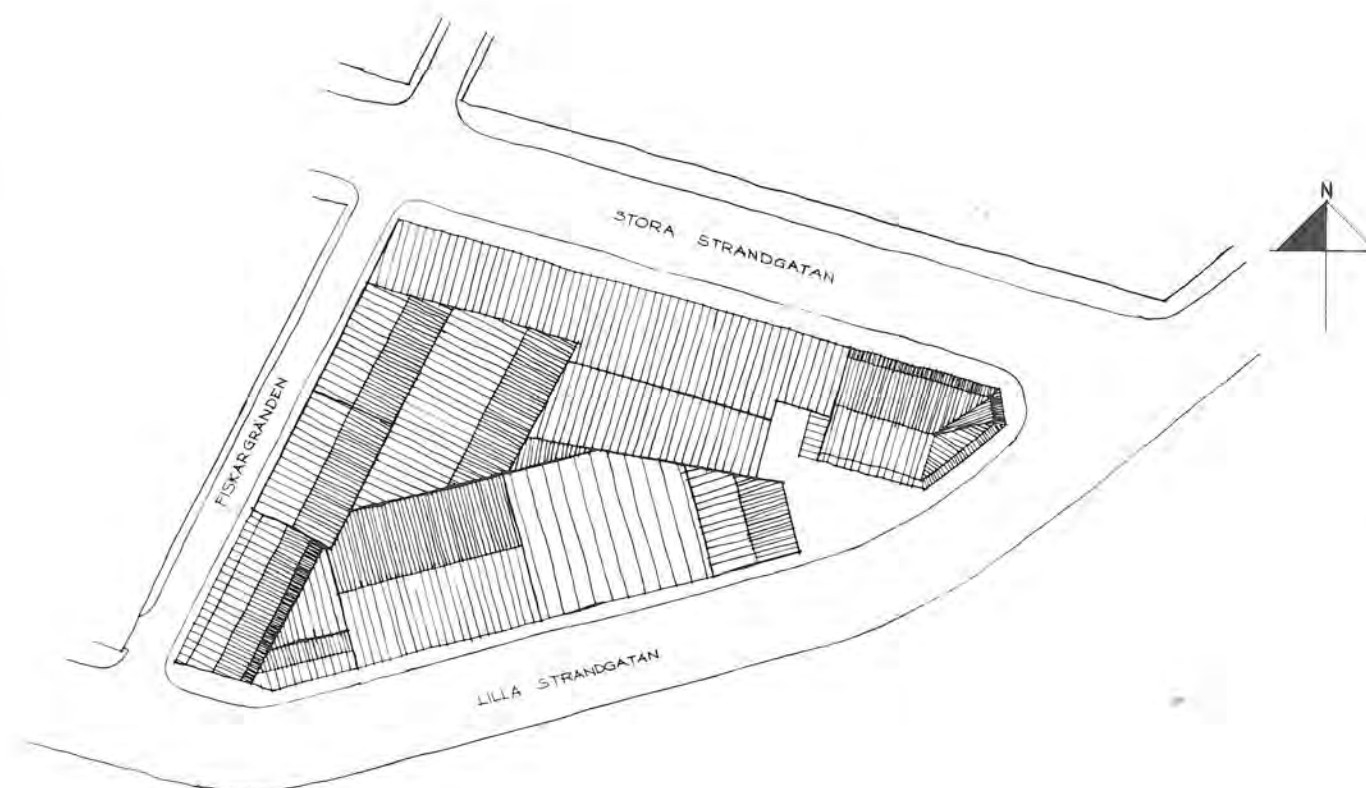
0 10 20 30 40 50m



KVARTERET SKÄLEN:
Föreslaget utseende

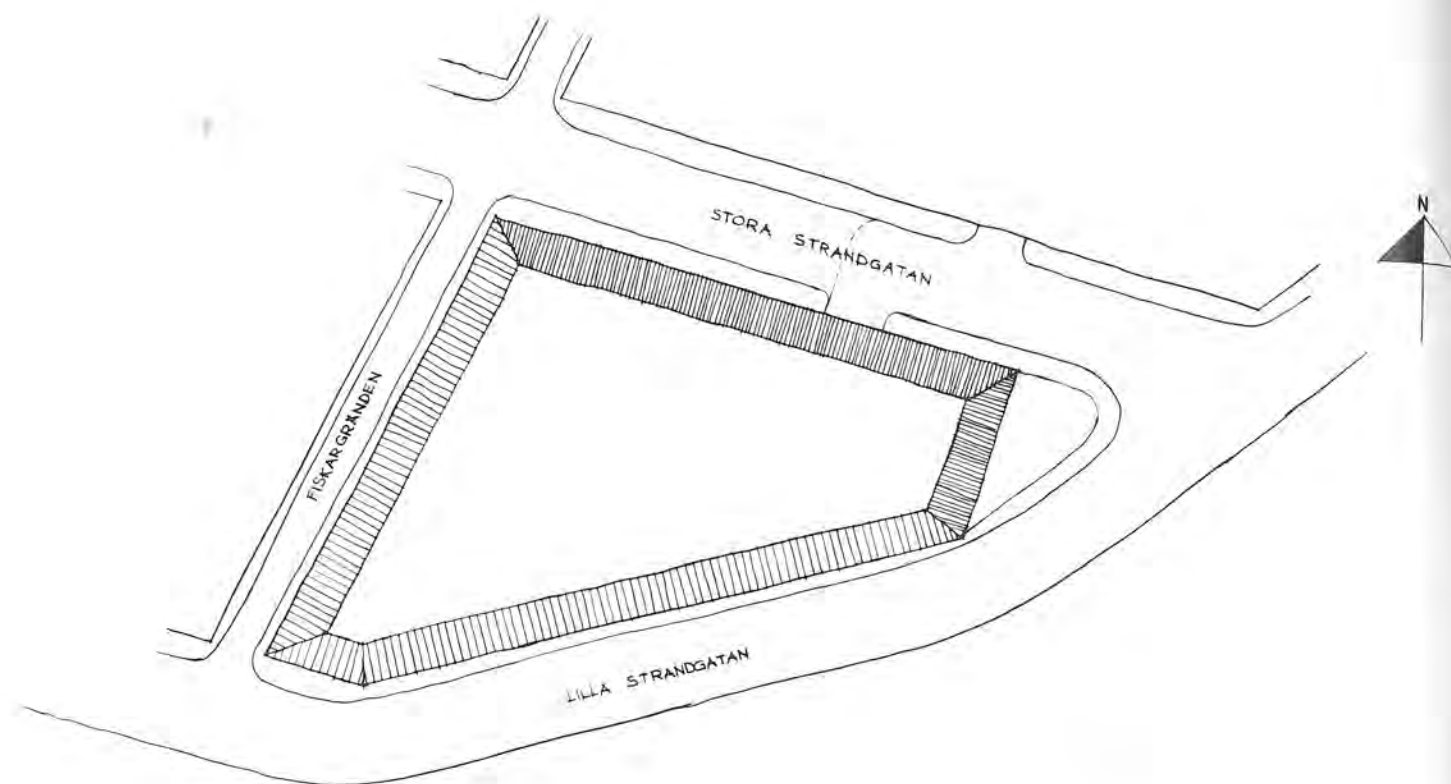


KVARTERET SKÅLEN:
Föreslaget utseende



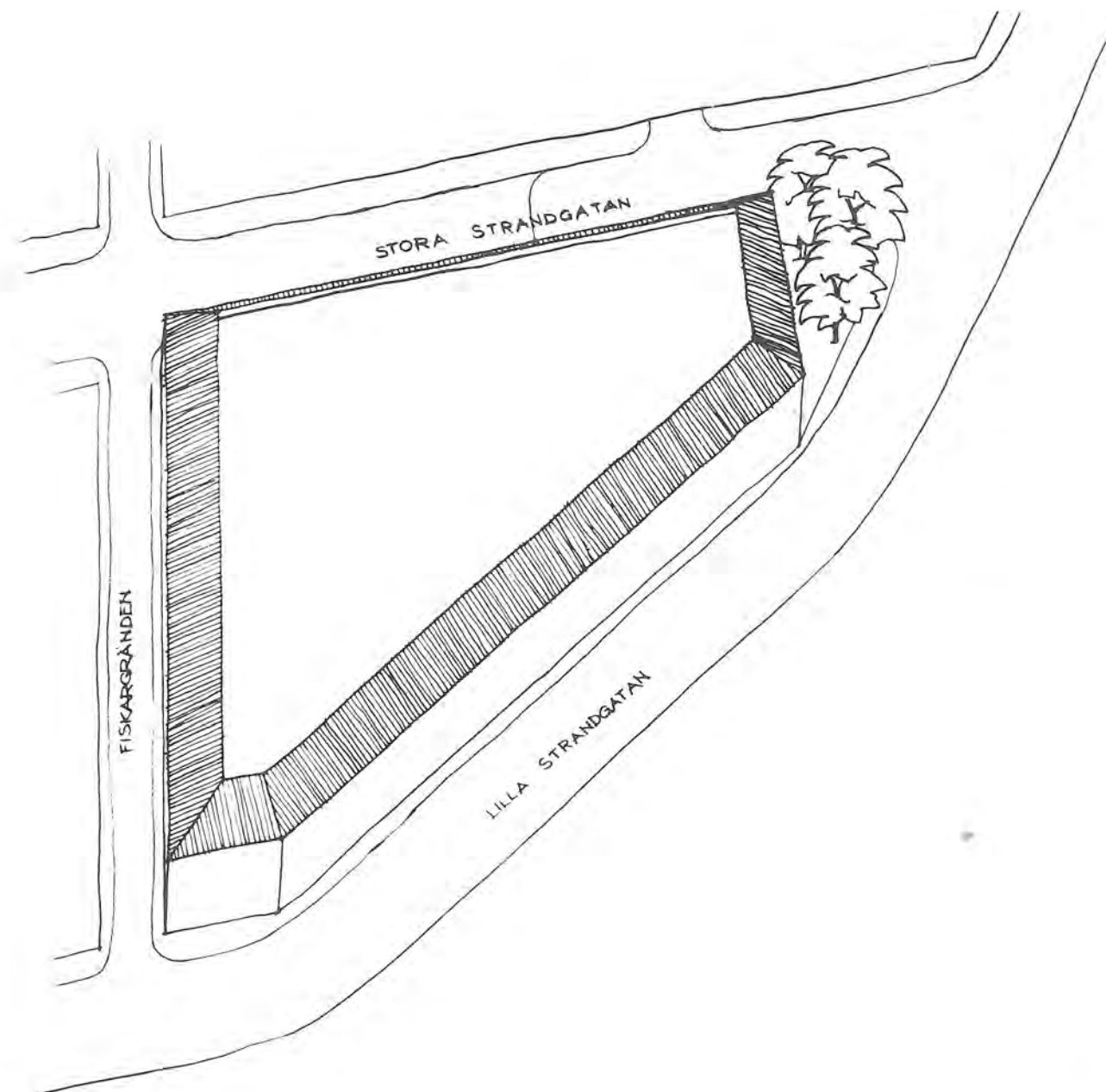
0 10 20 30 40 50m

KVARTERET VALROSSEN:
Nuvarande utseende



0 10 20 30 40 50m

KVARTERET VALROSSEN:
Föreslaget utseende



KVARTERET VALROSSEN:
Föreslaget utseende

PLATSER

Kasernplan

Nuvarande Kasernplan var utlagd till kvarter i den medeltida stadsplanen. Längs med nuvarande Kasernplan gick Östergatans förlängning "Vestergade" till Citadellet.

Under 1600-talets härjningar jämnas merparten av bebyggelsen med marken. För att underlätta försvaret får ett 50-tal hus i Citadellets närhet flytta till den outnyttjade marken vid Österport. På 1714 års karta betecknas stora delar av området som "bränd plats".

I 1749 års plan inritas 6 kaserner. Endast en av dem - Adolf Fredriks kasern - uppföres. 1874 uppföres ett tyghus parallellt. Mellan de båda byggnaderna har stallar och andra byggnader med militär funktion legat. Sista regementet lämnar Landskrona 1926.

Fontänerna härrör från festivalen 1963.



GAMLA KASERNEN

ursprung: fransk-klassicism Hårleman 1751-60
fasad: rödgul tegel och puts
tak: tegel och plåt
funktion: museum
ändringar: tredje våningen 1874
kondition: ej undersökt
förslag: bör bibehållas intakt
Skyddat som byggnadsminnesmärke enligt avtal 1933.



TYGHUSET

ursprung: medeltidsromantik 1874-76
fasad: gul tegel och puts
tak: papp
funktion: företagshälsovård, sporthall
ändringar: f d tyghus. Sporthallen tillbyggd. Upprustat 1976-77
kondition: ej undersökt
förslag: bör bibehållas intakt
Skyddat som byggnadsminnesmärke enligt avtal 1933

Teaterparken

I kvarteret har det medeltida Helgeandshuset legat. I nordvästra delen har lämningar av kapellet och kyrkogården påträffats. Genom södra och östra delarna sträckte sig de medeltida stadsbefästningarna. I parkens södra del låg en 1600-talsbastion.

Under 1700-talet anlägges vallgravar och vall ånyo i kvarteret. I 1805 års plan utlägges hela vallgravsområdet som parkmark. Området erhåller då i princip sin nuvarande form.

Under 1800-talets andra hälft fyller gravarna igen. Konsul Nees - med bostad mitt emot - använder området som trädgård. Rester av 1700-talsvallarna finns ännu kvar.



TEATERN

ursprung: nyrenässans i tegel 1901
A Arwidius F Sundbärg
fasad: gul fasadtegel
tak: plåt
funktion: teater
ändringar: restaurangbyggnaden 1921.
Ombyggnad 1940-talet
kondition: fasad, dörrar II.
(Vittringsskador på balkongerna)
förslag: upprustas



I parken finns "Flicka med slöja" av Åke Jönsson 1955 samt fontän med tre lekande putti, fabriksprodukt 1904. I parken finns också en större lekplats.



Sofia Albertina kyrka

Grundstenen lägges 1754 av drottning Lovisa Ulrika som ger kyrkan namn efter sin dotter. Först 1788 är kyrkan invigningsklar.

Enligt planen skulle en kyrkogård anläggas runt omkring med symmetriskt lagda gångar, alléer och grasmattor. Längre står emellertid platsen helt oplanterad. Översvämningarna är täta. Först 1870 planteras ett antal lindar.



SOFIA ALBERTINA KYRKA

ursprung: fransk klassicism Hårleman 1754
fasad: rödgul tegel
tak: plåt
funktion: kyrka
ändringar: torn 1820
kondition: ej undersökt
förslag: slamning i ljus färg.
(I enlighet med ursprungsritningarna i Kungl Krigsarkivet)

Järnvägsparken

Järnvägsparken får liksom teaterparken sin form i och med 1805 års stadsplan. Områdena närmast vallgraven var olämpliga att bebygga och utlades följaktligen som parkmark.

I och med vallgraven finns plats reserverad för en järnvägslinje då detta blir aktuellt på 1860-talet. Endast en landsväg skäres av då järnvägslinjen anlägges.



STATIONEN

ursprung: medeltidsromantik 1865
fasad: gul tegel
tak:
funktion: stationshus
kondition: ej undersökt
förslag: bör bibehållas intakt

I parken finns "Gosse med snäcka"
Ivar Johnsson 1948

Rådhuset

Rådhuset har varit centrum för stadens handel sedan grundläggningen 1413 och för dess administration sedan 1400-talets mitt då det första rådhuset byggdes.

Bebyggelsen runt torget domineras av rådhuset. Byggnaden som är den andra i ordningen är uppförd efter ritningar av professor O Pedersen 1884. Stilen är baltisk gotik.

Strax väster därom ligger SE-bankens hus uppfört 1904 av stadsarkitekt S Sörensen, Malmö. Byggnaden är ett typiskt exempel på seklets tidiga "kaufpalats". I övrigt dominerar väl sammansmält bebyggelse i klassicism och nyrenässans. Enda avbrottet utgör Östra Roten 27 i postfunktisstil.

Efter att tidigare varit kullerstensbelagd får torgplatsen sitt nuvarande utseende 1916. Sedan handeln flyttat ut formar stadsarkitekten Ekelund torget som ett promenad- och representationsområde. Platsen belägges med ornamenterade stenar. Runt om planteras nya lindar. I övrigt pryds torget av två höga järnkandelabrar.

I samband med utställningen 1929 inviges en fontän med Anders Olssons staty "Västanvinden".



VÄRDEFULLA GATUMILJÖER



Kv Rehnschöld

ERIKSGATAN

- gatubeläggning: smågatsten
- trottoar: östra sidan keramiska plattor, västra sidan cementplattor
- vegetation: rad av lindar (+ 1 robinia) på västra sidan, gränsar mot del av Slottsparken
- omgivande fasader: obruten rad av 2-4 våningshus på östra sidan, de flesta enhetligt putsade och avfärgade i ljusa färger
- övrigt: åt väster utblick över Kasernplan mot Citadellet
- kommentar: tegelhuset Rehnschöld 2A stör fasadernas enhetlighet



Kv Gröna Lund

BORGMÄSTARGATAN

- gatubeläggning: asfalt
- trottoar: södra sidan cementplattor, norra sidan grus
- vegetation: norra sidan rad av syrenträd, dessutom Stadsparken därbakom
- omgivande fasader: enhetlig rad av hyreshusfasader på södra sidan (med brott för cykelverkstaden Rehnschöld 1), röd tegel/vit puts övervägande
- övrigt: relativt hårt trafikbelastad
- kommentar: cykelverkstaden borde bytas mot byggnad som smälter in i skalan, övriga fasader i räckan bevaras

Kv Rehnschöld till vänster
Kv Norra Roten till höger

GAMLA KYRKOGATAN

- gatubeläggning: betongplattor
- trottoar: cementplattor
- vegetation: mindre alm uthängande vid norra gaveln till Norra Roten 23
- omgivande fasader: låghusbebyggelse, huvudsakligast 1800-tal
- övrigt: vy mot Rådhusstorget resp Stadsparken. Västra gatusidan något krökt. Gaslyktsliknande gatubelysning. Genomfart förbjuden
- kommentar: en värdefull rest av äldsta gatunätet. Gatubeläggning bör på sikt uybytas. Den i norr belägna Stads-parken viktig. Här låg den medeltida kyrkan.



Kv Gröna Lund

STORA NORREGATAN

- gatubeläggning: smågatsten
- trottoar: keramiska plattor
- vegetation: två stora kastanjer uthängande från Gröna Lund 35
- omgivande fasader: övervägande hyreshusbebyggelse från slutet av 1800-talet
- övrigt: blandad bilgata/cykelstråk. Dåliga avlastningsmöjligheter
- kommentar: kastanjeträden viktiga (enda resten av gamla trädgårdsetablissemangen Gröna Lund)



RÅDHUSTORGET

- gatubeläggning: smågatsten (i mönster),
omgivande gator: smågatsten
- vegetation: randvegetation av tuktade
lindar, planteringskrukor
på torget
- omgivande
fasader: paradhus övervägande från
slutet av 1800-talet. I
söder Rådhuset, i väster
Gamla Kasernen
- övrigt: förmodligen den viktigaste
och hos folk bäst för-
ankrade platsen i staden.
Omgivande fasader viktiga,
får ej förändras. Huset i
hörnet Östra Roten nr 27
bryter på ett olyckligt
sätt stilen.



Kv Gröna Lund till vänster
Kv Erik Dahlberg till höger

ÖSTERGATAN

- gatubeläggning: smågatsten
- trottoar: keramiska plattor
- vegetation: planteringskrukor
- omgivande
fasader: 2-4 våningshus, affärer
dominerar i bottenvåningarna
- övrigt: bilfritt (var ursprungligen
del av gamla infarten till
Landskrona)
- kommentar: gågatan bör utformas att
tydligare visa sin funktion



Kv Erik Dahlberg till vänster
Kv Östra Roten till höger

NYGATAN

- gatubeläggning: asfalt
- trottoar: cementplattor
- vegetation: -
- omgivande
fasader: hyreshus (lägre mot mitten),
affärer i bottenvåningarna
- övrigt: utblick emot Rådhusstorget
resp Teaterparken
- kommentar: hålen i fasadräckan mot
söder bör ifyllas med an-
passad låghusbebyggelse



Kv Västra Roten och Gamla
staden till vänster
Kasernen till höger

SLOTTSGATAN (mellan Rådhusstorget och Kungs-
gatan)

- gatubeläggning: asfalt
- trottoar: keramiska plattor (delvis
profilerade)
- vegetation: klippt häck längs Kasernen,
en kastanj vid Kasernens
östra ingång
- omgivande
fasader: 1700- och 1800-talshus
(2-4 våningar) på södra
sidan, Kasernen (museet på
norra sidan)
- övrigt: utblick mot Rådhusstorget
resp Slottsparken



Slottsgatan med Rådhusstorget
i fonden



Kv Västra Roten till vänster
Kv Gamla Staden till höger

NORRA KYRKOGRÄNDEN

- gatubeläggning: betongplattor med stora asfaltilagningar
- trottoar: keramiska plattor, delvis profilerade
- vegetation: -
- omgivande fasader: låghusbebyggelse i tegel, puts och korsvirke
- kommentar: gränden bör förlängas söderut genom kv Kung Karls Varv för att få fram ursprungliga sträckningen mot kyrkan. Gatubeläggningen bör på sikt utbytas.



Kv Gamla Bryggan

PARKGATAN/DROTTNINGGATAN

- gatubeläggning: storgatsten och smågatsten (i mönster längs Drottninggatan kaj)
- trottoar: keramiska plattor, profilerade (Parkgatan)
- vegetation: blomsterarrangemang längs kajen (Drottninggatan), Parkgatan ansluter till Slottsparkens grönska
- omgivande fasader: värdefull 1700- och 1800-talsbebyggelse samt nya Stadshuset i nordost, i sydväst hamnen
- övrigt: en välexponerad (mot hamnen) och viktig del av stadens fasad
- kommentar: nyligen iordningställd miljö



Kv Gamla Bryggan



Kv Gamla Staden till vänster
Kv Slottsplatsen till höger



Kv Slottsplatsen till höger

KUNGSGATAN

- gatubeläggning: storgatsten, i mindre omfattning smågatsten samt kullersten. Söder om kyrkan asfalt
- trottoar: betongplattor, keramiska plattor, storgatsten
- vegetation: lindar längs kyrkoplatsen och vid färjeläget
- omgivande fasader: flera förnåma 1700- och 1800-talshus med insprängd modern bebyggelse (Stads- husets annex samt kv Falken)
- övrigt: ursprungligen (i 1700-talsplanen) tänkt som paradgata, vilket också avspeglas i utförd bebyggelse, gatan ger dessutom ett viktigt första intryck av staden för dem som kommer sjövägen
- kommentar: välhållen bebyggelse i norra delen, södra delen hotas av växande färjetrafik

STORGATAN

- gatubeläggning: asfalt
- trottoar: cementplattor, keramiska plattor
- vegetation: lindar längs kyrkoplatsen
- omgivande fasader: blandad bebyggelse; från en fin räcka 1700-talshus i kv Kung Karls Varv till ny kontorshusbebyggelse i kv Gräsanden. Ger dock ett enhetligt "stadsmässigt" intryck
- övrigt: stor genomfartstrafik, dock är hela södra delen utlagd som parkmark i stadsplan
- kommentar: kompletterande trädplantering borde utföras



Kv Västra Roten



Kv Kung Karls Varv



Kv Köpmannen



Kv Vipan

Kv Östra Roten och
Kv Gräset

FISKARGRÄNDEN

gatubeläggning: asfalt
 trottoar: cementplattor, keramiska
 plattor, asfalt
 vegetation: -
 omgivande
 fasader: lågskalig bebyggelse (1700-
 tal och framåt), övervägan-
 de bostäder
 övrigt: utlagd som cykelstråk

kommentar: en fin och lågskalig gatu-
 miljö som bör bevaras och
 kompletteras med bebyggelse
 i samma skala

JÄRNVÄGSGATAN

gatubeläggning: smågatsten
 trottoar: västra sidan keramiska
 plattor, östra sidan grus
 vegetation: dubbla lindrader mot teater-
 parken
 omgivande
 fasader: hyreshus med affärer 1800-
 1900-tal västra sidan
 övrigt: på östra sidan teaterparken
 med stadsteatern. Järnvägs-
 stationen i fonden mot söder
 men gatuloppet av trafik-
 tekniska skäl böjt åt öster



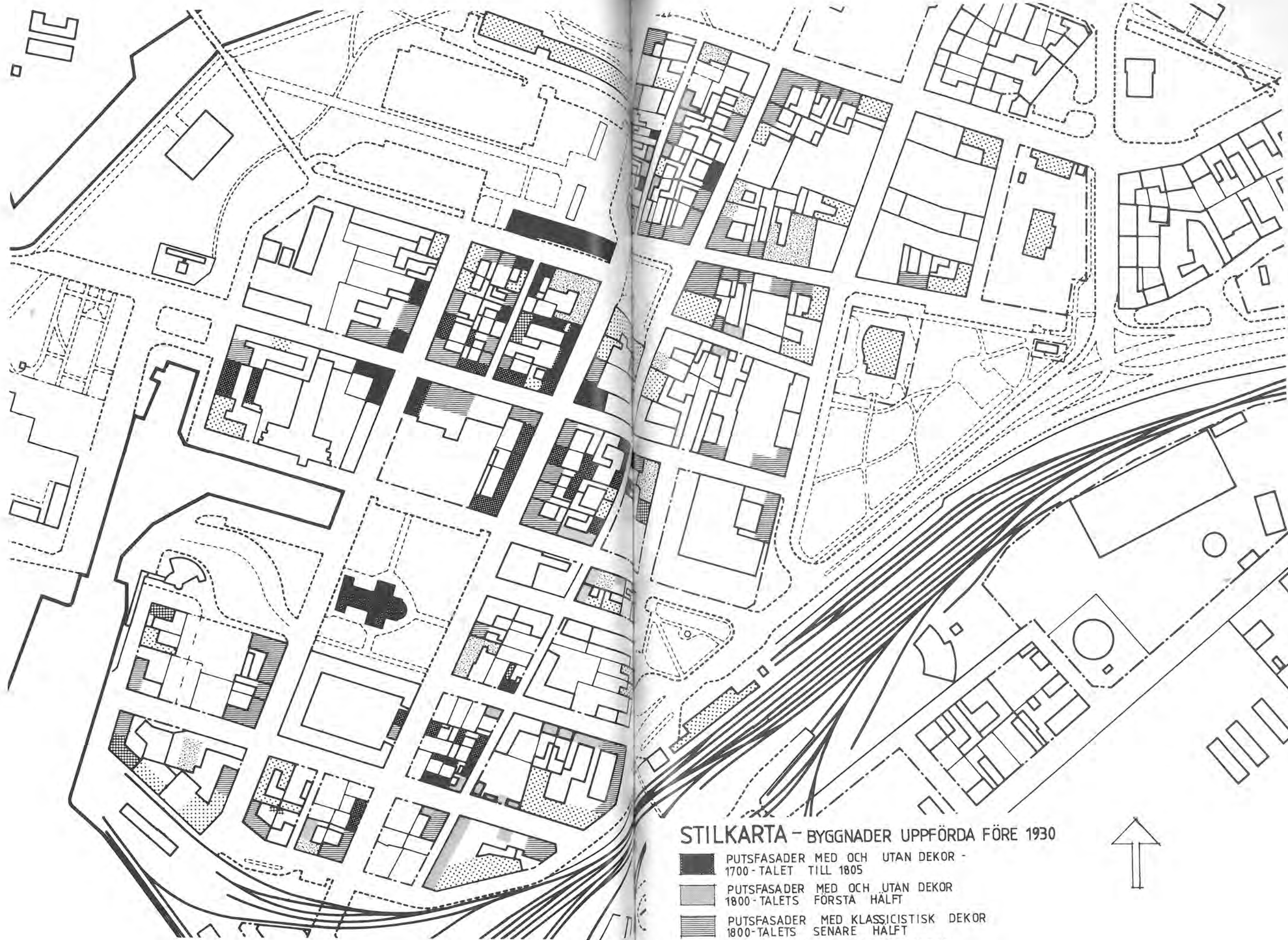
Kv Gåsen till höger



Kv Svanen

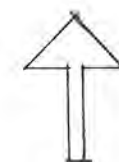
LILLA STRANDGATAN

gatubeläggning: asfalt, storgatsten
 trottoar: keramiska plattor
 vegetation: småbuskar framför kv
 Gåsen
 omgivande
 fasader: norra sidan 1800-tals-
 bebyggelse: hyreshus och
 magasin
 övrigt: delvis hård trafikbelast-
 ning till färjeläget. Åt
 söder fin utblick över
 Gråen och sundet med båt-
 trafik

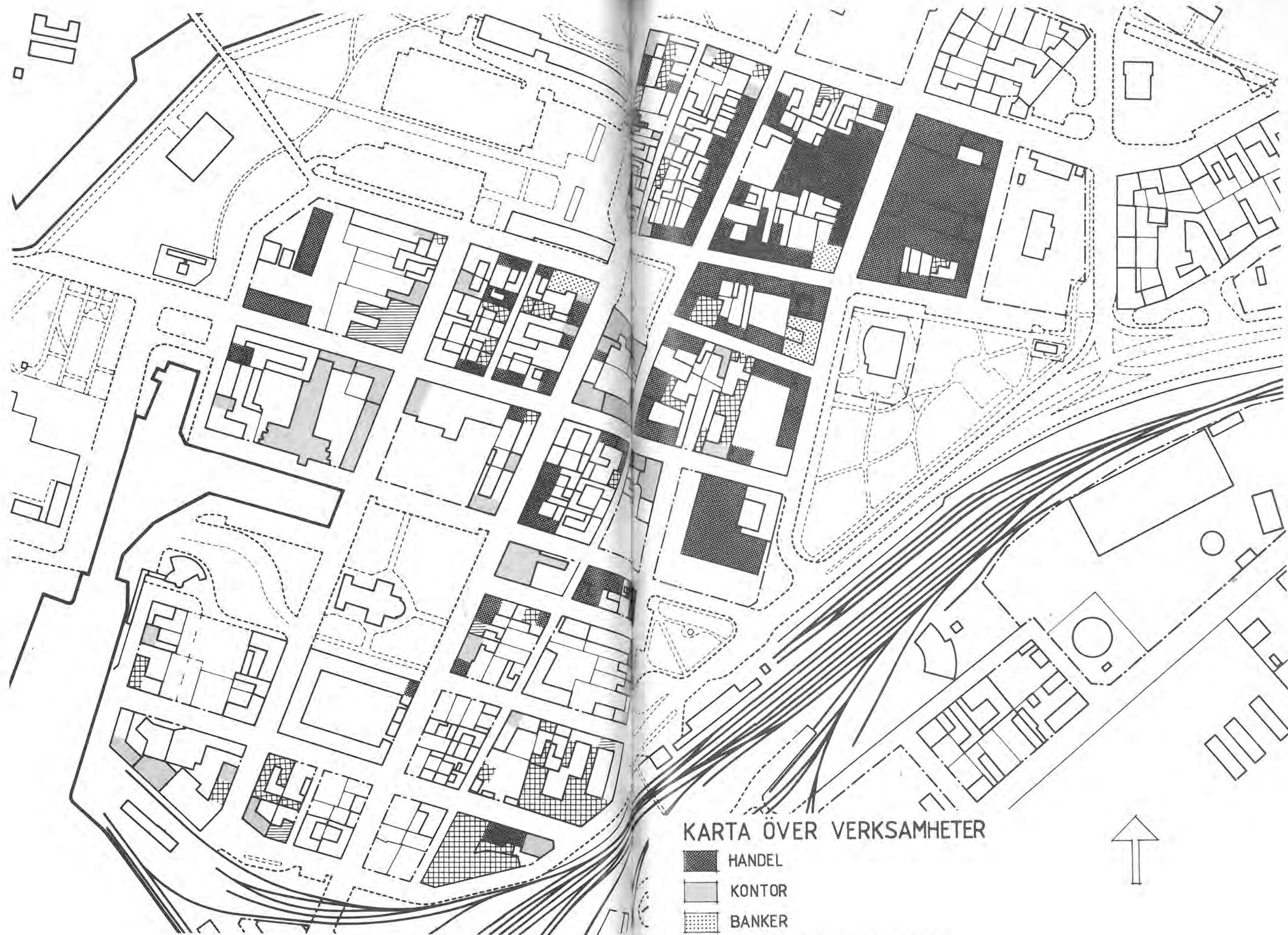


STILKARTA - BYGGNADER UPPFÖRDA FÖRE 1930

- PUTSFASADER MED OCH UTAN DEKOR -
1700-TALET TILL 1805
- PUTSFASADER MED OCH UTAN DEKOR
1800-TALET FÖRSTA HÄLFT
- PUTSFASADER MED KLASSICISTISK DEKOR
1800-TALET SENARE HÄLFT
- FASADER MED SYNLIGT KORSVIRKE
17-1800-TAL
- TEGELFASADER MED OCH UTAN DEKOR
1800-TALET SENARE HÄLFT
- NATIONALROMANTIK OCH JUGEND
1900-TALET BÖRJAN



(NUVARANDE STILAR)



KARTA ÖVER VERKSAMHETER

- HANDEL
- KONTOR
- BANKER
- HOTELL OCH RESTAURANGER
- HANTVERK OCH SERVICE

LÄGENHETSFÖRDELNING OCH BEFOLKNINGSSTATISTIK

KVARTER	Befintligt antal lägenheter	Möjligt antal lägenheter	Befintlig befolkning	Möjlig befolkning
REHNSCHÖLD	46	56 (+10)	65	102 (+37)
NORRA ROTEN	77	80 (+ 3)	96	116 (+20)
GRÖNA LUND	82	82 (+ 0)	120	130 (+10)
KARL XV	168	171 (+ 3)	238	318 (+80)
ERIK DAHLBERG	40	40 (+ 0)	85	85 (+ 0)
ÖSTRA ROTEN	93	101 (+ 8)	186	212 (+26)
GAMLA RÅDSTUGAN	0	4 (+ 4)	0	12 (+12)
VÄSTRA ROTEN	13	13 (+ 0)	37	37 (+ 0)
GAMLA STADEN	34	34 (+ 0)	45	59 (+14)
SLOTTSPLOTSEN	38	71 (+33)	74	132 (+58)
GAMLA BRYGGAN	11	39 (+28)	17	100 (+83)
KUNG KARLS VARV	16	106 (+90)	42	244 (+202)
KÖPMANNEN	20	22 (+ 2)	29	39 (+10)
GAMLA STRANDEN	3	8 (+ 5)	6	26 (+20)
GRÄSET	8	8 (+0)	6	16 (+10)
GRÄSANDEN	0	0	0	0
VILDANDEN	2	4 (+ 2)	2	7 (+ 5)
SNÄPPAN	61	67 (+ 6)	81	100 (+19)
LOMMEN	92	92 (+ 0)	183	183 (+ 0)
TÄRNAN	36	30 (- 6)	60	48 (-12)
VIPAN	8	21 (+13)	20	60 (+40)
FALKEN	127	127 (+ 0)	284	290 (+ 6)
HAVSÖRNEN	26	18 (- 8)	25	25 (+ 0)
SVANEN	8	8 (+ 0)	19	19 (+ 0)

GÅSEN	6	6 (+ 0)	8	13 (+ 5)
GLADAN	24	36 (+12)	27	54 (+27)
SKÅLEN	1	25 (+24)	0	56 (+56)
VALROSSEN	0	0	0	0
SUMMA	1 040	1 115 (+229)	1 755	2 467 (+730)

Möjlig befolkningsökning: 730 personer (43 %)

Åldersfördelning:

Hela området (befintlig befolkning):

0 - 5 år	5 - 15 år	15 - 21 år	21 - 65 år	65 år -
5 %	9 %	6 %	58 %	22 %

SANERINGSOMRÅDETS FRAMTIDA MILJÖ

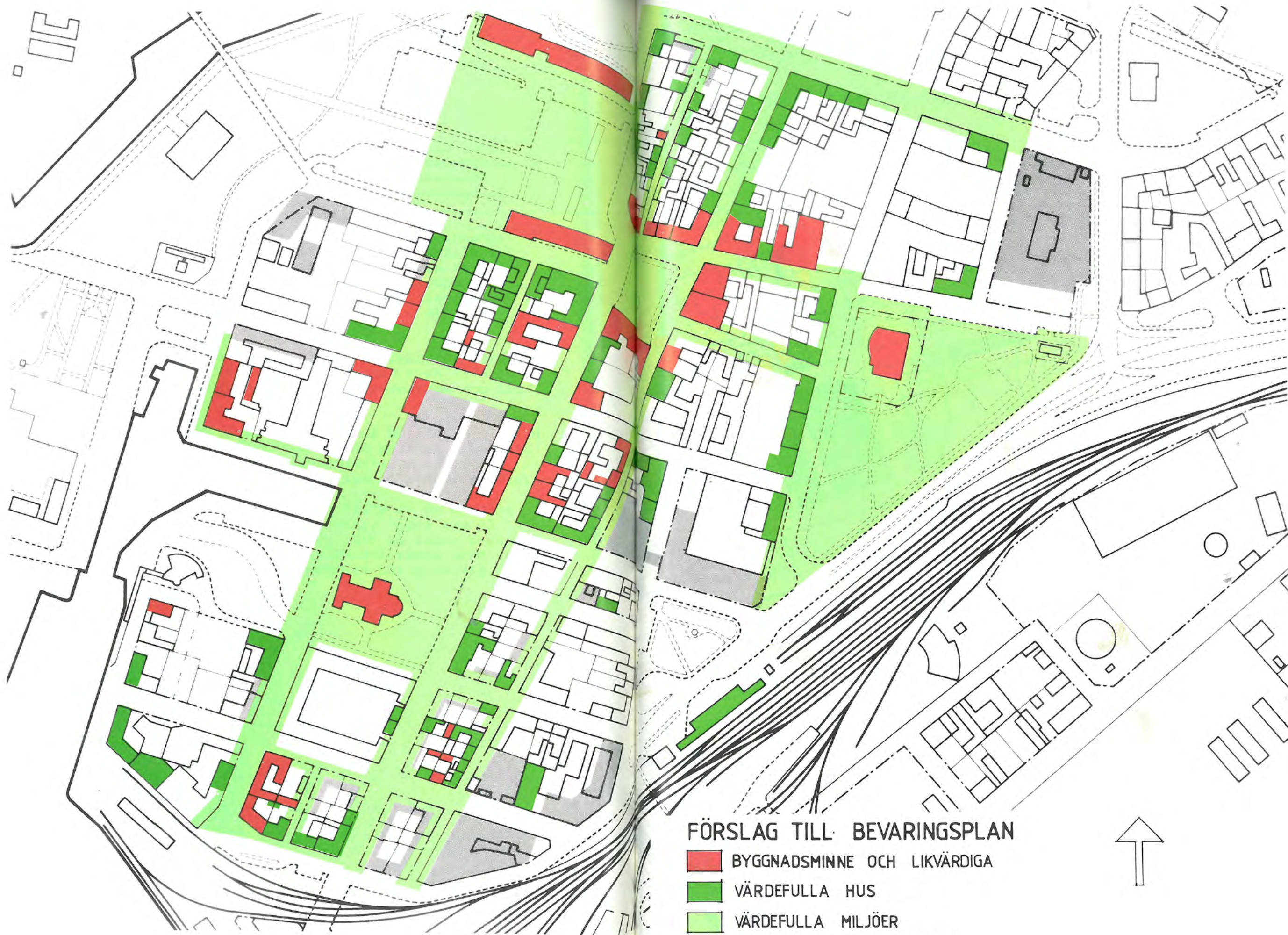
Utredningen visar att det med utnyttjande av nu obebodda lägenheter samt föreslagen nybebyggelse går att utöka områdets nuvarande invånarantal med ca 700 personer till en befolkningsmängd på ca 2 500 personer.

En satsning på ökat boende inom området innebär naturligtvis inte bara att lägenheter ställs i ordning, utan även att hela boendemiljön förbättras med avseende på såväl bostadskomplement (tvättstugor, lekplatser, kvarterslokaler, barnstugor, lågstadieskola), som den yttre miljön (trafik, vegetation o s v).

Förslagen för de olika kvarteren visar hur gårdsmiljöerna kan förbättras, det finns även redovisat förslag till placering av såväl barnstuga som lågstadieskola.

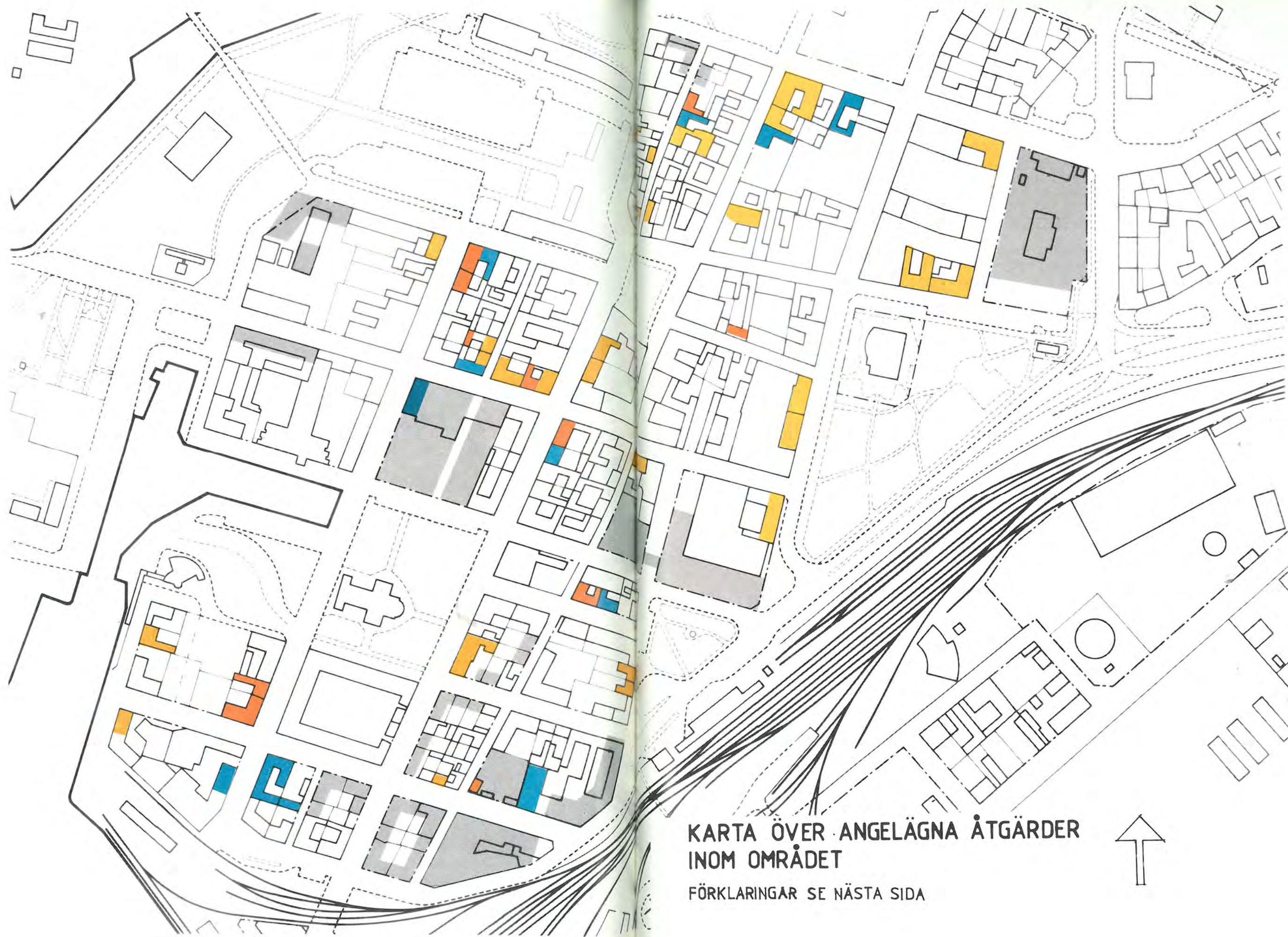
I det pågående trafikplanarbetet bör, som en följd av satsningen på ökat boende, de boendes intressen prioriteras mot krav på genomfartstrafik liksom möjligheten att för privatbilism nå samtliga affärer.

Då det gäller vegetation kan flera av de bredare gatorna med fördel trädplanteras, något som på många ställen förekommit för inte så länge sedan (t ex i Stora Strandgatan). De fullvuxna träd som finns kvar att berika gaturummen bör givetvis noga skyddas.



FÖRSLAG TILL BEVARINGSPLAN

- BYGGNADSMINNE OCH LIKVÄRDIGA
- VÄRDEFULLA HUS
- VÄRDEFULLA MILJÖER
- FÖRESLAGEN NYBYGGNATION



KARTA ÖVER ANGELÄGNA ÅTGÄRDER
INOM OMRÅDET

FÖRKLARINGAR SE NÄSTA SIDA

FÖRKLARINGAR TILL ÅTGÄRDSKARTA

De hus som främst är i behov av åtgärder är indelade i tre klasser, varav

- orange betecknar hus i så dåligt skick, såväl tekniskt som beträffande invändig standard, att åtgärder omedelbart måste vidtagas
- blått betecknar hus i dåligt tekniskt skick, lägenheterna uppfyller ej heller "lägsta godtagbara standard", åtgärder bör vidtagas inom en snar framtid
- gult betecknar hus i behov av mindre omfattande åtgärder, det kan gälla t ex plåtarbeten och fasadbehandling, åtgärder bör dock vidtagas så att allvarligare förfall hejdas

Markeringen nybyggnation betecknar såväl bebyggelse på redan avrivna tomter som på tomter där rivning först erfordras. Byggnaderna på de redan avrivna tomterna bör komma i första hand.

Kartan är avsedd att utgöra underlag för prioriteringar vid planering av saneringar.

GENOMFÖRANDE AV BEVARINGSPLANEN

Den bärande tanken bakom hela bevaringsplanen är tron på fastighetsägarens vilja att se om sitt hus. Samtliga fastighetsägare kommer att beredas tillfälle att yttra sig över förslaget. Kommunfullmäktige föreslås reservera medel för vissa stödåtgärder. Förslagen är hämtade från erfarenheter på andra orter i Sverige och Danmark.

Förslag till åtgärder:

1. Åtgärdskartan följes upp. Stadsarkitektkontoret håller kontinuerlig kontakt med berörda fastighetsägare.
2. Ägare till på bevaringsplanen rödmärkta hus kontaktas. Kulturnämnden och länsstyrelsen förhandlar om byggnadsminnesförklaring.
3. Föreslagen nybyggnation och ombyggnad inom saneringsområdet inplaceras i det kommunala bostadsbyggnadsprogrammet.
4. Nya stadsplaner upprättas för området. Särskilda miljöregler utformas. I planen skyddas kulturhistoriska byggnader genom q-märkning.
5. Kommunfullmäktige föreslås inrätta ett anslag om förslagsvis 10 000 kronor att ställa till fastighetskontorets förfogande för lagerhållning av vissa byggnadsdetaljer.
Fastighetskontoret i samråd med kulturnämnden och byggnadsnämnden utväljer byggnadsdetaljer som fönsterglas, beslag, dörrar och taktegel i samband med rivningar. Likaså lagerhållas ett mindre parti släckt kalk. Anslaget bör kunna brukas även för konsultationer om t ex kalkputsning. Materialet försäljes till självkostnadspris.
6. Kommunfullmäktige föreslås inrätta ett särskilt stadsbildsanslag modell Umeå kommun. Bilaga. Summan - förslagsvis 3:- per kommuninvånare - bör upptagas med början i 1979 års budget.
7. Det är av stor vikt att kommunstyrelse och kommunfullmäktige beaktar de behov av ekonomiska åtaganden som denna plan innebär. Då det gäller kommunens fastigheter bör medel avsättas för förbättringsåtgärder. I enstaka fall kan det tänkas att kommunen lämnar vissa subventioner för upprustning av spec. bevaringsvärda hus i extremt dåligt skick.

REGLER M. M. FÖR STADSBILDSANSLAGET

antagna av kommunfullmäktige 1972—06—26, § 134.

Ändamål

Att genom bidrag till fastighetsägare för underhåll eller reparation medverka till att kulturhistoriskt, stadsbildsmässigt eller på annat likartat sätt för allmänheten värdefull bebyggelse inom Umeå kommun bevaras för framtiden.

Bildande

Kommunfullmäktige tilldelar kulturnämnden varje år och med början från och med 1973 ett varje år prövat belopp till anslaget.

Utdelning

Kulturnämnden bestämmer bidragets storlek och villkor efter hörande av landsantikvarien och byggnadsnämnden/stadsarkitekten. Högsta bidrag i varje enskilt fall är en fjärdedel av det årliga anslagets storlek.

Villkor om återbetalning

Den som erhåller bidrag förbinder sig att bibehålla byggnaden ett visst antal år i det skick och utseende den har då den aktuella reparationen eller underhållet just slutförts. Gör han inte det är han återbetalningsskyldig till kommunen. Säljer han fastigheten är han skyldig informera den nye ägaren om gällande förbehåll. Skuldförbindelse må intecknas i fastigheten av kommunen.

Exempel på åtgärder till vilka bidrag kan utgå

Ommålning, frammålning av arkitekturdetaljer, omputsning, lagning av putsdetaljer, balkonger, räcken, staket, murar, tinnar, torn, byte eller komplettering av takmaterial, bibehållande av fönsterformer, -antal och spröjsning, bibehållande av uthus, lusthus, burspråk m. m.

Arbetets utförande

Den som erhåller bidrag förbinder sig att utföra arbetet enligt de instruktioner som lämnas honom av landsantikvarien eller den han sätter i sitt ställe.

RÅD OCH ANVISNINGAR

Väggar och tak

Putsfasader

Traditionellt är i Landskrona murytor putsade. Vid 1700-talets mitt introducerar den kände arkitekten Carl Hårleman det franska modet - ljusgula fasader. Färgen avses imitera gul sandsten. Ritningar i Kungl. Krigsarkivet samt färgprov ger vid handen att också en rosa ton använts. Putsfasaderna förses med klassicistisk dekor från 1800-talets mitt. Fasaderna målas ljust grå eller vita. Efter hand som dekoren blir rikligare blir också nyansen dovare. Fortfarande användes dock mest gula och grå toner. Dekor och väggliv har vanligen samma färg.

På 1910-talet tar stadsarkitekten Frans Ekelund åter upp den inhemska putstraditionen. Innerstaden är då fullbebyggd varför det framför allt är i dåtidens ytterområden - de gamla värnarna - denna bebyggelse återfinns.

Långt in på 1900-talet har kalkbruket varit det enda förekommande bruket. Idag finns endast några få kalkputsade hus kvar. För gamla hus är dock kalkbruk det klart lämpligaste, framför allt med tanke på dess fuktgenomsläpplighet samt förmåga att medge viss rörelse i byggnadsstommen. I vissa fall kan dock ett kalkcementbruk med liten cementinblandning (KC 2:1:12) accepteras. Vill man kalkfärja sitt hus, bör dock putsen utföras med rent kalkbruk (se nedan).

Kalkfärgen hör oupplösligt samman med den traditionella byggnadskulturen. En riktigt utförd kalkmålning är mycket hållbar och dess sidenglänsande yta kan inte ersättas av någon annan färg. Rätt tillredd och anbringad håller kalkfärgen länge, åldras vackert och smetar inte.

Kalkfärgning skall utföras på en obehandlad eller tidigare kalkmålad kalkputs. Om man på en kalkputsad yta har använt plast-, akrylat- eller latexbaserade färger uppträder snart skador såväl i ytskiktet som på puts, beroende på att dessa färger är för täta och förhindrar nödvändig fuktvandring. Rätta nyanser på kalkfärgen erhålles genom tillsats av pigment i olika koncentration. Mest använt i Landskrona är guldockra. Vid närmare undersökning återfinns något gult lager i större delen av det äldre byggnadsbeståndet. Andra använda pigment är kimrök (vanligt sot) som ger grått och engelskt rött som ger rosa.

Om man av någon anledning inte kan använda kalkfärg, bör en färg användas som tillåter fuktvandring i nödvändig utsträckning, t ex silikatfärg. Färgnyansen bör ansluta till de färger man får av naturliga pigment.

Kalkfärgprover från flera fabrikanter finns på Landskrona museum. Här finns också speciella färgprover med de lokala nyanserna.

Tegelfasader

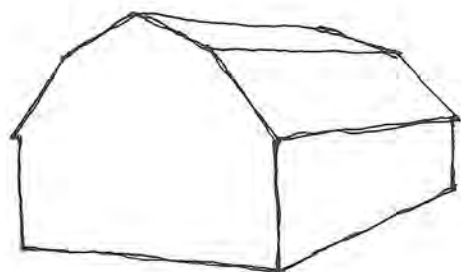
Den rena tegelfasaden användes i framför allt institutionsbyggnader från och med 1800-talets mitt. I den allmänna stilblandningen kring sekelskiftet förses murytan med putsad dekor.

Ibland är förhållandet det omvända - putsad mur med tegeldekoration. Vid sekelskiftet ersattes också det tidigare använda gula, lokala teglet av från Tyskland importerat fasadtegel.

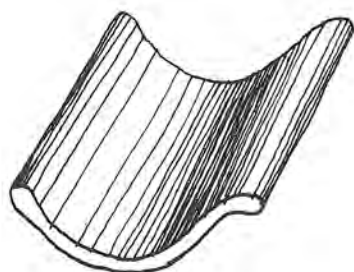
Sedan 1930-talet har fasadteglet börjat tränga undan den putsade ytan. I dag kläs också allt större del av det äldre putsade husbeståndet in med tegel. Orsaken är förutom den rent estetiska, tegelfasadens behov av mindre underhåll samt möjligheten att tilläggsisolera och därmed göra energibesparingar. Det har dock i senare undersökningar visat sig att inget material är underhållsfritt samt att isolering av väggar i äldre hus ger förhållandevis liten energibesparing. (Se "Underhållsprinciper" av Ingmar Holmström i Bevara. Förnya 1974)

Rengöring av tegelfasader bör ske genom vattenridåtvättning eller trycktvättning. Blästring sliter på ytan - ytan blir porösare och smutsas snabbt ner igen. (Se "Fasadrengöring" Ingmar Holmström och Bengt Kvist. Bygghandboken 1974)

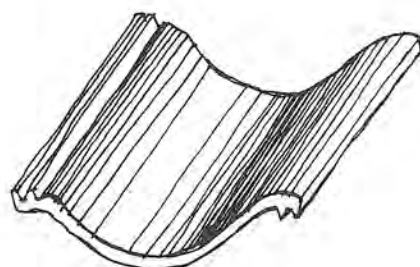
Tak



Mansardtak



Enkupigt ofalsat taktegel



Enkupigt falsat taktegel

Taken på det äldsta husbeståndet är brutna tak - s k mansardtak - enligt fransk förebild. Under 1800-talet blir sadeltaket mest använt.

Taktäckningsmaterial har framför allt varit plåt och tegel.

Fram till sekelskiftet är teglet enkupigt och ofalsat. Traditionellt har det lagts utan underpanel på s k öppen läkt. Fogarna har tätats med kalkbruk från insidan. Fördelen med det ofalsade teglet ligger i att pannorna kan förskjutas sinsemellan och därmed ta upp skevheter i taket. Vid omläggning av tak kan det ofalsade teglet återanvändas och kompletteras med nytt som åter finns i handeln. Komplement kan också erhållas från rivningsfirmor. Om tegelpannorna har samma form innebär detta ingen nackdel ofta en fördel, då det ger taket livfullhet.

Läs mer i nedan förtecknad litteratur.

Broberg, Sidsel, Paues Catherine
Färgsättning av putsfasader i Sthlm 1880-1930

Hidemark, Ove Så renoveras torp och gårdar 1973

Meddelande från SIB 15/1974. Anvisningar till kalkmålning på fasad
Stadsbyggnad 3/1971 Fasader och färger på gamla hus (Gösta Selling)
Svedberg, Olle Kort vägledning i skånsk byggnadsvård 1975.

Duhrkop, Saretok, Sneck, Svendsen:
Bruk, murning, putsning, Sthlm 1966.

Snickerier och beslag

Originalsnickerier bör ej bytas ut förrän de är ohjälpligt slut. Så långt som möjligt bör lagning ske. Enkla fönster kan kompletteras med lösa innerfönster. Måste utbyte ske lönar det sig på sikt med specialbeställda snickerier. Skrapa profilerna rena från gammal färg och kopiera utförandet. De gamla snickerierna stämmer i regel bäst med byggnadens utförande i övrigt. Beslag och fönsterglas tillvaratas och kompletteras med material från rivningshus. Färgen på snickerier har fram till 1800-talets slut varit täckande. Dagens laserade eller i ädelträ utförda fönster och dörrar är helt främmande för gamla hus. Det är lätt att själv blanda rätt nyans på oljefärgen i någon av de lokala färgerna - brunt, grönt, grått. Också beslagen bör målas.

Läs mer i nedan förtecknad litteratur.

Rosén, Sander Hjälpredda vid kulturhistorisk byggnadsinventering. Nordiska Museet 1967

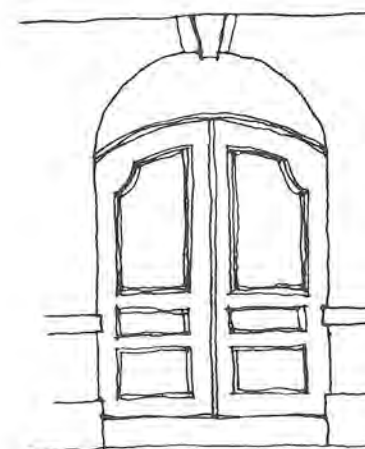
(innehåller bl a ritningar på profiler och beslag)

Svedberg, Olle Kort vägledning i skånsk byggnadsvård 1975
(innehåller bl a goda råd och lagning av snickerier)

Vinduer Tradition. Vedligeholdelse og forbedring. Det saerlige Bygningssyn og Fredningsstyrelsen 1977

Dörrar

1700-tal



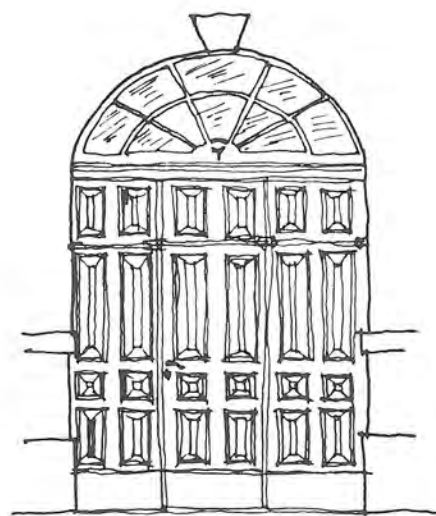
I de förnåma borgarhusen är dörrar och portar utförda med ett bärande ramverk ifyllt med en träpanel s k spegeldörrar.

I enklare hus har dörrarna och portarna plankstomme. Panelen är vanligen stående eller fiskbensmönstrad.

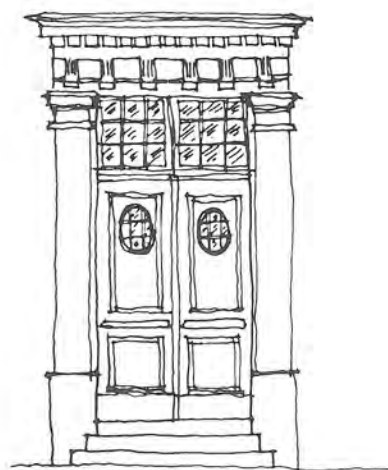


Kv Gamla Bryggan nr 4
Ritning 1760

Kv Oscar II 10
Uppmätning LM



Kv Gamla Bryggan 4
Typ 1800-talets mitt



Kv Havsörnen 6
Typ 1800-talets mitt

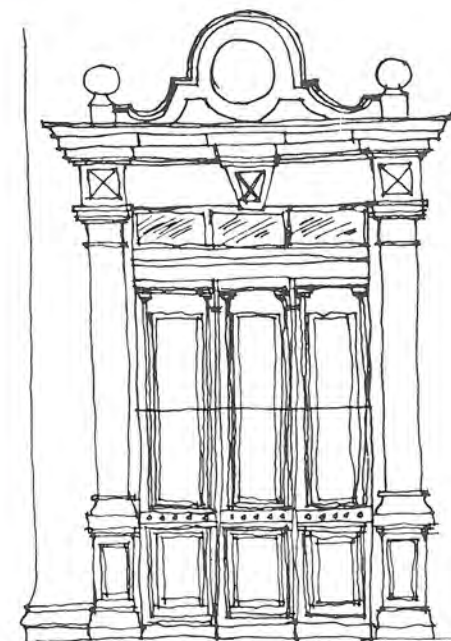


Vanlig fyllnadsdörr
Hela 1800-talet

1800-tal

Under 1800-talet suddas gränserna ut. Ytterdörrar med ramverk och fyllningar blir allt vanligare en enklare hus. Spegelarnas inbördes placering uppvisar stor variation.

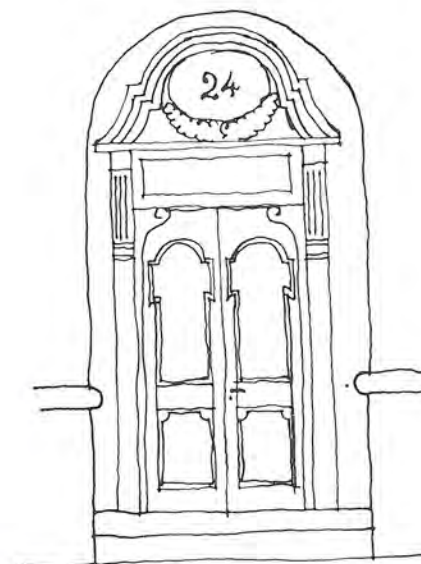
Vid 1800-talets mitt är dörrarna empire-inspirerade. Ofta är mönstret sammansatt av ett facettslipat rutverk.



Kv Gladan 5



Kv Gamla Staden 6



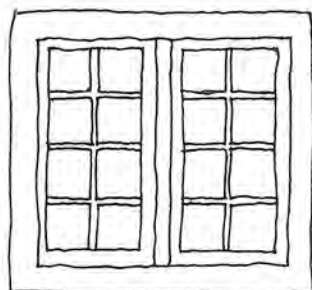
Kv Gamla Stranden 15

1880-talets klassicistiska portar är mer dekorerade än någonsin. Placeringen utmärkes genom arbetade omfattningar. Dörrarna har gärna stora fönster och överljusfönster.

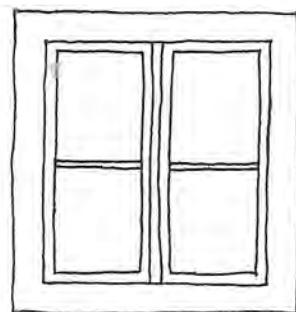
Under jugendstilen och nationalromantiken fortsätter det hantverksmässiga utförandet. I större hus är portalerna arbetade. Ofta laseras träet i stället för att täckmålas.

Fönster

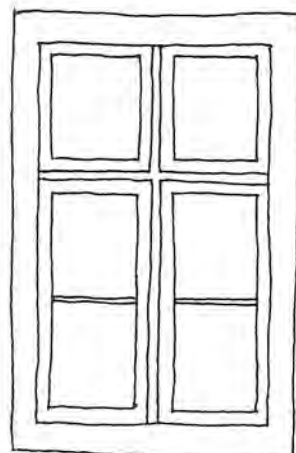
1700-tal



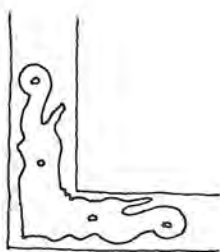
Vanligt 1700-talsfönster med 16 rutor. Användes i korsvirkesmagasin till 1800-talets mitt. Under nationalromantiken (1900-1920) blir hela glaset åter uppdelat i smårutor som i en medeltida borg



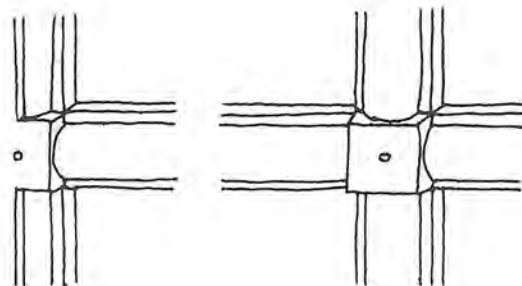
Mot 1700-talets slut kan man göra större glas. Den kvadratiske formen lever vidare



I större fastigheter återfinns 6 rutor. Övre tredje delen avskiljes med en tvärpost

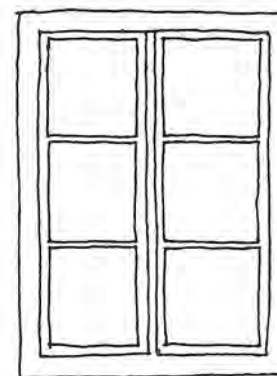


Beslag från 1700-talet.
Uppmätning LM



Detalj av 1700-talsfönstrens typiska fyrkanter (tärningar) i spröjskorsen

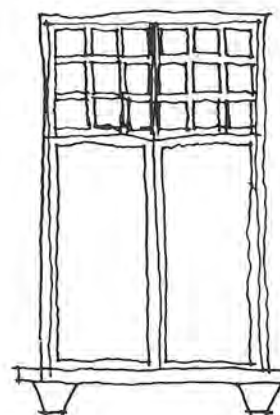
1800-tal



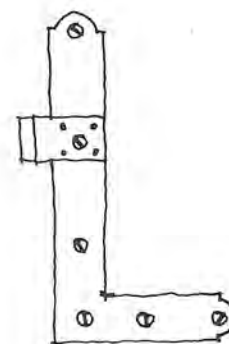
Vid 1800-talets början blir 6-glasfönster utan tvärpost vanliga. De lever kvar in på 1870-talet. På 1920-talet blir modellen åter vanlig



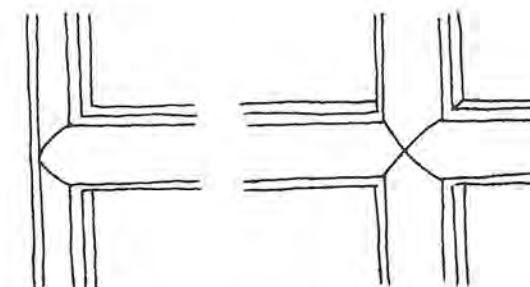
I 1880-talets hyresfastigheter och därefter betonas övre tredjedelen åter. De höga fönstren uppdelas av kors eller T-formade poster. På 1880-talet omges fönstren av gipsornament



Sekelskiftets jugendfönster har gärna övre tredjedelen spröjsad



Fabriksgjort
1800-talsbeslag



Spröjsens anslutning till bågen under 1800-talet

LÅN OCH BIDRAG

Lån till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Bostadsfinansieringsförordningen 1974:946 samt kungörelsen om tilläggs lån till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse 1974:255.

Staten kan ge särskilt stöd till upprustning av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (ej fritidsbostad).

Ansökan om särskilt stöd görs hos kommunen (fastighetskontoret) i samband med ansökan om bostadslån. Regeringen avgör om särskilt stöd får lämnas.

Bostadslån med förhöjt låneunderlag

Se grön markering på bevaringsplanen

Låneunderlaget kan höjas om huset har kulturhistoriskt värde. Värde kan ligga i själva huset eller i dess betydelse för miljöbilden.

När låneunderlaget bestämts tar man hänsyn till de extra kostnader som hör samman med restaurering av äldre byggnader: trång arbetsplats, komplicerad grundförsäkring, specialbeställda inredningssnickerier o s v.

Höjningen av låneunderlaget begränsas i flerfamiljs-hus av att hyrorna inte får bli högre än normalt (ombyggnadskostnaderna måste kunna förräntas inom ramen för bruksvärdshyran). För småhus får låneunderlaget inte bli högre än fastighetsvärdet.

Tilläggs lån

Se röd markering på bevaringsplanen

Om byggnaden har så högt kulturhistoriskt värde att den enligt riksantikvarien kan förklaras som byggnadsminne kan tilläggs lån ges. Tillägget ska finansiera kostnader som inte täcks av bruksvärdshyran eller som inte rimligen bör belasta låntagare i enfamiljs-hus.

Tilläggs lån kan ges med ett belopp som motsvarar högst 40 % av låneunderlaget före höjning. Beloppet kan höjas om det finns särskilda skäl. Lånet är ränte- och amorteringsfritt de tio första åren. Därefter ska räntor och amorteringar betalas. I vissa fall kan lånet avskrivas.

Läs mer om bostadslån till ombyggnad i: Ombyggnad av bostäder. Bostadsstyrelsen 1976.

Lån och bidrag vid ombyggnad

Räntesatserna 1 januari 1976

Låne-, bidragsform	Användningsområde	Speciella villkor	Amortering, ränta	Bidrag, subvention
Bostadslån	ombyggnad av flerfamiljs-hus, gårdssanering, större ombyggnad av småhus	väsentlig ökning av bostadsvärdet, viss omfattning, skäliga kostnader, markvillkor	annuitetslån max 30 år 9,25 % ränta	räntebidrag
	ombyggnad eller nybyggnad av lokaler i äldre bostadsområden	avsedd för bostadsområdet	nybyggnad - rak amortering ombyggnad - annuitetslån max 30 år 9,25 % ränta	-
	mindre ombyggnad av småhus	låneunderlag högst 25 000 kr i övrigt som större ombyggnad	annuitetslån max 20 år 9,25 % ränta	-
	energiparande åtgärder		annuitetslån max 20-30 år, 9,25 % ränta	räntebidrag
	ändrad lägenhetssammansättning	till nyare hus med ut-hyrningssvårigheter	annuitetslån max 30 år 9,25 % ränta	räntebidrag
Förbättringslån	förbättring av småhus för speciella kategorier	bostad för person som fyllt 60 år, förtidspensionär, handikappad, sanner, vissa fjällbor, zigenare, person i särskilt behov av stöd. Inkomst- och behovsprövning	för amorteringsdel amorteringstid i regel 10 eller 15 år. 4 % ränta	max 17 000 kronor räntefritt lån och amorteringsfritt lån + max 6 000 kr extra vid energibesparande åtgärder. Avskrivs i regel efter 10 år

Låne-, bidragsform	Användningsområde	Speciella villkor	Amortering, ränta	Bidrag, subvention
	förbättring av flerfamiljshus för speciala kategorier.	bostad för pensionär eller handikappad. Huset ägs av kommun eller allmännyttigt företag. Ej varaktigt behov	för amorteringsdel amorteringstid i regel 10 eller 15 år, 4 % ränta	max 12 000 kronor/lågenhet ränte-och amorteringsfritt lån, avskrives efter 10 år
	förbättring av flerfamiljshus som ska rivas inom 20 år	rivning inom 20 år enligt kommunal plan	amorteringstid max 15 år, 4 % ränta	max 12 000 kronor/lågenhet ränte-och amorteringsfritt lån. Avskrives efter särskilda regler
Tilläggs lån till kulturhistoriskt värdefull bebyggelse	ombyggnad av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse	byggnadsminne/motsv, bostadslån förutsätts	ränte- och amorteringsvillkor bestäms av regeringen när ränte- och amorteringsfria tiden utgått	hela lånet ränte- och amorteringsfritt i 10-20 år, kan ev avskrivas
Energisparbidrag (under omarbetsning)	energibesparande åtgärder i bostadshus	kostnad minst 1 500 kronor	-	35 % av kostnad, max 3 000 kr/lågenhet
Energisparlån (under omarbetsning)	energibesparande åtgärder i bostadshus	kostnad minst 1 500 kronor. Lån högst 65 % av kostnaden	rak amortering 10 år, 9,25 % ränta	-
Bostadsanpassningsbidrag	handikappanpassning av bostäder	(även till hyresgäst)	-	i regel max 15 000 kr/lågenhet
Miljöförbättringsbidrag	förbättring av boendemiljö, flerfamiljshus (i undantagsfall småhus)	i första hand områden med outhyrda lägenheter. Bygga före 1975. Samråd med hyresgäster	-	50 % av godkänd kostnad max 1 000 kr/lågenhet (i undantagsfall 2 000 kr/lågenhet)

Låne-, bidragsform	Användningsområde	Speciella villkor	Amortering, ränta	Bidrag, subvention
Markförvärvslån	kommunala köp av mark och fastigheter för ny- och ombyggnad av bostäder och bostadskomplement	endast kommun, markprisprövning, ansökan inom viss tid	7 år rak amortering 9,25 % ränta	amorteringsfritt första 2 åren
Tomträttslån	kommunal upplåtelse av mark med tomträtt för bostäder, ny- och ombyggnad av bostäder och bostadskomplement	endast kommun, markprisprövning, ansökan inom viss tid, ombyggnad ska genomföras	30 år rak amortering 9,25 % ränta	amorteringsfritt 10 år

Ur: Ombyggnad av bostäder. Bostadsstyrelsen 1976

Uppgifterna reviderade av fastighetskontoret 1977

LITTERATUR

- Andersson, Alfred. Från Glumslövs backar, 1973
 Beskrivning över Landskrona med omnejd, 1940
 Borstahusen - en etnologisk studie av ett fiskarsamhälle
 Landskrona kulturnämnd, 1976 (xerox)
 Bygga skånska städer. SDS årsbok, 1976
 Ek, Sven B. P M om Citadellområdets koloniområde i Landskrona,
 1974 (xerox)
 Gamla Landskrona, 1963
 Generalplan för Landskrona, Eglers stadsplanebyrå, Stockholm,
 1950
 Handels AB Arbetarnas Ring i Landskrona, 1883-1913
 Hemby, Edith. Säby - sockerbetans socken
 Information om Landskrona i anslutning till Skånska Drätsel-
 kammarförbundets årsmöte i Landskrona 19 aug 1961 (xerox)
 Landskrona Arbetarkommun 1894-1929. Minnesskrift 1929.
 Landskrona Hantverks- och Industriförening 1879-1929, 1929
 Landskrona museiförenings årsbok, 1944 (om Thulin)
 Landskrona stads fattigvård genom tiderna, 1927
 Landskrona stads äldre bebyggelse samt fornlämningar, 1960
 Landskrona stadsfullmäktiges krönika 1863-1937, 1938
 Landskronaboken 1975 och 1976
 Lindholm, Fredrik, Landskrona. Från äldsta till nuvarande tid,
 1930
 Lindholm Fredrik, Landskrona och jubileumsutställningen 1913,
 1913
 Lovén, N E. Landskrona under svenska tiden. Historiska an-
 teckningar I, 1908
 Nilsson, Harald, Landskrona 1413-1963, 1963
 A J Petersson & Co, Landskrona 75 år, 1953
 Rudbeck, T G, Landskrona, Ur Försök till beskrifning öfver
 Sveriges städer 1855-60
 Sjöcrona, C H, Landskrona 1658-1933, 1933
 Skånes kalender 1876
 Sockerarbetarna 1897-1947. Minnesskrift till Sv Grov-
 och Fabriksarbetare förbundets avd nr 26 och 37 50-års-
 jubileum den 30 maj 1947, 1947
 Stavenow, Å, Carl Hårleman 1927
 Wilske, Gustaf, Ven. Historisk-kulturgeografisk studie, 1934
 (särtryck ur Meddelande från geografiska föreningen i Göte-
 borg VII)
 Välkommen till Landskrona 1972 och 1976.

Litteraturlista (allmänt om restaurering)

- Underhåll av gamla hus, I Holmström (Informationsblad
 från SIB, B 10:1972)
 Underhåll, upprustning, ombyggnad. Bostadsstyrelsen/Riks-
 antikvarieämbetet/
 Statens Planverk 1975
 (erhålles gratis på
 Stadsarkitektkontoret)
 Ombyggnad av bostäder. Bostadsstyrelsen 1976
 Så renoveras torp och gårdar. O Hidemark m fl.
 ICA-Förlaget 1974.
 Underhållsprinciper i byggnadsvården. I Holmström
 (Meddelande från
 SIB, 4:1975)
 Se även litteratur till avsnittet anvisningar och råd.

UTARBETANDET AV RAPPORTEN HAR UTFÖRTS AV:

Margareta Alin

Anna Maria Blennow

Per Nilsson

Ulf Roos inledde arbetet med planläggningen av kvarteren
Köpmannen, Gamla Staden och Gladan

Ralph Nykvist (Studio Anders Hilding) tog bilderna till
huskatalogen

SP-Foto gjorde bilderna till den historiska delen

Birgit Jönsson ritade upp kartorna till den historiska delen

Svea Granlund och Anita Nilsson skrev rent materialet

Margareta Alin redigerade materialet

